

araştırma raporu

ASGARİ ÜCRET

2026

DiSKAR

TÜRKİYE DEVRİMÇİ İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU ARAşTIRMA MERKEZİ

TÜRKİYE DEVRİMCİ İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU
ARAŞTIRMA MERKEZİ (DİSK-AR)

ASGARİ ÜCRET ARAŞTIRMASI 2026

Bu araştırma Prof. Dr. Aziz Çelik ile DİSK-AR uzmanları Deniz Beyazbulut ve Zeynep Kandaz tarafından hazırlanmıştır.

Hesaplamaların ve raporun sorumluluğu DİSK-AR'a aittir.

e-ISBN: 978-625-95425-8-4

İstanbul • Aralık 2025

Araştırma DİSK-AR kaynak gösterilerek kullanılabilir.

Kapak tasarımları: İnan Dağdelen

Adres: Dikilitaş Mahallesi Eren Sokak No:4 Beşiktaş/İSTANBUL

Tel: (0212) 291 00 05-06 • **Fax:** (0212) 240 42 09

E-posta: diskar@disk.org.tr – disk@disk.org.tr

Web: www.arastirma.disk.org.tr- www.disk.org.tr

Facebook: @diskarastirma- @diskinsesi

X: @diskarastirma- @diskinsesi

Instagram: @diskarastirma- @diskinsesi

Bluesky: disk-ar.bsky.social diskinsesi.bsky.social

araştırma raporu

ASGARİ ÜCRET 2026

Hazırlayanlar:
Prof. Dr. Aziz Çelik
DİSK-AR uzmanları
Deniz Beyazbulut ve Zeynep Kandaz

DİSKAR

TÜRKİYE DEVRİMÇİ İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU ARAşTIRMA MERKEZİ

SUNUŞ

DİSK-AR tarafından hazırlanan yeni Asgari Ücret Araştırması'nı (2026) kamuoyunun dikkatine sunuyoruz. Konfederasyonumuz DİSK'in Araştırma Merkezi (DİSK-AR) uzun yıllardır asgari ücretin belirlenme dönemlerinde kapsamlı asgari ücret araştırmaları hazırlayarak kamuoyuna sunuyor. DİSK olarak asgari ücret politikalarımızın belirlenmesinde bu araştırmalar önemli bir yer tutuyor.

Her ne kadar Asgari Ücret Tespit Komisyonu göstermelik hale gelse de asgari ücret adeta siyasal iktidar tarafından tek taraflı olarak saptansa da ve Komisyonda işçi tarafını temsil eden Türk-İş görüşmelere katılmayacağını açıklasa da 2026 yılı asgari ücret görüşmeleri Aralık 2025'te yapılacak. Asgari ücret tespit sürecinin antidemokratik yapısı nedeniyle maalesef DİSK olarak müzakere masasında yer alamıyoruz. Asgari ücret tespitinin sadece masada yer almakla sınırlı olmadığına farkındayız.

Müzakerenin arkasında bir mücadele olmadan başarılı olunamayacağını biliyoruz. O nedenle tek başına müzakere masasının, Komisyonun bileşiminde yapılacak değişikliklerin sonuç alıcı olmayacağını farkındayız. Asgari ücretin tespiti net kurallara bağlanmadığı sürece Komisyonun yapısındaki değişiklikler bir işe yaramayacaktır. Bu yüzden asgari ücretin insanca yaşamaya yetecek bir ücret olması ve Türkiye'nin bir asgari ücretliler ülkesi olmaktan çıkarılması mücadelemiz bu yıl da devam edecek. Bu araştırma asgari ücret mücadelemizin bilimsel dayanağını oluşturuyor.

2026 yılı asgari ücreti, yüksek enflasyonun alım gücünü iyice düşürdüğü ve pahalılığın yoğunlaştığı koşullarda saptanacak. Yüksek enflasyonun yaşandığı 2022 ve 2023 yıllarından farklı olarak 2024 ve 2025 yıllarında asgari ücrete yılda iki kez değil bir kez zam yapıldı. Bütün ısrarlarımıza rağmen asgari ücret 2024 ve 2025 yıllarında ikinci kez artırılmadı. Oysa gerek 2024 ve gerekse 2025 yıllarında yüksek enflasyon ile pahalılık devam etti.

2024 yılı yıl sonu resmi enflasyonunun yaklaşık yüzde 45 olarak açıklanmasına rağmen asgari ücrete gerçekleşen enflasyon oranında değil hedef enflasyon doğrultusunda yüzde 30 zam yapıldı. Araştırmamızda göreceğiniz gibi bu durum asgari ücreti enflasyon karşısında ciddi biçimde eritti ve 2026 asgari ücret artışı beklentilerini yükseltti. Yüksek enflasyon koşullarında asgari ücretin yılda bir kez artırılması kabul edilebilir değildir.

Bilindiği gibi enflasyon sadece parasal bir mesele değil, sosyal ve sınıfsal bir meseledir. Yüksek enflasyon doğrudan doğruya işçilerin, kamu çalışanlarının ve emeklilerinin gelirlerinin erimesi anlamına geliyor. Yüksek enflasyon, bölüşüm adaletsizliğini daha da derinleştiriyor. Araştırmada ayrıntılı olarak ele alındığı gibi yüksek enflasyon, asgari ücretin Kişi Başına Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) içindeki payının düşmesine yol açıyor.

Öte yandan asgari ücret artışının resmi enflasyon esas alınarak yürütülmesi doğru değildir. Bir yandan resmi enflasyonun doğru hesaplanmaması öte yandan farklı toplumsal grupların hissettiği enflasyonun aynı olmaması bölüşüm adaletsizliğini derinleştiriyor. DİSK-AR raporlarında ortaya konduğu gibi işçilerin enflasyonu ile zenginlerin enflasyonu farklıdır. Enflasyon da sınıfsal bir meseledir.

Bilindiği gibi Hükümet, asgari ücret artışlarında beklenen enflasyona göre zamda ısrar ediyor. 2026 asgari ücretinde de bu dayatma devam ederse bunun anlamı, emekçilerin bir kez daha cezalandırılması ve enflasyonun faturasının işçilere yıkılması olacaktır. Emek gelirleri üzerine çok büyük baskı getirecek olan bu yaklaşım kabul edilemez.

2026 asgari ücret tartışmalarına damgasını vuran bir diğer önemli olay ise asgari ücretin tespit süreci ve Komisyonun yapısıdır. Önemle vurgulamak gerekir ki asıl mesele Komisyon bileşimi değildir. Komisyon yapısının daha demokratik olması kuşkusuz mümkündür ancak asıl mesele asgari ücretin saptanmasına ilişkin kurallardır.

Önce bu kuralların netleşmesi ve mevzuatta yer alması gerekir. Asgari ücret Türkiye’de bir küçük grubun ücreti değil ücretle çalışanların neredeyse yarısını ilgilendiren ortalama ücrettir. Dolayısıyla ülkemizde bir süredir kelimenin dar anlamıyla asgari ücret değil, genel ücret konuşuluyor. Bu koşullar altında asgari ücretin insanca yaşanacak bir ücret olarak saptanması yaşamsal önem taşıyor.

Asgari ücret tespitinde bu gerçek unutulmamalıdır. Türkiye’de asgari ücret bir kurala göre saptanmıyor. Hükümet istediği asgari ücreti dayatıyor. TÜİK artık Komisyona veri bile sunmuyor. Komisyon süreci tamamen keyfi biçimde yürütülmektedir. Aslında Komisyon yoktur. Bu nedenle Komisyon yapısında yapılacak bir revizyondan önce Komisyonun bağlı olacağı kuralları saptamak lazım. Bu kurallar içinde ikisi olmazsa olmazdır:

1-Evrensel standartlara uygun olarak asgari ücret sadece işçinin kendisi için değil bakmakla yükümlü olduklarının asgari ihtiyaçları dikkate alınarak hesaplanmalıdır. Bu hüküm mevzuata eklenmelidir.

2-Asgari ücret, genel ücret düzeyi ve ülke ekonomisindeki büyümeyle bağlı olarak toplu pazarlık ile saptanmalıdır.

Asgari ücret artışında sadece enflasyon değil geçim koşulları ve ülke ekonomisindeki büyüme de esas alınmalıdır. İşçiler ürettikleri toplumsal zenginlikten pay almalıdır. Bu nedenle asgari ücret artışında Kişi Başına Gayrisafi Yurt İçi Hasıla (KB GSYH) artışının önemli bir ölçü olması gerektiğini düşünüyoruz.

Asgari ücret, geçim koşulları ve ülke ekonomisindeki büyüme dikkate alınarak saptanmalıdır. Bu çerçevede asgari ücret tartışmalarında yoksulluk sınırı da dikkate alınmalıdır. Sadece enflasyona hapsedilmiş bir asgari ücret tartışması asgari ücretin göreceli olarak düşmesine ve emeğin büyümeden daha az pay almasına, dolayısıyla bölüşüm ilişkilerinin bozulmasına yol açıyor.

Sendikalaşma ve toplu iş sözleşmesi kapsamının sınırlılığı ile diğer emek gelirlerinin asgari ücretten daha az artırılması tüm ücretleri asgari ücrete yaklaştırıyor. Dolayısıyla asgari ücretin miktarı ve Komisyonun yapısı kadar -hatta onlardan daha çok- Türkiye’de asgari ücretin yapısal sorunlarını konuşmak gerekiyor.

Araştırma Merkezimiz (DİSK-AR) uzun yıllardan beri asgari ücrete ilişkin bilimsel raporlar hazırlıyor ve asgari ücret taleplerimizin bilimsel temellerini ortaya koyuyor. DİSK-AR'ın asgari ücret araştırmaları ülkemizde asgari ücret konusunda son derece kapsamlı bir inceleme sunuyor.

Elinizde bulunan araştırmada dünyada asgari ücret saptanmasına ilişkin geniş bir değerlendirme de yer alıyor. Araştırmada asgari ücretin nasıl yaygın ücret haline geldiğine, nasıl eridiğine ve asgari ücretin dünyada ve Türkiye'de gelişim sürecine ilişkin kapsamlı değerlendirmeler yer alıyor.

Araştırmada emeği geçenlere teşekkür ediyoruz. DİSK-AR'ın hazırladığı 2026 Asgari Ücret Araştırması'nın insanca bir asgari ücret mücadelemizde yararlı olması dileğiyle...

DİSK Yönetim Kurulu

Kasım 2025

ÖNSÖZ

DİSK Araştırma Merkezi (DİSK-AR) olarak 2026 asgari ücret araştırması ile karşınızdayız. Bilindiği gibi asgari ücret on milyonlarca yurttaşın derdi, milyonlarca işçinin ve hanenin yaşam koşullarını ilgilendiren çalışma hayatının en temel konularından, sınıf mücadelesinin temel alanlarından biridir. Bu nedenle işçi sınıfının ve emek dünyasının bu önemli başlığını biz de yıllardır kapsamlı araştırmalarla kamuoyunun gündemine taşıyoruz.

DİSK-AR, Türkiye’de asgari ücretin kapsamının giderek genişlediğini ve diğer ücretlerin asgari ücrete yakınsadığını asgari ücret araştırmalarıyla ısrarla kamuoyu gündemine taşıdı. Asgari ücretin giderek yaygınlaştığı ve ücretlerin asgari ücrete yakınsadığı gerçeği artık farklı kurumlar ve bilim dünyasında da kabul ediliyor. Merkez Bankası ve Hükümet çevreleri bile bu gerçeği kabul etmek zorunda kalıyor.

Kuşkusuz asgari ücret kapsamının yaygınlığının önde gelen nedeni sendikalaşma ve toplu iş sözleşmesi kapsamının düşüklüğü, teşmil mekanizmasının uygulanmamasıdır. Öte yandan siyasal iktidarın yıllardır asgari ücreti otoriter-korporatist bir yaklaşımla tek başına belirlemesi, asgari ücret tespitinin bir kurala bağlı olmaması ve Hükümetin asgari ücreti bir seçim manivelası olarak da kullanması genel ücret düzeyinin asgari ücrete yakınsamasına ve asgari ücretle çalışanların kapsamının genişlemesine yol açıyor.

Önceki yıllardaki araştırmalarımızda olduğu gibi bu yıl da asgari ücretin kapsamına ilişkin TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması’na (HİA) dayanarak asgari ücretin kapsamının oldukça geniş olduğunu ortaya koyduk. Bu, araştırmamızın özgün yanlarından biridir.

Öte yandan bu yılki araştırmamızda dünyada asgari ücret saptanmasına ilişkin ülke örneklerine geniş biçimde yer verdik. Bu bölümün Türkiye’de son zamanlarda giderek artan Komisyon bileşimi tartışmaları için önemli bir katkı olacağını düşünüyoruz.

Araştırmamızın özgün yanlarından bir diğeri ise asgari ücretin Kişi Başına Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ile ilişkisini ortaya koymasıdır. Araştırmada buna ilişkin değerlendirmelere yer verdik. Asgari ücretin ulusal düzeyde belirlendiği 1974’ten bu yana asgari ücretin bölüşümdeki yerini ortaya koyduk.

Kullandığımız veri kaynaklarına ve yaptığımız hesaplamalara ilişkin ayrıntılı metodolojik notlara ve referanslara yer verdik. Buna özen gösterdik ancak farkında olmadan eksik bıraktığımız bir referans olduysa sorumluluk tümüyle bize aittir.

Türkiye’de genel olarak kamusal verilerin özel olarak da çalışma yaşamına ilişkin verilerin kalitesi, niteliği ve sürekliliği konusunda ciddi eksikler söz konusudur. Örneğin, uzun dönemli ve düzenli ücret serilerine ulaşmak oldukça zordur. Bu eksikler bizim araştırmalarımıza da yansıyor. Öte yandan kamusal veri kaynaklarının geriye dönük revizyonları nedeniyle veri serilerinde yıldan yıla farklılıklar olabiliyor. Örneğin daha önceki yıllarda Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (SBB) tarafından yayımlanan ortalama kamu işçisi ücreti 2025 yılında yayımlanmadı.

Elinizdeki araştırma bilimsel ölçütler dikkate alınarak hazırlanmaya çalışılmıştır. Araştırma bir sendika araştırma merkezinin sendikal politikaların oluşturulmasına destek olmak amacıyla hazırladığı bir çalışmadır. Bu nedenle salt teknik bir yaklaşımdan uzak durulmuş, bilimsel ölçütlere bağlı kalınarak politika yönelimli sosyal ve sınıfsal bir yaklaşımı merkeze alan bir yöntem tercih edilmiştir.

Bu araştırma raporu teknik ve akademik ölçütlerle sınırlı değildir. Bilimsel araştırma kurallarına, etiğine bağlı ve güncel politika yönelimli bir çalışmadır. Bu nedenle çeşitli kısıtları olduğu unutulmamalıdır.

Araştırmamızın girişinde kapsamlı bir basın özeti yer alıyor. Ayrıca araştırmanın sonunda asgari ücrete ilişkin politikalara da yer veriliyor.

Araştırmada çok sayıda veri kaynağı kullandık ve asgari ücret üzerine çalışma yapan çok sayıda araştırmacıdan yararlandık. Hepsinin emeğine sağlık. Kuşkusuz araştırmada gözümüzden kaçabilecek olası hatalar tümüyle bize aittir.

Araştırmanın yararlı olmasını diliyor ve araştırmaya dönük katkı ve eleştirileri beklediğimizi özellikle vurgulamak istiyoruz.

DİSK-AR Ekibi

Kasım 2025

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ.....	4
ÖNSÖZ.....	8
İÇİNDEKİLER	10
GENİŞLETİLMİŞ BASIN ÖZETİ	12
BÖLÜM 1: ASGARİ ÜCRET EVRENSEL VE TEMEL BİR HAKTIR	22
<i>ASGARİ ÜCRETİN TARİHSEL GELİŞİMİ.....</i>	<i>24</i>
Asgari Ücret: Evrensel ve Temel Bir Hak	24
<i>DÜNYADA ASGARİ ÜCRET SAPTAMA YÖNTEMLERİ</i>	<i>28</i>
<i>AVRUPA BİRLİĞİ'NİN YETERLİ Asgari Ücret Yönergesi</i>	<i>44</i>
Adalet Divanı'nın Kritik Kararı ve Son Gelişmeler	44
BÖLÜM 2: DÜNDEN BUGÜNE TÜRKİYE'DE ASGARİ ÜCRET	46
<i>TÜRKİYE'DE ASGARİ ÜCRET MEVZUATI.....</i>	<i>48</i>
Mahalli Komisyonlar Dönemi (1951-1967).....	48
Merkezi Sisteme Geçiş ve Ulusal Asgari Ücret (1967 Sonrası)	48
Ulusal ve Tek Tıp Asgari Ücrete Doğru	49
<i>TÜRKİYE'DE ASGARİ ÜCRETİN TESPİT YÖNTEMİ</i>	<i>50</i>
Asgari Ücret Anayasal Bir Haktır.....	50
Mevcut Yöntem Uluslararası Normlara Aykırı	50
ASGARİ ÜCRET TESPİT KOMİSYONU DEMOKRATİK DEĞİL.....	51
BÖLÜM 3: DİSK-AR ASGARİ ÜCRET ARAŞTIRMASI "ASGARİ" DEĞİL ORTALAMA ÜCRET	60
Araştırmanın Kapsamı ve Yöntemi	62
Milyonlarca İşçi Asgari Ücrete Mahkûm.....	63
<i>KAYITDIŞI ÇALIŞANLAR VE ASGARİ ÜCRET KAPSAMI.....</i>	<i>64</i>
<i>ASGARİ ÜCRET BİR KADIN İŞÇİ SORUNUDUR</i>	<i>65</i>
BÖLÜM 4: TÜRKİYE'DE ASGARİ ÜCRETİN DURUMU ASGARİ ÜCRET ORTALAMA ÜCRET HALİNE GELDİ.....	70
<i>ASGARİ ÜCRET VE DİĞER EMEK GELİRLERİ</i>	<i>72</i>
<i>ASGARİ ÜCRET KAPSAMI GENİŞLİYOR.....</i>	<i>73</i>
ÖZEL SEKTÖR İŞÇİLERİNİN ÜCRETİ ASGARİ ÜCRETE DAHA FAZLA YAKINSADI.....	75
<i>ASGARİ ÜCRET ORTALAMA ÜCRET HALİNE GELİYOR.....</i>	<i>76</i>
KADINLARIN ORTALAMA ÜCRET VE MAAŞ GELİRİ ASGARİ ÜCRETE DAHA YAKIN	78
<i>FARKLI ARAŞTIRMALAR ORTAK SONUÇ: ÜCRETLER ASGARİ ÜCRETE YAKINSIYOR.....</i>	<i>79</i>

BÖLÜM 5: ASGARİ ÜCRET DEĞİL, TOPLU PAZARLIKİ	86
AB ÜLKELERİNDE ASGARİ ÜCRETİN KAPSAMI	92
BÖLÜM 6: ASGARİ ÜCRET NEDEN VE NASIL ERİYOR?	96
ASGARİ ÜCRETİN KİŞİ BAŞINA GSYH'YE ORANI DÜŞÜYOR	98
ASGARİ ÜCRET ENFLASYONUN ALTINDA EZİLDİ	102
ASGARİ ÜCRET YILDA KAÇ KEZ BELİRLENDİ?	102
ASGARİ ÜCRET AÇLIK VE YOKSULLUK SINIRININ ALTINDA	104
ASGARİ ÜCRET Lİ 22 YILDA 16 CUMHURİYET ALTINI KAYBETTİ.....	106
BÖLÜM 7: VERGİ, KESİNTİ VE ENFLASYON YÜKÜ	108
ASGARİ ÜCRETE VERGİ İSTİSNASI ÇALIŞANLARIN ALEYHİNE UYGULANIYOR	110
ASGARİ ÜCRET VE VERGİ TARİFE DİLİMİ	111
2025 YILINDA ENFLASYON VE VERGİLERİN İŞÇİ ÜCRETLERİNE ON AYLIK FATURASI EN AZ 1,8 TRİLYON OLDU!.....	112
Ortalama İşçi Ücretlerinde Toplam Kayıplar.....	113
BİRİKİMLİ TOPLAM KAYIPLAR	114
ORTALAMA İŞÇİ ÜCRETİNDE BİREYSEL/TEKİL Kayıplar	115
ÜCRET GRUPLARINA GÖRE BİREYSEL/TEKİL ERİME.....	117
GELİRDE ADALET, VERGİDE ADALET!.....	128
İŞVERENLERE SAĞLANAN SGK PRİM DESTEĞİ İŞÇİLERE DE SAĞLANMALIDIR	128
BÖLÜM 8: ASGARİ ÜCRET HAKKINDA ÇARPITMALAR VE GERÇEKLER.....	130
ASGARİ ÜCRET ENFLASYONUN SEBEBİ DEĞİL!.....	132
ÜCRET-FİYAT SARMALI YOK.....	134
KÂR İTİLİMLİ ENFLASYON!	135
ASGARİ ÜCRET ARTIŞI İSTİHDAMI DÜŞÜRMEDİ	136
BÖLGESEL ASGARİ ÜCRET ÇÖZÜM DEĞİL.....	138
VERİMLİLİK ARTIŞI ASGARİ ÜCRETE YANSIMİYOR!.....	140
DÜŞÜK ÜCRETİN SEBEBİ DÜŞÜK VERİMLİLİK DEĞİL!	140
TÜRKİYE'DE ASGARİ ÜCRET YÜKSEK DEĞİL! TÜRKİYE AVRUPA'NIN EN DÜŞÜK ASGARİ ÜCRET Lİ ÜLKELERİ ARASINDA.....	142
ASGARİ ÜCRET İLE İLGİLİ ÖNERİLER.....	144
EK: YILLARA GÖRE ORTALAMA ASGARİ ÜCRET	148
KAYNAKLAR.....	154

ASGARİ ÜCRET

2026

GENİŞLETİLMİŞ BASIN ÖZETİ

DiSKAR

TÜRKİYE DEVRİMCİ İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU ARAŞTIRMA MERKEZİ

GENİŞLETİLMİŞ BASIN ÖZETİ

Bu bölümde araştırmanın kapsamlı bir basın özeti yer alıyor. Basın özeti araştırmanın ayrıntılarından yararlanarak hazırlanmıştır. Konuya ilişkin daha detaylı veri ve analiz, tablo ve grafikler için araştırma metnine bakılmalıdır.

KOMİSYON YAPISINDAN ÖNCE KURAL GEREKLİ

Asgari ücret tespitinde Komisyon yapısından önce bağlayıcı kurallar koymak ve bunları mevzuata eklemek lazım. Aksi halde Komisyon yapısındaki revizyonlar yeterli olmayacaktır. Dünyada farklı asgari ücret kuralları ve Komisyon tipleri vardır. Bunlar ülkelerin özelliklerine göre ortaya çıkmıştır. Bunlardan herhangi birini kopyalamak çözüm değildir.

Asgari ücret Türkiye’de bir küçük grubun ücreti değil, ücretle çalışanların neredeyse yarısını doğrudan ilgilendiren ortalama ücrettir. Her türlü asgari ücret tespitinde bu gerçek unutulmamalıdır. Türkiye’de asgari ücret bir kurala göre saptanmıyor. Hükümet istediği asgari ücreti dayatıyor. TÜİK komisyona veri bile sunmuyor. Komisyon süreci tamamen keyfi biçimde yürütülmektedir. Bu nedenle Komisyon yapısında revizyondan önce Komisyonun bağlı olacağı kuralları saptamak lazım.

İKİ TEMEL KURAL

1. Evrensel standartlara uygun olarak asgari ücret sadece işçinin kendisi için değil, bakmakla yükümlü oldukları da (hanehalkı veya ailesi) göz önüne alınarak, asgari ihtiyaçları dikkate alınarak hesaplanmalıdır. Bu hüküm mevzuata yazılmalıdır.
2. Asgari ücret; genel ücret düzeyi ve ülke ekonomisindeki büyümeye bağlı olarak toplu pazarlıkla saptanmalıdır.

Asgari ücretin saptanmasında bazı ülkelerde enflasyon+büyüme, bazı ülkelerde ortalama ücretin belli bir oranı esas alınmaktadır. AB Yeterli Asgari Ücret Yönergesi asgari ücreti ortalama ücretin belirli bir oranına (yüzde 50-60) bağlıyor ve toplu pazarlık kapsamını yüzde 80’e çıkarmayı hedefliyor.

Türkiye’de ücretler asgari ücrete yakınsadığı için ortalama ücrete oranla asgari ücret belirlenmesi sağlıklı olmayacaktır. Bunun yerine şu seçenekler olabilir:

1. Asgari ücreti en düşük kamu işçisi ücretinin belirli bir oranına endekslemek (Örneğin üçte iki veya yüzde 60): Böylece asgari ücret toplu pazarlıkla bağlantılı hale gelir.
2. Asgari ücreti Kişi Başına Gayri Safi Yurt İçi Hasılanın belirli bir oranına göre hesaplamak (Örneğin yüzde 60’ı): Bu oldukça adil bir yol olur. Böylece asgari ücret büyümeden pay almış olur. Burada hükümetin tahmini KB GSYH miktarı esas alınır. Bu hesap hedef enflasyondan daha iyidir. Eğer gerçekleşme tahminin üzerine çıkarsa bir sonraki yıl asgari ücretine eklenir. 1999, 2004 ve 2016 yıllarında asgari ücret Kişi Başına GSYH’nin yüzde 60’ı oranında gerçekleşmişti. Şu anda yüzde 43,6’ya geriledi. 2025 yılı Kişi Başına GSYH

beklentisinin yaklaşık 60 bin TL olduğu düşünülecek olursa en az yüzde 60 oranını hedeflemek oldukça makul olacaktır. 2026 yılında Orta Vadeli Program'a (OVP) göre tahmini aylık Kişi Başına GSYH 75 bin TL olacak. Bunu esas alan bir oran ve hesaplama yapılabilir.

Komisyon bu hesaplamaları yapan teknik bir organ olmalı. Asgari ücretin kuralları mevzuatta yer almalıdır.

ASGARİ ÜCRET DEĞİL TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİ KAPSAMI GENİŞLETİLMELİ

Asgari ücret civarında çalışanların kapsamı çok yüksektir ve asıl mesele asgari ücretle çalışanlarının kapsamını daraltmak ve ücret düzeylerini toplu pazarlıkla belirlemektir. Türkiye'de sendikalaşma ve toplu pazarlığın kapsamının artırılması temel meseledir.

Milyonların asgari ücrete mahkûm edilmemesi için sendikal hakların kullanımının önündeki tüm engeller ve barajlar kaldırılmalı, toplu pazarlık kapsamı genişletilmelidir. 6356 sayılı Yasa'da yer alan teşmil mekanizması işletilmeli, toplu iş sözleşmeleri sendikası işyerlerine de uygulanmalıdır. Ayrıca asgari ücretin tespitinde imzalanan toplu iş sözleşmeleri, özellikle de kamu toplu iş sözleşmesindeki asgari ücret bir ölçüt olarak kullanılmalıdır.

ASGARİ ÜCRET DEĞİL, TOPLU PAZARLIK: TİS KAPSAMINDAKİ İŞÇİLERİN AYLIK BRÜT ORTALAMA ÜCRETLERİ TİS KAPSAMINDA OLMAYAN İŞÇİLERDEN YÜZDE 40 DAHA FAZLADIR

TÜİK Kazanç Yapısı İstatistiklerine göre işçilerin ortalama ücret ve kazancı toplu iş sözleşmesi (TİS) kapsamında olmaya göre ciddi farklılık göstermektedir. Aylık ortalama brüt ücret TİS kapsamı dışındakilerde 2023 yılında 22.776 TL iken TİS kapsamında olanlarda 31.774 TL'ye kadar yükselmektedir. Böylece 2023 yılında TİS kapsamındaki işçilerin brüt aylık ortalama ücretleri yüzde 39,5 daha fazladır.

İşveren tarafından referans döneminde ücretli çalışana yapılan; temel ücret ödemeleri, düzenli ödemeler, düzensiz ödemeler ve aynı yardım ödemelerinin toplamını içeren aylık ortalama brüt kazanç ise TİS kapsamında olmayanlarda 24.891 TL iken TİS kapsamında olanlarda 38.317 TL olmaktadır. Böylece TİS kapsamındaki işçilerin sosyal haklarla birlikte aylık ortalama brüt kazancı TİS kapsamında olmayan işçilerin yüzde 54 üzerindedir.

Sendikalı işçilerin ücret düzeyi ile ortalama ücret arasındaki fark, bir eşitsizlik göstergesi olarak değil, örgütlenmenin gelir dağılımı üzerindeki etkisini görünür kılan bir gösterge olarak okunmalıdır. Toplu pazarlığın kapsamının genişlemesi, yalnızca sendikalı işçilerin değil, tüm ücretlilerin çalışma ve yaşam koşullarını iyileştirme potansiyeli taşımaktadır.

ASGARİ ÜCRET ERİYOR: ASGARİ ÜCRETİN KİŞİ BAŞINA MİLLİ GELİRE ORANI DÜŞÜYOR

1974'te kişi başına GSYH'nin yüzde 80,6'sı düzeyinde olan brüt asgari ücret, 2025'te kişi başına gelirin yüzde 43,6'sına düştü.

Asgari ücretin KB GSYH'ye oranı 24 Ocak kararları ve 12 Eylül darbesi ile hızla düşmeye başladı. Asgari ücretin kişi başına milli gelire oranı 1980'de sert bir düşüşle yüzde 40'a

geriledi. Asgari ücretin milli gelir karşısındaki erimesi ANAP-Özal hükümetleri döneminde (1983-1991) de devam etti ve 1988 yılında kişi başına milli gelirin yüzde 36'sına geriledi.

1989 yılında asgari ücret milli gelir karşısında en düşük düzeye (yüzde 34,8) geriledi. Bahar eylemleri ve artan işçi hareketlerinin etkisiyle asgari ücret 1991 ve 1992 yıllarında bir yükseliş yaşadı. 2004 ve 2016 yıllarında asgari ücretin kişi başına milli gelire oranı yüzde 60'a yükselse de 1980 öncesi düzeye ulaşamadı. Asgari ücretin KB GSYH'ye oranı, AKP dönemlerinde yükseldiği yüzde 60 seviyesinin bile çok altındadır.

Bu gerilemenin anlamı asgari ücretle çalışanların göreceli olarak yoksullaşmasıdır. Öte yandan asgari ücretle çalışanların oranının artması, ücret artışlarının KB GSYH artışının çok altında kalmasına yol açtı.

ASGARİ ÜCRET ENFLASYONUN ALTINDA EZİLDİ: 2025'TE ASGARİ ÜCRETİN YILLIK ALIM GÜCÜ KAYBI 50 BİN TL'Yİ AŞTI

Asgari ücretin enflasyon karşısında korunacağı iddialarına rağmen 2025 yılında asgari ücret resmi enflasyon artışının altında ezildi. Asgari ücretin Temmuz 2024 ve 2025'te yeniden artırılmaması nedeniyle asgari ücretin alım gücü 2024 ve 2025 yıllarında enflasyon karşısında ciddi biçimde eridi.

2025 yılı resmi enflasyonu tahmin edildiği gibi yıl sonunda yüzde 33,8 olarak gerçekleşirse asgari ücretteki kayıp 7.471 TL'ye yükselecek. Asgari ücretle çalışanın 2025 yılı boyunca yaşanan kaybı ise 50 bin TL'yi aşmış olacak. Eğer hükümet hedef enflasyon veya açıklanan enflasyondan düşük zamda ısrar ederse asgari ücretin enflasyon karşısındaki kaybı kalıcılaşacak.

ASGARİ ÜCRET AÇLIK VE YOKSULLUK SINIRININ ALTINDA KALDI

2025 asgari ücreti alım gücünün hızla düşmesiyle birlikte açlık ve yoksulluk sınırının altında kaldı. Bilindiği gibi açlık sınırı 4 kişilik bir ailenin yapması gereken gıda harcamalarını ifade ediyor. Ekim 2025'te 22.104 TL net asgari ücrete karşılık Birleşik Metal-İş Sınıf Araştırmaları Merkezi'ne (BİSAM) göre açlık sınırı 26.925 TL ve yoksulluk sınırı ise 93.135 TL'dir.

2024 Ocak ayından 2025 sonuna 24 ay boyunca asgari ücret yalnızca 4 ay açlık sınırının üzerinde oldu. 2024 yılı sonunda asgari ücrete yapılan yüzde 30'luk zam nedeniyle asgari ücret açlık sınırının altına düştü. 2025 yılı kasım ve aralık aylarında aylık enflasyon yüzde 2 olarak açıklanırsa Aralık 2025'te asgari ücret açlık sınırının yüzde 18, yoksulluk sınırının yüzde 76,2 altında kalmış olacak.

ASGARİ ÜCRET ALTIN KARŞISINDA DA ERİYOR: ASGARİ ÜCRETLİ 2005'TEN BU YANA 22 CUMHURİYET ALTINI KAYBETTİ!

Merkez Bankası'nın yıllık ortalama Cumhuriyet altını fiyatlarına göre 2003 yılında asgari ücretin yıllık tutarıyla 25,4 ve 2005'te 31,5 altın alınabilmekteydi. Asgari ücretle çalışan bir işçi yıllık ücretiyle 2025 yılı Kasım ayında ortalama Cumhuriyet altını fiyatlarıyla ancak 9,5 Cumhuriyet altını alabilmektedir. Hızla artan altın fiyatları karşısında asgari ücretli 2005'ten bu yana 22 Cumhuriyet altınını kaybetti.

TÜRKİYE'DE İŞÇİLERİN YARISI ASGARİ ÜCRETLİ!

Asgari ücret civarında ücret alanlar da dahil edildiğinde (asgari ücretin altı ve yüzde 10 fazlası arası, asgari ücret komşuluğunda) 9,5 milyon işçi, asgari ücret civarı ve altında ücretle yaşamını sürdürmeye çalışıyor. Başka bir deyişle 2024 yılı itibarıyla tüm özel sektör işçilerinin yüzde 53,2'si asgari ücret komşuluğunda ücretlerle çalışıyor.

Ücretle çalışanların 8 milyon 359 bini (yüzde 46,7) asgari ücret ve altında ücretle çalıştığını söylemektedir. Asgari ücretin yüzde 5 fazlası ve altında çalışanlar tüm özel sektör çalışanlarının yüzde 49,6'sını (8,9 milyon) oluşturmaktadır.

Türkiye'de 11,2 milyon işçi (yüzde 62,5) asgari ücretin yüzde 20 fazlası ve altında ücret ile çalışırken; asgari ücretin iki katından fazla ücret alanlar ise işçilerin yalnızca yüzde 12,7'sini oluşturuyor.

KAYITDIŞI İŞÇİLERİN YAKLAŞIK YARISI ASGARİ ÜCRETİN ALTINDA ÜCRETE MAHKÛM!

Kayıtdışı çalışanlarda 2024 yılında asgari ücretin yaklaşık yarısı (8.500 TL) ve altında ücret alanların oranı yüzde 40'tır. Başka bir deyişle, kayıtdışı çalışanların yarısına yakını asgari ücretin yarısının altında ücretlerle çalışmak zorunda kalmaktadır.

Kayıtdışı çalışanlarda asgari ücretin yüzde 5 fazlası ve altında ücret alanların oranı yüzde 85,3'tür. Asgari ücretin yüzde 20 ve fazlası (asgari ücret komşuluğunda) ücretlerle çalışanların oranı ise yüzde 91,7'dir.

KADIN İŞÇİLERİN ÇOK BÜYÜK BİR BÖLÜMÜ ASGARİ ÜCRET CİVARINDA ÜCRETLERLE ÇALIŞIYOR!

Kadınlarda asgari ücretle çalışmanın çok daha yaygın olduğu görülüyor. Kadınların yarısından fazlası en fazla asgari ücrete erişebiliyor. Asgari ücret ve altında ücret alanların oranı genelde yüzde 46,7 iken kadınlarda bu oran yüzde 60,1'dir. Asgari ücretin yüzde 5 fazlası ve altında ücret alanların oranı ise genelde yüzde 49,6 iken, kadınlarda yüzde 63,7'ye yükselmektedir.

2024 yılında kadın işçilerin yüzde 67,4'ü (4,1 milyon) asgari ücretin en fazla yüzde 10'una erişebiliyor. Genelde ise bu oran yüzde 53,2'dir.

2024 yılında asgari ücretin yarısı ve altında (8.500 TL ve altı) bir ücretle çalışanların oranı genelde yüzde 9 iken kadınlarda bu oran yüzde 15,3'e yükselmektedir.

Kayıtdışı çalışan kadınların ücretlerinin özel sektör ve genel kayıtdışı ücretlerinden çok daha düşük olduğu görülmektedir. Kayıtdışı çalışan kadınların yüzde 90'dan fazlası asgari ücret ve altındaki ücretle çalışmak zorunda bırakılıyor.

ASGARİ ÜCRET İLE DİĞER EMEK GELİRLERİ MAKASI KAPANIYOR

2002 ve 2025 yılları arasında net asgari ücrette parasal (nominal) artış 119,9 kat olarak gerçekleşti. Aynı dönemde ortalama memur maaşı 98,2 kat, en düşük işçi emekli aylığı 71,6 kat arttı. Böylece asgari ücret dışındaki emek gelirlerinin asgari ücrete oranı geriledi.

TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması 2006-2024 sonuçlarına göre de aylık ortalama ücret ve maaş geliri ile asgari ücret arasındaki makas giderek kapanıyor. 2005 yılında aylık hanehalkı ferdi ücret ve maaş geliri asgari ücretin 2,2 katı iken, 2023'te ortalama ücret ve maaş geliri asgari ücretin 1,8 katına geriledi.

Öte yandan TÜİK İşgücü Maliyeti İstatistikleri asgari ücret ile ortalama ücret makasının iyice kapandığını ortaya koyuyor. 2012 yılında brüt asgari ücret brüt ortalama ücretin yüzde 44'ü iken 2022'de yüzde 64'e yükseldi. Başka bir deyişle, 2012'de ortalama ücret asgari ücretin 2,25 katı iken 2022'de 1,56 katına geriledi.

ASGARİ ÜCRET BİR KADIN İŞÇİ SORUNUDUR!

2005'te kadınların aylık ortalama ücret ve maaş geliri asgari ücretin 2 katı düzeyindeydi. 2023'te ise kadınların ortalama ücret ve maaş gelirleri asgari ücretin 1,5 katına geriledi. Buna karşılık erkeklerin aylık ortalama ücret ve maaş gelirleri kadınlarınkinden daha yüksektir. 2005'te erkeklerin aylık ortalama ücret ve maaş geliri asgari ücretin 2,2 katı iken, 2023'te asgari ücretin 1,9 katı düzeyindedir. Bu durum asgari ücret açısından toplumsal cinsiyet eşitsizliğini bir kez daha ortaya koymaktadır.

ASGARİ ÜCRET ENFLASYONUN SEBEBİ DEĞİL!

Asgari ücret konusunda en yaygın iddialardan biri asgari ücret artışının enflasyona yol açacağı şeklindedir. Ücret-fiyat sarmalı (spirali) iddiası günümüzde de sık sık tekrarlanıyor. Oysa ücret-fiyat sarmalından söz etmek mümkün değildir. Tersine fiyat-ücret sarmalı söz konusudur. Çünkü işçilerin enflasyon karşısında ücretlerini kendiliğinden artırma olanağı yoktur. Fiyatlar serbestçe artarken işçiler, alım gücündeki kaybı telafi etmeye çalışırlar. İlişkinin yönü ücretlerden enflasyona doğru değil, enflasyondan ücretlere doğrudur. Türkiye'de kâr itilimli bir enflasyon söz konusudur.

Türkiye'de asgari ücrete bazı yıllarda resmi enflasyonun oldukça üzerinde reel artışlar yapıldı (2016, 2019 ve 2023 gibi). Ancak bu durum enflasyonu tetiklemedi. Örneğin, 2012'de asgari ücrete yüzde net 11,8 oranında zam yapıldı. Bir önceki yılın (2011) enflasyonu yüzde 10,5'ti. 2012'de enflasyon yüzde 6,2'ye geriledi. Benzer durum 2016 yılı için de geçerlidir. Asgari ücrete AKP döneminde en yüksek reel artışın yapıldığı 2016'da enflasyon bir önceki yıla göre düştü. Asgari ücret enflasyonu tetiklemiyor. Türkiye'nin son yıllardaki verileri bunu söylüyor.

ASGARİ ÜCRET ARTIŞI İSTİHDAMI DÜŞÜRMEDE!

Asgari ücret artışına karşı yapılan bir diğer itiraz, artışların istihdamı düşüreceği ve işsizliği artıracağı yönündedir. Tüm bu iddialara karşılık asgari ücretin yıllık ortalama artışı ile yıllık işsizlik ve istihdam oranları arasında iddia edilen bir ilişki bulunmuyor.

Örneğin asgari ücretin diğer yıllara göre nispeten yüksek arttığı (yıllık ortalama yüzde 10,4) ve yılda iki kez zam yapıldığı 2023 yılında dar tanımlı (resmi) işsizlik oranı yıllık yüzde 10,4'ten yüzde 9,4'e gerilemiş, istihdam oranı ise yüzde 47,5'ten yüzde 48,3'e yükselmiştir.

BÖLGESEL ASGARİ ÜCRET ÇÖZÜM DEĞİL!

2025 asgari ücret tespiti öncesinde bölgesel asgari ücret önerileri tekrar gündeme getiriliyor. Türkiye’de bölgesel asgari ücret 1951-1974 arasında uygulandı ve 1974’te terk edildi. Bölgesel asgari ücret konusu 50 yıl önce vazgeçilen bir uygulamadır. Türkiye bu yöntemi denemiş ve vazgeçmiştir.

Bölgesel asgari ücret hem hukuksal hem de sosyal sakıncalar yaratır. Bu Anayasa’ya ve eşitlik ilkesine aykırı olur. Bölgesel asgari ücret mevcut asgari ücret çıtasının çok altına inilmesine ve gelir dağılımı adaletsizliğinin artmasına yol açabilir. Asıl sorun asgari ücretin ortalama ücret haline gelmesidir.

VERİMLİLİK ARTIŞI ASGARİ ÜCRETE YANSIMİYOR!

Verimliliğin düşük olması nedeniyle ücretlerin düşük kaldığı iddiası doğru değildir. Asgari ücretin -ulusal düzeyde verimlilik artışının bir ölçüsü olarak kabul edilebilecek olan- Kişi Başına Gayri Safi Yurt İçi Hasıla’ya oranı düşmektedir. 1974 yılında KB GSYH’nin yüzde 80,6’sına karşılık gelen brüt asgari ücret, 2025 yılında tahmini olarak KB GSYH’nin yüzde 43,6’sına gerileyecek.

TÜRKİYE, AVRUPA’NIN EN DÜŞÜK ASGARİ ÜCRETLİ ÜLKELERİNDEN!

2015’te Avrupa’da Türkiye’den avro cinsinden düşük asgari ücreti olan 14 ülke varken, 2025 yılında sadece 2 ülke vardır. Avro cinsinden Türkiye’den daha düşük asgari ücrete sahip ülkeler Arnavutluk ve Bulgaristan’dır.

Türkiye’deki asgari ücret sadece Yunanistan, Portekiz ve İspanya gibi Avrupa Birliği’nin Güney ülkelerinden değil, Polonya, Romanya ve Macaristan gibi Doğu Avrupa ülkelerinden de düşüktür. Türkiye’de avro cinsinden asgari ücret son 10 yılda (2015-2025) yıllık ortalama sadece yüzde 2,8 oranında artmıştır.

AB ÜLKELERİ: TİS KAPSAMI YÜKSELDİKÇE ASGARİ ÜCRET KAPSAMI DÜŞÜYOR

AB ülkelerinde asgari ücret civarında çalışanların oranı Türkiye’nin aksine düşüktür. AB verilerine göre çalışanların yaklaşık yüzde 4’ü asgari ücret civarında gelir elde etmektedir.

AB ülkelerinde asgari ücret kapsamının düşük, Türkiye’de ise çok yüksek olmasının asıl nedeni AB ülkelerinde sendikalaşma ve teşmil uygulamaları nedeniyle toplu iş sözleşmesi kapsamının yüksek olmasıdır. İtalya’da yüzde 100, Fransa’da yüzde 98, İspanya’da yüzde 91 olan toplu pazarlık kapsamı, Türkiye’de yüzde 10,2 seviyesindedir.

ASGARİ ÜCRETE VERGİ İSTİSNASI ÇALIŞANLAR ALEYHİNE UYGULANIYOR

Asgari ücret vergi istisnasının matrahtan indirim şeklinde değil de vergiden indirim yoluyla uygulanması çalışanları mağdur etmekte ve daha çok vergi ödemelerine yol açmaktadır. Bu yöntem nedeniyle ücretli çalışanlar asgari ücret vergi istisnasından gerektiği gibi yararlanamamaktadır.

2000'DE GELİR VERGİSİ İLK DİLİMİ ASGARİ ÜCRETİN 22 KATIYKEN 2025'TE 6,1 KATINA GERİLEDİ

2000 yılında ilk vergi dilimi brüt asgari ücretin 21,9 katı kadardı. 2000-2024 arasında vergi dilimi ve asgari ücret giderek birbirine yakınlaştı. 2025 yılında ilk vergi dilimi asgari ücretin 6,1 katına kadar geriledi.

İŞVERENLERE SAĞLANAN SGK PRİM DESTEĞİ İŞÇİLERE DE SAĞLANMALIDIR:

2008'den itibaren SGK işveren prim payının bir kısmı bütçeden karşılanmaktadır. 2010'da 3,8 milyar TL olan destek, 2024'te 267,8 milyar TL'ye, 2025'in ilk on ayında ise 207,6 milyar TL'ye ulaşmıştır.

2010 yılından bu yana işverenlere yapılan SGK prim desteği dolar cinsinden toplam 67 milyar dolar olmuştur. 2010-2025 Eylül arası bütçeden işverenlere yapılan toplam destek 777 milyar TL'yi aşmıştır. İşçilere de işverenlere olduğu gibi SGK prim desteği uygulanmalı ve işçilerin sosyal güvenlik primlerinin bir kısmı Hazine/Bütçe tarafından karşılanmalıdır.

ASGARİ ÜCRET

2026

ASGARİ ÜCRET EVRENSEL VE TEMEL BİR HAKTIR

DiSKAR

TÜRKİYE DEVRİMCİ İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU ARAŞTIRMA MERKEZİ

BÖLÜM 1: ASGARİ ÜCRET EVRENSEL VE TEMEL BİR HAKTIR

ASGARİ ÜCRETİN TARİHSEL GELİŞİMİ

ASGARİ ÜCRET: EVRENSEL VE TEMEL BİR HAK

Asgari ücret, evrensel kabul görmüş işçi haklarından ve temel sosyal insan haklarından biridir. 19. yüzyılın sonlarında uygulama örnekleri görülmeye başlanan asgari ücret, 20. yüzyılda uluslararası sözleşmelerle güvence altına alınmıştır.

Asgari ücret uygulaması, işçi ücretlerinin serbest piyasada herhangi bir ticari malın (metanın) fiyatı gibi belirlenmesine karşı geliştirilmiş kamusal bir önlemdir. Bu uygulama; işçilerin sermayenin ve piyasanın insafına bırakılmaması, kamusal düzenlemelerle ücretlerin en alt düzeyinin saptanması, böylece işçilerin ve ailelerinin yoksulluğa karşı korunması anlamına gelmektedir. Bu yönüyle asgari ücret, sosyal devletin ve refah devletinin en ayırt edici özelliklerinden biridir.

TARİHSEL GELİŞİM: YENİ ZELANDA'DAN KÜRESEL NORMLARA

Dünyada asgari ücret uygulamaları 19. yüzyılın sonlarına kadar uzanmaktadır:

- **1894:** Asgari ücreti uygulayan ilk ülke Yeni Zelanda olmuştur. İlk endeks 45 ürünün fiyatı esas alınarak belirlenmiştir.¹
- **1896:** Avustralya'nın Viktorya Eyaleti'nde asgari ücret uygulaması başlamıştır.
- **1904:** Avustralya'da yasal asgari ücret sistemi uygulanmasının zeminini oluşturan yasa hazırlanmış ve 1911 yılına kadar Batı Avustralya dışında tüm eyaletlerde asgari ücret uygulamasına geçilmiştir.²
- **1909:** İngiltere'de ilk uygulamalar görülmüştür.
- **1919:** Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), kuruluş ilkeleri arasına asgari ücreti almıştır.
- **1922:** Asgari ücret Rusya'da Sovyet devrimi sırasında gündeme geldi ve Halk Komiserleri Konseyi Kararnamesi ile 28 Kasım 1922 tarihinde onaylandı.³

¹ Kadriye Gül Yücel (2020). Avrupa Birliği ve Türkiye'de Asgari Ücret ve Adalet, Ankara: Nobel Yayıncılık.

² Yücel (2020).

³ Diveeva, N., Khokhlov, E., E., & Filippova, M. (2017). Russian Labor Law in The Twentieth Century: Patterns Of Development and Historical Lessons. BRICS Law Journal, 4(4), 6-38. <https://doi.org/10.21684/2412-2343-2017-4-4-6-38> (18 Kasım 2025).

Açıklama: 2025 Asgari Ücret Raporu'nda "Ekim 1917'de Sovyet Devrimi'nin ikinci günü yayımlanan hükümet kararnamesi ile 8 saatlik işgünü ve asgari ücret kabul edildi." ifadesi şu kaynağa dayalı olarak yer verilmiştir: British Library, "Timeline of the Russian Revolution" <https://www.bl.uk/russian-revolution/articles/timeline-of->

ABD’de 20. yüzyılın başlarında eyalet düzeyinde (kadın ve çocuklar için) başlayan uygulamalar, 1923 yılında Yüksek Mahkeme tarafından "Anayasa’ya aykırı" bulunarak iptal edilmiştir. Ancak 1938’de Başkan Franklin D. Roosevelt döneminde federal asgari ücret sistemi kabul edilmiş ve bu kez 1941 yılında Yüksek Mahkeme tarafından onaylanmıştır.⁴

Başkan Roosevelt’in o dönemde sarf ettiği sözler, bugün de "işletme maliyetlerini" gerekçe göstererek asgari ücrete karşı çıkanlara verilmiş en güçlü sosyal politika yanıtıdır.⁵

İşçilere Geçim Ücreti Ödeyemeyen İşletmelerin Yaşamaya Hakkı Yoktur!

Bana göre, varlığını işçilerine asgari geçim ücretinden daha az ödeme yaparak sürdüren hiçbir işletmenin bu ülkede faaliyet göstermeye devam etme hakkı olmadığı açıktır.

"İşletme" derken, tüm ticareti ve tüm sanayiye kastediyorum; işçiler derken, tüm işçileri, beyaz yakalıları ve iş kıyafeti giyenleri kastediyorum; asgari geçim ücreti derken, sadece geçimini sağlayacak düzeyden daha fazlasını, yani insanca bir yaşam sürmeye yetecek ücreti kastediyorum.

— Franklin D. Roosevelt, 1933

Türkiye asgari ücret uygulamasını 1936 tarihli ve 3008 sayılı ilk İş Kanunu ile kabul etti. 3008 sayılı İş Kanunu’nun 32. maddesiyle işçi ücretlerinin en aşağı hadlerinin bir nizamname ile saptanması hükme bağlandı. 2. Dünya Savaşı’ndan sonra yeni bağımsızlığını kazanan Hindistan ve Pakistan gibi ülkeler de asgari ücret uygulaması başlattı. 2. Dünya Savaşı sonrasında ulusal düzeyde kapsayıcı asgari ücret uygulamaları ilk olarak Hollanda (1960), Fransa (1970) ve İspanya’da (1980) ortaya çıktı.⁶

Asgari ücret, yalnızca ekonomik bir gösterge değil, aynı zamanda evrensel insan hakları belgeleriyle güvence altına alınmış temel bir haktır. Asgari ücret, Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (ILO) 1919’daki kuruluşundan başlayarak önemli hedeflerinden biri oldu. 1919’da ILO kuruluş ilkeleri arasında asgari ücret de yer aldı. ILO’nun kuruluşunda "her çalışana ülkesinin ve zamanın koşullarına göre makul bir yaşamı sürdürebilmesi için uygun bir ücret ödenmelidir" ilkesine yer verildi. 1944’te ABD’nin Philadelphia (Filadelfiya) kentinde toplanan Uluslararası Çalışma Konferansı’nda kabul edilen ILO’nun Filadelfiya Bildirgesi, çalışan ve bu tür bir korumaya ihtiyacı olan herkes için asgari geçim ücretinin önemini altını çizdi. Filadelfiya Bildirgesi günümüzde ILO Anayasası’nın bir parçasıdır.

ILO 1928’de 26 sayılı Asgari Ücretin Belirlenme Yöntemleri Sözleşmesi’ni kabul etti. Bu Sözleşme, her üye devlet için toplu sözleşme yoluyla veya başka bir yolla etkili bir ücret belirleme yönteminin bulunmadığı veya o ücretlerin istisnai şekilde düşük olduğu işlerde (özellikle evde yapılan işlerde) asgari ücret tespitine olanak sağlayan yöntemlerin kabulünü

the-russian-revolution (15 Kasım 2020). Ancak kaynağın güncel bağlantısının olmaması ve bu konuda güvenilir kaynaklar bulunamaması nedeniyle bu değerlendirmeyi kaldırmaya karar verdik.

⁴ ILO. (2017). Minimum wage policy guide. International Labour Organization.

⁵ Franklin Roosevelt’s Statement on the National Industrial Recovery Act June 16, 1933

<http://docs.fdrlibrary.marist.edu/odnirast.html> (21 Kasım 2025).

⁶ ILO (2017).

öngörüyordu. 26 sayılı Sözleşme, 100'den fazla ülkenin onayı ile bugüne kadar en çok onaylanan ILO sözleşmelerinden biridir. Türkiye 26 sayılı Sözleşme'yi 1973 yılında onayladı.

ILO 1970 yılında, 26 sayılı Sözleşme'de öngörülenden daha geniş bir koruma sağlayan 131 sayılı Asgari Ücret Tespit Sözleşmesi'ni kabul etti. ILO'nun 131 sayılı Sözleşmesi'nin 3. maddesine göre, asgari ücretin tespitinde işçilerin ve ailelerinin ihtiyaçları, ülkedeki genel ücret seviyesi, hayat pahalılığı, sosyal güvenlik yardımları ve diğer sosyal grupların göreceli yaşam standartları dikkate alınmalıdır. Türkiye ne yazık ki 131 sayılı ILO Sözleşmesi'ni henüz onaylamadı. ILO'nun 135 sayılı Tavsiye Kararı'nda ise asgari ücretin yoksulluğu alt etmesine yönelik etkisine, bütün işçilerin ve ailelerinin ihtiyaçlarının sağlanmasına dönük öneri yer almaktadır. ILO asgari ücret politikaları konusundaki tutumunu, 2008 tarihli Adil Bir Küreselleşme için Sosyal Adalet Bildirgesi'nde de tekrarladı.

İnsan onuruna yaraşır asgari ücret temel bir insan hakkıdır.

ILO tarafından hazırlanan Asgari Ücret Politika Kılavuzu (2017) adlı çalışmada asgari ücretin anlamlı olabilmesi için ekonomik etkenler dikkate alınırken, işçilerin ve ailelerinin ihtiyaçlarını kapsayacak bir düzeyde saptanması gerektiği vurgulanmaktadır.⁷

10 Aralık 1948 tarihinde kabul edilen Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin asgari ücretle ilgili 23. maddesinde "Çalışan herkesin, kendisine ve ailesine insanlık onuruna yaraşır bir yaşam sağlayan ve gerektiğinde her türlü sosyal koruma yolları ile de desteklenen adil ve elverişli bir ücrete hakkı vardır" ilkesine yer verilmektedir.

Bildirge'nin 23. maddesi ise daha kapsamlıdır ve "uygun bir hayat seviyesi"nin herkesin hakkı olduğunu vurgulamaktadır: "Herkesin gerek kendisi gerekse ailesi için, yiyecek, giyim, mesken, tıbbi bakım, gerekli sosyal hizmetler dahil olmak üzere sağlığı ve refahını temin edecek uygun bir hayat seviyesine ve işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, ihtiyarlık veya geçim imkânlarından iradesi dışında mahrum bırakacak diğer hallerde güvenliğe hakkı vardır."

Evrensel Bildirge açıkça işçinin kendisinin ve ailesinin insanlık onuruna uygun bir yaşam sağlayacak ücret hakkını güvence altına almaktadır. Türkiye, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ni kabul etmiştir. Evrensel Bildirge yanında Türkiye tarafından 2003 yılında onaylanan Birleşmiş Milletler'in Ekonomik, Sosyal Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 7. maddesi de bütün işçilere asgari olarak, kendilerine ve ailelerine saygın bir yaşam düzeyi sağlayacak bir ücret verilmesini güvence altına almaktadır.

BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ile Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi ve onun iki İhtiyari Protokolü ve Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi ile Uluslararası İnsan Hakları Bildirgesi'ni oluşturur.

⁷ ILO (2017).

Asgari Ücretin Uluslararası İlkeleri

BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi

“Çalışan herkesin, kendisine ve ailesine insanlık onuruna yaraşır bir yaşam sağlayan ve gerektiğinde her türlü sosyal koruma yolları ile de desteklenen adil ve elverişli bir ücrete hakkı vardır.”

“Herkesin gerek kendisi gerekse ailesi için, yiyecek, giyim, mesken, tıbbi bakım, gerekli sosyal hizmetler dahil olmak üzere sağlığı ve refahını temin edecek uygun bir hayat seviyesine ve işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, ihtiyarlık veya geçim imkânlarından iradesi dışında mahrum bırakacak diğer hallerde güvenliğe hakkı vardır.”

BM Ekonomik, Sosyal Kültürel Haklar Sözleşmesi

“Bu Sözleşme’ye Taraf Devletler, herkesin adil ve elverişli çalışma koşullarından yararlanmak hakkını kabul ederler. Bu hak özellikle şunları güvence altına alır:

- (a) Bütün işçilere emeklerine karşılık, asgari olarak;
- (i) Adil ücretler ve eşit işlere, hiçbir ayırım yapılmaksızın eşit ödeme, özellikle kadınlara, kendilerine sunulan çalışma koşullarının erkeklerin koşullarından daha aşağı olmayacağı ve aynı iş için aynı ücreti alacakları konusunda güvence verilmesi;
- (ii) Bu Sözleşme’nin hükümlerine uygun olarak, kendilerine ve ailelerine saygın bir yaşam düzeyi sağlayacak bir ücret verilmesi;
- (b) Güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları;
- (c) Herkese, işyerinde uygun bir üst kademeye yükselmede eşit olanak ve bu yükselmenin yalnızca kıdem ve yeterlilik esaslarına göre yapılması;
- (d) Dinlenme, boş zaman, çalışma saatlerinin makul ölçülerde sınırlandırılması, ücretli dönemsel tatiller ve resmî tatillerde ücret verilmesi.”

Avrupa Sosyal Şartı ve Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı (ASŞ)

“Tüm çalışanların, kendileri ve ailelerine iyi bir yaşam düzeyi sağlamak için yeterli adil bir ücret alma hakkı vardır.”

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) (131 Sayılı ILO Sözleşmesi)

“Asgari ücretin tespitinde işçilerin ve ailelerinin ihtiyaçları, ülkedeki genel ücret seviyesi, hayat pahalılığı, sosyal güvenlik yardımları ve diğer sosyal grupların görece yaşama standartları dikkate alınmalıdır.”

1961 yılında Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen Avrupa Sosyal Şartı ile onun güncellenmiş hali olan ve 1996’da kabul edilen Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı’nın 4 (1) maddesi ise “Tüm çalışanların, kendileri ve ailelerine iyi bir yaşam düzeyi sağlamak için yeterli adil bir ücret alma hakkı vardır” hükmünü içermektedir. Türkiye, onayladığı Avrupa Sosyal Şartı’nın ve Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı’nın bu hükmüne anlaşılabilir bir biçimde çekince koymuş ve onay dışı bırakmıştır. Türkiye’nin bu çekinceleri halen devam etmektedir.

Ülkemizde sosyal politikanın kurucularından ve Avrupa Sosyal Şartı'nı 1961 yılında Türkiye adına imzalayan eski Çalışma Bakanlarından Prof. Dr. Cahit Talas 1950'de yazdığı bir makalede asgari ücreti şöyle tanımlamaktadır:

"Asgarî ücretten maksut olan nedir? Her şeyden evvel 'medeni bir cemiyet içinde yaşayan orta halli bir işçinin normal ihtiyaçlarının tatminini sağlayan bir ücrettir.' Başka bir tabirle asgarî ücret, işçiye ailesi efradı ile birlikte muayyen ve ileri bir cemiyette kabule şayan bir hayat seviyesi temin eden bir gelirdir."

"Asgarî ücret, işçiye ailesi efradı ile birlikte muayyen ve ileri bir cemiyette kabule şayan bir hayat seviyesi temin eden bir gelirdir."

- Cahit Talas 1950

DÜNYADA ASGARİ ÜCRET SAPTAMA YÖNTEMLERİ

Dünyada asgari ücretin belirlenmesi konusunda tek bir model yoktur; ülkelerin siyasi ve sendikal geleneklerine göre değişen çeşitli mekanizmalar mevcuttur. Ülkelerin çoğunda yasal-zorunlu bir asgari ücret sistemi varken, başta İskandinav ülkeleri olmak üzere kimi Avrupa ülkelerinde asgari ücrete ilişkin zorunlu yasal bir sistem yoktur. Bu ülkelerde asgari ücret, ulusal veya sektörel düzeyde toplu iş sözleşmeleriyle belirlenmektedir.

Ülkemizde asgari ücret tespit yöntemi ve özellikle asgari ücreti belirleyen Komisyonun yapısı Türk-İş'in 2026 görüşmelerine katılmayacağını açıklamasının ardından, yeniden tartışılmaya başlanmıştır. Oysa Türkiye'de Asgari Ücret Tespit Komisyonu'nun yapısını tartışmadan önce asgari ücretin kural ve ilkelerinin tartışılması gerekir. Komisyon yapısı ikincil bir meseledir. O nedenle 2026 Asgari Ücret Araştırmamızda dünyada asgari ücret tespit yöntemlerine detaylı olarak yer veriyoruz.

Bu tartışmalar sırasında önce Hak-İş Almanya modelini⁸ ardından ise Hak-İş üyesi Öz Sağlık-İş Güney Kore modelini önermiştir.⁹ Bu çalışmamızda her iki ülkedeki asgari ücret tespit süreçlerinin ayrıntılı bilgisi yer almaktadır.

Bilindiği gibi dünyada farklı asgari ücret tespit yöntemleri vardır. ILO verilerine göre 186 ILO üyesi ülkenin yüzde 90'ında yasalar veya toplu iş sözleşmeleriyle uygulanan bir asgari ücret sistemi vardır. Yüzde 10'unda ise asgari ücret sistemi yoktur (Grafik 1). ILO tahminlerine göre asgari ücret uygulaması olan ülkelerin yüzde 90'ında yasal-zorunlu bir asgari ücret mekanizması varken, yüzde 10'unda asgari ücret düzeyi toplu iş sözleşmeleriyle belirlenmektedir.¹⁰ Bu ülkeler genellikle İskandinav ülkeleridir. Asgari ücretin toplu iş sözleşmeleriyle belirlendiği sistemlerde teşmil (toplu iş sözleşmesinin sendika üyesi

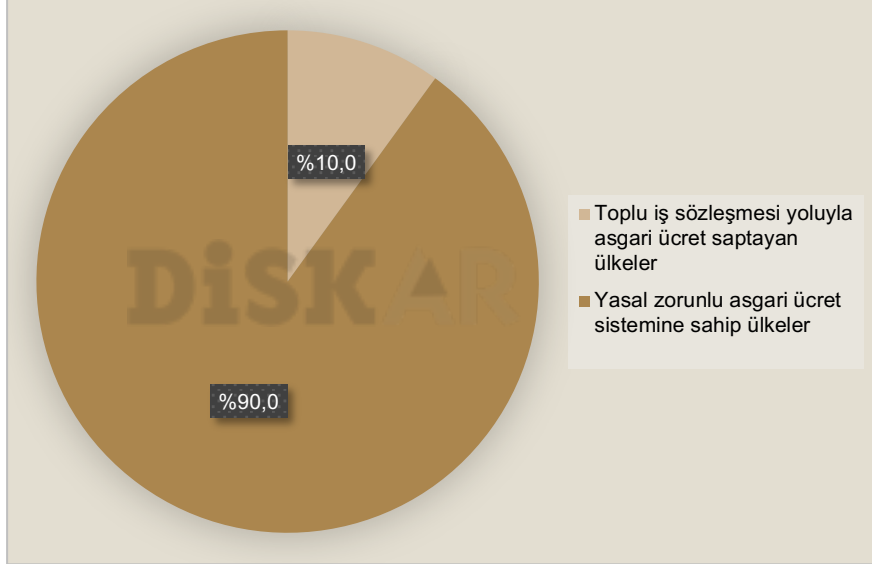
⁸ Hak-İş Genel Başkanı Mahmut Arslan'ın 25 Eylül 2025 tarihli açıklaması, <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/hak-is-genel-baskani-arslandan-asgari-ucretin-belirlenme-surecine-iliskin-uyari/3701341> (16 Kasım 2025).

⁹ "Asgari Ücrette Güney Kore Modeli" <https://www.sozcu.com.tr/asgari-ucrette-guney-kore-modeli-p257520> (16 Kasım 2025).

¹⁰ ILO (2017).

olmayan işçilere ve işyerlerine yaygınlaştırılması) yoluyla sendika üyesi olmayanlar da kapsama alınmaktadır.

Grafik 1: Dünyada Asgari Ücret Tespit Yöntemleri

Kaynak: ILO (2017), Minimum Wage Policy Guide.

Dünya genelindeki üç temel belirleme yöntemi uygulamalarını üç ana başlıkta toplayabiliriz:

1-Hükümet Tarafından Belirleme: Asgari ücretin doğrudan hükümet kararıyla saptandığı modeldir (Örn: ABD, Brezilya, Hollanda).

2-Danışma/Müzakere Yoluyla Belirleme: Hükümetin, sosyal taraflardan (sendikalar ve işverenler) oluşan bir komisyon veya konseye danışarak karar verdiği modeldir (Örn: Fransa, İrlanda).

3-Toplu Pazarlık Yoluyla Belirleme: Devletin müdahil olmadığı, sendikalar ve işverenlerin anlaştığı modeldir (Örn: İsveç, Danimarka).

Asgari Ücret Tespit Yöntemleri¹¹

Asgari ücretin belirlenme süreci ülkeler arasında önemli farklar göstermektedir. Ülkeler arasında asgari ücretin belirlenme zamanı, sıklığı ve artış (güncelleme) yöntemleri, belirlemede kullanılan kurallar açısından ciddi farklılıklar vardır. Bazı ülkelerde asgari ücretin revizyonu hükümetin takdir yetkisine bağlı iken bazı durumlarda ise endeksleme mekanizması sayesinde otomatik olarak artmaktadır. Ayrıca bazı ülkelerde asgari ücret komiteleri veya komisyonları bulunmakta ve sosyal taraflar (işçi ve işveren temsilcileri) bu süreçte az ya da çok rol oynamaktadır. OECD ülkelerinin üçte ikisinden fazlasında bir tür yasal

¹¹ Bu bölümde OECD ülkeleri ağırlık olmak üzere çeşitli ülkelerdeki asgari ücret tespit mekanizmaları büyük ölçüde şu kaynaktan yararlanarak hazırlandı: OECD/AIAS ICTWSS Database (2025), Minimum Wage Setting Mechanisms Country notes, Version 2.0, October 2025.

<https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/data/datasets/oecd-aias-ictwss/OECD-AIAS-ICTWSS-v2-Minimum-Wage-Settings-Mechanism.pdf> (5 Kasım 2025).

asgari ücret sistemi bulunmaktadır ve OECD dışındaki birçok ülkede de asgari ücret uygulaması mevcuttur.

1-Asgari Ücret Düzeyi: Ulusal mı Bölgesel mi?

Ülkemizde “bölgesel asgari ücret” önerisi sık sık gündeme gelse de dünyada bu uygulama son derece sınırlıdır ve daha çok bölge veya eyalet sistemine dayalı federatif ülkelerde görülmektedir.

Asgari Ücret Tespit Yöntemleri Veri Tabanı¹²

Sendikaların Kurumsal Özellikleri, Ücret Belirleme, Devlet Müdahalesi ve Sosyal Paktlar (ICTWSS) veri tabanı, Amsterdam Üniversitesi'nden Prof. Jelle Visser tarafından geliştirilmiştir. İlk kez Mayıs 2007'de yayımlanmıştır. O tarihten bu yana veri tabanı her iki ya da üç yılda bir güncellenmiş, kapsadığı değişken ve ülke sayısı genişletilmiştir.

2021 yılında ICTWSS veri tabanı OECD/AIAS ICTWSS adıyla güncellenmiştir. Bu yeni ad, Prof. Visser'in emekliliğinin ardından veri tabanının sürdürülebilirliğini güvence altına almak amacıyla OECD ve AIAS-HSI tarafından yürütülen ortak çabayı yansıtmaktadır. OECD/AIAS ICTWSS veri tabanı, önceki ICTWSS sürümlerini geliştirip bir araya getirmekte; özellikle OECD ülkelerinde asgari ücret belirleme mekanizmalarına ilişkin daha ayrıntılı bilgi sunmakta ve coğrafi kapsamını Batı Balkan ülkelerine genişletmektedir.

OECD/AIAS ICTWSS veri tabanının ilk sürümü (1.0) Şubat 2021'de yayımlanmış, ardından Nisan 2023'te küçük revizyonlar içeren 1.1 sürümü paylaşılmıştır.

Bu araştırmada da kullandığımız veri tabanının 2.0 sürümüne dayanmaktadır. Veri tabanının tam güncellemesinin 2026 yılı sonunda yayımlanması planlanmaktadır.

OECD/AIAS ICTWSS veri tabanının 2.0 sürümü, 1980–2024 döneminde ülkelerin asgari ücret belirleme mekanizmalarını tanımlamaya imkân veren yeni değişkenler içermektedir. Asgari ücretlere ilişkin zaman serisinin geliştirilmesi, önceki ICTWSS sürümlerindeki bilgilerin yanı sıra, ulusal hükümet kaynakları, Eurofound, ILO, Pew Research Center, IFO, IMF, Eurostat gibi kurumların verileri ve asgari ücret tarihine ilişkin ayrıntılı bilgi sunan bazı akademik çalışmalar temel alınarak yapılmıştır.

Brezilya, Çin, Hindistan, Kanada, ABD ve Japonya'da bölgesel asgari ücret sistemi uygulanmaktadır. Bu ülkelerin bir bölümünde aynı zamanda ulusal asgari ücret sistemi de bulunmaktadır. İsviçre'de ise federal düzeyde olmamakla birlikte kanton düzeyinde asgari ücretler bulunmaktadır. Almanya'da eyalet sistemi olmakla birlikte Almanya ulusal asgari

¹² OECD/AIAS ICTWSS Database (2025), Minimum Wage Setting Mechanisms Country notes, Version 2.0, October 2025 <https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/data/datasets/oecd-aias-ictwss/OECD-AIAS-ICTWSS-v2-Minimum-Wage-Settings-Mechanism.pdf> (5 Kasım 2025).

ücret sistemini kabul etmiştir. ABD’de federal ve eyalet düzeyinde asgari ücret tespiti yapılmaktadır.

2-Artırma Mekanizması ve Kuralları

Kural Tabanlı Asgari Ücret: Kural tabanlı asgari ücret, artışın bir tür endekslemeye veya kurala (fiyatlara veya diğer göstergelere) resmi olarak bağlı olduğu durumları ifade eder. Bazı ülkelerde enflasyon ve büyüme oranlarına esas alınır. Buna örnek olarak Belçika (“sağlık” endeksine otomatik endeksleme), Fransa (TÜFE endekslemesi) ve Hollanda (toplu sözleşmeli ücret sepetine endeksleme) verilebilir. Polonya, Endonezya ve Brezilya bu gruptaki ülkeler arasındadır. Bazı ülkelerde ise asgari ücret ortalama veya ortanca ücrete endekslenmiştir. Bazı ülkelerde asgari ücret ortalama ücretin yüzde 60’ı oranından az olamaz. Slovakya, Bulgaristan, Litvanya bu örnekler arasındadır. Aşağıda ele alacağımız AB Yeterli Asgari Ücret Yönergesi de ortalama ve ortanca ücrete endeksli bir asgari ücret öngörmektedir.

Hükümetin Takdiriyle Asgari Ücret: Kuralın ya hiç olmadığı ya da bu kriterlerin kamu kurumları veya asgari ücreti belirleyen organ tarafından göz ardı edilebildiği durumdur. ABD, Türkiye, Hırvatistan, Şili ve İspanya gibi ülkeler bu kategoridedir.

3-Komite ve Komisyonların Yapıları ve Roller

Asgari ücret tespitinde bazı ülkelerde çeşitli adlar altında komisyon veya komiteler bulunmaktadır. Bu komisyon veya komitelerin kararları bazı ülkelerde bağlayıcı iken bazı ülkelerde ise tavsiye niteliğindedir.

Kısmen Bağlayıcı Komiteler (Örneğin Türkiye, Almanya, Güney Kore):

Bu komitelerin tavsiyeleri bağlayıcıdır veya belirli prosedürler ve koşullar altında göz ardı edilebilir. Türkiye: Asgari Ücret Tespit Komisyonu, asgari ücreti belirlemekle görevlidir. Kararları kesindir.

Almanya: Ücret düzeyini belirlemek için bir Komisyon bulunur. Bu Komisyon, işverenler (3 kişi), sendikalar (3 kişi) ve bağımsız bir başkanın oylarıyla bir öneri sunar ve bu öneri federal hükümet tarafından onaylanır.

Güney Kore: Asgari Ücret Konseyi, Çalışma Bakanı’na müzakere yoluyla yardımcı olmakla ve asgari ücret düzeyini önermekle yükümlüdür.

Birleşik Krallık (İngiltere): Asgari Ücret Komisyonu (Low Pay Commission), hükümete tavsiyelerde bulunur ve uygulamada hükümet bu tavsiyeleri kabul eder.

Tamamen Tavsiye Niteliğinde Komiteler ve Komisyonlar (Örneğin Fransa, İrlanda, Peru):

Bu danışma komiteleri mevcuttur, ancak tavsiyelerinin yasa koyucular tarafından dikkate alınması zorunlu değildir.

Fransa: 2008’den beri bir Uzmanlık Komitesi, yıllık rapor hazırlar ve asgari ücrete yapılacak ek artışlar (endeksleme üzerindeki artışlar) konusunda hükümete bağlayıcı olmayan tavsiyeler sunar.

İrlanda: Asgari Ücret Komisyonu (2015’te kuruldu) bakana tavsiyelerde bulunur.

Peru: Asgari Ücret Ulusal Çalışma ve İstihdamı Teşvik Konseyi'nde müzakere edilir. İstişareye rağmen, anlaşma sağlanamazsa ücretin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile belirlenmesi mümkündür.

Komite, Komisyon Olmayan Ülkeler (Örneğin Kanada, Hollanda, ABD, Belçika):

Bu ülkelerde ya asgari ücreti saptamakla görevli özel bir komite/komisyon yoktur ya da komisyonun rolü bir formülün uygulanması nedeniyle neredeyse yok denecek kadar azalmıştır.

ABD: Federal asgari ücretin belirlenmesi Kongre'nin sorumluluğundadır ve özel bir komisyon bulunmamaktadır.

Hollanda: Asgari ücret, toplu sözleşmeli ücret gelişimine otomatik olarak endekslenir ve ayarlama yılda iki kez hükümet tarafından yapılır; bir komisyon yoktur.

Belçika: Ücretler Ulusal Çalışma Konseyi altındaki toplu sözleşmelerle belirlense de bu organ veri tabanında özel bir asgari ücret komitesi olarak sayılmaz.

Endonezya: 2015'ten sonra belirlenen formül nedeniyle Konseylerin rolü neredeyse sıfıra indirilmiştir ve sadece yeni formülle belirlenen artışları tasdik etmekle kalmışlardır.

4-Asgari Ücrette Farklılaşmalar

Asgari ücret yaş, çalışma statüsü, coğrafi (federal eyaletler gibi) veya sektörel farklılıklar nedeniyle çeşitli ülkelerde farklılaşabilmektedir (Tablo 1).

Örneğin, Hollanda ve Birleşik Krallık yaşa göre farklı oranlar uygularken, Çin, Meksika ve Japonya'da coğrafi bölgelere göre asgari ücret farklılıklarına sahiptir.

Bazı ülkelerde asgari ücret çıraklar ve stajyerler için daha düşük oranlarda belirlenmektedir.

ÇEŞİTLİ ÜLKELERDE ASGARİ ÜCRET UYGULAMALARI

ABD (Amerika Birleşik Devletleri)

Tarihçe: Asgari ücret uygulaması, Başkan Roosevelt döneminde 1938'de yürürlüğe giren Adil Çalışma Standartları Yasası (FLSA) ile başlamıştır.

Tespit Yöntemi: Federal asgari ücretin belirlenmesi Kongre'nin yetki ve sorumluluğundadır. Özel bir asgari ücret komisyonu bulunmamaktadır ve otomatik bir artış (endeksleme) sistemi yoktur. Eyaletler kendi asgari ücretlerini belirleyebilir; çalışanlar federal veya eyalet ücretinden hangisi yükseğe onu alır.

Farklılaştırma: Asgari ücret eyaletlere ve belirli mesleklere göre farklılaştırılmıştır. Bahşişle çalışanlar, engelliler ve tam zamanlı öğrenciler için daha düşük ücret uygulanabilir. Ayrıca 20 yaşın altındaki işçilere, istihdamın ilk 90 günü için "fırsat ücreti" adı altında asgari ücretin altında ödeme yapılabilmektedir. Engelliler ve küçük çiftliklerde çalışanlar asgari ücret kapsamı dışındadır.

Almanya

Tarihçe: Uzun yıllar sektörel asgari ücretleri benimseyen Almanya, 1 Ocak 2015 itibarıyla ulusal yasal asgari ücret uygulamasına geçmiştir.

Tespit Yöntemi: Asgari ücret, işverenlerden 3, sendikalardan 3 ve bağımsız bir başkandan oluşan bir Asgari Ücret Komisyonu tarafından belirlenir. Komisyonun önerisi federal hükümet tarafından onaylanarak yasalâşır. Komisyonunda oyların eşitliği halinde bağımsız başkanın oyu belirleyicidir. Başkan taraflarca mutabakatla seçilir.

Farklılaştırma: 18 yaşın altındaki vasıfsız gençler, stajyerler, çıraklar ve uzun süreli işsizler (işe girdikleri ilk 6 ay için) asgari ücret kapsamı dışında tutulabilmektedir.

Avustralya

Tarihçe: Asgari ücretin öncülerinden olan Avustralya'da, "Harvester" olarak bilinen ilk asgari ücret 1921 yılında mahkeme kararıyla onaylanmıştır.

Tespit Yöntemi: Asgari ücretin belirlenmesinde *Adil Çalışma Komisyonu* (Fair Work Commission) yetkilidir ve komisyon asgari ücreti belirlemek için her yıl toplanmaktadır. Geçmişte (1921-1952, 1975-1981) enflasyon endekslemesi kullanılsa da günümüzde komisyon kararı esastır.

Farklılaştırma: 2010 yılından bu yana asgari ücret yaşa, çıraklık durumuna ve engellilik haline göre farklılaştırılmış oranlarda uygulanmaktadır

Belçika

Tarihçe: Asgari ücret 1975 yılında toplu iş sözleşmesi ile belirlenmiştir.

Tespit Yöntemi: Asgari ücret, Ulusal Çalışma Konseyi çatısı altında sosyal taraflar arasında yapılan toplu sözleşmelerle saptanır. Asgari ücret artışları, 1980-2014 döneminde hayat pahalılığına endekslenmiştir. 2015 yılından bu yana artış otomatik olarak bir tür geçinme endeksi olan "Sağlık Endeksi" (Health Index) adı verilen özel bir mekanizmaya bağlıdır. Bu endeks tütün, alkol ve akaryakıt gibi ürünlerin fiyat artışlarını hariç tutarak hesaplanan bir yaşam maliyeti göstergesidir.

Farklılaştırma: 2015 öncesinde yaşa göre farklılaştırma uygulanırken, bu tarihten itibaren yaş farkı kaldırılmıştır. Ancak 18-20 yaş arası ve deneyimsiz çalışanlar için bazı ayrımlar devam etmektedir.

Sağlık Endeksi

Belçika'daki "health index" (sağlık endeksi), genel tüketici fiyat endeksinin (TÜFE) sağlıkla ilgili bazı kalemler çıkarılmış özel bir versiyonudur. "Health index" (indice santé / gezondheidsindex), tütün, alkol ve akaryakıt gibi sağlığa zararlı veya aşırı oynak fiyatlı kalemler hariç tutularak hesaplanan bir yaşam maliyeti endeksidir. Amaç, bu kalemlerdeki dalgalanmaların ücret ve sosyal yardımlardaki otomatik artışları (endekslemeyi) aşırı etkilemesini önlemektir.

Belçika'da ücretler, emekli aylıkları, işsizlik yardımları ve asgari ücret gibi birçok gelir kalemi bu sağlık endeksine bağlı olarak otomatik olarak güncellenir

Birleşik Krallık (İngiltere)

Tarihçe: Asgari ücret uygulaması 1909'da başladı.

Tespit Yöntemi: Asgari Ücret Komisyonu hükümete tavsiyelerde bulunur ve hükümet genellikle bu tavsiyeleri kabul ederek uygular. Otomatik endeksleme yoktur. Ancak ücretin medyan kazançların belirli bir oranına (önce yüzde 60, şimdi yüzde 66) ulaşması hedeflenmektedir.

Farklılaştırma: Yaşa göre kademeli bir ücret sistemi vardır (18-20 yaş, 21-22 yaş ve 23+ yaş). Ayrıca 2010'dan itibaren çıraklar için farklı bir oran belirlenmiştir

Bulgaristan

Tarihçe: Asgari ücret uygulaması 1990 yılında başlamıştır.

Tespit Yöntemi: Karar hükümetin takdirindedir. Üçlü İşbirliği Ulusal Konseyi bünyesindeki bir komisyon danışma işlevi görür ancak son kararı hükümet verir. 2024 yılı itibarıyla asgari ücretin "ortalama ücretin yüzde 50'sinden az olamayacağına" dair bir formül kabul edilmiştir.

Farklılaştırma: Eğitim gören işçiler için farklılaştırılmış bir asgari ücret oranı bulunmamaktadır.

Çekya

Tarihçe: İlk olarak 1991'de Çekoslovakya döneminde belirlenmiş, 1993'teki ayrılmadan (Slovakya ve Çekya) sonra da devam etmiştir.

Tespit Yöntemi: Herhangi bir daimî komite olmaksızın, hükümetin takdirine bağlı olarak belirlenir. Yıl başında fiyatlar ve genel ücret düzeyi dikkate alınarak güncelleme yapılması önerilse de bu bir zorunluluk değildir.

Farklılaştırma: 2012 yılından itibaren yaşa dayalı farklı asgari ücret uygulaması kaldırılmıştır. Sadece çıraklar için asgari ücretin belirli bir oranı (yüzde 30) uygulanır. Çekya'da ayrıca iş sınıflandırmasına bağlı olarak farklı oranlar uygulanmaktadır.

Çin Halk Cumhuriyeti

Tespit Yöntemi: Asgari ücret düzeyinin belirlenmesi il düzeyindeki (eyalet, il, özerk bölge veya şehir) yerel hükümetler tarafından yapılır. Bu yerel hükümetler, ilgili işçi-işveren örgütleri (örneğin Çin Sendikalar Federasyonu) ve işveren konfederasyonları ile istişare eder. Asgari ücret yerel hükümetler, işçi ve işveren kuruluşlarıyla ve merkezi bakanlık ile işbirliği çerçevesinde belirlenir.

Farklılaştırma: Çin'de tek bir ulusal asgari ücret yoktur. Her eyalet, özerk bölge veya belediye kendi ekonomik koşullarına göre asgari ücreti belirler. Bu nedenle gelişmiş şehirler ile kırsal bölgeler arasında ciddi ücret makası bulunur.

Endonezya

Tarihçe: 1970'lerden beri mevzuatta yer alsa da merkezi belirleme sistemi 2015 sonrasında güçlenmiştir. 2015 yılına kadar asgari ücretler iller tarafından (yerel ücret konseyleri) belirlenmekteydi.

Tespit Yöntemi: 2015 yılından itibaren hükümet, ekonomik büyüme ve enflasyonu esas alan bir formül getirmiştir. Daha önce etkin olan yerel ücret konseylerinin rolü, sadece formülden çıkan sonucu onaylamakla sınırlandırılmıştır.

Farklılaştırma: 2015-2021 yılları arasında asgari ücret illere ve sektörlere göre farklılaştırılmıştır ancak 2021/2022 yılında sektörel asgari ücret belirleme uygulamasına son verilmiştir.

Fransa

Tarihçe: Fransa'da 1950 yılından bu yana ulusal asgari ücret uygulanmaktadır.

Tespit Yöntemi: Fransa'da "çifte artış" mekanizması vardır. Birincisi, Tüketici Fiyat Endeksi'ne (TÜFE) dayalı otomatik endeksleme; ikincisi ise hükümetin inisiyatifıyla yapılan ek artış (coup de pouce). Asgari ücret, geçmiş TÜFE'ye endekslenir ve yıllık olarak ya da son asgari ücret artışından bu yana TÜFE yüzde 2 veya daha fazla artar artmaz yenilenir

Fransa'da hükümet temsilcilerinin, çalışanların ve işverenlerin oluşturduğu Toplu İş Sözleşmeleri Yüksek Komisyonu (Commission supérieure des conventions collectives) her yıl asgari ücret için görüş bildirmek üzere toplanmaktadır. Sendika temsilcilerinin ve işverenlerin yasal olarak yılda en az bir kez ücretlerle ilgili görüşmelere katılmak için bir araya gelmesi zorunludur. Asgari ücret, komitede ortaya konan görüşlerden sonra hükümet tarafından belirlenir. Toplu iş sözleşmesi kapsamının oldukça yüksek olduğu Fransa'da toplu iş sözleşmeleriyle saptanan müzakere edilmiş asgari ücret de uygulanır. Fransa'da ulusal asgari ücretten daha yüksek olması halinde bir ücret tabanı belirleyebilen endüstri düzeyinde toplu pazarlık sistemi vardır.

Farklılaştırma: Fransa'da asgari ücret yaşa, çirak statüsüne ve eğitim görenlere göre farklılık gösterebilir. 18 yaşın üzerindeki çalışanlara asgari düzeyde ödeme yapılması gerekir, ancak 18 yaşından küçüklere indirim yapılabilir.

Güney Kore

Tarihçe: Asgari Ücret Konseyi 1986 yılında kurulmuştur.

Tespit Yöntemi: Asgari ücret; 9 işçi, 9 işveren ve 9 kamu temsilcisinden oluşan 27 üyeli *Asgari Ücret Konseyi* tarafından müzakere edilir. Komisyonda oy hakkı olmayan üç uzman da yer alır. Asgari ücretin tespitinde bağlayıcı bir kural öngörülmemiştir. Konsey bir öneri sunar, son kararı Çalışma Bakanı verir. Kararlar oy çokluğu ile alınır. Bakan Komisyondan kararın yeniden görüşülmesini isterse üçte iki çoğunluk aranır.

Hollanda

Tarihçe: Yasal asgari ücret 1969 yılında yürürlüğe girmiştir.

Tespit Yöntemi: Daimî bir komisyon yoktur. Asgari ücret, toplu sözleşmelerle belirlenen ücret artışlarına endeksli olarak yılda iki kez hükümet tarafından güncellenir. Hollanda yasaları her dört yılda bir ek ayarlamalara izin vermektedir, ancak bu 70'lerden beri yapılmamıştır. Ayrıca 1992'den beri hükümet, istihdam artışında kayba veya vergilendirmede büyük bir artışa yol açması halinde yükseltmeyi dondurabilmektedir.

Farklılaştırma: 1974 yılından bu yana Hollanda asgari ücreti yaş gruplarına göre farklılaştırılmıştır. Şu anda, asgari ücret 21 yaş ve üstü için aynıdır ve bundan daha genç olan her yaşta azalır; en düşük ücret 15 yaşındakiler içindir.

İspanya

Tarihçe: Ulusal asgari ücret (Salario minima nacional) sistemi 1963 yılında kraliyet kararnamesi ile kurulmuştur.

Tespit Yöntemi: 2021 yılına kadar hükümetin takdiriyle belirlenen ücret, bu tarihten itibaren kurulan *Asgari Ücret Analiz Danışma Komisyonu* ile daha kurumsal bir yapıya kavuşmuştur. Yasal bir zorunluluk olmasa da hedef, asgari ücreti ortalama ücretin yüzde 60'ına ulaştırmaktır.

Farklılaştırma: 1998 yılından bu yana yaşa dayalı ayırım kaldırılmış, tüm işçiler için eşit asgari ücret kabul edilmiştir.

Kanada

Tarihçe: Federal asgari ücret 1965 yılında Kanada İş Kanunu ile yürürlüğe girmiştir.

Tespit Yöntemi: Kanada'da federal ve eyalet/bölge hükümetlerinin her biri kendi yetki alanındaki sektörlere ilişkin asgari ücreti belirler. Artışın belirlenmesine yardımcı olacak bir Komisyonun yoktur.

1996 yılında, il ve bölge oranları federal oranlar olarak kabul edilmiştir. 2021 yılının sonunda, Kanada'da her 1 Nisan'da asgari ücretin ayarlanmasını gerektiren bir endeksleme formülü yürürlüğe girmiştir.

Farklılaştırma: Gençler için özel bir federal oran yoktur, ancak bazı eyaletlerde öğrenciler için ayrı bir oran vardır.

Polonya

Tarihçe: Asgari ücret uygulaması 1956'da başlamış ve 2002 yılına kadar daimî bir komite olmaksızın hükümetin (1990'a kadar Bakanlar Kurulu, sonra Çalışma ve Sosyal Politika Bakanı) takdirine bağlı olarak belirlenmiştir. 2003 yılında endeksleme kuralı getirilmiştir.

Tespit Yöntemi: Ücretler, "Üçlü Komisyon"da müzakere edilir. Taraflar anlaşamazsa hükümet karar verir. Ayrıca enflasyon tahmini ve GSYİH büyümesine dayalı bir alt sınır kuralı vardır: En azından tüketici fiyatlarındaki artış tahmini düzeyinde ve eğer asgari ücret ulusal ekonomideki ortalama ücretin yüzde 50'sinden az ise tahmin edilen GSYİH

büyüme oranının 2/3'ü kadar. Ücretlerin belirlenmesi üçlü müzakereler yoluyla yapılır ve bu müzakereler başarısız olursa hükümet asgari ücrete karar vermek için devreye girer.

Farklılaştırma: Asgari ücret, gençlerin işgücüne hazırlanmasını amaçlayan mesleki eğitimler dışındaki tüm çalışanları kapsamaktadır. Bu işçilere diğer asgari ücretin belli bir yüzdesi ödenmektedir.

Portekiz

Tarihçe: Portekiz ilk asgari ücretini 1974 yılında belirlemiş ancak 1977 yılına kadar tarımda ve 1978 yılına kadar ev hizmetlerinde uygulanmamıştır.

Tespit Yöntemi: Portekiz'de asgari ücreti Hükümet tarafından bir Kararname ile belirlenir; öncesinde Ekonomik ve Sosyal Konsey bünyesindeki Üçlü Daimî Sosyal Uzlaşma Komisyonu ile istişare yapılır. Ancak bu Komisyon kalıcı bir asgari ücret komisyonu niteliğinde değildir. Nihai karar yetkisi hükümettedir.

Farklılaştırma: Asgari ücret Azores ve Madeira özerk bölgeleri için farklılaştırılmıştır. Ayrıca genç işçiler için 1980-86 yılları arasında sektörlere göre 1980-2003 yılları arasında ve 1998 yılından bu yana çıraklar ve engelli işçiler için farklılaştırılmıştır.

Yeni Zelanda

Tarihçe: Yeni Zelanda 1884 yılında tarihte asgari ücret belirleyen ilk ülke olmuştur. Mevcut asgari ücret sistemi 1983 tarihli Asgari Ücret Yasasına dayanmaktadır.

Tespit Yöntemi: Asgari ücret hükümetin takdirine bağlı olarak belirlenmektedir. Hükümet asgari ücretin belirlenmesinde istişare yöntemini kullanabilir, ancak tavsiyelerde bulunan kalıcı bir organ yoktur.

Farklılaştırma: Asgari ücret 1994-2007 yılları arasında genç işçiler için farklılaştırılmıştır. 2003 yılına kadar çıraklar için, 2008 yılından bu yana ise 16 yaş ve altındaki genç işçiler için uygulanmamaktadır. 2008'de 'işe başlama ücreti' uygulamaya başlamıştır.

Yunanistan

Tarihçe: 2010 yılına kadar ulusal toplu sözleşmelerle belirlenen asgari ücret, 2010 yılında kanunla belirlenmeye başlanmıştır.

Tespit Yöntemi: 1981'den 1991'e kadar asgari ücret enflasyona endeksliydi ancak bu kural daha sonra hükümet tarafından kaldırılmıştır. Yunanistan'da 2018 yılında, hükümetin asgari ücretin belirlenmesi için bir koordinasyon komitesine danıştığı yeni bir uygulama başlamıştır. Şu anda asgari ücret için sabit bir formül yoktur; hükümet karar vermektedir.

Farklılaştırma: Asgari ücret 2019 yılına kadar genç işçiler için farklılaştırılmıştı ancak 2019 yılında bu uygulama kaldırılmıştır ve şu anda asgari ücret tüm işçilere uygulanmaktadır.

Tablo 1: Ülkelere Göre Asgari Ücretin Özellikleri ve Tespit Mekanizmaları (2025)

Ülke	Asgari Ücret Düzeyi	Tespit Organı ve Rolü	Artırma Kuralı/Formülü	Temel Farklılaştırmalar	Başlangıç Yılı
ABD	Ulusal ve federal düzeyde	Federal asgari ücreti belirlemede sorumluluk yasama organına (Kongre) aittir. Eyaletlerde de genellikle yasama organları yetkilidir. Bir asgari ücret komisyonu yoktur.	Yasama organının takdirindedir.	Genç işçiler (ilk 90 gün), çıraklar/stajyerler, Eyaletlerde farklı uygulamalar vardır.	1938
Almanya	Ulusal düzeyde (2015 sonrası)	Komisyon (3 işveren, 3 sendika, 1 bağımsız başkan) tarafından çoğunluk oyuyla önerilir ve federal hükümet tarafından onaylanır. Komisyon kararı kısmen bağlayıcıdır.	Hükümetin takdirindedir.	Genç işçiler, çıraklar ve stajyerler, mesleki eğitim ve uzun süreli işsizler (ilk 6 ay) için farklı uygulamalar vardır.	2015
Arjantin	Ulusal düzeyde	Ulusal İstihdam, Verimlilik ve Asgari Yaşam Ücreti Konseyi. Konseyin görevi asgari ücreti güncellemektir. Kararları kısmen bağlayıcıdır.	Yok	18 yaş altı genç işçiler, çıraklar, ile tarım ve ev işçileri için farklı asgari ücret uygulanır.	1956
Arnavutluk	Ulusal düzeyde	Bakanlar Kurulu sosyal taraflara danışarak belirler. Kalıcı bir üç taraflı organ yoktur.	Yok	Yok	1993
Avustralya	Ulusal düzeyde	Asgari Ücret Komisyonu ve Adil Çalışma Komisyonu. Komisyon kararları kısmen bağlayıcıdır.	Yok	Genç işçiler, çıraklar/stajyerler, engelli işçiler için farklı asgari ücret uygulanır.	1921
Belçika	Ulusal düzeyde	Belçika'da ulusal asgari ücret sosyal taraflar arasında Ulusal Çalışma Konseyi aracılığıyla ulusal düzeydeki toplu iş sözleşmesiyle belirlenir. Bu karar bağlayıcıdır.	Yaşam maliyeti endeksine (sağlık endeksi) göre otomatik güncelleme.	Genç işçiler için farklı tespit edilir.	1975
Birleşik Krallık	Ulusal düzeyde (1999 sonrası)	Asgari Ücret Komisyonu (Low Pay Commission). Hükümete tavsiyelerde bulunur ve hükümet normalde bu tavsiyeleri kabul eder.	Kural yok	Genç işçiler (yaşa göre farklı oranlar), çıraklar/stajyerler için farklıdır.	1999
Bosna Hersek	Ulusal düzeyde	Hükümetin takdirindedir, kalıcı bir komite yoktur.	Kural yok	Farklı siyasi bölgelerde farklı asgari ücret uygulanır.	2005
Brezilya	Bölgesel düzeyde	Asgari ücreti belirlemek için kalıcı bir komite yoktur. Her eyalet hükümeti kendisi belirler.	Kural Tabanlı (2008'den beri belirli bir formüle göre)	Eyaletlere göre farklılaşma vardır.	1940

Ülke	Asgari Ücret Düzeyi	Tespit Organı ve Rolü	Artırma Kuralı/Formülü	Temel Farklılaştırmalar	Başlangıç Yılı
Bulgaristan	Ulusal düzeyde	Ulusal Üçlü İşbirliği Konseyi'ndeki gelir ve yaşam standartları komisyonu asgari ücreti tavsiye eder.	2024'ten itibaren formül uygulanır: Ortalama ücretin yüzde 50'sinden az olamaz.	Yok	1990
Çekya	Ulusal düzeyde	Genellikle üçlü müzakere yoluyla belirlenir, ancak asgari ücret tespit sürecinde bir komisyon veya komiteye danışma zorunluluğu yoktur.	Kamu kurumunun takdirinde	Çıraklar/stajyerler (daha düşük ücretler), iş sınıflandırmasına göre farklı oranlar vardır.	1991
Endonezya	Ulusal/Bölgesel düzeyde (2015 sonrası)	2015 sonrası ücret konseylerinin rolü sıfıra indirilmiştir. Sadece yeni formülle belirlenen artışları tasdik ederler.	Kural tabanlı (Ekonomik büyüme ve enflasyona dayalı formül)	Eyaletlere göre farklılıklar var.	1970
Estonya	Ulusal düzeyde	Asgari ücret sosyal taraflar arasında müzakere edilir, ancak bunu belirlemekten sorumlu kalıcı bir organ yoktur.	Kural tabanlı (sosyal taraflarca) müzakere edilir.	Yok	1991
Fransa	Ulusal düzeyde	Komite yıllık rapor hazırlar ve endeksleme dışındaki artışlar hakkında bağlayıcı olmayan tavsiyeler sunar. Yetki hükümettedir.	Kural tabanlı. TÜFE endekslemesi ve hükümetin takdir artışı (coup de pousse).	Genç işçiler, çıraklar ve stajyerler için farklılıklar.	1950
Güney Afrika	Ulusal düzeyde (2019 sonrası)	Ulusal Asgari Ücret Komisyonu tavsiye sunar. Kararı Çalışma Bakanı verir.	Kural yok	Tarım ve ev işçileri için farklılıklar vardır.	2002
Güney Kore	Ulusal düzeyde	Asgari Ücret Konseyi Çalışma Bakanı'na müzakere yoluyla yardımcı olur ve asgari ücret önerisinde bulunur. Son kararı Bakan verir.	Kural yok	Çıraklar ve stajyerler ile mesleki eğitimde farklılaşma vardır.	1986
Hırvatistan	Ulusal düzeyde	2019'dan itibaren asgari ücreti izlemek ve analiz etmek için kurulan bir komisyon var. Hükümet tavsiyeye uymak zorunda olmasa da uygulamada uymaktadır.	Hükümetin takdirinde	Yok	1988
Hindistan	Ulusal ve bölgesel düzeyde	Bazı sektörlerde ulusal düzeyde belirlenir ancak genellikle eyalet hükümetleri belirler.	Kural yok. Eyaletler genellikle ulusal tabanın üzerinde asgari ücret uygular.	Farklı gruplar için farklı asgari ücret	1948

Ülke	Asgari Ücret Düzeyi	Tespit Organı ve Rolü	Artırma Kuralı/Formülü	Temel Farklılaştırmalar	Başlangıç Yılı
Hollanda	Ulusal düzeyde	Asgari ücret komisyonu yok. Hükümet tarafından yılda iki kez ayarlanır.	Kural tabanlı (Toplu sözleşmelerdeki ücret artışına endeksli)	Genç işçiler için farklı oranlar.	1969
İrlanda	Ulusal düzeyde	Asgari Ücret Komisyonu Çalışma Bakana asgari ücret konusunda tavsiyelerde bulunur. Asgari ücreti Çalışma Bakanı belirler.	Kural yok. Ancak Hükümet (2029'da), saatlik medyan ücretin yüzde 60'ına eşit ulusal yaşam ücretine kademeli geçiş politikasını benimsemiştir.	Genç işçiler için farklı oranlar.	2000
İspanya	Ulusal düzeyde	Asgari Ücret Analizi ve Danışma Komisyonu (2021'de kuruldu). Hükümete asgari ücret planlarını sunar.	Kural yok. Ancak Komisyon 2021'den beri çalışan net ortalama ücretin %60'ına yakınsamayı öneriyor.	Yok	1963
İsrail	Ulusal düzeyde	Asgari ücret komisyonu yoktur. Hükümet belirliyor.	Kural tabanlı. Ortalama ücretin yüzde 47,5'i oranında.	18 yaş altı genç işçiler ile çıraklar, engelli işçiler için farklı oranlar.	1987
İsviçre	Bölgesel (Kanton düzeyinde)	Kanton yasası veya kararıyla belirlenir	Bağlayıcı kural yok ancak uygulamada enflasyon endekslemesi ve toplu iş sözleşmeleri dikkate alınır.	Yok	
Japonya	Bölge ve sektörel düzeyde	Ulusal Asgari Ücret Konseyi'nin kısmen bağlayıcı tavsiyesi referans alınarak yerel asgari ücret konseyleri tarafından belirlenir.	Otomatik artış yok.	Sektörel ve bölgesel farklılıklar ile engelliler için farklı uygulamalar vardır.	1959
Kanada	Eyalet ve federal düzeyde	2022 sonrası otomatik indeksleme uygulandığından, oranın belirlenmesine yardımcı olmakla görevli bir komisyon yoktur. Bakanlık ve eyaletler yetkili	Kural tabanlı. (TÜFE'ye otomatik indeksleme)	Eyalet ve bölgelere göre farklılaşma	1965
Kıbrıs (Güney)	Ulusal düzeyde (2023 sonrası)	Asgari Ücretin Yeniden Düzenlenmesi Komitesi. Kararlar, komite ve sosyal taraflarla ile yapılan görüşmeler sonrasında Çalışma Bakanı tarafından verilir.	Hükümetin takdirinde	Genç işçiler (<18 yaş) ile çıraklar ve stajyerler; sektörel olarak ev, tarım ve denizcilik muaf.	2023
Kolombiya	Ulusal düzeyde	Ücret ve Çalışma Politikalarının Uyumlaştırılması Daimî Komisyonu (1996'da kuruldu). Komisyonunda müzakere edilir. Kararlar kısmen bağlayıcı	Hükümetin takdirinde	Yok	1955

Ülke	Asgari Ücret Düzeyi	Tespit Organı ve Rolü	Artırma Kuralı/Formülü	Temel Farklılaştırmalar	Başlangıç Yılı
Kosta Rika	Ulusal düzeyde	Ulusal Ücretler Konseyi (1949'da kuruldu) ve bağlayıcı kararlar alır.	Kural tabanlı. (Beklenen enflasyon + GSYİH büyümesi oranında)	Meslek ve beceri seviyesine göre farklı oranlar vardır.	1933
Kuzey Makedonya	Ulusal düzeyde	Çalışma Bakanlığı sosyal konseyden gelen bilgilere dayanarak duyurur, ancak asgari ücret konusunda tavsiyede bulunmakla görevli bir komite yoktur.	Kural yok	Yok	2012
Letonya	Ulusal düzeyde	Ulusal Üçlü İşbirliği Konseyi genel bir üçlü komisyon olup, bu veri tabanı kılavuzlarına göre özel bir asgari ücret komisyonu olarak sayılmaz. Hükümet yetkilidir.	Kural yok	Genç işçiler (<18 yaş) ve riske maruz kalanlar için farklı uygulamalar.	1991
Litvanya	Ulusal düzeyde	Üçlü Konseyi tavsiyelerde bulunur. Hükümet yetkilidir.	Kural tabanlı. (Ortalama aylık gelirin yüzde 45-50'si)	Yok	1990
Lüksemburg	Ulusal düzeyde	Zorunlu komite istişaresi yoktur. Hükümet yetkilidir.	Kural Tabanlı (Yaşam maliyeti + ekonomik büyüme)	Genç işçiler, beceri seviyesine göre farklılaşabilir.	1973
Macaristan	Ulusal düzeyde	Hükümet Daimî İstişare Forumu ve Ulusal Ekonomik ve Sosyal Konsey ile danışma içinde saptar. Hükümet yetkili.	Kural yok	İkincil veya mesleki eğitim gerektiren işlerde farklı uygulama.	1988
Malta	Ulusal düzeyde	Asgari Ücret Komisyonu (2017'de kuruldu). Komisyon hükümete tavsiyelerde bulunur.	Kural tabanlı (Yaşam Maliyeti Ayarlaması- COLA)	Genç işçiler (<18 yaş) ve sektörel farklılaşma	1974
Meksika	Ulusal ve bölgesel düzeyde	Meksika Asgari Ücret Komisyonu bölgesel ve mesleki asgari ücretleri belirler. Kararları kısmen bağlayıcı.	Kural yok	Coğrafi alanlar (iki bölge) ve mesleklere göre farklılaşma vardır.	1917
Peru	Ulusal düzeyde (1991 sonrası)	Ulusal Çalışma ve İstihdamı Teşvik Konseyi. Çalışan ve işveren örgütleriyle istişare sonrası belirler; anlaşma sağlanamazsa Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile belirlenir.	Kural Tabanlı (Enflasyon ve verimliliğe dayalı)	Sadece özel sektör çalışanlarına uygulanır.	1991

Ülke	Asgari Ücret Düzeyi	Tespit Organı ve Rolü	Artırma Kuralı/Formülü	Temel Farklılaştırmalar	Başlangıç Yılı
Polonya	Ulusal düzeyde	Belirleme, üçlü müzakereler yoluyla yapılır. Özel bir asgari ücret komisyonu yoktur. Tavsiye, istişare sonucu Hükümet kararnamesi ile saptanır.	Kural Tabanlı (TÜFE tahmini + GSYİH büyümesi)	Çıraklar/stajyerler (mesleki eğitim muafiyeti).	1956
Portekiz	Ulusal düzeyde	Kalıcı bir uzmanlık komitesi yoktur. Hükümet yetkilidir.	Kural yok	Coğrafi alanlar, Çıraklar/stajyerler, engelli işçiler için farklı uygulamalar vardır.	1974
Romanya	Ulusal düzeyde	Ulusal Üçlü Sosyal Diyalog Konseyi istişare çerçevesini sağlamaktan sorumludur, ancak tavsiye oluşturmaz. Hükümet yetkilidir.	Kural yok	Sektör (inşaat ve tarım için) farklı uygulama.	1949
Sırbistan	Ulusal düzeyde	Sosyal Ekonomik Konsey (2005'te kuruldu). Sırbistan'da asgari ücreti bu konsey belirler. Kararları kısmen bağlayıcı. Anlaşma olmazsa hükümet belirler.	Kural yok	Yok	1994
Slovakya	Ulusal düzeyde	Ekonomik ve Sosyal Konsey (2007'de kuruldu). Sosyal ortakların müzakeresi için bir zemin sağlar ve bağlayıcı olmayan tavsiyeler sunar. Hükümet belirler.	Kural tabanlı (Ortalama nominal ücretin yüzde 57/60'ı)	İş zorluk seviyesine göre farklı oranlar.	1991
Slovenya	Ulusal düzeyde	Çalışma Bakanı, sosyal taraflar istişare ederek günceller; kalıcı asgari ücret komitesi yoktur. Hükümet yetkilidir.	Kural yok	Yok	1995
Şili	Ulusal düzeyde	Asgari ücret konusunda danışmanlık yapan bir teknik komite mevcuttur, ancak yasal bir yetkisi yoktur. Kararı Hükümet verir.	Kural yok	Genç işçiler (<18 ve >65), çıraklar/stajyerlere uygulanmaz. Ev işçilerine daha düşük.	1934
Türkiye	Ulusal düzeyde	Asgari Ücret Tespit Komisyonu asgari ücreti belirler.	Formül yok	Çıraklar ve stajyerler için daha düşük oran.	1936 (1951)
Yeni Zelanda	Ulusal düzeyde	Hükümet istişarede bulunabilir, ancak kalıcı veya sabit bir tavsiye organı yoktur. Hükümet yetkilidir.	Kural yok	16 yaşından küçük genç işçiler için (başlangıç ücreti farklı <16), çıraklar ve stajyerler için farklı.	1884

Ülke	Asgari Ücret Düzeyi	Tespit Organı ve Rolü	Artırma Kuralı/Formülü	Temel Farklılaştırmalar	Başlangıç Yılı
Yunanistan	Ulusal düzeyde	2018'de asgari ücret tespiti için özel olarak kurulan Koordinasyon Komitesinin kararları kısmen bağlayıcıdır.	Kural yok	Yok	2010
Çin Halk Cumhuriyeti	Bölgesel	Bölgesel kurullar ve bölgesel hükümetler merkezi bakanlıkla istişare halinde bağlayıcı kararlar alır.	Bağlayıcı bir kural yok	-	1994
Güney Kore	Ulusal, sektörel	Üç taraflı komisyon. Bağlayıcı, ancak Bakan itiraz edebilir	Bağlayıcı kural yok	Çıraklar ve geçici işçiler daha düşüktür.	1986

Kaynak: Çin Halk Cumhuriyeti ve Güney Kore dışındaki ülkeler için OECD/AIAS ICTWSS Database (2025), Minimum Wage Setting Mechanisms Country notes, Version 2.0, October 2025 (30 Ekim 2025), <https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/data/datasets/oecd-aias-ictwss/OECD-AIAS-ICTWSS-v2-Minimum-Wage-Settings-Mechanism.pdf>
 Güney Kore için: <https://www.minimumwage.go.kr/english/main.do> (16 Kasım 2025). Çin Halk Cumhuriyeti'ne ait bilgiler açık kaynaklardan derlenmiştir.

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN YETERLİ ASGARİ ÜCRET YÖNERGESİ

ADALET DİVANI'NIN KRİTİK KARARI VE SON GELİŞMELER

Avrupa Birliği'nin (AB) ücret politikaları için bir dönüm noktası olan Yeterli Asgari Ücret Yönergesi ((AB) 2022/2041)¹³, 11 Kasım 2025 tarihinde Avrupa Birliği Adalet Divanı'nda (CJEU) kritik bir hukuki incelemeden geçti. Danimarka'nın itirazı üzerine alınan karar, Yönerge'nin geleceği ve Avrupa'daki ücret mekanizmaları üzerindeki etkisi açısından son derece önemlidir.

DANİMARKA'NIN İTİRAZI VE DİVAN'IN KARARI

Dava, Danimarka tarafından, Asgari Ücret Yönergesi'nin (Yönerge (AB) 2022/2041) tamamının iptali talebiyle AB Adalet Divanı'na taşındı. İsveç de bu davada Danimarka'yı destekleyici müdahil olarak yer aldı. 11 Kasım 2025 tarihli (C-19/23, Denmark v Parliament and Council) kararıyla Adalet Divanı, Danimarka'nın iptal talebini büyük ölçüde reddederek Yönerge'nin geçerliliğini onadı.¹⁴

Ancak Divan, Yönerge'deki iki spesifik hükmü iptal etti:

Madde 5(2): Yasal asgari ücretin belirlenmesi ve güncellenmesinde "asgari" olarak dikkate alınması gereken kriterler listesi (örneğin satın alma gücü, genel ücret düzeyi ve dağılımı, ücret artış hızı, verimlilik).

Madde 5(3): Yasal asgari ücretin otomatik endeksleme mekanizmasına tabi olduğu durumlarda ücretin düşürülemeyeceğine ilişkin kural.

Divan, bu iki hükmün dışında kalan Yönerge'nin tamamının yürürlükte kalmasına karar verdi.

KARARIN ETKİLERİ: KORUNAN TEMEL HÜKÜMLER

Mahkeme kararı, Yönerge'nin çekirdek unsurlarını korumuş oldu. Özellikle aşağıdaki hükümlerin geçerliliği teyit edildi:

Toplu Pazarlığın Teşviki (Madde 4): Üye devletlerin toplu pazarlık kapsamını artırmak için eylem planları hazırlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere, toplu pazarlığın teşvikine ilişkin tüm önlemler onaylandı. Buna göre toplu pazarlık kapsam oranının yüzde 80 eşliğinin altında olduğu her Üye Devlet, toplu pazarlığı teşvik etmek ve bu oranı artırmak amacıyla ulusal eylem planları oluşturmak zorundadır.

Yeterlilik Bağı (Madde 5(1)): Asgari ücreti, "insana yakışır bir yaşam standardı" elde etme amacıyla yeterlilik ilkesine bağlayan temel hüküm korundu.

¹³ Yönergenin özgün adı şöyledir: Adequate minimum wages in the European Union (Avrupa Birliğinde Yeterli, Asgari Ücret)

¹⁴ Judgment of the Court (Grand Chamber) of 11 November 2025. Kingdom of Denmark v European Parliament and Council of the European Union <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62023CJ0019> (24 Kasım 2025).

Referans Değerler (Madde 5(4)): Yönerge'nin en çok tartışılan kısımlarından olan ve yeterliliğin değerlendirilmesi için "insana yakışır yaşam eşiğini" referans alan göstergeler geçerliliğini korudu. Bu göstergeler şöyledir:

Brüt ortalama ücretin yüzde 60'ı,

Brüt ortalama ücretin yüze 50'si,

Bu referans noktaları, yasal asgari ücretin adil belirlenmesi ve çalışanların yoksulluk içinde çalışmasının önlenmesi için bağlayıcı başvuru araçları olmaya devam etmektedir.

ETUC'UN DEĞERLENDİRMESİ

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC), Adalet Divanı'nın kararını memnuniyetle karşıladı. ETUC, Yönerge'nin geçerliliğinin ve temel hükümlerinin teyit edilmesinin, Avrupa'da adil ücret mücadelesi için sağlam bir hukuki zemin oluşturduğunu vurguladı.¹⁵

ETUC Genel Sekreteri Esther Lynch, kararı şöyle değerlendirdi:

Bu hüküm Asgari Ücret Yönergesi'nin ayakta olduğunu gösteriyor. AB, adil ücret için harekete geçebilir ve geçmelidir. Direktifin çekirdeği, %50 ve %60'lık eşiği de içerecek şekilde yerinde duruyor. Ancak yeterliliğin nasıl ölçüleceğini açıklayan maddenin (Madde 5(2)) iptali, adil ücretin gerçeğe dönüşmesi için daha güçlü ve uygulanabilir kurallara ihtiyaç olduğunu daha da netleştirdi.

ETUC'un değerlendirmesinde öne çıkan diğer noktalar şunlardır:

ILO Sözleşmesi Vurgusu: ETUC, yasal asgari ücret uygulayan AB ülkelerinin çoğunun, Divan'ın iptal ettiği Madde 5(2)'deki kriterlerle (geçim maliyeti, verimlilik vb.) benzer unsurları içeren ILO 131 No'lu Sözleşme ile hâlâ bağlı olduğunu hatırlattı.

Üye Devletlere Çağrı: ETUC, üye devletlere "bekle-gör" yaklaşımını bırakıp direktifi tam olarak uygulamaları, ücret tabanlarını yeterlilik ölçütleriyle uyumlu seviyelere yükseltmeleri ve toplu pazarlık kapsamını %80'e çıkarmak için ulusal eylem planları benimsemeleri yönünde çağrı yaptı.

Endeksleme Kaygısı: ETUC, otomatik endekslemenin ücret düşürme gerekçesi olmasını engelleyen Madde 5(3)'ün iptalinden kaygı duyduğunu, ancak Madde 16'daki genel "geri gitmeme ilkesinin" üye devletlerin asgari ücretleri düşürmesini veya kaldırmasını yasakladığını da belirtti.

¹⁵ European Trade Union Confederation (ETUC). (2025, 11 Kasım). ETUC: Minimum Wage Directive Put Beyond All Doubt – But Adequacy of Wages Needs Stronger Rules. ETUC. <https://www.etuc.org/en/issue/minimum-wage> (17 Kasım 2025).

ASGARİ ÜCRET

2026

DÜNDEN BUGÜNE TÜRKİYE'DE ASGARİ ÜCRET

DiSKAR

TÜRKİYE DEVRİMCİ İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU ARAŞTIRMA MERKEZİ

BÖLÜM 2: DÜNDEN BUGÜNE TÜRKİYE'DE ASGARİ ÜCRET

TÜRKİYE'DE ASGARİ ÜCRET MEVZUATI

Türkiye'de asgari ücret 3008 sayılı ve 1936 tarihli İş Kanunu ile erken Cumhuriyet döneminde yaklaşık 90 yıl önce mevzuatımıza girmiştir. 3008 sayılı İş Kanunu'nun 32. maddesi *"İktisat vekaletince teklif edilecek işlerde işçi ücretlerinin en aşağı hadleri bir nizamname ile tespit edilir"* hükmünü içeriyordu. Ancak bu nizamname (yönetmelik) bir türlü çıkarılamadı. Nihayet 25 Ocak 1950 tarihinde 5519 sayılı Kanunla İş Kanunu'nda yapılan bir değişiklikle asgari ücret tespit yetkisi mahalli komisyonlara bırakıldı.¹⁶

Türkiye'de asgari ücret 1936 yılında 3008 sayılı İş Kanunu ile kabul edildi.

MAHALLİ KOMİSYONLAR DÖNEMİ (1951-1967)

Mahalli komisyonlar o yer için yetkili çalışma teşkilatına mensup memurun başkanlığı altında bir işçi ve bir işveren temsilcisi ile mahalli ticaret ve sanayi, varsa ziraat odalarının kendi aralarında seçecekleri bir temsilci ile belediye encümeninden gönderilecek bir üye ve mahalli hükümet doktoru ile sendikadan gönderilecek bir üyeden oluşmaktaydı.

1951 tarihinde yayımlanan Asgari Ücretlerin Tespitine Müteallik Yönetmelik'e¹⁷ göre işçi ve işverenlerin temsil edildiği ancak devlet temsilcilerinin ağırlıkta olduğu mahalli komisyonlar değişik işkollarında ayrı ayrı asgari ücret belirleme yetkisine sahipti. Mahalli komisyonların kararlarına karşı Çalışma Bakanlığı'nda kurulacak bir komisyona itiraz edilebiliyordu. Ancak Bakanlık'taki beş kişilik itiraz kurulu tamamen devlet temsilcilerinden oluşmaktaydı.

Kutal'a göre mahalli komisyonlarca saptanan asgari ücretin oldukça sınırlı kalmıştır:¹⁸

1951-1955: Toplam 12 ilde asgari ücret saptanmıştır.

1956-1960: Asgari ücret tespit edilen il adedi 31'e çıkmıştır.

1961-1964: Asgari ücret tespit edilen il adedi 7 olmuştur.

Böylece 1951-1964 döneminde toplam 50 ilde mahalli komisyonlar aracılığıyla asgari ücret tespit edilmiştir.

MERKEZİ SİSTEME GEÇİŞ VE ULUSAL ASGARİ ÜCRET (1967 SONRASI)

1967'de kabul edilen 931 sayılı İş Kanunu ile mahalli komisyonlardan vazgeçildi ve merkezi bir komisyon oluşturuldu. Bu komisyon asgari ücreti altı bölge esasına göre belirledi. 931 sayılı

¹⁶ Türkiye'de asgari ücretin tarihçesine ilişkin bilgiler Meryem Koray ve Aziz Çelik (2007), Avrupa Birliği ve Türkiye'de Sosyal Diyalog, İstanbul: Belediye-İş Yayınları adlı çalışmadan alınmıştır.

¹⁷ 13 Ocak 1951 tarih ve 7707 sayılı Resmî Gazete.

¹⁸ Metin Kutal (1965). Türkiye'de Asgarî Ücret Mevzuat ve Tatbikatının Tahlili". İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, 24 (3-4), 52-108.

Kanun'un şekil yönünden Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesi nedeniyle 1971 yılında 1475 sayılı İş Kanunu kabul edildi. 1475 sayılı Kanun'da esas yönünde önemli bir değişiklik olmadı. 1475 sayılı İş Kanunu'nda asgari ücret merkezi bir asgari ücret komisyonu tarafından ülke çapında belirlenmesi hükme bağlandı

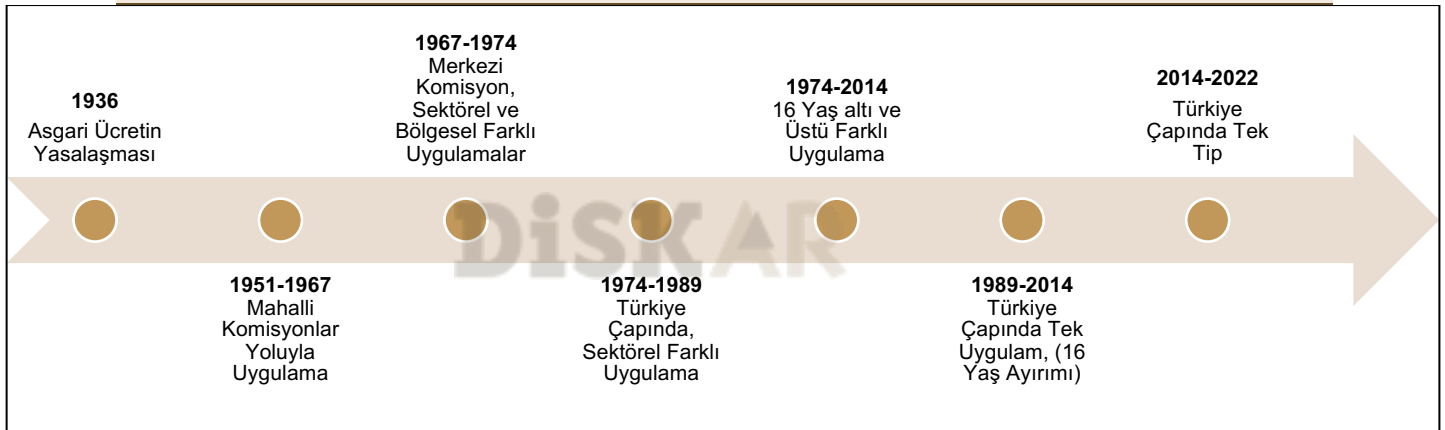
1475 sayılı Yasa'ya göre Asgari Ücret Tespit Komisyonu, Çalışma Bakanlığı'nın tespit edeceği üyelerden birinin başkanlığında, Çalışma Bakanlığı Çalışma Genel Müdürü veya Yardımcısı, İşçi Sağlığı Genel Müdürü veya Yardımcısı, Devlet İstatistik Enstitüsü Ekonomik İstatistikler Dairesi Başkanı veya Yardımcısı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Konjonktür ve Yayın Dairesi Müdürü veya Yardımcısı, Devlet Planlama Teşkilatı'ndan konu ile ilgili dairenin başkanı veya yetki vereceği bir görevli ile bünyesinde en çok işçiyi bulunduran en üst işçi teşekkülünden değişik işkolları için seçecekleri beş, bünyesinde en çok işvereni bulunduran en üst işveren teşekkülünden değişik işkolları için seçeceği beş temsilciden oluşuyordu.

Asgari ücretin ulusal ölçekli bir komisyonca belirlenmesine 931 sayılı İş Kanunu'nun ardından başlandı. 5 Nisan 1968 tarihli Asgari Ücret Tespit Yönetmeliği'ne göre "Asgari ücret mahalli, bölgesel veya belirli bir yerdeki bir veya daha fazla işkolunda veya o yerdeki bütün işkollarında veya milli seviyede" tespit edilebiliyordu. Ulusal ölçekli ilk asgari ücret komisyonun 11 ay 27 günlük ve 37 toplantı boyunca devam eden çalışmasıyla 1969 yılında altı bölge esasına göre saptandı. Bu, komisyonun tarihindeki en uzun süredir. İlk ulusal ölçekli asgari ücretin belirleneceği bu toplantıya işveren temsilcileri katılamayacaklarını belirttiler ve ertelenmesini istediler. Ancak daha önceki toplantıya da katılmayan işveren temsilcilerinin bu talebi zamanında davet ve duyuru yapıldığı için kabul edilmedi ve toplantı hükümet ve işçi temsilcilerinin katılımıyla yapıldı. 1972 yılında ise asgari ücret dört bölge esasına göre tespit edildi.

ULUSAL VE TEK TİP ASGARİ ÜCRETE DOĞRU

1974 yılında Bülent Ecevit'in Başbakanlığındaki Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ve Milli Selamet Partisi (MSP) Koalisyon Hükümeti döneminde bölgesel asgari ücret uygulamasından vazgeçilerek ulusal ölçekli tek bir asgari ücret tespit edildi. 1974 yılında asgari ücret 16 yaşından büyük işçiler için günlük 40 lira (aylık 1200 TL) olarak belirlendi. Bu asgari ücret aşağıda da ayrıntılı olarak ele alınacağı gibi kişi başına GSYH'ye göre en yüksek asgari ücret düzeyidir.

Grafik 2: Türkiye'de Asgari Ücret Uygulamaları

Asgari ücret 1974-1989 yılları arasında sanayi ve hizmetler ile tarım ve ormancılık sektörleri için ayrı ayrı belirlendi. 1989 yılında bu uygulamadan da vazgeçilerek asgari ücret ulusal düzeyde tek tip olarak saptanmaya başlandı (Grafik 2). Öte yandan 1974 yılından başlayarak 16 yaş altı ve üstü için ayrı olarak saptanan asgari ücret 2014 yılından itibaren yaş ayrımı olmaksızın ulusal düzeyde ve bütün sektörler için tek tip belirlenmeye başlandı. Halen ülkemizde bölge, sektör, yaş ve cinsiyet ayrımı olmaksızın tek tip asgari ücret tespit edilmektedir.

TÜRKİYE'DE ASGARİ ÜCRETİN TESPİT YÖNTEMİ

ASGARİ ÜCRET ANAYASAL BİR HAKTIR

Türkiye'de de dünyadaki yaygın uygulama gibi yasal olarak belirlenen asgari ücret sistemi vardır. Dahası asgari ücret anayasal bir haktır. Anayasa'nın "Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler" başlıklı üçüncü bölümünde yer alan "Ücrette adalet sağlanması" başlıklı 55. maddede asgari ücret anayasal güvenceye kavuşturulmuştur: Madde şöyledir:

"Ücret emeğin karşılığıdır" ve "Devlet, çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri ve diğer sosyal yardımlardan yararlanmaları için gerekli tedbirleri alır. Asgari ücretin tespitinde çalışanların geçim şartları ile ülkenin ekonomik durumu da göz önünde bulundurulur."

Asgari ücret anayasal bir haktır!

Bu madde ile Anayasa, devlete asgari ücret konusunda olumlu edimde bulunma yükümlülüğü getirmektedir. Devlet bir yandan adil bir ücret için diğer yandan asgari ücret için gerekli önlemleri alacaktır. Anayasa'ya göre asgari ücret sadece ülkenin ekonomik durumu ile sınırlı olarak ele alınamaz. "Çalışanların geçim şartları" asgari ücret tespitinde dikkate alınması gereken ilk etkidir.

MEVCUT YÖNTEM ULUSLARARASI NORMLARA AYKIRI

4857 sayılı İş Kanunu'nun 39. maddesine göre iş sözleşmesi ile çalışan ve İş Kanunu kapsamında olan veya olmayan her türlü işçinin ekonomik ve sosyal durumlarının düzenlenmesi için ücretlerin asgari sınırları, en geç iki yılda bir Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca Asgari Ücret Tespit Komisyonu aracılığı ile belirlenir. Asgari ücret bölge ayrımı olmaksızın ulusal düzeyde, yaş ve sektör ayrımı yapmaksızın tek tip olarak saptanmaktadır.

Asgari Ücret Tespit Yönetmeliği

"Asgari ücret işçilere normal bir çalışma günü karşılığı ödenen ve işçinin gıda, konut, giyim, sağlık, ulaşım ve kültür gibi zorunlu ihtiyaçlarını günün fiyatları üzerinden asgari düzeyde karşılamaya yetecek ücreti ifade eder."

Madde 4 (d)

Asgari Ücret Tespit Komisyonu kararları kesindir ve Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girer. Karara karşı yargı yolu açık değildir. Komisyon’un toplanma ve çalışma şekli ile asgari ücretlerin tespiti sırasında uygulanacak esaslar Asgari Ücret Tespit Yönetmeliği ile belirlenmiştir.

Asgari Ücret Tespit Yönetmeliği’nin 4. maddesinde asgari ücret, “işçilere normal bir çalışma günü karşılığı ödenen ve işçinin gıda, konut, giyim, sağlık, ulaşım ve kültür gibi zorunlu ihtiyaçlarını günün fiyatları üzerinden asgari düzeyde karşılamaya yetecek ücreti” şeklinde tanımlanmaktadır. Ancak mevcut uygulamadaki iki temel sorunu şöyle özetlemek mümkündür:

1-Bakmakla Yükümlü Olunan Kişilerin (hanehalkı veya aile) Yok Sayılması: Uluslararası normlara göre işçinin sadece kendisinin değil, bakmakla yükümlü olduğu kişilerin (ailesinin, hanehalkının) asgari ücret tespitinde hesaba katılması gerekir. Yönetmelik’teki tanımda işçinin (bakmakla yükümlü olduğu kişiler (aile, hanehalkı ve diğer kişiler) ailesi asgari ücretin tespitinde dikkate alınmamaktadır. Dolayısıyla Türkiye’deki asgari ücret tespit yöntemi uluslararası standartlarla uyumsuzdur. Asgari ücret uygulamasının başından bu yana devam eden işçinin bakmakla yükümlü olduğu kişilerin asgari ücret hesabında dikkate alınmaması geçmişte de eleştirilmiştir.¹⁹

2-Geçim Şartlarının Göz Ardı Edilmesi: Yönetmelikte asgari ücretin işçinin zorunlu ihtiyaçları karşılığı olduğu ifade edilse de bu ifade bile dikkate alınmamakta ve işçilerin geçinmesi için gerekli miktar geçmişte TÜİK tarafından hesaplanıp komisyona sunuluyordu ancak son yıllarda bu konu Komisyon gündemine gelmemektedir. Komisyon asgari ücreti herhangi bir kurala bağlı olmaksızın ve genellikle Hükümetin talebi doğrultusunda belirlemektedir.

ASGARİ ÜCRET TESPİT KOMİSYONU DEMOKRATİK DEĞİL

KOMİSYONUN BİLEŞİMİ DEMOKRATİK DEĞİL

Türkiye’de asgari ücret üç taraflı bir mekanizma olan Asgari Ücret Tespit Komisyonu tarafından belirleniyor. Komisyonda beş hükümet, beş işveren ve beş işçi temsilcisi yer alıyor. İşçi ve işveren temsilcileri en çok üyeye sahip üst işçi ve işveren örgütleri tarafından (işçi temsilcilerini Türk-İş ve işveren temsilcilerini ise TİSK) saptanıyor.

Komisyon’da DİSK, Hak-İş ve diğer emek-meslek örgütleri yer alamıyor. Böylece işçilerin önemli bir bölümünün Komisyon’da temsili engelleniyor. Asgari ücret tespit sürecinde toplu pazarlık sürecinde olduğu gibi uyuşmazlık prosedürü işlemiyor ve kararlara itiraz edilemiyor.

Asgari Ücret Yönetmeliği’ne göre Komisyon en az 10 üyenin katılımı ile toplanabiliyor ve kararlarını oy çokluğu ile alabiliyor. Komisyona Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı tarafından görevlendirilen hükümet temsilcisi başkanlık ediyor. Oyların eşitliği halinde başkanın oyu iki oy sayılıyor. Bu sisteme göre Komisyon fiilen sadece Hükümet temsilcilerinin oyuyla karar alabiliyor. Ancak uygulamada daha çok Hükümet ve işveren blokları birlikte davranıyor.

KOMİSYON CUMHURBAŞKANLIĞI’NA BAĞLANDI

¹⁹ Kutal (1965).

Asgari Ücret Tespit Komisyonu'nun yapısı 2018'e kadar iş kanunları ile saptandı. Asgari ücret iş kanunları ile düzenlendiği için bunu saptayacak komisyonun da İş Kanunu içinde yer alması kanun yapma tekniği ve yasama kalitesi açısından gereklidir. Ancak 2018'de başkanlık rejimine geçilmesi sırasında sessiz sedasız bir biçimde Asgari Ücret Tespit Komisyonu ile ilgili önemli bir değişiklik yapıldı.

**Asgari Ücret Tespit Komisyonu başkanlık rejimi ile 2018 yılında
Cumhurbaşkanlığı'na bağlandı.**

Asgari Ücret Tespit Komisyonu 10 Temmuz 2018'de yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (CBK) ile İş Kanunu kapsamından çıkarılarak Cumhurbaşkanlığı teşkilat yapısı içine alındı. 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 522. maddesinin (f) bendi ile Asgari Ücret Tespit Komisyonu, Cumhurbaşkanlığı teşkilat yapısı içindeki idari kurul, konsey ve komisyonlar arasına alındı. Böylece Komisyon doğrudan Cumhurbaşkanlığı'na bağlanmış oldu.

Bilindiği gibi Asgari Ücret Tespit Komisyonu 4857 sayılı İş Kanunu'nda açıkça düzenlenmişti ve bu nedenle konunun Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (CBK) ile düzenlenmesi Anayasa'nın 104. maddesine göre mümkün değildi. Komisyon'un Cumhurbaşkanlığına bağlanması için dolambaçlı ve muvazaalı bir yol izlendi. Önce 2 Temmuz 2018 tarih ve 700 sayılı KHK'nin 145. maddesi ile Asgari Ücret Tespit Komisyonu'na ilişkin İş Kanunu'nun 39. maddesinin ikinci fıkrası yürürlükten kaldırıldı ve ardından Komisyon 1 sayılı CBK ile Cumhurbaşkanlığı teşkilatı içine alındı.

**Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi
Komisyonun Bileşimi:**

"Asgari Ücret Tespit Komisyonu; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının tespit edeceği üyelerden birinin başkanlığında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürü veya yardımcısı, İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürü veya yardımcısı, Türkiye İstatistik Kurumu temsilcisi, Hazine ve Maliye Bakanlığı temsilcisi, Ticaret Bakanlığı temsilcisi ile bünyesinde en çok işçiyi bulunduran en üst işçi kuruluşundan değişik işkolları için seçecekleri beş, bünyesinde en çok işvereni bulunduran işveren kuruluşundan değişik işkolları için seçeceği beş temsilciden kurulur. Asgari Ücret Tespit Komisyonu en az on üyesinin katılmasıyla toplanır. Kurul, üye oylarının çoğunluğu ile karar verir. Oyların eşitliği halinde, Başkanın bulunduğu taraf çoğunluğu sağlamış sayılır."

-1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Madde 522 (f)

Komisyonun neden İş Kanunu sistematığı dışına çıkarıldığına ilişkin bir gerekçe kamuoyu ile paylaşılmadı. Bu konuda ne Komisyonun ne de işçi ve işveren taraflarının görüşü alındı. Böylece neredeyse 50 yıl Kanun hükmüne göre faaliyet gösteren Komisyon bir çırpına idari bir kararla değiştirilebilir hale geldi.

Asgari Ücret Tespit Komisyonu'nun Cumhurbaşkanlığı teşkilatı içine alınması Cumhurbaşkanlığı'nın tek başına Komisyonun yapısını değiştirmesine olanak tanımaktadır. Komisyon İş Kanunu kapsamında kalsaydı değişiklikler TBMM tarafından kanunla

yapılabilecekti. Oysa şimdi Komisyon'un yapısı Cumhurbaşkanı tarafından tek başına değiştirilebilecektir. Komisyonun bileşiminin idari bir kararla değiştirilmesi doğrudan asgari ücret tespitine müdahale anlamına gelmektedir. Komisyon yapısının tartışıldığı günümüzde Komisyon bileşiminin bir Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile aniden yeniden düzenlenmesi mümkündür.

KOMİSYON FİLEN LAĞVEDİLDİ

Ülkemizdeki asgari ücret mevzuatına göre asgari ücretin belirlenmesinde tek yetkili organ Asgari Ücret Tespit Komisyonu olmasına rağmen 2022 ve 2023 yılı asgari ücretinin belirlenmesinde oldukça farklı gelişmeler yaşandı. Aralık 2021'de saptanan 2022 yılı asgari ücreti, 1 Temmuz 2022'de yeniden saptanan 2022 yılı Temmuz-Aralık dönemi asgari ücreti ve 2022 Aralık'ta saptanan 2023 yılı asgari ücreti, Türkiye'nin asgari ücret mevzuatı ve uygulamaları dışında şekillendi. Türkiye'nin uzun bir geçmişe dayalı asgari ücret tespit yöntemi 2022 yılında fiili bir değişikliğe uğradı. Prof. Dr. Mesut Gülmez'in vurguladığı gibi asgari ücret tespit süreci "fiilen cumhur hukukuna uyarlanmıştır"²⁰ ve fiilen Cumhurbaşkanı tarafından belirlenmeye ve açıklanmaya başlanmıştır.

2022 yılı asgari ücreti 16 Aralık 2021 tarihinde Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından televizyonlardan canlı yayınlanan bir basın toplantısı ile açıklandı. Erdoğan tarafından yapılan açıklamalara göre Komisyon'un, asgari ücretin 4 bin liranın üzerinde olması gerektiği yönündeki görüşünü Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) kendisine bildirmişti. Cumhurbaşkanı Erdoğan: "Bakanlığımız tarafından şahsıma aktarılan bu görüş çerçevesinde biz de asgari ücreti belirledik" dedi.²¹ Oysa yürürlükteki kurallar ne Komisyon'a ne de Cumhurbaşkanı'na böyle bir yetki tanımıştı.²² Mevzuata göre asgari ücret kesin bir biçimde Komisyon tarafından saptanır ve bu karar Resmî Gazete'de yayımlanır. Cumhurbaşkanı'nın ne Anayasa'ya göre ne de ilgili mevzuata göre asgari ücreti saptama yetkisi söz konusu değildir.

Türkiye'nin asgari ücret uygulama tarihinde örneğine rastlanmayan biçimde asgari ücret, Aralık 2021, Temmuz 2022 ve Aralık 2022'de Cumhurbaşkanı tarafından açıklandı. Geçmiş yıllarda Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı veya Çalışma Genel Müdürü tarafından açıklanan asgari ücret 2022'de ilk kez Cumhurbaşkanı tarafından açıklanmış oldu.

2022 yılının ilk altı ayında asgari ücretin yüksek enflasyon karşısında erimesi nedeniyle 2022 Temmuz ayında yeniden belirlenmesi tartışılmaya başlandı. Asgari ücretin 1 Temmuz 2022'de yürürlüğe girmesi için en geç 30 Haziran 2022 tarihinde saptanması gerekiyordu. Ancak Komisyon 29 ve 30 Haziran tarihlerinde yaptığı toplantılarda asgari ücreti belirleyemedi. Çünkü asgari ücrette son sözü Cumhurbaşkanı Erdoğan söyleyecek ve kamuoyuna o açıklayacaktı. Ancak Cumhurbaşkanı NATO zirvesi için İspanya'daydı ve 1 Temmuz 2022'de İstanbul'da olacaktı. Bunun üzerine 1 Temmuz 2022 günü Resmî Gazete'de ilan edilen bir kararla Asgari Ücret Tespit Yönetmeliği değiştirildi ve asgari ücretin Resmî Gazete'de

²⁰ Mesut Gülmez (2022), "Asgari Ücret Makaleler Dizisi 1: Asgari Ücretin 'Fiilen' Cumhur Hukukuna Uyarlanması", 22 Ocak 2022. <https://arastirma.disk.org.tr/?p=8165> (1 Aralık 2022).

²¹ TCCB, "2022 Yılında Asgari Ücretin En Alt Rakamı 4 Bin 250 Lira Olarak Uygulanacaktır", 16 Aralık 2021. <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/133888/-2022-yilinda-asgari-ucretin-en-alt-rakami-4-bin-250-lira-olarak-uygulanacaktır-> (1 Aralık 2022).

²² Gülmez (2022).

yayımlandığı tarihte yürürlüğe girmesi sağlanmış oldu. Aksi halde asgari ücret 1 Ağustos 2022'de yürürlüğe girecekti.²³

Cumhurbaşkanı Erdoğan, 1 Temmuz 2022'de düzenlenen basın toplantısında yeni asgari ücreti net 5.500 TL olarak açıkladı. Açıklama yapılırken masada Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı, Türk-İş Genel Başkanı, TİSK Başkanı ve TİSK Genel Sekreteri vardı. Bunlardan sadece TİSK Genel Sekreteri Komisyon üyesiydi. Açıklama yapıldığı tarihte Komisyon üyelerinin bir bölümünün Ankara'da olduğu biliniyor.

Öte yandan 1 Temmuz 2022 günü Komisyon toplantısı yapıldığına dair bir bilgi kamuoyu ile paylaşılmadı. Ancak 1 Temmuz 2022 tarihli mükerrer Resmî Gazete'de yayımlanan Komisyon kararına göre asgari ücret, 1 Temmuz 2022'de yapılan Komisyon toplantısında belirlenmişti. Nitekim Komisyon üyelerinin bir bölümünün yeni asgari ücreti televizyonlardan öğrendiği yönünde değerlendirmeler oldu ve bu iddialar yalanlanmadı.²⁴

2022 yılı asgari ücret tespit sürecinde Prof. Dr. Mesut Gülmez'in yerinde saptamasıyla "Asgari Ücret Tespit Komisyonu fiilen lağvedilmiştir."²⁵ Bunun yerine asgari ücret siyasi iktidar tarafından tek taraflı olarak belirlenmiş ve sonra da Komisyon'a onaylatılmıştır. Bu konuda Prof. Dr. Mesut Gülmez kapsamlı bir dizi makale yayımladı. DİSK Araştırma Merkezi'nin web sitesinde yer alan bu çalışmalar²⁶ asgari ücret tespit sürecindeki hukuksuzluklara detaylı biçimde ışık tutuyor.

Benzer biçimde 2023 yılı asgari ücreti de Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından açıklandı. 2023 yılında uygulanacak asgari ücret oy çokluğuyla, işveren ve hükümet temsilcileri tarafından belirlendi. 2023 yılı asgari ücreti karar toplantısına Türk-İş, çalışanların geçim şartlarının göz önüne alınmaması sebebiyle katılmadı. Cumhurbaşkanı Külliyesinde Cumhurbaşkanı tarafından yapılan asgari ücret açıklamasında dönemin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı ile TİSK Başkanı bulunuyordu.²⁷

²³ Aziz Çelik, "Asgari Ücretliler Ülkesi Olduk!", *BirGün*, 14 Kasım 2022.

²⁴ Çelik (2022).

²⁵ Mesut Gülmez (2022), "Asgari Ücret Makaleler Dizisi 4: Asgari Ücret Tespit Komisyonu 'Fiilen' Lağvedilmiştir", 11 Kasım 2022. <https://arastirma.disk.org.tr/?p=9428> (1 Aralık 2022).

Mesut Gülmez (2022), "Asgari Ücret Makaleler Dizisi 4-a: Asgari Ücret Tespit Komisyonu 'Fiilen' Lağvedilmiştir: Sürecin Haziran Toplantıları Öncesindeki Uzun Erken Evresi". <https://arastirma.disk.org.tr/?p=9464> (1 Aralık 2022).

Mesut Gülmez (2022), "Asgari Ücret Makaleler Dizisi 4-b: Asgari Ücret Tespit Komisyonu 'Fiilen' Lağvedilmiştir: Ara Artış Sürecinin İlk Adımı ve Haziran Toplantıları", 23 Kasım 2022. <https://arastirma.disk.org.tr/?p=9464> (1 Aralık 2022).

Mesut Gülmez (2022), "Asgari Ücret Makaleler Dizisi 4-c: Asgari Ücret Tespit Komisyonu 'Fiilen' Lağvedilmiştir: Haziran Toplantıları Sonrası ve Kararın Cumhurbaşkanı'nca Açıklanması", 30 Kasım 2022. <https://arastirma.disk.org.tr/?p=9486> (1 Aralık 2022).

²⁶ Mesut Gülmez tarafından DİSK-AR Forum için kaleme alınan asgari ücret makaleleri dizisine şuradan erişilebilir: https://arastirma.disk.org.tr/?page_id=1168 (1 Aralık 2022).

²⁷ ÇSGB (2022), "2023 Yılında Uygulanacak Yeni Asgari Ücret 8 Bin 506 TL Olarak Belirlendi", 22 Aralık 2022, <https://www.cs.gb.gov.tr/haberler/2023-yilinda-uygulanacak-yeni-asgari-ucret-8-bin-506-tl-olarak-belirlendi-1/> (2 Kasım 2023).

2023 yılı Temmuz dönemi ile 2024 ve 2025 yılı asgari ücretlerini ise Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Vedat Işıkhan duyurdu.

"Asgari Ücret Tespit Komisyonu 'Fiilen' Lağvedilmiştir"

-Prof. Dr. Mesut Gülmez

Tablo 2: Asgari Ücreti Kim Açıkladı? (2003-2025)

Yıl	Asgari Ücreti Açıklayan Hükümet Yetkilisi
2025	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Vedat Işıkhan
2024	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Vedat Işıkhan
2023/2	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Vedat Işıkhan
2023/1	Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan
2022/2	Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan
2022/1	Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan
2021	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı Zehra Zümrüt Selçuk
2020	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı Zehra Zümrüt Selçuk
2019	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı Zehra Zümrüt Selçuk
2018	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Jülide Sarıeroğlu
2017	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Mehmet Müezzinoğlu
2016	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Süleyman Soylu
2015	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Faruk Çelik
2014	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Faruk Çelik
2013	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Faruk Çelik
2012	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Faruk Çelik
2011	Çalışma Genel Müdürü Ali Kemal Sayın
2010	Çalışma Genel Müdürü Ali Kemal Sayın
2009	Çalışma Genel Müdürü Fikret Şöhret
2008	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Faruk Çelik
2007	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Murat Başesgioğlu
2006	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Murat Başesgioğlu
2005	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Murat Başesgioğlu
2004	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Murat Başesgioğlu
2003	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Murat Başesgioğlu

Kaynak: Aziz Çelik, "Asgari Ücret Tuzağı' Üstüne Değerlendirmeler: Asgari Ücret: Memleket Meselesi", Ayrıntı Dergi, 5 Eylül 2022. <https://ayrintidergi.com.tr/asgari-ucrer-tuzagi-ustune-degerlendirmeler-asgari-ucrer-memleket-meselesi/> (29 Kasım 2022). 2023-2005 yılları DİSK-AR tarafından eklenmiştir.

Asgari ücretin tespit sürecinde Komisyon'un devre dışı bırakılması yanında sosyal diyalog mekanizmaları da işletilmedi. İş Kanunu'nda düzenlenen ve sosyal tarafların bir araya gelmesi amacıyla oluşturulan Üçlü Danışma Kurulu (ÜDK) toplantıları da düzenli yapılmadı. Oysa ÜDK'nin yılda üç kez toplanması gerekiyor. Öte yandan asgari ücret gibi önemli konuların gündeme alınacağı platformlardan biri olan Ekonomik ve Sosyal Konsey (ESK) de hiç toplanmadı. 2010'da Anayasa'nın "Ekonomik Hükümler" başlıklı ikinci bölümündeki 166. madde

ile düzenlenerek Anayasal bir kurum haline getirilen Ekonomik ve Sosyal Konsey, 2009'dan bu yana, 16 yıldır hiç toplanmadı.

ASGARİ ÜCRETİ HÜKÜMET VE İŞVEREN BLOKU BELİRLİYOR

Asgari Ücret Tespit Komisyonu kararları oyçokluğu ile alınmakta ve kesin nitelik taşımaktadır. Dolayısıyla hükümet ve işveren tarafı aynı doğrultuda oy kullandığında işçi tarafı azınlıkta kalmaktadır. Dahası koşullar oluştuğunda asgari ücretin tek başına hükümet tarafından bile saptanması mümkündür. Asgari ücret 1974 yılından bu yana ulusal düzeyde belirlenmektedir. 1974-1989 yılları arasında sanayi ve tarım kesimleri için ayrı ayrı asgari ücretler saptanırken 1989 yılından itibaren tarım ve sanayi kesimi için tek asgari ücret belirlenmeye başlanmıştır.

1974-2025 yılları arasında bazen iki yılda bir bazen yılda iki kez asgari ücret saptanırken asgari ücretin genellikle yılda bir kez saptandığı görülmektedir. 1974-2025 arasında 50 kez yapılan asgari ücret görüşmelerinde sadece 14 kez taraflar arasında uzlaşma sağlandı. İşçi tarafı 27 kez saptanan asgari ücrete itiraz ederken, bu yıllara ilişkin asgari ücret miktarı hükümet ve işveren taraflarının ortak tutumu ile saptandı (Tablo 3). İşveren kesimi ise saptanan asgari ücrete sadece 9 kez muhalefet etti. Türkiye'de asgari ücret sosyal diyalog mekanizması ve taraflar arasında uzlaşma yoluyla değil hükümet-işveren bloğunun çoğunluk kararıyla saptanıyor.

İşçi kesimi asgari ücrete muhalefet ettiği dönemde bazen komisyon toplantılarına bazen sadece karar toplantısına katılmamıştır. Bazen de toplantılara katılıp karara muhalefet etmiştir. İşveren kanadının 1974 yılından bu yana sadece 9 kez, buna karşılık işçi kanadının ise 27 kez asgari ücrete itiraz etmesi, asgari ücret tespit sürecinin kimin lehine işlediği konusunda oldukça açıklayıcıdır. Bu tablo asgari ücretin işçi tarafının görüşleri dikkate alınmadan saptandığının kanıtıdır.

Tablo 3: Ulusal Düzeyde Asgari Ücret Tespiti (1974-2025)

Yıl	Oy Birliği	Oy Çokluğu	İşçi Muhalefeti	İşveren Muhalefeti	Hükümet-İşveren İttifakı	Hükümet-İşçi İttifakı
1974		+		+		+
1976		+		+		+
1977		+				+
1978		+	+	+		+
1979		+		+		+
1981	+					
1982	+					
1984	+				+	
1985		+	+			
1987		+	+		+	
1988		+	+		+	
1989		+	+		+	
1990		+	+		+	
1991		+		+		+
1992		+		+		+

Yıl	Oy Birliği	Oy Çokluğu	İşçi Muhalefeti	İşveren Muhalefeti	Hükümet-İşveren İttifakı	Hükümet-İşçi İttifakı
1993	+					
1994		+	+		+	
1995		+	+		+	
1996		+		+		+
1997	+					
1998	+					
1999		+	+		+	
2000		+	+		+	
2001		+	+		+	
2002		+	+		+	
2003		+		+		+
2004		+	+		+	
2005		+	+		+	
2006		+	+		+	
2007	+					
2008	+					
2009		+	+		+	
2010		+	+		+	
2011	+					
2012		+	+		+	
2013		+	+		+	
2014		+	+		+	
2015		+		+	+	
2016		+	+		+	
2017		+	+		+	
2018	+					
2019		+	+		+	
2020		+	+		+	
2021	+					
2022 Ocak	+					
2022 Temmuz	+					
2023 Ocak		+	+		+	
2023 Temmuz	+					
2024		+	+		+	
2025		+	+		+	
Toplam	14	36	27	9	27	9

Not: 1974-1989 arasında sanayi ve tarım için ayrı asgari ücretler belirlenmiştir. Tabloda sanayi kesimi asgari ücreti esas alınmıştır. 1989 sonrası sanayi ve tarım kesimi için tek asgari ücret belirlenmiştir

Kaynak: Resmî Gazete'den derlenmiştir.

1974-2025 arasında 50 kez yapılan asgari ücret görüşmelerinde sadece 14 kez taraflar arasında uzlaşma sağlandı.

İşçi tarafı 27 kez saptanan asgari ücrete itiraz ederken, işveren kesimi ise saptanan asgari ücrete sadece 9 kez muhalefet etti.

ASGARİ ÜCRET

2026

DİSK-AR ASGARİ ÜCRET ARAŞTIRMASI

DİSKAR

TÜRKİYE DEVRİMCİ İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU ARAŞTIRMA MERKEZİ

BÖLÜM 3: DİSK-AR ASGARİ ÜCRET ARAŞTIRMASI

“ASGARİ” DEĞİL ORTALAMA ÜCRET

ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE YÖNTEMİ

DİSK-AR yıllardır TÜİK'in Hanehalkı İşgücü Araştırması (HİA) mikro veri setini kullanarak asgari ücret kapsamında çalışanları saptamaktadır. Geçtiğimiz yıllarda yayımladığımız asgari ücret araştırmalarında olduğu gibi bu araştırmada da HİA mikro veri setini kullanarak asgari ücret düzeyinde, asgari ücretin altı ve asgari ücretin üstünde ücret alanların oranını, kısaca asgari ücret kapsamını hesapladık.

Asgari ücret kapsamını sadece asgari ücret alanlar olarak değil asgari ücret civarı ücret alanları da (asgari ücret komşuluğu) dahil ederek hesaplamak doğru olacaktır. “Asgari ücret komşuluğu” kavramı, asgari ücrete çok yakın ücret alanları ifade etmek için kullanılmaktadır. Bu çalışmada asgari ücretin yüzde 5, yüzde 10 ve yüzde 20 fazlasına kadar ücret alanları asgari ücret komşuluğu (civarı) kapsamında ayrı kategoriler olarak ele aldık.

Kamuda ücret ve maaşların toplu sözleşmeler yoluyla hesaplanması ve kamuda asgari ücretle çalışan olmaması sebebiyle asgari ücret kamu kesimi için anlamlı bir parametre değil. Asgari ücret, ezici çoğunluğu sendikal korumadan yoksun, toplu iş sözleşmesi kapsamı dışında kalan özel sektör işçileri için çok daha fazla anlam ifade ediyor. Bu nedenle DİSK-AR asgari ücret kapsamı araştırmasının odağında özel sektörde çalışan işçileri kapsayan İş Kanunu'ndaki asgari ücret esas alınmıştır. Hesaplamalar özel sektör işçileri esas alınarak yapılmıştır.

2024 TÜİK HİA Mikro Veri Seti

Hedef Kitle: İş Kanunu kapsamındaki **özel sektör işçileri**. (Kamuda ücretler toplu sözleşmelerle belirlendiği ve asgari ücretli çalışan bulunmadığı için kamu kesimi hariç tutulmuştur).

Yöntem: Hesaplamalar, ücretlilerin esas işten elde ettikleri aylık net nakdi gelirler üzerinden yapılmış; dönemsel ikramiye ve primler aylık gelire dahil edilmiştir. 2024 yılı net asgari ücreti olan **17.002 TL** baz alınarak hesaplanmıştır.

Araştırmamızda 2024 TÜİK HİA mikro veri setini kullandık. Mikro veri setleri geç yayımlandığı için güncel verilere ulaşmak mümkün olamamaktadır. Ancak 2024'teki eğilimin 2025'te de geçerli olduğunu söylemek mümkündür. TÜİK verilerine göre Türkiye'de ücret ve yevmiyeyle çalışan özel sektör işçileri toplamı 17 milyon 887 bindir (Tablo 4). TÜİK mikro verilerinde son bir ay içinde ücretlilerin esas işten elde ettikleri toplam net nakdi gelirleri de yer almaktadır. Aylık ele geçen net gelire, dönemsel olarak elde edilen ikramiye, prim vb. gelirlerden aya düşen miktar dahil edilmektedir. 2024 yılında asgari ücret net 17.002,12 TL'dir. Hesaplamalar bu verilere göre yapılmıştır ve değerler yuvarlanmıştır.

MİLYONLARCA İŞÇİ ASGARİ ÜCRETE MAHKÛM

HİA verileri ücretle çalışanların 8 milyon 359 bini asgari ücret ve altında ücretle çalıştığını söylemektedir. 2024 itibarıyla Türkiye’de 17.002 TL (aylık net asgari ücret) ve altında bir ücret elde ettiğini belirtenlerin oranı yüzde 46,7’dir. Asgari ücretin yüzde 5 fazlası ve altında çalışanlar tüm ücretli çalışanların yüzde 49,6’sını (8,8 milyon) oluşturmaktadır.

**Asgari ücretin yüzde 5 fazlası ve altında çalışanlar
tüm ücretli çalışanların yüzde 49,6’sını (8,8 milyon) oluşturmaktadır.**

Milyonlar asgari ücret civarında bir ücretle çalışırken milyonlar da asgari ücretten mahrum kalmaya devam etmektedir. Türkiye’de 3,6 milyon işçi (yüzde 20,4) asgari ücrete erişememektedir. 2024 yılında yıllık net asgari ücretin yaklaşık yarısı olan 8.500 TL ve daha az bir ücretle çalışanların sayısı ise 1 milyon 612 bin kişidir (Tablo 4, Grafik 3). 2024 itibarıyla her 100 işçiden 9’u asgari ücretin yarısını elde etmektedir. Bu kesimin daha çok kayıtdışı ve yevmiyelilerden oluştuğunu söylemek mümkündür.

Tablo 4: Asgari Ücret Kapsamı ve Ücret Düzeyleri (Özel) (2024) (Yüzde)

Ücret Düzeyleri	İşçi Sayısı (Tahmini)	Oran
Asgari ücretin yaklaşık yarısı (8.500 TL) ve altı	1.611.576	%9
Asgari ücretin altı (17.000 TL’den az)	3.645.990	%20,4
Asgari ücret (17.002 TL) ve altı	8.358.564	%46,7
Asgari ücretin yüzde 5 fazlası (17.850 TL) ve altı	8.878.498	%49,6
Asgari ücretin yüzde 10 fazlası (18.700 TL) ve altı	9.523.165	%53,2
Asgari ücretin yüzde 20 fazlası (20.400 TL) ve altı	11.170.116	%62,5
Asgari ücretin yüzde 50 fazlası (25.500 TL) ve altı	13.564.173	%75,8
Asgari ücretin 2 katı (34.000 TL) ve altı	15.611.852	%87,3
Asgari ücretin 2 katından fazla	2.275.220	%12,7
Toplam	17.887.072	

Kaynak: TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması, 2024 yıllık mikro veri seti. Ücret düzeylerine göre işçi sayısı ve oranları DİSK-AR tarafından TÜİK 2024 mikro verisinden hesaplanmıştır. Veriler özel sektör işçilerini kapsamaktadır. Kamu kesiminde ücret ve maaşlar kamu işçileri için kamu toplu iş sözleşmeleri kamu görevlileri için toplu sözleşmeyle belirlendiği ve asgari ücret düzeyinde ücret söz konusu olmadığı için kamu sektörü hesaplamasının dışında bırakılmıştır. Aralıklar belirlenirken tutar en yakın onluğa yuvarlanmıştır. Veriler cevapsızlar ve kamu kesimi verileri çıkarılarak yeniden ağırlıklandırılmıştır. İşçi sayısı özel sektörde çalışan tüm işçileri kapsamaktadır.

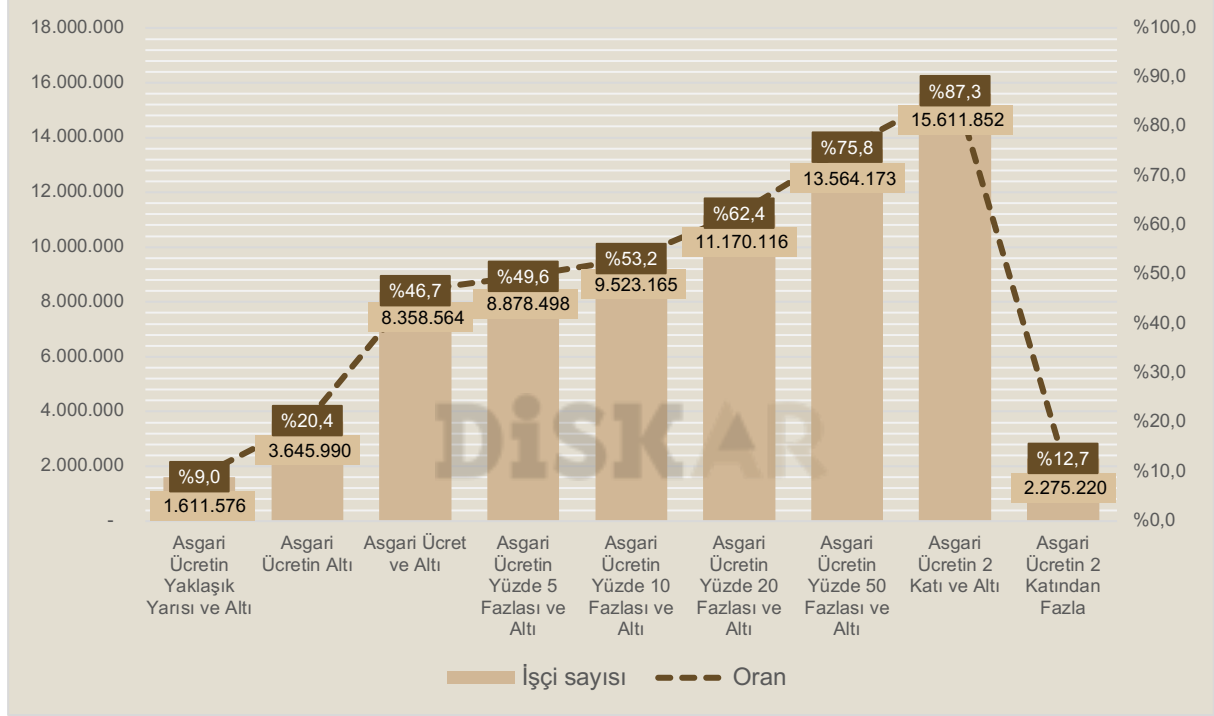
Asgari Ücret ve Altı: Özel sektörde çalışanların yüzde 46,7’si (8,4 milyon işçi) asgari ücret ve altında bir ücretle çalışmaktadır.

Asgari Ücret Komşuluğu: Asgari ücretin yüzde 5 fazlası ve altında (17.850 TL ve altı) ücret alanların oranı yüzde 49,6’ya (8,9 milyon işçi) ulaşmaktadır.

Asgari Ücrete Erişemeyenler: Türkiye’de 3,6 milyon işçi (yüzde 20,4) yasal asgari ücretin dahi altında çalıştırılmaktadır.

Derin Yoksulluk: Asgari ücretin yarısı (8.500 TL) ve daha az ücretle çalışanların sayısı 1,6 milyonu bulmaktadır. Bu durum, her 100 işçiden 9’unun asgari ücretin yarısı kadar bir gelire hayatta kalmaya çalıştığını göstermektedir.

Grafik 3: Asgari Ücret Kapsamı ve Ücret Düzeyleri (Özel) (2024) (Bin) (Yüzde)

Kaynak: Tablo 4'ten DİSK-AR tarafından hazırlanmıştır.

Veriler çarpıcı bir gerçeği ortaya koymaktadır: Asgari ücretin yüzde 10 fazlası ve altı ücret alanlar da dahil edildiğinde 9,5 milyon işçi, asgari ücret civarı ve altında bir ücretle yaşamını sürdürmeye çalışıyor. Tüm ücretli çalışanların yüzde 87,3'ü ise (15,6 milyon) asgari ücretin altı ile asgari ücretin 2 katı arasında bir ücret elde ediyor. 17,9 milyon özel sektör işçisinin yalnızca yüzde 12,7'si asgari ücretin 2 katından (34.000 TL) fazla kazanabilmektedir. Geriye kalan yüzde 87,3'lük devasa kitle (15,6 milyon), asgari ücret ve civarındaki ücretlere sıkışmış durumdadır (Tablo 4, Grafik 3).

Tüm ücretli çalışanların yüzde 87,3'ü ise (15,6 milyon) asgari ücretin 2 katı ve altında bir ücret elde ediyor.

17,9 milyon işçinin yalnızca yüzde 12,7'si asgari ücretin 2 katından daha fazla gelir elde edebiliyor.

KAYITDIŞI ÇALIŞANLAR VE ASGARİ ÜCRET KAPSAMI

Kayıtdışı istihdam, düşük ücret cehennemi anlamına gelmektedir. Kayıtdışı çalışan işçilerin ücretleri beklendiği gibi çok daha düşüktür. 2024 verilerine göre:

- Kayıtdışı çalışanların **yüzde 83,5'i** asgari ücret ve altında bir gelirle çalışmaktadır.
- Kayıtdışı çalışanların **yüzde 40'ı**, asgari ücretin yarısı (8.500 TL) ve altında ücret almaktadır.

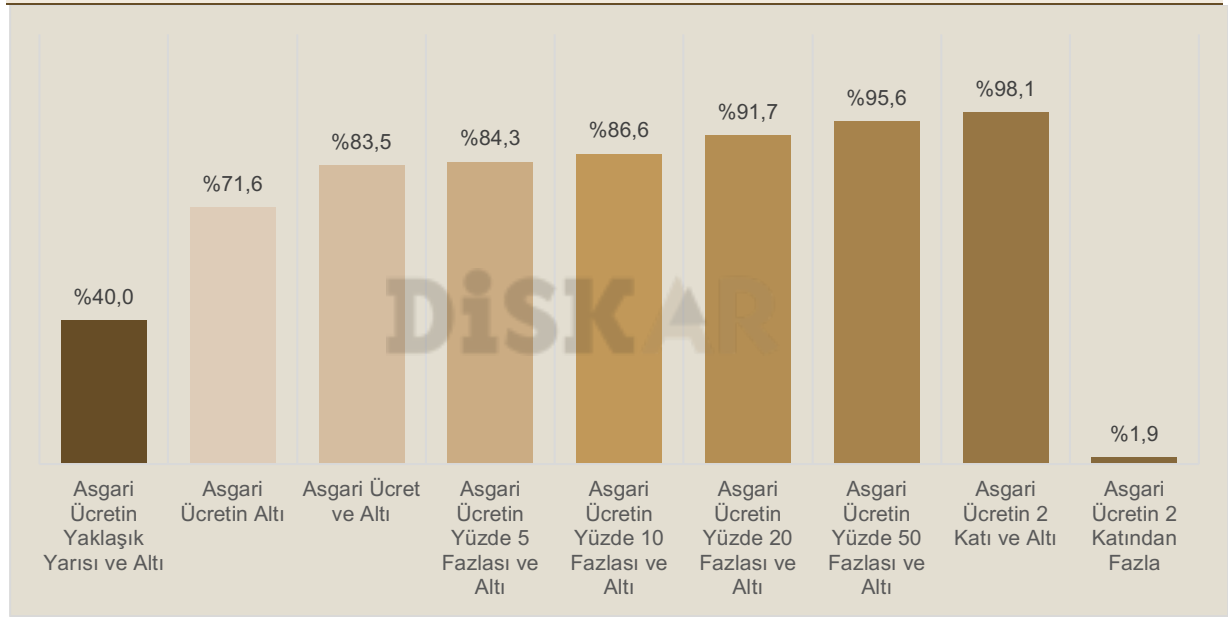
- Kayıtdışı çalışanların neredeyse tamamı (yüzde 91,7) asgari ücretin yüzde 20 fazlası ve altında (komşuluğunda) bir ücrete mahkûm durumdadır. Bu oran, genel özel sektör ortalaması olan yüzde 62,5'in çok üzerindedir.

Asgari ücret ve altında çalışanların oranı kayıtdışı çalışanlarda yüzde 83,5'tir. Bu oran tüm özel sektör işçilerinde ortalama yüzde 46,7'dir (Grafik 3, Grafik 4). Kayıtdışı çalışanların yüzde 85,3'ü asgari ücretin yüzde 5 fazlası ve altında ücret almaktadır. Asgari ücretin yüzde 20 fazlası ve altı ücretle (asgari ücret komşuluğunda) çalışanların oranı ise yüzde 91,7'dir. Bu oranın genel özel sektör işçilerinde yüzde 62,5 düzeyinde olduğu düşünüldüğünde kayıtdışı çalışanların çok daha düşük ücretlerle çalıştığı görülmektedir (Grafik 4).

Kayıtdışı çalışan her 10 işçiden 4'ü asgari ücretin yarısı civarında (8.500 TL) ve altında ücretle çalışıyor.

Yüzde 83,5'i ise asgari ücret ve altında bir ücret alıyor.

Grafik 4: Kayıtdışı Çalışan İşçilerde Asgari Ücret Kapsamı ve Ücret Düzeyleri (Özel) (2024) (Yüzde)

Kaynak: Ücret düzeylerine göre işçi oranları DİSK-AR tarafından TÜİK mikro verisinden yararlanılarak hesaplanmıştır.

ASGARİ ÜCRET BİR KADIN İŞÇİ SORUNUDUR

Kadınların genel ücret ortalamasının altında ve erkeklerden daha düşük ücretlerle çalıştırıldıkları biliniyor.²⁸ Asgari ücrete ilişkin veriler bu eşitsizliği daha çarpıcı biçimde ortaya koyuyor. Asgari ücret ve altında ücret alanların oranı genelde yüzde 46,7 iken

²⁸ DİSK-AR, *Türkiye'de Kadın İşçi Gerçeği*, 7 Mart 2018. <http://arastirma.disk.org.tr/wp-content/uploads/2020/08/8-mart-kadın-işçi-gerçeği-1.pdf>

DİSK-AR, *Türkiye'de Ücret ve Gelirlerde Cinsiyet Uçurumu Araştırması*, 18 Eylül 2020. <http://arastirma.disk.org.tr/?p=4149>

DİSK-AR, *Covid-19 İşçileri Nasıl Etkiledi?* 8 Temmuz 2020. <http://arastirma.disk.org.tr/?p=515>

kadınlarda bu oran yüzde 60,1'dir. Asgari ücretin yüzde 5 fazlası ve altında ücret alanların oranı ise genelde yüzde 49,6 iken, kadınlarda yüzde 63,7'ye yükselmektedir (Grafik 5).

Kadınların çok büyük bir bölümü asgari ücret civarında ücretlerle çalışmaktadır. Tahmini 4,5 milyon özel sektör işçisi kadınların yüzde 75,6'sı asgari ücretin altı ve asgari ücretin yüzde 20 fazlası ücretler ile çalışmaktadır (Tablo 5, Grafik 5). 8.500 TL ve altı bir ücretle çalışanların oranı ise genelde yüzde 9 iken kadınlarda bu oran yüzde 15,3'e yükselmektedir (Tablo 5, Grafik 5).

Tablo 5: Kadınlarda Asgari Ücret Kapsamı ve Ücret Düzeyleri (2024) (Bin) (Yüzde)

Ücret Düzeyleri	İşçi Sayısı (Tahmini)	Oran (Tahmini)
Asgari ücretin yaklaşık yarısı (8.500 TL) ve altı	919.407	15,3
Asgari ücretin altı (17.000 TL'den az)	1.789.581	29,8
Asgari ücret (17.002 TL) ve altı	3.614.782	60,1
Asgari ücretin yüzde 5 fazlası (17.850 TL) ve altı	3.830.740	63,7
Asgari ücretin yüzde 10 fazlası (18.700 TL) ve altı	4.055.836	67,4
Asgari ücretin yüzde 20 fazlası (20.400 TL) ve altı	4.545.193	75,6
Asgari ücretin yüzde 50 fazlası (25.500 TL) ve altı	5.178.707	86,1
Asgari ücretin 2 katı (34.000 TL) ve altı	5.576.309	92,7
Asgari ücretin 2 katından fazla	437.325	7,3
Toplam	6.013.634	

Kaynak: TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması, 2024 yıllık verileri. Ücret düzeylerine göre işçi sayısı ve oranları DİSK-AR tarafından TÜİK 2024 mikro verisinden hesaplanmıştır. Veriler özel sektör işçilerini kapsamaktadır. Kamu kesiminde ücret ve maaşlar kamu işçileri için kamu toplu iş sözleşmeleri kamu görevlileri için toplu sözleşmeyle belirlendiği ve asgari ücret düzeyinde ücret söz konusu olmadığı için kamu sektörü hesaplamasının dışında bırakılmıştır. Kadın işçi sayısı ücretli, maaşlı, yevmiyeli istihdamdaki kadın oranının tüm özel sektör işçilerine uygulanmasıyla bulunmuştur. Aralıklar belirlenirken tutar en yakın onluğa yuvarlanmıştır. Veriler cevapsızlar ve kamu kesimi verileri çıkarılarak yeniden ağırlıklandırılmıştır.

Asgari ücretin iki katı ve altında ücret alanların oranı kadınlar arasında yüzde 93'e yakındır. Asgari ücretin 2 katından fazla bir ücretle çalışanların kadınlarda yüzde 7,3'e gerilemektedir (Grafik 5).

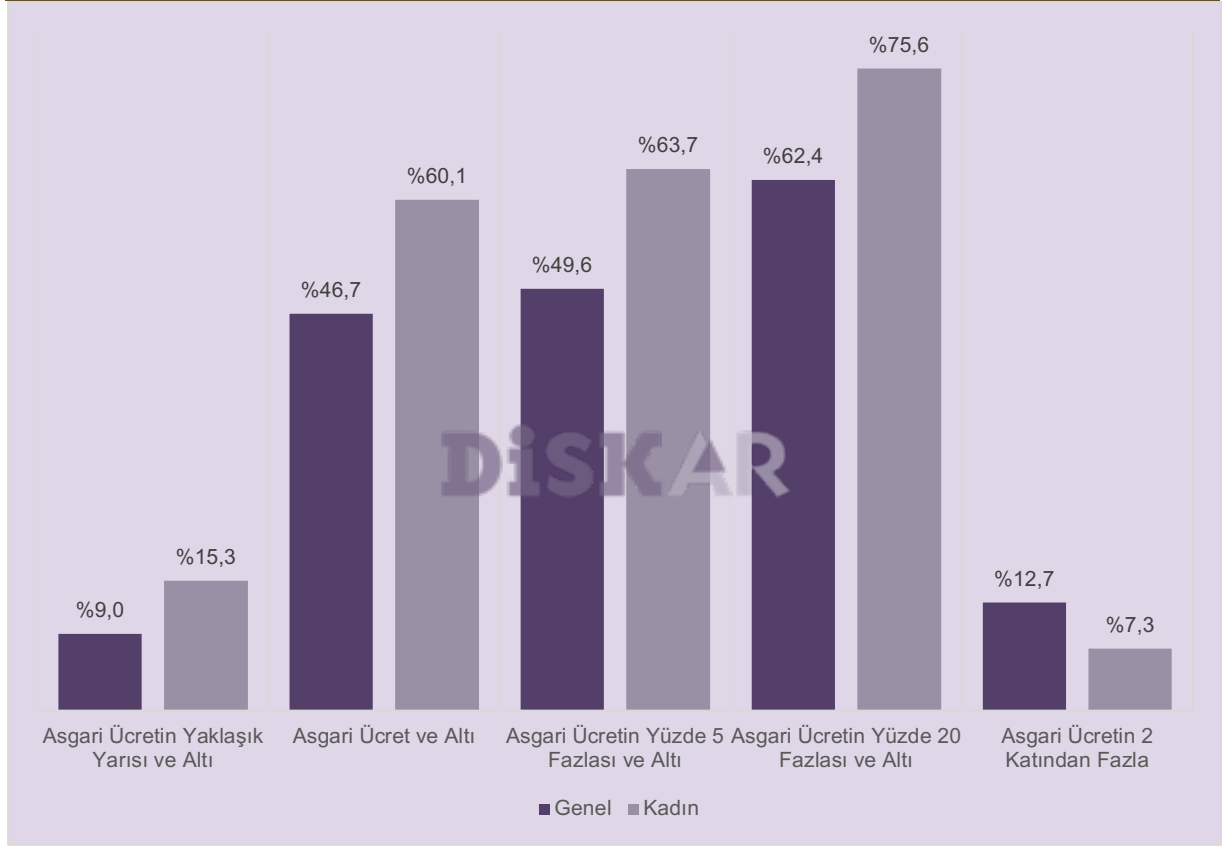
Asgari Ücret ve Altı: Genel oran yüzde 46,7 iken, kadın işçilerde bu oran **yüzde 60,1'e** çıkmaktadır.

Asgari Ücret Komşuluğu: Asgari ücretin yüzde 5 fazlası ve altında çalışan kadınların oranı **yüzde 63,7'dir** (Genel oran: %49,6).

Derin Yoksulluk: 8.500 TL ve altında çalışanların oranı genelde yüzde 9 iken, kadınlarda **yüzde 15,3'tür**.

Daha Yüksek Ücrete Erişim: Asgari ücretin 2 katından fazla kazanabilen kadınların oranı sadece **yüzde 7,3'tür**.

Grafik 5: Genelde ve Kadınlarda Asgari Ücret Kapsamı ve Ücret Düzeyleri (2024) (Yüzde)

Kaynak: Tablo 4 ve 5'ten yararlanarak DİSK-AR tarafından hazırlanmıştır.

TÜİK HİA 2024 yıllık verilerine göre ücretli veya yevmiyeli kayıtdışı çalışanların yüzde 41,6'sı kadınlardan oluşmaktadır.²⁹ Kayıtdışı çalışan kadınların ücretlerinin özel sektör ve genel kayıtdışı ücretlerinden çok daha düşük olduğu görülmektedir. Kayıtdışı çalışan kadınların yüzde 58,5'i 2024'te yıllık ortalama asgari ücretin yarısı olan 8.500 TL ve altında ücret almaktadır. Bu oran tüm kayıtdışı çalışanlarda yüzde 40'tır (Grafik 4, Grafik 6).

Kayıtdışı Çalışan Kadınlar: Kayıtdışı çalışan kadınların durumu ise tam bir yoksulluk tablosudur. Bu gruptaki kadınların:

Yüzde 58,5'i asgari ücretin yarısı (8.500 TL) ve altında,

Yüzde 94,6'sı asgari ücretin yüzde 5 fazlası ve altında,

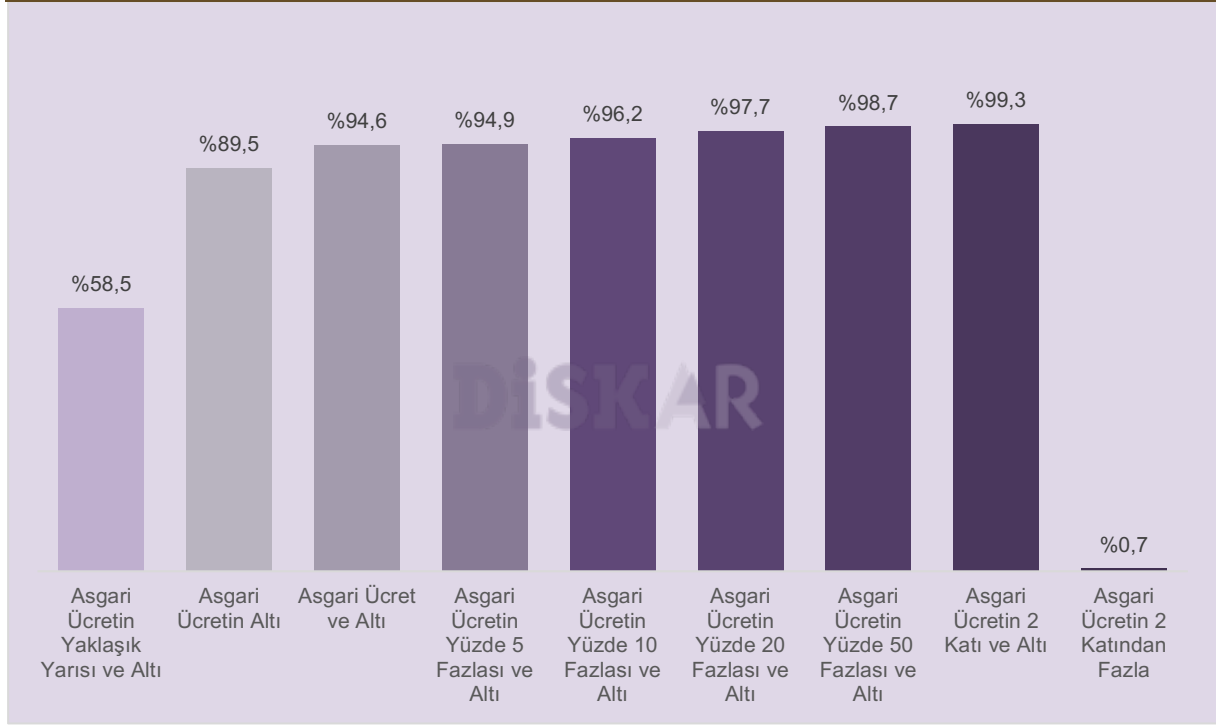
Yüzde 97,7'si (neredeyse tamamı) asgari ücretin yüzde 20 fazlası ve altında ücret almaktadır.

Asgari ücretin yüzde 5 fazlası ve altında ücretlerle kayıtdışı çalışan kadınların oranı yüzde 94,6'dır. Kayıtdışı çalışan kadınların neredeyse tamamı asgari ücretin yüzde 20 fazlası ve altında ücret almaktadır (yüzde 97,7). Bu oran tüm kayıtdışı çalışanlarda yüzde 91,7'dir (Grafik

²⁹ TÜİK, İşgücü İstatistikleri, 2024.

4, Grafik 6). Kayıtdışı çalışan kadınların neredeyse tamamı en fazla asgari ücret civarında bir ücret elde edebilmektedir.

Grafik 6: Kayıtdışı Çalışan Kadın İşçilerin Asgari Ücret ve Ücret Düzeyleri (2024)
(Yüzde)

Kaynak: Ücret düzeylerine göre işçi oranları DİSK-AR tarafından TÜİK mikro verisinden yararlanılarak hesaplanmıştır.

ASGARİ ÜCRET

2026

TÜRKİYE'DE ASGARİ ÜCRETİN DURUMU

DiSKAR

TÜRKİYE DEVRİMCİ İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU ARAŞTIRMA MERKEZİ

BÖLÜM 4: TÜRKİYE'DE ASGARİ ÜCRETİN DURUMU

ASGARİ ÜCRET ORTALAMA ÜCRET HALİNE GELDİ!

ASGARİ ÜCRET VE DİĞER EMEK GELİRLERİ

Türkiye'de asgari ücretle ilgili en belirgin eğilim, asgari ücretin bir "ortalama ücret" haline gelmesi ve diğer emek gelirlerinin asgari ücrete hızla yakınsamasıdır.

Asgari ücret civarında ücretlerle çalışanların sayısı ve oranı artıyor. Asgari ücret ve civarında ücretle çalışanların oranı asgari ücretin rolü açısından büyük önem taşıyor. Asgari ücretle çalışanların sınırlı olduğu gelişmiş ülkelerde asgari ücret sadece bir "alt sınır" işlevi görüp ücretleri yukarı iterken; Türkiye gibi asgari ücretli oranının yüksek olduğu ülkelerde asgari ücret, genel ücret düzeyini aşağı çekmekte ve ortalama ücreti kendine yaklaştırmaktadır.

Türkiye'de son yıllarda asgari ücret ile ortalama ücretler arasındaki makas hızla kapanmaktadır. Türkiye'de milyonlarca işçi asgari geçim için yetersiz olan asgari ücretle geçinmeye çalışırken, milyonlarca işçi de asgari ücrete erişemiyor, asgari ücret dahi alamıyor. Giderek artan bir biçimde daha çok emekçi asgari ücrete yakın ücretlerle çalışır hale geliyor. Ülke çapında asgari ücretlileşme süreci hızlanıyor. Asgari ücret ile ortalama ücretler arasındaki makas kapanıyor. Öte yandan yasal hakları olmasına rağmen milyonlarca işçi asgari ücretin altında, hatta yarısının bile altında çalışıyor.

Tablo 6: Asgari Ücret ve Diğer Emek Gelirleri (2002-2025) (TL)

	2002 Aralık	2025 Temmuz	Artış (Kat)
Net asgari ücret (AÜ)	184,3	22.104,6	119,9
Ortalama memur maaşı	577,9	56.774,2	98,2
En düşük işçi emekli aylığı	257	18.412,6	71,6
En düşük memur emekli aylığı	376,5	19.106,4	50,7
En düşük Bağ-Kur (esnaf) emekli aylığı	150	16.881,0	112,5
Ortalama memur emekli aylığı	502	23.754,9	47,3
Ortalama kamu işçisi ücreti (aylık) (*)	1.012	-	-
Kişi Başına GSYH (aylık)	457,2	59.613,8	130,4

Kaynak: SBB (2025), Türkiye Ekonomisinde Haftalık Gelişmeler ve Genel Görünüm, 22 Ekim 2025. Temmuz 2025 itibarıyla en düşük işçi emekli aylığı 5510 sayılı yasa ek 19. Maddeye göre tamamlanan emekli aylığı olarak esas alınmıştır.

https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2025/10/Turkiye-Ekonomisinde-Haftalik-Gelismeler-ve-Genel-Gorunum_17-Ekim-2025.pdf (22.10.2025). Miktarlar parasal (enflasyondan arındırılmamış) değerlerdir.

(*) SBB tarafından açıklanan ortalama kamu işçisi ücreti Temmuz 2025'ten sonra yayımlanmamıştır.

Sendikalaşma ve toplu iş sözleşmesi kapsamının sınırlı olması ve asgari ücretteki artışın diğer emek gelirlerine yansımaması asgari ücreti ortalama ücret haline getiriyor. Bu durum "asgari ücret tuzağı" olarak adlandırılan bir eğilime yol açıyor.³⁰ Asgari ücret dışındaki emek

³⁰ Aziz Çelik (2022), "Asgari Ücret Tuzağı", *Mülkiye Dergisi*, 46(1), 297-304.

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2422784> (16 Kasım 2024).

gelirleri artışının asgari ücrete göre daha sınırlı kalması asgari ücret ile diğer ücretlerin arasındaki makasın kapanmasına, asgari ücrete yakınsamaya ve asgari ücret civarı bir ücretle çalışanların oranının artmasına sebep oluyor.

Sendikalaşmanın zayıflığı ve toplu iş sözleşmesi kapsamının sınırlı olması nedeniyle, asgari ücretteki artışlar diğer emek gelirlerine aynı oranda yansıtılmamaktadır. Bu durum "asgari ücret tuzağı"na yol açmaktadır.

2002-2025 yılları arasında:

Net asgari ücret **119,9** kat artarken,

Ortalama memur maaşı **98,2** kat,

En düşük işçi emekli aylığı **71,6** kat artmıştır.

Böylece asgari ücret dışındaki gelirlerin alım gücü ve göreceli konumu, asgari ücret karşısında gerilemiştir. Örneğin, 2002 yılında ortalama memur maaşı asgari ücretin 3,1 katı (%213,6 fazlası) iken, 2025'te 2,5 katına (%156,8 fazlasına) gerilemiştir (Tablo 7).

Tablo 7: Diğer Emek Gelirlerinin Asgari Ücret Karşısındaki Durumu (2002-2025) (Yüzde)

	2002 Aralık	2025 Temmuz
Ortalama memur maaşı/AÜ	%313,6	%256,8
En düşük işçi emekli aylığı/AÜ	%139,4	%83,3
En düşük Bağ-Kur esnaf emekli aylığı/AÜ	%81,4	%76,4
Ortalama emekli sandığı aylığı/AÜ	%272,4	%107,5
Ortalama kamu işçisi ücreti/AÜ (*)	%549,1	-

Kaynak: SBB (2025), Türkiye Ekonomisinde Haftalık Gelişmeler ve Genel Görünüm, 22 Ekim 2025 https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2025/10/Turkiye-Ekonomisinde-Haftalik-Gelistmeler-ve-Genel-Gorunum_17-Ekim-2025.pdf (22.10.2025).

(*) SBB tarafından açıklanan ortalama kamu işçisi ücreti Temmuz 2025'ten sonra yayımlanmamıştır.

ASGARİ ÜCRET KAPSAMI GENİŞLİYOR

Asgari ücret kapsamını 2002-2024 arasında karşılaştırmalı olarak ele aldık. Yukarıda belirtildiği gibi diğer emek gelirlerinin asgari ücret kadar artırılmaması sonucu asgari ücret kapsamının genişlediği, HİA mikro verisinden yararlanarak yaptığımız hesaplamada da görülmektedir. Ancak bu karşılaştırmada kamu kesimini zorunlu nedenlerle kullandığımız için asgari ücret kapsamı özel sektöre göre daha düşüktür.

Asgari ücretin yüzde 5 fazlası ve altı ücret alanlar 2002'de yüzde 27,8 iken 2024'te yüzde 38,2'ye, asgari ücretin yüzde 10 fazlası ve altı ücret alanlar 2002'de yüzde 30,7 iken 2024'te yüzde 40,9'a yükseldi (Tablo 8, Grafik 7).

Asgari ücretin yüzde 20 fazlası ve altı ücretle çalışanların oranı ise 2002'de yüzde 39,1 iken 2024'te yüzde 47,8'e yükseldi (Tablo 8, Grafik 7). Böylece yüzde 5, 10 ve 20 asgari ücret komşuluğu 22 yılda 8 ila 10 puan arttı.

Öte yandan asgari ücretin iki katından fazla ücret alan çalışanların oranında ise düşüş söz konusudur. 2002'de asgari ücretin iki katından fazla bir ücretle çalışanların oranı yüzde 40,1 iken bu oran 2024'te asgari ücret ve ortalama ücret makasının daralması sebebiyle yüzde

29,4'e düştü (Tablo 8, Grafik 7). Böylece 2002-2024 arasında asgari ücretin iki katından fazla kazananların kapsamı yaklaşık 11 puan geriledi.

Tablo 8: Asgari Ücret Kapsamı ve Ücret Düzeyleri (Kamu Kesimi Dahil)
(2002 ve 2024) (Yüzde)

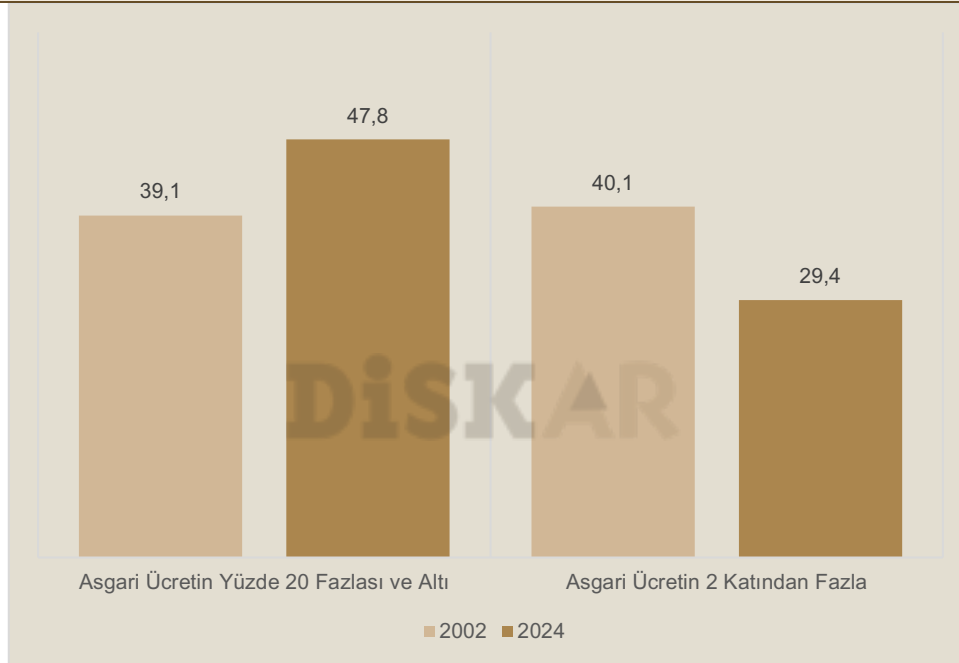
	2002	2024
Asgari ücret altı	%24,4	%15,7
Asgari ücretin yüzde 5 fazlası ve altı	%27,8	%38,2
Asgari ücretin yüzde 10 fazlası ve altı	%30,7	%40,9
Asgari ücretin yüzde 20 fazlası ve altı	%39,1	%47,8
Asgari ücretin yüzde 50 fazlası ve altı	%49,2	%58,5
Asgari ücretin 2 katı ve altı	%59,9	%70,6
Asgari ücretin 2 katından fazla	%40,1	%29,4

Kaynak: Ücret düzeylerine göre asgari ücret kapsamı DİSK-AR tarafından TÜİK 2002 ve 2024 Hanehalkı İşgücü Araştırması mikro verisinden hesaplanmıştır. Veriler tüm ücretli, maaşlı ve yevmiyelileri kapsamaktadır. 2002 yılında mikro verilerde özel sektör ayrı olarak yer almadığı için tüm çalışanlar esas alınmıştır. Aralıklar belirlenirken tutar en yakın onluğa yuvarlanmıştır. Veriler cevapsızlar çıkarılarak yeniden ağırlıklandırılmıştır.

Asgari Ücret Komşuluğu: Asgari ücretin yüzde 5 fazlası ve altında çalışanların oranı 2002'de **yüzde 27,8** iken, 2024'te **yüzde 38,2**'ye yükselmiştir.

Daha Yüksek Ücrete Erişim: Asgari ücretin iki katından fazla kazananların oranı ise aynı dönemde yüzde 40,1'den **yüzde 29,4**'e gerilemiştir.

Grafik 7: Asgari Ücret Kapsamı ve Ücret Düzeyleri (Kamu Kesimi Dahil)
(2002 ve 2024) (Yüzde)

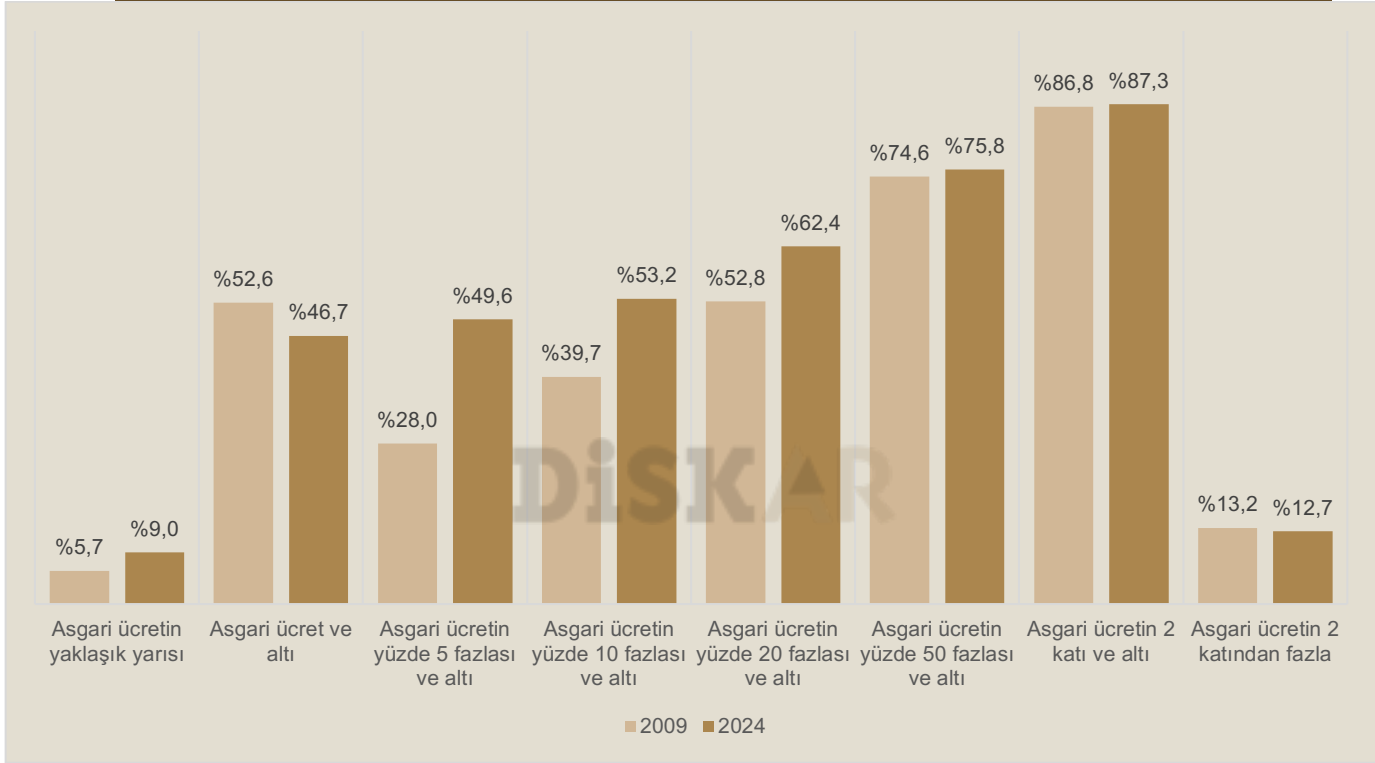
Kaynak: Tablo 8'den alınarak DİSK-AR tarafından hazırlanmıştır.

Bu veriler asgari ücret kapsamının giderek genişlediğini gösteriyor. Zaman içinde asgari ücretin kapsamının daralması gerekirken tersine arttığı gözleniyor.

ÖZEL SEKTÖR İŞÇİLERİNİN ÜCRETİ ASGARİ ÜCRETE DAHA FAZLA YAKINSADI

2002 ve 2024 yılları için yaptığımız asgari ücret kapsamı hesaplamasını özel sektör işçileri için de gerçekleştirdik. 2009 öncesi mikro veri setlerinde işyerinin statüsü (kamu-özel) belirtilmediğinden hesaplamamızı 2009 ve 2024 yılı için yaptık. Özel sektör işçilerinin sendikalaşmasının önündeki engeller ve toplu pazarlık kapsamında çok sınırlı yer alması sebebiyle ücret düzeylerinin 2009 ve 2024 arasında tamamen asgari ücrete sıkıştığı görülmektedir. Türkiye, 2009 ve 2024 yılları arasında daha fazla asgari ücretli hale gelmiştir.

Grafik 8: Özel Sektörde Asgari Ücret Kapsamı ve Ücret Düzeyleri (2009 ve 2024)
(Yüzde)

Kaynak: Ücret düzeylerine göre asgari ücret kapsamı DİSK-AR tarafından TÜİK 2009 ve 2024 mikro verisinden hesaplanmıştır. Veriler özel sektör işçilerini kapsamaktadır. Aralıklar belirlenirken tutar en yakın onluğa yuvarlanmıştır. 2009 mikro veri setinde işyeri statüsü 1) özel, 2) kamu, 3) diğer (vakıflar, dernekler, elçilikler, sivil toplum örgütleri vs.) şeklinde sıralanmıştır. Grafikte yer alan veriler özel ve diğer filtreleriyle hesaplanmıştır.

Asgari ücretin yaklaşık yarısını elde edenlerin oranı 2009'da yüzde 5,7 iken 2024'te bu oran yüzde 9'a yükseldi. Buna karşın asgari ücretin 2 katından fazla ücret alanların oranı 2009'da yüzde 13,2 iken 2024'te yüzde 12,7'ye geriledi.

2009 ve 2024 yılları arasında asgari ücretin yüzde 5, yüzde 10 ile yüzde 20 fazlası ve altında bir ücretle çalışanların oranı ciddi biçimde yükseldi. 2009'da yüzde 28 olan asgari ücretin yüzde 5 fazlası ve altında ücret alanların oranı, 2024'te yüzde 49,6'ya; 2009'da asgari ücretin yüzde 10 fazlası ve altında ücret alanların oranı 2024'te yüzde 53,2'ye ve 2009'da yüzde 52,8

olan asgari ücretin yüzde 20 fazlası ve altında ücret alanların oranı 2024'te yüzde 62,5'e yükseldi. Bu tablo, özel sektörde ücretlerin asgari ücrete sıkıştırıldığı ve asgari ücret kapsamının son 15 yılda genişlediğini gösteriyor. Özel sektör işçileri sendikasızlığa ve asgari ücrete mahkûm edilmeye devam ediyor.

ASGARİ ÜCRET ORTALAMA ÜCRET HALİNE GELİYOR

Asgari ücret dışındaki ücretlerin baskılanarak asgari ücrete yakınsaması eğilimi DİSK-AR olarak yukarıda ayrıntılı olarak kullandığımız HİA mikro veri seti dışında iki ayrı veriden izlenebilir. Bunlardan biri TÜİK tarafından yayımlanan İşgücü Maliyeti İstatistikleri iken diğeri Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması'dır.

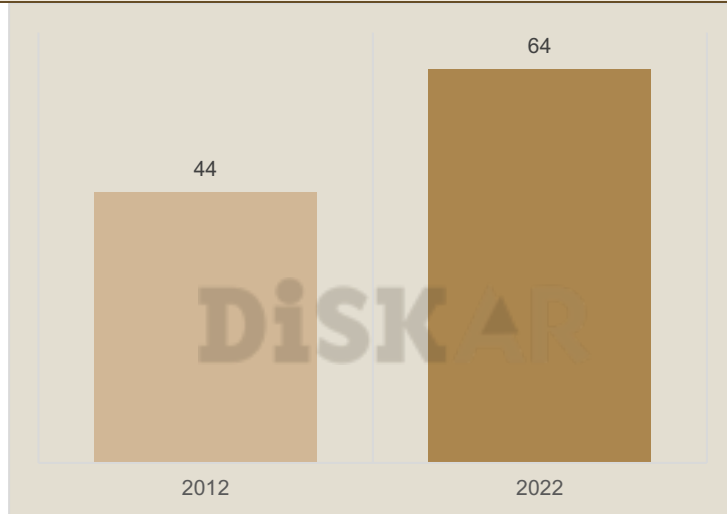
Tablo 9: Asgari Ücret ve Ortalama Ücret (2012 ve 2022) (TL) (Yüzde)

Yıl	Brüt Asgari Ücret (TL)	Ortalama Brüt Ücret (TL)	Asgari Ücret/ Ortalama Ücret (%)	Ortalama Ücret Asgari Ücretin Kaç Katı
2012	913,5	2.053	44	2,25
2022	5.737,5	8.971	64	1,56
Artış (kat)	6,28	4,37	-	

Kaynak: Aziz Çelik, "Asgari Ücret Tuzağı' Üstüne Değerlendirmeler: Asgari Ücret: Memleket Meselesi!", *Ayrıntı Dergi*, 5 Eylül 2022. <https://ayrintidergi.com.tr/asgari-ucrer-tuzagi-ustune-degerlendirmeler-asgari-ucrer-memleket-meselesi/> (29 Kasım 2022). 2022 verisi DİSK-AR tarafından eklenmiştir. TÜİK, İşgücü Maliyeti Araştırması Sonuçları (2012), TÜİK İşgücü Maliyeti İstatistikleri (2016, 2020, 2022); Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. Asgari ücret yıllık ortalamadır. TÜİK'e göre brüt ortalama ücretler sektörel kapsam dahilinde 1 ve daha fazla çalışana sahip girişimlerde ücret karşılığı çalışan kişilerdir. Kâr payı karşılığı çalışan işyeri sahibi ve ortakları, ücretsiz olarak çalışan kişiler ile çırak ve stajyerler kapsamamaktadır.

TÜİK İşgücü Maliyeti İstatistikleri asgari ücret ile ortalama ücret makasının iyice kapandığını ortaya koyuyor. 2012 yılında brüt asgari ücret ortalama brüt ücretin yüzde 44'ü iken 2016'da yüzde 53'e, 2022'de yüzde 64'e yükseldi (Tablo 9, Grafik 9). 2012 ve 2022 arası 10 yıllık dönemde asgari ücretin ortalama ücrete oranı 20 puan arttı. Ortalama ücret 2012'de asgari ücretin 2,25 katı iken 2022'de 1,56 kata geriledi. Yakınsama çok açık biçimde görülüyor.

Grafik 9: Asgari Ücretin Ortalama Ücrete Oranı (2012 ve 2022) (TL) (Yüzde)

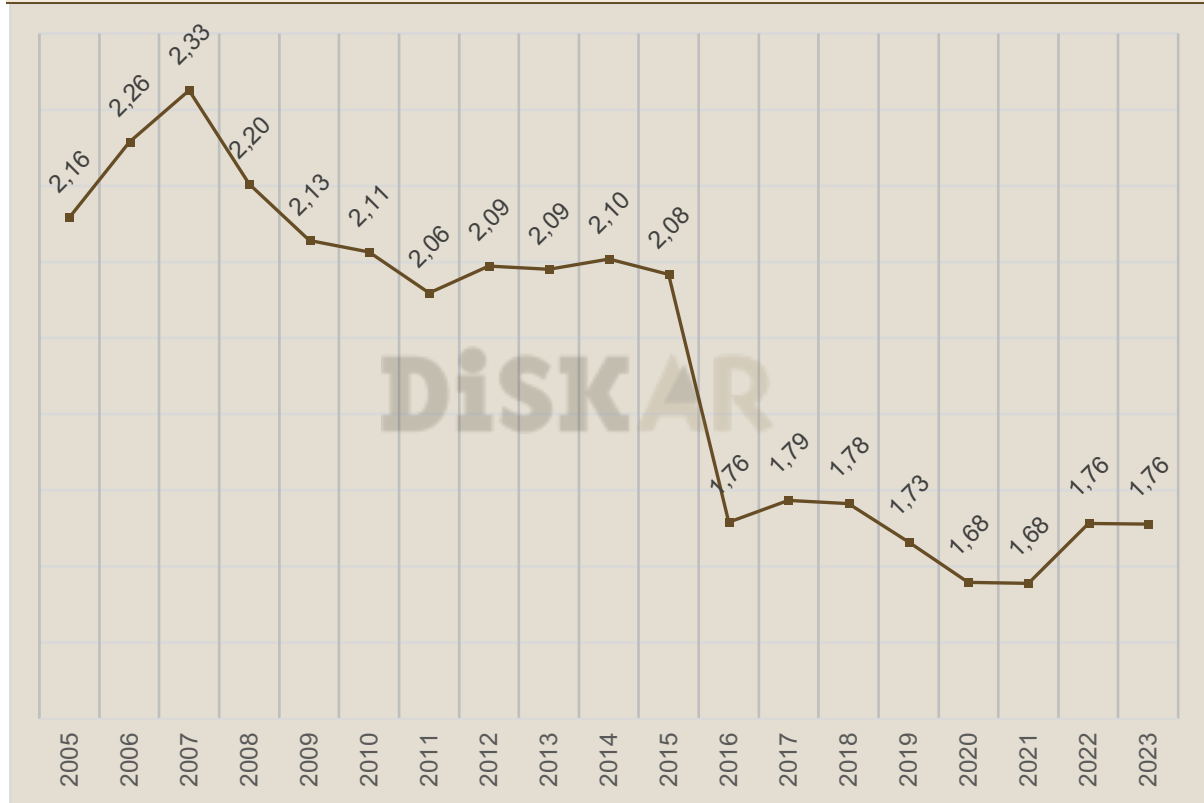

Kaynak: Tablo 9'dan DİSK-AR tarafından hazırlanmıştır.

Asgari ücret ile ortalama ücret arasındaki fark ciddi biçimde kapanmış ve ortalama ücretler asgari ücrete yakınsamış durumda. Böylece “asgari ücret tuzağı” TÜİK’in bir başka verisi ile de teyit edilmiş oldu. Hangi ücret ve gelir verisi esas alınırsa alınsın tipik bir biçimde asgari ücret ile ortalama ücret ve emek gelirleri arasındaki farkın kapandığı çok net biçimde görülüyor.

TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması 2006-2023 sonuçlarına göre de aylık ortalama ücret ve maaş geliri ile asgari ücret arasındaki makas giderek kapanıyor. 2005 yılında aylık hanehalkı ferdi ücret ve maaş geliri asgari ücretin 2,2 katı iken, 2023’te ortalama ücret ve maaş geliri asgari ücretin 1,8 katına geriledi (Tablo 10, Grafik 10).

Grafik 10: Ortalama Ücret ve Maaş Asgari Ücretin Kaç Katı? (2005-2023)

Kaynak: Tablo 10’dan DİSK-AR tarafından hazırlanmıştır.

2005 yılında asgari ücret ortalama ücretin yüzde 46’sı iken 2023’te ortalama ücretin yüzde 57’sine yükseldi (Tablo 10). Ortalama ücretler asgari ücretten daha az arttı ve giderek daha fazla işçi asgari ücrete yakın düzeylerde ücretlerle çalışmak zorunda kaldı.

ILO’ya göre asgari ücret gelişmekte ve yükselmekte olan ekonomilerde ortalama ücret seviyesine yakındır. Diğer bir ifadeyle bu ülkelerde ortalama ücret, asgari ücrete yakın bir düzeyde gerçekleşmektedir. Sanayileşmiş ülkelerde asgari ücretin ortalama ücrete oranı daha düşükken, gelişmekte olan ülkelerde bu oran çok daha yüksek düzeylere çıkmaktadır. Örneğin, Brezilya’da bu oran yüzde 78, Filipinler’de yüzde 98’dir. ILO’ya göre gelişmekte olan

ülkelerde asgari ücretin ortalama ücrete yakın olmasının nedeni ortalama ücretlerin düşüklüğüdür.³¹

2005'te ortalama ferdi ücret ve maaş geliri asgari ücretin 2,2 katı iken 2023'te asgari ücretin 1,8 katına geriledi.

Tablo 10: Asgari Ücretin Hanehalkı Fert Ortalama Gelirine Oranı (2005-2023) (TL) (Yüzde)

Yıl	Aylık Ortalama Ücret ve Maaş Geliri (A)	Net Asgari Ücret (B)	Asgari Ücretin Aylık Ferdi Ücret ve Maaş Gelirine Oranı (Yüzde) (B/A)	Hanehalkı Aylık Fert Ücret ve Maaş Geliri Asgari Ücretin Kaç Katı?
2005	756	350,2	46,3	2,2
2006	859	380,5	44,3	2,3
2007	956	411,1	43,0	2,3
2008	1.084	492,4	45,4	2,2
2009	1.142	536,8	47,0	2,1
2010	1.242	587,8	47,3	2,1
2011	1.327	644,5	48,6	2,1
2012	1.509	720,5	47,7	2,1
2013	1.648	788,3	47,8	2,1
2014	1.828	868,5	47,5	2,1
2015	2.031	974,8	48,0	2,1
2016	2.287	1.301,00	56,9	1,8
2017	2.509	1.404,10	56,0	1,8
2018	2.857	1.603,10	56,1	1,8
2019	3.501	2.020,90	57,7	1,7
2020	3.904	2.324,70	59,5	1,7
2021	4.742	2.825,90	59,6	1,7
2022	8.568	4.876,90	56,9	1,8
2023	17.480	9.954,56	56,9	1,8

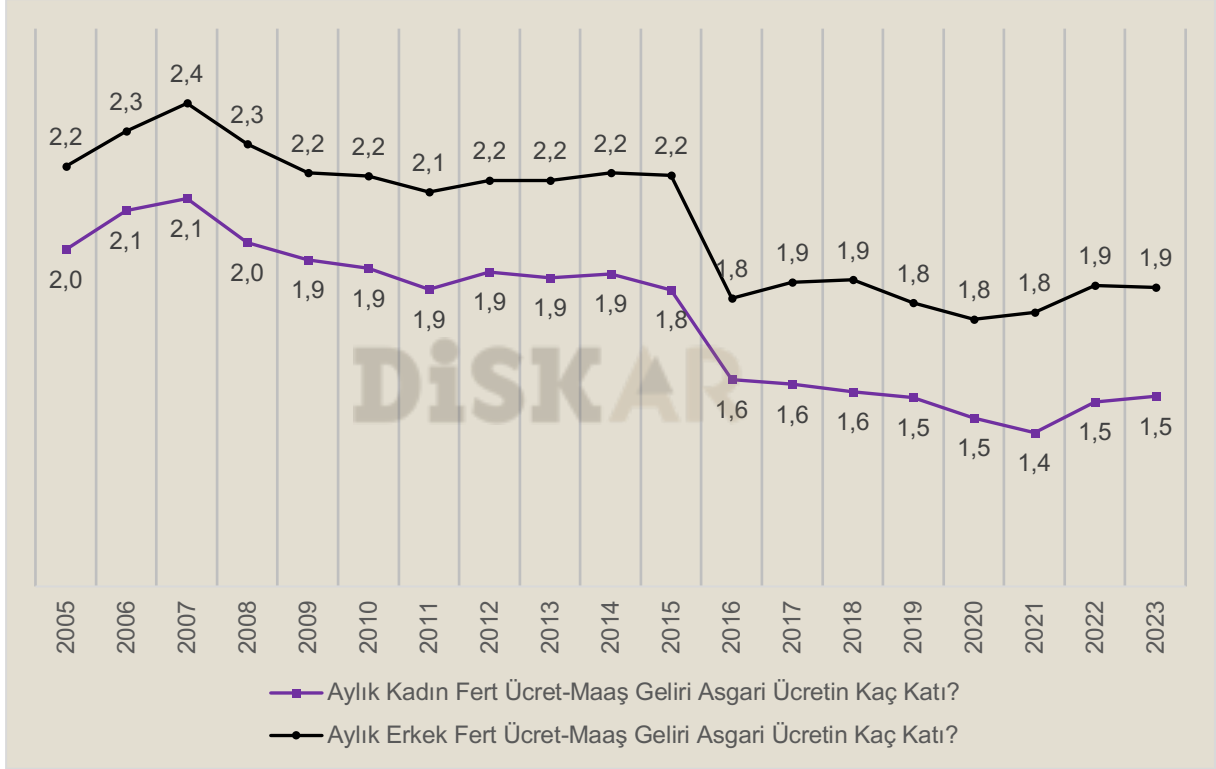
Kaynak ve açıklama: TÜİK Gelir Dağılımı İstatistikleri, 2024 ve ÇSGB verilerinden yararlanılarak DİSK-AR tarafından hesaplandı. Ücretli, maaşlıların verileri alındı. Yevmiyeliler hesaplama kapsamına dahil edilmedi.

KADINLARIN ORTALAMA ÜCRET VE MAAŞ GELİRİ ASGARİ ÜCRETE DAHA YAKIN

TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması'na göre 2005'te kadınların ortalama aylık ücret ve maaş geliri asgari ücretin 2 katı düzeyindeydi. 2023'te ise kadınların ortalama ücret ve maaş gelirleri asgari ücretin 1,5 katına geriledi. Buna karşılık erkeklerin ortalama aylık ücret ve maaş gelirleri kadınlarınkinden daha yüksektir. 2005'te erkeklerin ortalama aylık ücret ve maaş geliri asgari ücretin 2,2 katı iken, 2023'te asgari ücretin 1,9 katı düzeyindedir. Bu durum ücretler açısından toplumsal cinsiyet eşitsizliğini bir kez daha ortaya koymaktadır (Grafik 11).

³¹ ILO (2017). Kutal 1965 yılında yaptığı bir değerlendirmede şöyle demektedir: "Özellikle az gelişmiş ülkelerde asgari ücret müessesesi ileri memleketlere nazaran çok daha kalabalık bir ücretli kütlesine hitap etmektedir. Mesela 1949 senesinde Seylan'da ücret karşılığı çalışanların %80'inden fazlası asgari bir ücretle geçinmek zorunda bulunuyordu. Buna mukabil aynı nispeti sanayileşmiş ülkelerde %10'a çıkarmak güçtür." Kutal (1965).

Grafik 11: Cinsiyete Göre Ortalama Ücret ve Maaş Geliri Asgari Ücretin Kaç Katı? (2005-2023)

Kaynak: TÜİK Gelir Dağılımı İstatistikleri, 2024 ve ÇSGB verilerinden yararlanılarak DİSK-AR tarafından hesaplandı. Ücretli ve maaşlıların verileri alındı. Yevmiyeliler hesaplamaaya dahil edilmedi.

FARKLI ARAŞTIRMALAR ORTAK SONUÇ: ÜCRETLER ASGARİ ÜCRETE YAKINSIYOR

Türkiye'de asgari ücretle çalışanların sayısının tam olarak saptanması çeşitli zorluklar taşımaktadır. Kayıtdışılık ve kısmi kayıtdışılık asgari ücretle çalışanların sosyal güvenlik sistemi verilerinden tam olarak saptanmasını zorlaştırıyor. Asgari ücret kapsamındaki işçi sayısına iki kaynaktan ulaşmak mümkündür. Bunlardan biri **Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK)** kayıtları diğeri ise **TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması (HİA)** anket verileridir.

SGK verileri sadece kayıtlı işçileri ve kuruma yapılan işveren bildirimlerini esas almaktadır. Dolayısıyla bu veriden asgari ücret altında (kayıtdışı) çalışanların sayısına ulaşmak mümkün değildir. Öte yandan bilindiği gibi SGK'ye bildirilen ücret ile işçiye ödenen ücret farklılık gösterebilmektedir. Bu durum kamuoyunda "çift bordro" diye bilinmektedir. Örneğin, işçinin ücreti asgari ücret üzerinden bildirilmekte ancak fiili ödeme asgari ücretten daha yüksek yapılabilmektedir. Bir diğer yöntem ise bankadan ücret ödeme zorunluluğu nedeniyle işçinin ücretinin asgari ücret üzerinden gösterilmesi ancak ücretini bankadan alan işçiden bir kısmının işverence geri alınmasıdır. Bu yöntemin son yıllarda bazı sektörlerde arttığı görülmektedir. Ancak bu kısıtlarına rağmen SGK verileri ücret eğilimi konusunda bir fikir verici niteliktedir. SGK verileri de ücretlerin asgari ücrete yakınsadığını teyit etmektedir.

Asgari ücret kapsamına ilişkin aralarında resmî kurumların da olduğu farklı araştırmalar aynı ortak sonucu teyit etmektedir: Asgari ücret kapsamı oldukça yüksektir ve ortalama ücretler asgari ücrete yakınsamaktadır. Bilindiği gibi TÜİK HİA verileri en kapsamlı örnekleme dayalı anket verileridir. Geçmişten beri TÜİK HİA verileri kullanılarak çeşitli araştırmalar gerçekleştirilmiştir. Merkez Bankası'nın (TCMB) düzenli olarak yayımladığı Enflasyon Raporu'nda çalışmalarda zaman zaman asgari ücret kapsamına ilişkin hesaplamalara da yer verilmektedir.

Tablo 11: TCMB: Seçilmiş Sektörlere Göre Asgari Ücret ve Altı (Asgari Ücretin Yüzde 10 Fazlası ve Altı) Çalışanların Oranı (2021) (Yüzde)

	Asgari Ücret ve Altı Çalışan Oranı
Tarım Dışı Sektörler	43,1
Sanayi	50,4
İmalat Sanayi	52
Tekstil	57,4
Giyim	70,5
Deri	69,7
Mobilya İmalatı	57,8
Petrol	19,9
Taşıt	26,3
Diğer Ulaşım	19,6
İnşaat	71,4
Hizmetler	37,9
Toptan ve Perakende Ticaret	64,4
Ulaştırma ve Depolama	47,3
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti	73
Kamu Yönetimi	5,8
Eğitim	10,1
Finans Sigorta	13,3

Kaynak: TCMB, *Enflasyon Raporu 2023-III*, 27 Temmuz 2023. https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/d2e5a80e-e1d4-44cb-9825-ab60782970b9/enf23_iii_tam.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-d2e5a80e-e1d4-44cb-9825-ab60782970b9-oC.uASN (1 Kasım 2023).

2018 Enflasyon Raporu'na göre asgari ücret komşuluğunda bir ücretle çalışanların oranı yüzde 48,8'dir.³² Merkez Bankası tarafından TÜİK HİA'dan yararlanılarak gerçekleştirilen bir başka araştırmada ise sektörlere göre yüzde 10 asgari ücret komşuluğunda bir ücret ile

³² TCMB, *Enflasyon Raporu 2018-IV*, 31 Ekim 2018.

<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/tr/tcmb+tr/main+menu/yayinlar/raporlar/enflasyon+raporu/2018/enflasyon+raporu+2018-iv> (30 Kasım 2022).

çalışanların oranı hesaplanmıştır.³³ Bu oran, 2021 yılında tarım dışı sektörlerde yüzde 43,1 ve sanayide yüzde 50,4 olarak saptanmıştır. Araştırmaya göre asgari ücret ve altında çalışanların oranı tekstil, giyim, deri, mobilya imalatı ve gıda sektöründe yüzde 67-71 aralığında, imalat sanayinde yüzde 52, inşaatte yüzde 71,4, toptan ve perakendede yüzde 64,4 ve turizmde ise yüzde 73 seviyesindedir (Tablo 11).

Asgari ücret komşuluğu, asgari ücrete yakın bir ücret elde edenler (asgari ücretin yüzde 5/10/20 fazlası) ile bunun altında bir ücret alanları belirtmek için kullanılan bir kavramdır.

Asgari ücret kapsamına ilişkin bir başka çalışma ise 2019 yılında Doç. Dr. Gürdal Aslan tarafından yapılmıştır.³⁴ Aslan tarafından gerçekleştirilen araştırmaya göre tam zamanlı ücretliler arasında yüzde 5 asgari ücret komşuluğunda bir ücretle çalışanların oranı 2003'te yüzde 25,5 iken 2017'de yüzde 34'e yükselmiştir (Tablo 12). Aslan'ın çalışması tam zamanlı çalışanları ve yüzde 5 asgari ücret komşuluğunu esas aldığı için çalışmanın kapsamı TCMB ve DİSK-AR'a göre daha sınırlıdır.

Tablo 12: Tam Zamanlı Çalışan Ücretlilerin Ücret Düzeyleri (2017) (Yüzde)

	2003	2017	Fark
Asgari ücret altı (1)	16,4	12,4	-4
Asgari ücret seviyesi (2)	9,1	21,6	12,5
Asgari ücretin yüzde 5 fazlası ve altı (1+2)	25,5	34	8,5
Asgari ücretten fazla	74,4	66,1	-8,3

Kaynak: Gürdal Aslan, "Türkiye'de Asgari Ücretli Çalışan Sayısı ve Ücret Seviyelerinin Değişimi, 2003-2017 Hanehalkı İşgücü Anketleri Veri Analizi", Sosyal Güvenlik Dergisi, Haziran 2019, Cilt 9, Sayı 1.

Asgari ücret kapsamına ilişkin bir başka araştırma Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) tarafından yapılmıştır. TEPAV'ın "Türkiye'nin Ücret Sorunu: Neden Asgari Ücreti Çok Konuşuyoruz?" isimli değerlendirme notunda asgari ücret kapsamının genişlediği ortaya konmaktadır.³⁵ Cunedioğlu tarafından kaleme alınan araştırmaya göre 2022'de tam zamanlı çalışan ücretli ve yevmiyelilerden asgari ücretin yüzde 5'i komşuluğunda çalışanların oranı yüzde 38,1'dir.

Bu oran kayıtlı ve tam zamanlılarda yüzde 31,7, özel sektörde tam zamanlı olarak çalışanlarda yüzde 45,9 ve özel sektörde kayıtlı ve tam zamanlı çalışanlarda ise yüzde 38,9 seviyesindedir

³³ TCMB, *Enflasyon Raporu 2021-I*, 28 Ocak 2021.

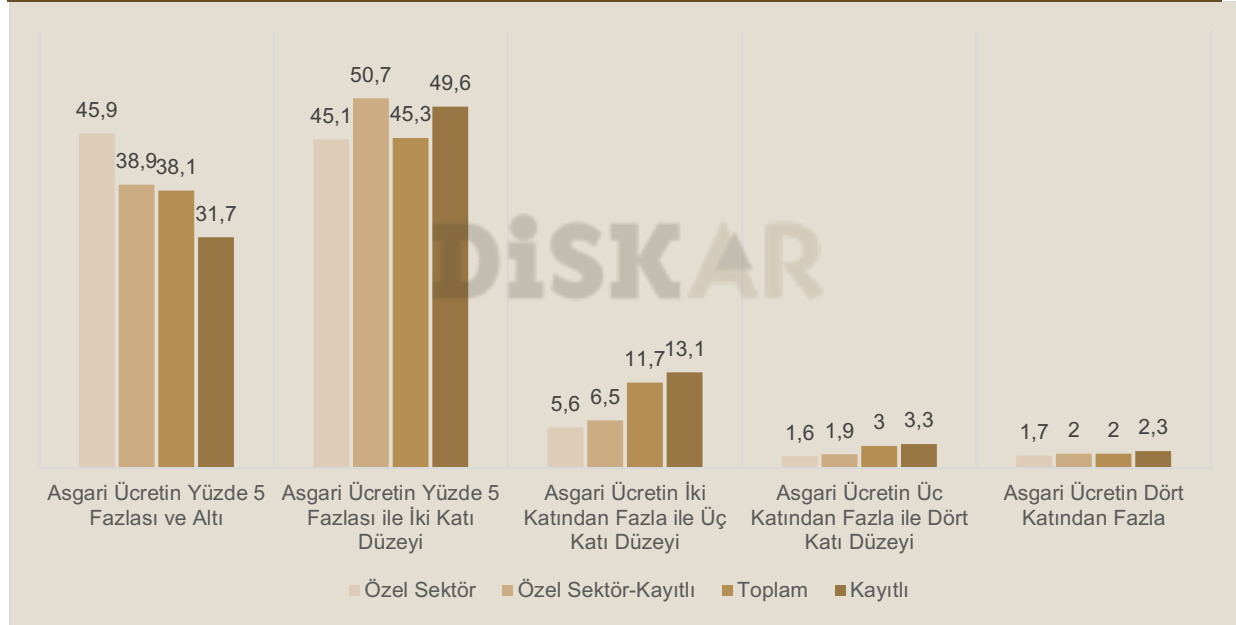
<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/tr/tcmb+tr/main+menu/yayinlar/raporlar/enflasyon+raporu/2021/enflasyon+raporu+2021+-+i> (30 Kasım 2022).

³⁴ Gürdal Aslan, "Türkiye'de Asgari Ücretli Çalışan Sayısı ve Ücret Seviyelerinin Değişimi, 2003-2017 Hanehalkı İşgücü Anketleri Veri Analizi", *Sosyal Güvenlik Dergisi*, Haziran 2019, Cilt 9, Sayı 1.

³⁵ H. Ekrem Cunedioğlu (2023), "Türkiye'nin Ücret Sorunu: Neden Asgari Ücreti Çok Konuşuyoruz?", Değerlendirme Notu, TEPAV web sitesi, 13 Temmuz 2023, <https://www.tepav.org.tr/tr/haberler/s/10602> (6 Kasım 2023).

(Grafik 12). Cunedioğlu, asgari ücretin 2, 3 ve 4 katlarının kapsamını da araştırmasına dahil etmiştir.

Grafik 12: Tam Zamanlı Çalışan Ücretli ve Yevmiyelilerin Asgari Ücretin Katları Şeklinde Tanımlanmış Ücret Geliri Gruplarına Dağılımı (2022) (Yüzde)

Kaynak: H. Ekrem Cunedioğlu (2023), "Türkiye'nin Ücret Sorunu: Neden Asgari Ücreti Çok Konuşuyoruz?", TEPAV Değerlendirme Notu,

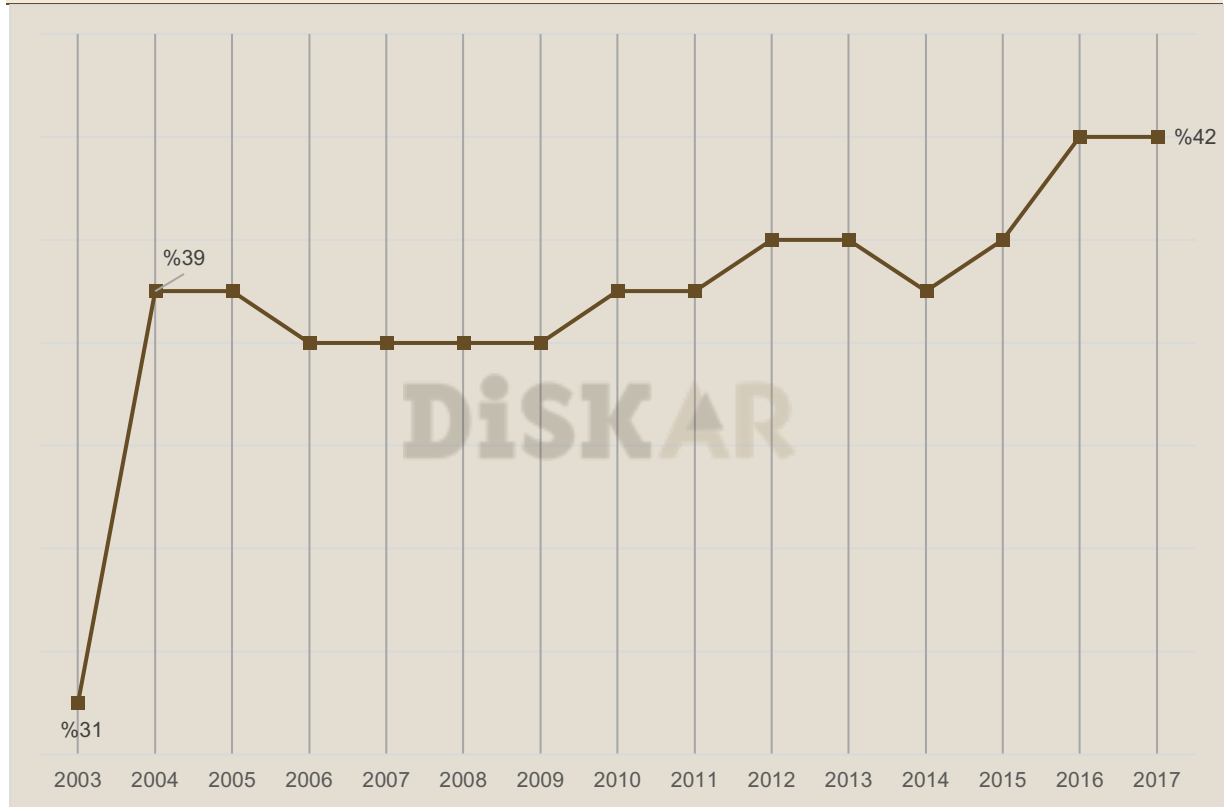
https://www.tepav.org.tr/upload/mce/2023/notlar/turkiyenin_ucret_sorunu_neden_asgari_ucreti_cok_konusuyoruz.pdf (6 Kasım 2023)

Galatasaray Üniversitesi İktisat Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Selin Pelek tarafından gerçekleştirilen "The Impact of the Minimum Wage on Wage Distribution: The Evidence From Turkey" [Asgari Ücretin Ücret Dağılımı Üzerindeki Etkisi: Türkiye Kanıtı]³⁶ isimli çalışmada da asgari ücret ve ortalama ücretteki yakınsama eğilimine değinilmektedir.

Asgari ücretin ücret dağılımına olan etkisinin araştırıldığı çalışmada, asgari ücret ve ortalama ücret ilişkisi de incelenmektedir. Pelek, OECD verilerinden yararlanarak tam zamanlı işlerde ortalama ücret ve asgari ücret oranını sunmaktadır. Araştırmaya göre asgari ücret, 2003 yılında ortalama ücretin yüzde 31'i iken 2004'te asgari ücrete yapılan yüksek artış oranı sonrası yüzde 39'a yükselmiştir (Grafik 13). 2017 yılında ise tam zamanlı işçilerin ortalama ücretlerinin asgari ücrete oranı yüzde 42'dir. Böylece 2003 ve 2017 arası dönemde asgari ücret ve tam zamanlı işçilerin ortalama ücretleri makası 11 puan yakınsamıştır.

³⁶ Selin Pelek (2018) "The Impact of the Minimum Wage on Wage Distribution: The Evidence from Turkey", Ekonomi-tek, Cilt No: 7 No: 1, Ocak 2018, s. 17-59.

Grafik 13: Asgari Ücretin Tam Zamanlı Çalışan İşçilerin Ortalama Ücretine Oranı (Yüzde)

Kaynak: Selin Pelek (2018) "The Impact of the Minimum Wage on Wage Distribution: The Evidence from Turkey", Ekonomi-tek, Cilt No: 7 No: 1, Ocak 2018, s. 17-59. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1729258> (26 Kasım 2025).

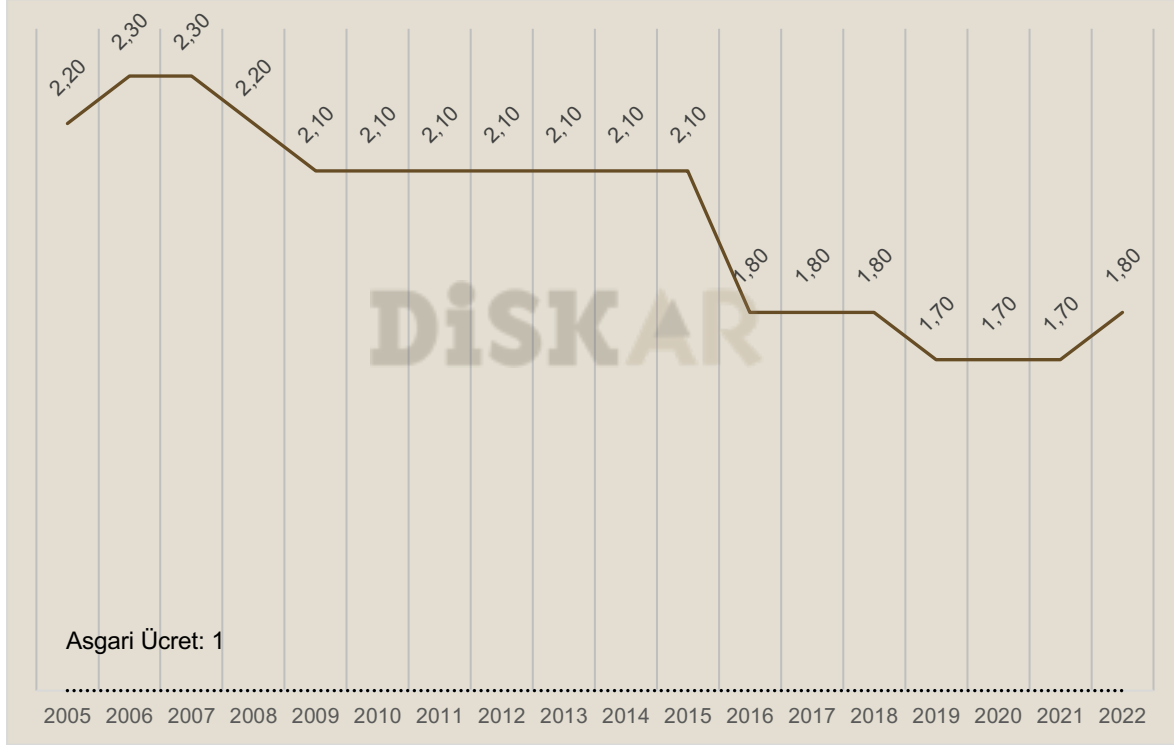
Asgari ücret kapsamını ele alan bir başka araştırma ise TEPAV tarafından yayımlanan ve Prof. Dr. Aykut Kibritçioğlu tarafından kaleme alınan "Türkiye'de Maaş ve Ücretlerin Asgari Ücrete Yakınsaması ve İlgili Gelir Dağılımı Sorunları" başlıklı çalışmadır.³⁷ Kibritçioğlu, çalışmasında ortalama memur maaşlarını, kamu üniversitelerinde çalışan akademik personelin maaşlarını, emekli aylıklarını i imalat sanayiinde ücretli çalışanların ortalama ücretlerini asgari ücret ve GSYH ile karşılaştırmalı bir biçimde ele almaktadır. Kibritçioğlu'nun çalışmasına göre 2023 Aralık itibarıyla Türkiye'de 4-a aktif sigortalı olarak çalışan 6,6 milyon işçinin yüzde 40'ı asgari ücret ile çalışmaktadır.³⁸ Kayıtdışı işçilerin çok daha düşük ücretlerle çalıştığı düşünüldüğünde bu oranın artacağı şüphesizdir.

Kibritçioğlu, çalışmasında ayrıca TÜİK Gelir Dağılımı İstatistikleri verilerden yararlanarak imalat sanayiindeki ortalama ücret ve maaş ödemelerinin asgari ücrete oranını göstermektedir. Kibritçioğlu'nun çalışmasında 2005-2022 arası dönemde imalat sanayiindeki ortalama ücret ve maaş gelirin asgari ücrete yakınsadığı görülmektedir.

³⁷ Aykut Kibritçioğlu (2024), "Türkiye'de Maaş ve Ücretlerin Asgari Ücrete Yakınsaması ve İlgili Gelir Dağılımı Sorunları", TEPAV web sitesi, Ağustos 2024, https://tepav.s3.eu-west-1.amazonaws.com/upload/mce/2024/turkiyede_maas_ve_ucretlerin_asgari_ucrete_yakinsamasi.pdf (15 Kasım 2024).

³⁸ Kibritçioğlu (2024).

Grafik 14: İmalat Sanayiindeki Ortalama Ücret ve Maaş Ödemelerinin
Asgari Ücrete Oranı (2005-2022) (Asgari Ücret:100)

Kaynak: Aykut Kibritçioğlu (2024), "Türkiye'de Maaş ve Ücretlerin Asgari Ücrete Yakınsaması ve İlgili Gelir Dağılımı Sorunları", TEPAV web sitesi, Ağustos 2024, https://tepav.s3.eu-west-1.amazonaws.com/upload/mce/2024/turkiyede_maas_ve_ucretlerin_asgari_ucrete_yakinsamasi.pdf (15 Kasım 2024).

İmalat sanayiindeki ortalama ücret ve maaş ödemeleri 2005'te asgari ücretin 2,2 katı iken 2022 itibarıyla imalat sanayiindeki ortalama ücret ve maaş geliri 1,8 kattır (Grafik 14). Kibritçioğlu'nun çalışmasında da özellikle 2000'li yıllardan itibaren imalat sanayii ortalama ücret ve maaş gelirlerinde belirgin bir düşüş ve asgari ücrete yakınsama eğilimi söz konusudur.³⁹

Hem DİSK-AR tarafından gerçekleştirilen araştırmalar hem de TCMB ve TEPAV ile Aslan, Pelek ve Kibritçioğlu'nun araştırmaları, Türkiye'de asgari ücret kapsamının giderek genişlediğini ve asgari ücretin bir ortalama ücret haline geldiğini doğrulamaktadır.

³⁹ Kibritçioğlu (2024).

Farklı Çalışmalar Ortak Sonuç:

DİSK-AR yanında TCMB ve TEPAV ile çeşitli akademisyenlerin yaptığı çalışmalar da benzer sonuçlar vermektedir: **Asgari Ücrete Yakınsama.**

TCMB (2023): Merkez Bankası'nın Enflasyon Raporu'na göre, 2021 yılında sanayi sektöründe çalışanların **yüzde 50,4'ü** asgari ücretin yüzde 10 fazlası ve altında (asgari ücret komşuluğunda) ücret almaktadır. Bu oran konaklama ve yiyecek hizmetlerinde **yüzde 73'e**, inşaatta **yüzde 71,4'e** kadar çıkmaktadır.

H. Ekrem Cunedioğlu (TEPAV): 2022 verilerine göre, özel sektörde tam zamanlı çalışanların **yüzde 45,9'u** asgari ücretin yüzde 5 komşuluğunda ücret almaktadır.

Doç. Dr. Selin Pelek: Araştırmaya göre, 2003 yılında **asgari ücret, tam zamanlı işçilerin ortalama ücretinin yüzde 31'i** seviyesindeyken; 2017 yılında bu oran **yüzde 42'ye** yükselmiştir. Makas 11 puandır.

Prof. Dr. Aykut Kibritçioğlu (TEPAV): İmalat sanayiindeki ortalama ücret ve maaş ödemeleri 2005'te asgari ücretin 2,2 katı iken, 2022 itibarıyla **1,8 kata** gerilemiştir.

ASGARİ ÜCRET

2026

ASGARİ ÜCRET DEĞİL TOPLU PAZARLIK!

DiSKAR

TÜRKİYE DEVRİMCİ İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU ARAŞTIRMA MERKEZİ

BÖLÜM 5: ASGARİ ÜCRET DEĞİL, TOPLU PAZARLIK!

Türkiye’de ücretli çalışanların önemli bir bölümü, yaklaşık yarısı asgari ücret düzeyinde bir ücretle çalışmak zorunda bırakılmaktadır. Buna karşılık, toplu sözleşmeden yararlanan işçilerin ücret düzeyinin hem asgari ücretin hem de ortalama ücretin kayda değer ölçüde üzerinde olduğu görülmektedir. Bu fark, yalnızca ücretlerin seviyesini değil, örgütlenmenin ve toplu pazarlığın işçi lehine yarattığı somut maddi kazanımları göstermektedir.

Asgari ücretin ortalama ücret düzeyine yaklaşması ve ücret dağılımının alt bölümünde sıkışmanın artması, toplu pazarlığın kapsayıcılığının sınırlı kalmasının doğrudan bir sonucudur. Veriler, toplu sözleşme kapsamına girildiğinde ücretlerin önemli ölçüde arttığını göstermektedir.

Bu nedenle, sendikalı işçilerin ücret düzeyi ile ortalama ücret arasındaki fark, bir eşitsizlik göstergesi olarak değil, örgütlenmenin gelir dağılımı üzerindeki etkisini görünür kılan bir gösterge olarak okunmalıdır. Toplu pazarlığın kapsamının genişlemesi, yalnızca sendikalı işçilerin değil, tüm ücretlilerin çalışma ve yaşam koşullarını iyileştirme potansiyeli taşımaktadır.

Bu bölümde, toplu sözleşmeli işçilerin ücret düzeyi ile ortalama ve asgari ücret arasındaki fark incelenecek, bu farkın örgütlenmenin işçi sınıfı için neden yaşamsal olduğunu gösteren temel bir ölçüt olduğu ortaya konulacaktır.

Sendika ve Toplu Pazarlığın Etkisi

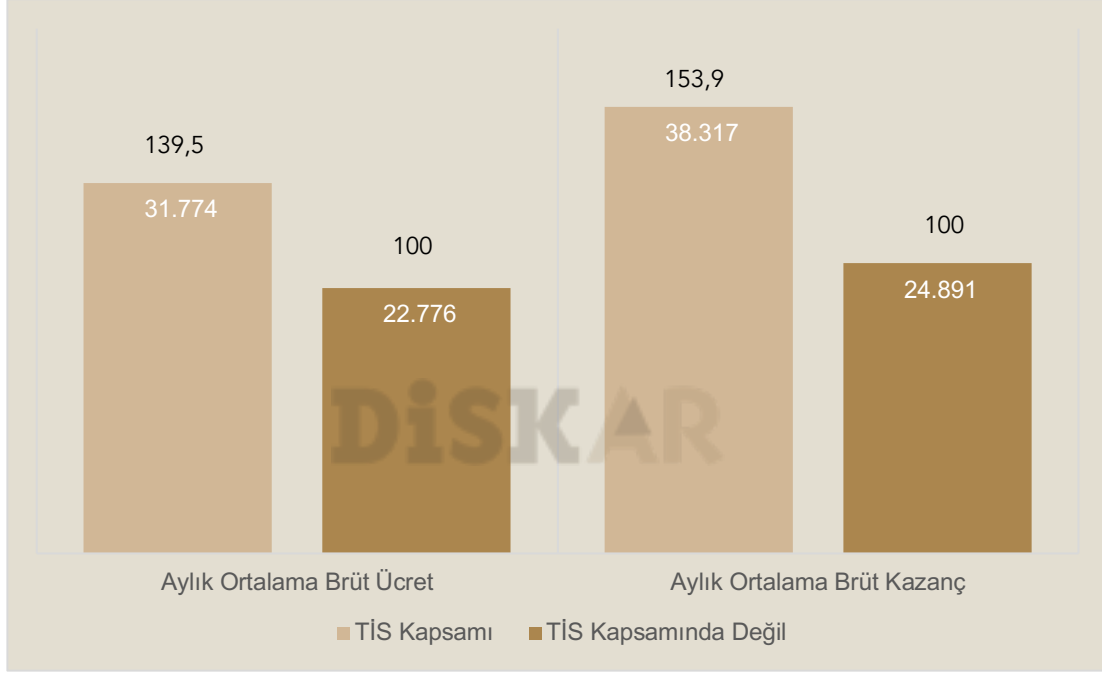
Brüt Ücret Farkı: TİS kapsamı dışındaki işçilerin aylık ortalama brüt ücreti **22.776 TL** iken, TİS kapsamındaki işçilerde bu rakam **31.774 TL**’ye yükselmektedir. Fark **yüzde 39,5**’tir.

Brüt Kazanç Farkı: Temel ücretin yanı sıra ikramiye, prim ve sosyal yardımları içeren "aylık ortalama brüt kazanç" verilerine bakıldığında makas daha da açılmaktadır. TİS dışındakilerin ortalama brüt kazancı **24.891 TL** iken, TİS kapsamındakilerin kazancı **38.317 TL**’dir.

Sonuç: TİS kapsamındaki bir işçinin eline geçen toplam brüt kazanç, kapsam dışındaki işçiden **yüzde 54** daha fazladır.

TÜİK Kazanç Yapısı İstatistiklerine göre işçilerin ortalama ücret ve kazancı toplu iş sözleşmesi (TİS) kapsamında olmaya göre ciddi farklılık göstermektedir. Aylık ortalama brüt ücret TİS kapsamı dışındakilerde 22.776 TL iken TİS kapsamında olanlarda 31.774 TL’ye kadar yükselmektedir (Grafik 15). Böylece 2023 yılında TİS kapsamındaki işçilerin brüt aylık ortalama ücretleri yüzde 39,5 daha fazladır. İşveren tarafından referans döneminde ücretli çalışana yapılan; temel ücret ödemeleri, düzenli ödemeler, düzensiz ödemeler ve aynı yardım ödemelerinin toplamını içeren aylık ortalama brüt kazanç ise TİS kapsamında olmayanlarda 24.891 TL iken TİS kapsamında olanlarda 38.317 TL olmaktadır (Grafik 15). Böylece TİS kapsamındaki işçilerin sosyal haklarla birlikte aylık ortalama brüt kazancı TİS kapsamında olmayan işçilerin yüzde 54 üzerindedir.

Grafik 15: TİS Kapsamında Olma Durumuna Göre Aylık Ortalama Brüt Ücret ve Brüt Kazanç (2023) (TL)

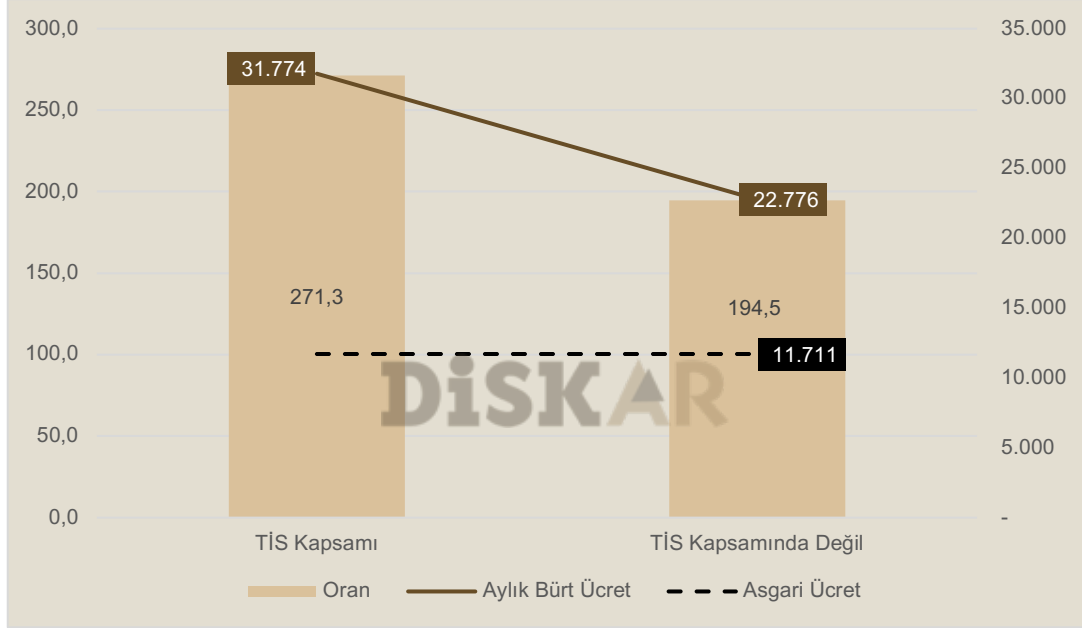
Kaynak: TÜİK (2024). Kazanç Yapısı İstatistikleri, 2023.

TİS kapsamındaki işçilerin aylık ortalama brüt kazancı
TİS kapsamında olmayan işçilerin yüzde 54 üzerindedir.

Öte yandan TÜİK verileri de örgütlenme ve toplu pazarlık kapsamının asgari ücretle çalışmaya karşı en önemli korumalardan biri olduğunu göstermektedir. 2023 yılında ortalama brüt asgari ücret 11.711 TL'dir. TİS kapsamında olmayan işçilerin ortalama brüt ücreti 22.776 TL, TİS kapsamındaki işçilerin ortalama brüt ücreti ise 31.774 TL'dir. Böylece TİS kapsamında olmayan işçilerin brüt ortalama ücreti asgari ücretin 1,9 katıyken TİS kapsamında olan işçilerin brüt ortalama ücreti asgari ücretin 2,7 katı düzeyindedir (Grafik 16).

TİS kapsamında olmayan işçilerin brüt ortalama ücreti asgari ücretin 1,9 katıyken TİS kapsamında olan işçilerin brüt ortalama ücreti asgari ücretin 2,7 katı düzeyindedir.

Grafik 16: TİS Kapsamında Olma Durumuna Göre Aylık Ortalama Brüt Ücretin Brüt Asgari Ücrete Oranı (2023) (TL) (Yüzde)

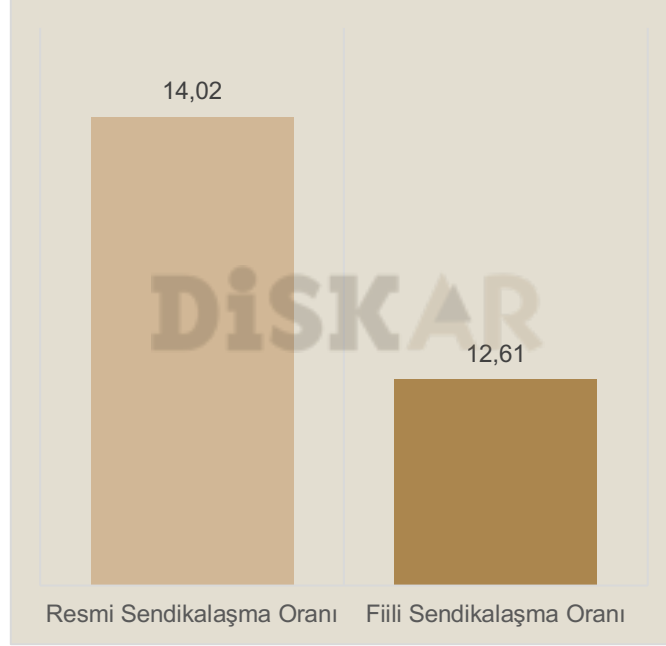
Kaynak: TÜİK (2024). Kazanç Yapısı İstatistikleri, 2023. ÇSGB, Asgari Ücret, 2023. DİSK-AR tarafından hesaplanmıştır. Brüt asgari ücret yıllık ortalamadır.

Verilerden de görüleceği üzere TİS kapsamında olma asgari ücretin çok daha üzerinde bir ücret elde etmeye yarar sağlamaktadır. Türkiye’de asgari ücret kapsamının bu kadar geniş olması ve ücretlilerin yaklaşık yarısının asgari ücrete mahkumken milyonlarca işçinin de asgari ücrete erişmemesinin nedeni Türkiye’deki sendikalaşma oranının düşüklüğü ve TİS kapsamının dar olmasıdır.

2025 Temmuz ayı istatistiklerine göre 17 milyonu aşkın sigortalı işçiye karşılık resmi olarak 2,4 milyon sendika üyesi işçi söz konusudur. Böylece resmi sendikalaşma oranı yüzde 14,02’dir. Bu oran yalnızca kayıtlı işçilerden sendikalaşabilenleri ifade etmektedir. Kayıtsız işçiler de dahil edildiğinde sendikalaşma oranı daha da düşmektedir. 2025 2. çeyrek itibarıyla Türkiye’de ücretli, maaşlı ve yevmiyeli olarak istihdamda yer alanların sayısı 23,3 milyondur. Bu kişilerden 4 milyon kişilik memurlar hariç tutulduğunda 2025 2. çeyrek itibarıyla kayıtlı-kayıtsız işçi sayısı 19,3 milyon olmaktadır. Buna göre Türkiye’de fiili sendikalaşma oranı yüzde 12,6’ya gerilemektedir (Grafik 17). 2025 ikinci yarısı itibarıyla Türkiye’de fiili sendikalaşma oranı, resmi sendikalaşma oranının 1,41 puan altındadır. Öte yandan toplu pazarlık kapsamı bu oranın çok daha altındadır.

Türkiye’de resmi sendikalaşma oranı yüzde 14,02 iken fiili sendikalaşma oranı yüzde 12,6’ya gerilemektedir.

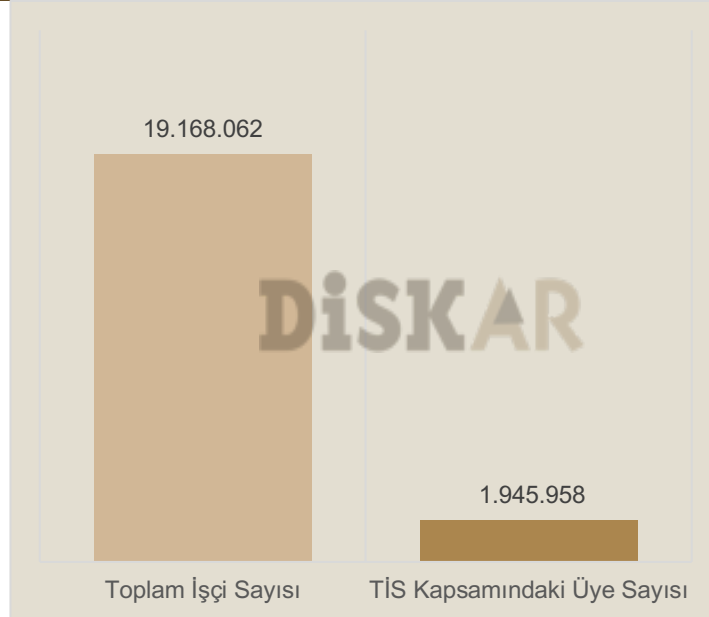
Grafik 17: Resmi ve Fiili Sendikalaşma Oranı (2025) (Yüzde)

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri, 2025 2. çeyrek. SBB, Kamu Sektörü İstihdamı Sayıları, 2025 2. çeyrek. ÇSGB, Sendikalaşma İstatistikleri, 2025 Temmuz. DİSK-AR tarafından hesaplanmıştır.

Türkiye'de örgütlenme ve toplu pazarlık hakkının yasal ve fiili engelleri nedeniyle TİS kapsama oranı ise sendikalaşma oranının daha da altındadır. 2024 itibarıyla Türkiye'de TİS kapsamındaki işçi sayısı 1,9 milyondur. 2024 yılında toplam işçi sayısının 19,2 milyon civarında olduğu düşünüldüğünde toplu iş sözleşmesi kapsama oranı yüzde 10,2'dir. Temmuz 2025 itibarıyla sendika üye sayısının 2,4 milyon olduğu düşünüldüğünde ise sendika üyelerinin yüzde 20'sinin toplu iş sözleşmesinden mahrum olduğu görülecektir.

Grafik 18: Toplu İş Sözleşmesi Kapsamı (2024) (Yüzde)

Kaynak: ÇSGB, Çalışma Hayatı İstatistikleri Ağustos 2025 E-Bülten. DİSK-AR tarafından hazırlanmıştır.

Resmi Sendikalaşma: Kayıtlı işçiler baz alındığında oran **yüzde 14,02**'dir.

Fiili Sendikalaşma: Kayıtdışı çalışanlar (yaklaşık 19,3 milyon toplam işçi) dahil edildiğinde sendikalaşma oranı **yüzde 12,6**'ya gerilemektedir.

TİS Kapsamı (Gerçek Koruma): Sendika üyesi olmak yetmemekte, işçinin toplu sözleşmeden yararlanması gerekmektedir. Türkiye'de TİS kapsamındaki işçi sayısı yaklaşık 1,9 milyondur. Bu da toplam işçilerin sadece **yüzde 10,2**'sinin toplu sözleşme koruması altında olduğunu göstermektedir.

Özetle: Türkiye'de her 10 işçiden 9'u toplu sözleşme hakkından, yani ücret pazarlığı yapma gücünden yoksundur.

Nitekim AB ülkelerinde asgari ücret kapsamına ve TİS kapsama oranına bakıldığında da toplu pazarlığın ücretleri artırdığı ve asgari ücret düzeyine mahkûm edilmenin önünde önemli bir etken olduğu görülmektedir.

AB ÜLKELERİNDE ASGARİ ÜCRETİN KAPSAMI

AB ülkelerinde asgari ücret civarında çalışanların oranı Türkiye'nin aksine düşük orandadır. Türkiye'nin AB ülkelerine göre asgari ücret civarında çalışanların en yüksek olduğu ülkelerden biri olduğu bilinmektedir.⁴⁰

Tablo 13: AB Ülkelerinde Sektörlere Göre Asgari Ücret Civarında Çalışanların Oranı (Yüzde)

Sektör	Asgari Ücret Civarında Çalışanların Oranı
AB-Yaklaşık Ortalama	4
Yiyecek Hizmeti	8,7
Tarım	8,5
Diğer Hizmetler	6,5
Toptan ve Perakende Ticaret	5
Sağlık Hizmetleri	4,2
Eğitim	3,8
Ulaşım	3
İmalat	2,5
İnşaat	2,3
Kamu Yönetimi	2,2
Bilgi ve İletişim Hizmetleri	1,5
Finans Sigorta	1,3

Kaynak: Eurofound, Industrial Relations and Social Dialogue Minimum Wages in 2022: Annual Review, <https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2022/minimum-wages-in-2022-annual-review> (30 Kasım 2022). Asgari ücretle çalışanların oranı yaklaşık olarak verilmiştir.

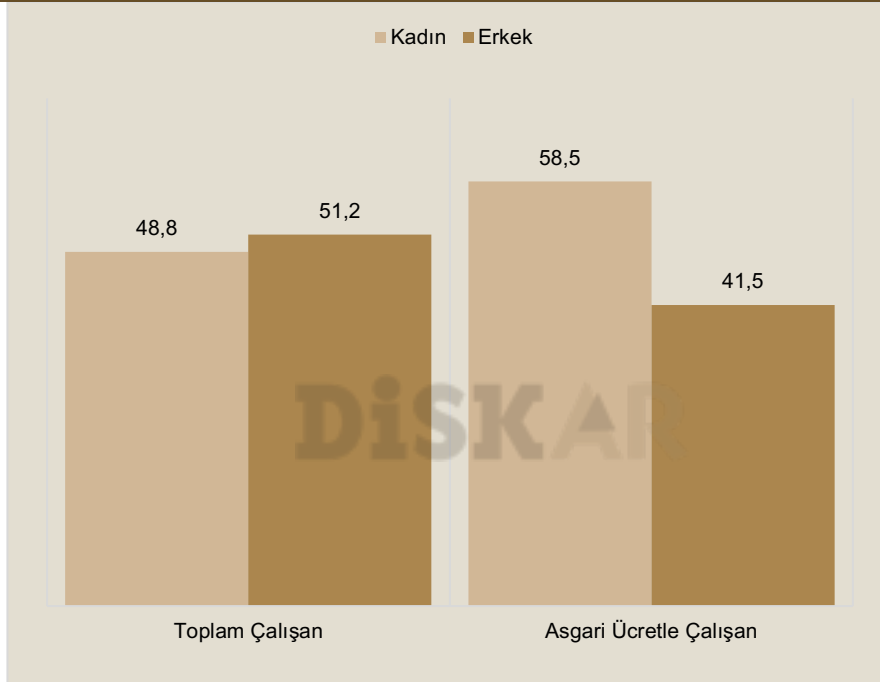
⁴⁰ DİSK-AR, Asgari Ücret Gerçeği Raporu 2022, <https://arastirma.disk.org.tr/wp-content/uploads/2021/12/DiSK-AR-2022-Asgari-Ucret-Rapor-Aralik-2021-FINAL.pdf> (30 Kasım 2022).

Avrupa Yaşama ve Çalışma Koşullarını İyileştirme Vakfı (Eurofound) 2022 raporu AB genelinde asgari ücret civarı çalışanların oranını yaklaşık olarak vermektedir. Eurofound raporuna göre AB çalışanlarının yaklaşık olarak sadece yüzde 4'ü asgari ücrete yakın ücret düzeyinde gelir elde ediyor. Tarım ve yiyecek hizmetleri sektöründe çalışanların yaklaşık yüzde 9'u asgari ücretle çalışıyor. Rapora göre asgari ücret civarında bir ücretle çalışanların oranı AB ortalamasında yaklaşık yüzde 4'tür (Tablo 13).

AB ülkelerinde asgari ücret civarında çalışanların
yüzde 58,5'i kadın ve yüzde 41,5'i erkeklerden oluşmaktadır.

Öte yandan AB verilerine göre kadınların asgari ücrete daha yakın ücretlerle çalıştığı görülmektedir. AB'de toplam çalışanların yüzde 48,8'i kadın ve yüzde 51,2'si erkek iken asgari ücret civarında çalışanların yüzde 58,5'i kadın ve yüzde 41,5'i erkeklerden oluşmaktadır (Grafik 19).

Grafik 19: AB Ülkelerinde Cinsiyete Göre İstihdam ve
Asgari Ücretle Çalışanların Oranı (Yüzde)

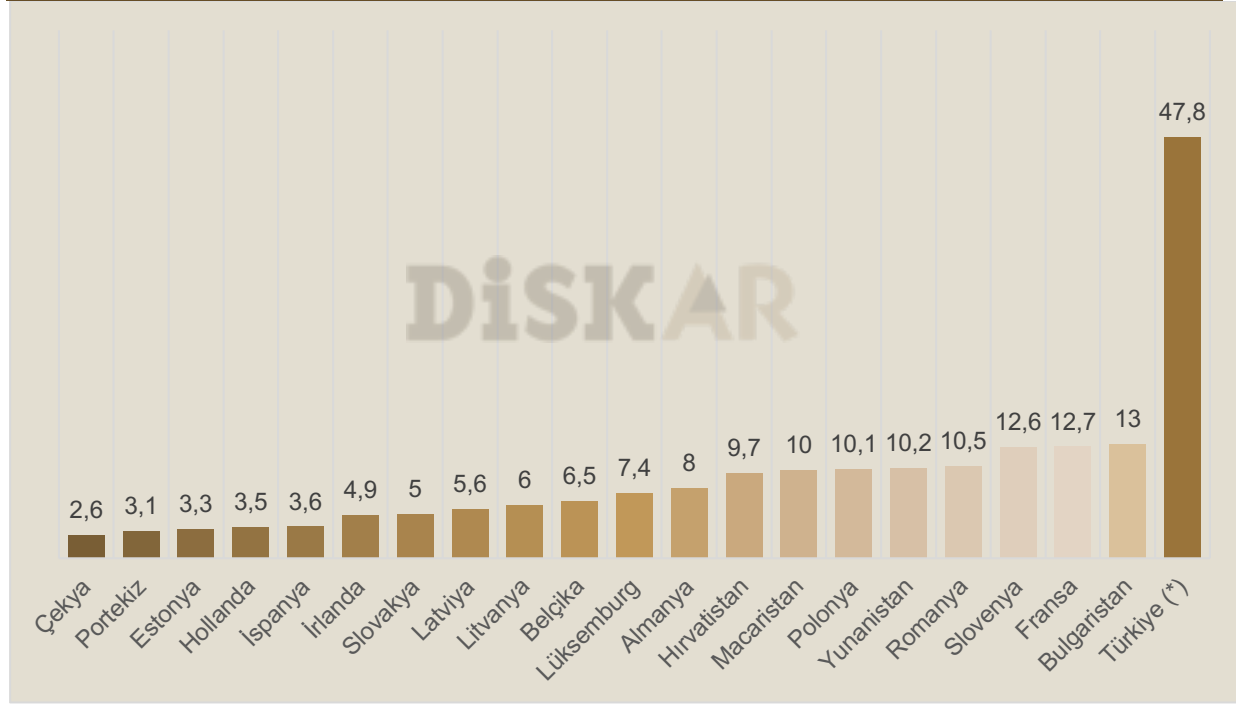
Kaynak: Eurofound (2020), Industrial relations: Minimum wages in 2020: Annual review, Minimum wages in the EU series, Publications Office of the European Union.

Asgari ücretin kapsamına AB ülkeleri ve Türkiye açısından bakıldığında Türkiye'de asgari ücret kapsamının grafikte yer alan AB ülkelerinden 4 ila 18 kat yüksek olduğu görülmektedir. AB ülkeleri içinde asgari ücretin yüzde 5 fazlası ve altı bir ücretle çalışanların oranının en düşük olduğu ülke yüzde 2,6 ile Çekya'dır. Portekiz, Estonya, Hollanda ve İspanya'da asgari ücret kapsamı yüzde 3-3,6 civarındadır. İrlanda, Slovakya ve Litvanya'da yüzde 6 civarında olan asgari ücret kapsamı Lüksemburg ve Almanya'da yüzde 7-8 dolaylarındadır. AB ülkeleri içinde asgari ücret kapsamının en yüksek olduğu üç ülke ise yüzde 12,6 ile Slovenya, yüzde 12,7 ile Fransa ve yüzde 13 ile Bulgaristan'dır (Grafik 20). Türkiye'de ise asgari ücretin yüzde

5 fazlası ve altı bir ücretle çalışanların kapsamı yüzde 48'e yakındır. Böylece Türkiye asgari ücret kapsamı bakımından Avrupa ülkeleri arasında ilk sırada yer almaktadır.

Türkiye'de asgari ücret kapsamı (asgari ücretin yüzde 5 fazlası ve altı)
AB ülkelerinin 4 ile 18 katı kadardır.

Grafik 20: AB Ülkelerinde ve Türkiye'de Asgari Ücret Kapsamı
(Asgari Ücretin Yüzde 5 Fazlası ve Altı) (Yüzde)

Kaynak: Eurostat (2025). Minimum wage statistics, Temmuz 2025 https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Minimum_wage_statistics (18 Kasım 2025).

* AB verileri 2022 yılına aittir.. Türkiye verisi DİSK-AR hesaplamasıdır (2024).

TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİ KAPSAMI YÜKSEK ASGARİ ÜCRETİ ORANI DÜŞÜK

AB ülkelerinde asgari ücret kapsamının düşük Türkiye'de ise çok yüksek olmasının en önemli nedeni AB ülkelerinde toplu pazarlık kapsamının yüksek olmasıdır. Asgari ücret civarında ücretle çalışan işçilerin oranının düşük olduğu ülkelerde TİS kapsamının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Türkiye AB ülkeleri ve ABD arasında en düşük toplu iş sözleşmesi kapsamı oranına sahip iki ülkeden biridir. ILO verilerine göre, 2019'da Türkiye'de TİS kapsamı yalnızca yüzde 7,4'tür. Litvanya ise en düşük TİS kapsamına sahip ikinci ülkedir (Grafik 21).

İtalya, yüzde 99 ile TİS kapsamının en yüksek olduğu ülkedir. Fransa ve Avusturya'da TİS kapsama oranı yüzde 98, Belçika'da yüzde 96, İsveç'te yüzde 90, Finlandiya'da yüzde 89,2, Danimarka'da yüzde 80,3 ve İspanya'da yüzde 80,1'dir. TİS kapsama oranı Portekiz, Hollanda ve Almanya'da yüzde 50 ile 77; Çekya, Letonya, Yunanistan, Slovakya, Macaristan, Romanya ve Estonya'da yüzde 15 ile 32 arasındadır (Grafik 21).

Toplu Pazarlık Kapsamı (Türkiye ve AB):

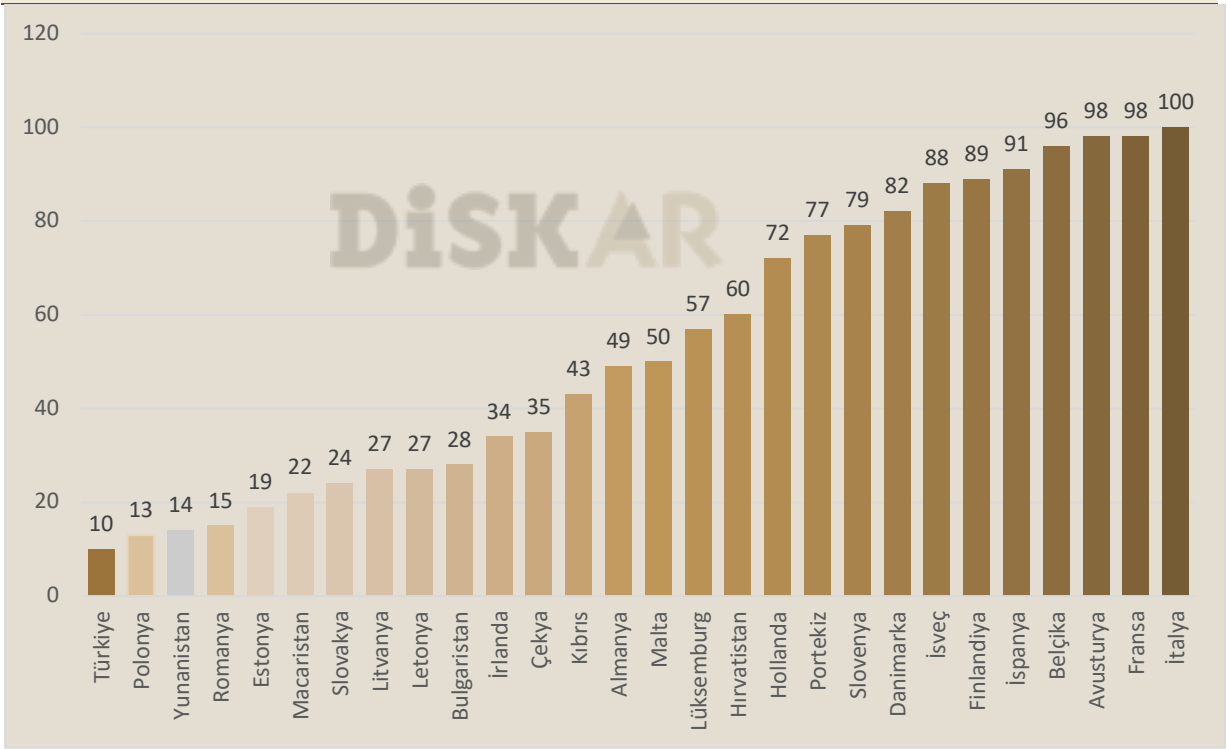
Zirvedekiler: OECD/AIAS ve ETUI (2024) verilerine göre; İtalya (%100), Fransa ve Avusturya (%98), Belçika (%96) gibi ülkelerde neredeyse tüm çalışanlar toplu sözleşme koruması altındadır.

Ortalama: İspanya (%91), İsveç (%88) ve Danimarka (%82) gibi ülkelerde oranlar çok yüksektir.

Diptekiler: AB içinde en düşük oranlar Polonya (%13), Yunanistan (%14) ve Romanya'dadır (%15).

Türkiye'nin Konumu: Türkiye, **yüzde 10,2**'lik TİS kapsama oranıyla Polonya ve Yunanistan'ın dahi gerisinde kalarak **Avrupa sonuncusu** durumundadır.

Grafik 21: AB Ülkelerinde ve Türkiye'de Toplu İş Sözleşmesi Kapsamı (Yüzde)

Kaynak: ILO, Statistics on Collective Bargaining, <https://www.etui.org/publications/road-80-collective-bargaining-coverage> (25 Kasım 2025).

<https://www.etui.org/publications/road-80-collective-bargaining-coverage>

ASGARİ ÜCRET

2026

ASGARİ ÜCRET NEDEN VE NASIL ERİYOR?

DiSKAR

TÜRKİYE DEVRİMCİ İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU ARAŞTIRMA MERKEZİ

BÖLÜM 6: ASGARİ ÜCRET NEDEN VE NASIL ERİYOR?

ASGARİ ÜCRETİN KİŞİ BAŞINA GSYH'YE ORANI DÜŞÜYOR

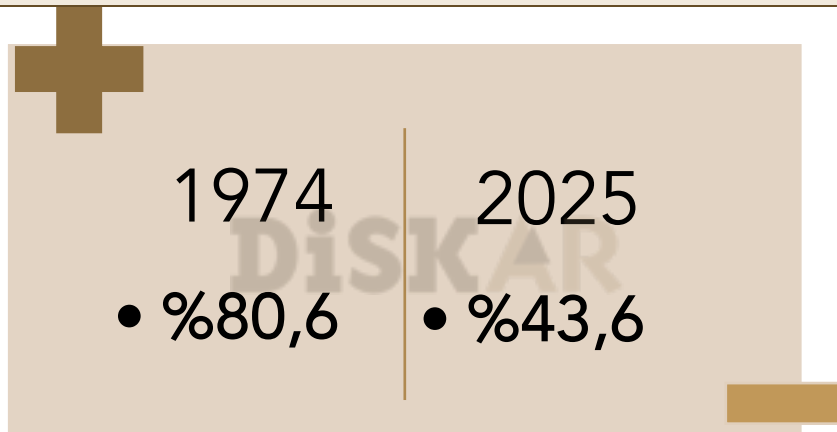
Asgari ücret tartışmalarında dikkate alınması gereken en önemli gösterge Kişi Başına Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (KB GSYH) ile asgari ücret ilişkisi, diğer bir ifade ile büyüme ve asgari ücret ilişkisidir. Asgari ücretin KB GSYH'ye oranı üzerinde durulması gereken en önemli konudur. Asgari ücretin KB GSYH'ye oranının geçmişe göre ciddi biçimde gerilediği görülmektedir.

24 Ocak ve 12 Eylül'ün temel hedeflerinden birinin ücretleri baskılamak ve ücret maliyetini düşürmek olduğu bilinmektedir. Ücretler açısından en kritik alanlardan biri ise asgari ücrettir. 12 Eylül sonrasında sendikalaşma ve toplu pazarlık kapsamının daralması nedeniyle asgari ücret işçiler açısından çok önemli bir şemsiye haline geldi. Genel ücret seviyesi üzerinde yaşanan baskı nedeniyle ücretler asgari ücrete yakınsamaya başladı.

12 Eylül sonrasında asgari ücrette önemli kayıplar yaşandığı görülmektedir. Asgari ücrette yaşanan kaybı anlayanın en önemli yolu asgari ücret ile KB GSYH ile karşılaştırmaktır. Kişi başına GSYH ülke ekonomisinde kişi başına büyümeyi ortaya koymaktadır. Diğer bir ifadeyle KB GSYH ülke düzeyindeki ortalama büyüme ve toplumsal zenginlik artışı olarak da yorumlanabilir. Bu karşılaştırma asgari ücretin büyümeden pay alıp almadığını net biçimde ortaya koymaktadır.

Eğer asgari ücret kişi başına gelir kadar artarsa asgari ücretle çalışanların gelir bölüşümündeki paylarının korunmuş olduğu söylenebilir. Tersine, asgari ücret kişi başına gelire göre azalmışsa asgari ücretle çalışanlar yoksullaşmış ve gelir eşitsizliği artmış demektir.

Grafik 21: Brüt Asgari Ücretin Kişi Başına GSYH'ye Oranı (1974 ve 2025) (Yüzde)

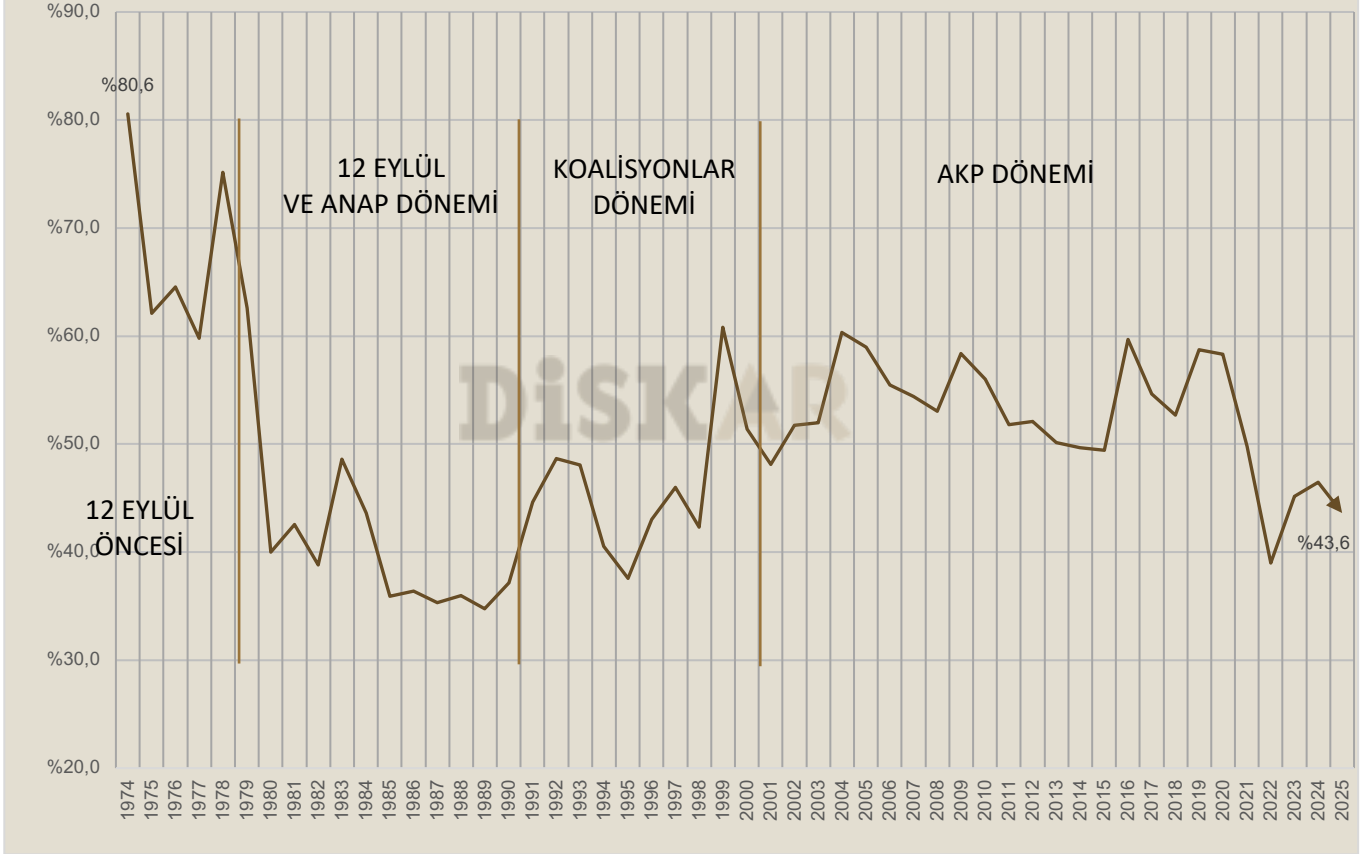

Kaynak: Tablo 14'ten yararlanılarak hazırlanmıştır. Açıklama ve kaynak için Tablo 14'e bakılmalıdır.

Asgari ücretin kişi başına gelire oranı 24 Ocak kararları ve 12 Eylül darbesi ile hızla düşmeye başladı. Asgari ücretin kişi başına milli gelire oranı 1980'de sert bir düşüşle yüzde 40'a kadar geriledi. Bir diğer ifadeyle asgari ücret kişi başına gelirin yüzde 60 altında indi (Tablo 14, Grafik 22). Asgari ücretin milli gelir karşısındaki erimesi ANAP-Özal hükümetleri (1983-1991) döneminde de devam etti ve 1988 yılında kişi başına milli gelirin yüzde 36'sına geriledi. 1989

yılında asgari ücret milli gelir karşısında en düşük düzeye (yüzde 34,8) geriledi. Bahar eylemleri ve artan işçi hareketlerinin etkisiyle asgari ücret 1991 ve 1992 yıllarında bir yükseliş yaşadı. (Tablo 14, Grafik 22). 2004 yılında asgari ücretin kişi başına milli gelire oranı yüzde 60'a çıksa da 1980 öncesi düzeye yükselemedi.

Grafik 22: Asgari Ücretin Kişi Başına GSYH'ye Oranı (1974-2025) (Yüzde)

Kaynak: Tablo 14'ten yararlanılarak hazırlanmıştır. Açıklama ve kaynaklar için Tablo 14'e bakılmalıdır.

Asgari ücret AKP döneminde kişi başına GSYH'ye göre düşük düzeylerde (yüzde 39-60 bandında) seyretti. 1974'te kişi başına GSYH'nin yüzde 80,6'sı düzeyinde olan asgari ücret 2025'te kişi başına gelirin yüzde 43-44'üne düşecek gibi görünüyor (Tablo 14, Grafik 22).⁴¹ Kuşkusuz bu durumun en önemli sebebi işçi sınıfının örgütlülüğünün ve toplu iş sözleşmesi kapsamının düşük olmasıdır.

Bu gerilemenin anlamı asgari ücretle çalışanların görece olarak yoksullaşmasıdır. Öte yandan asgari ücretle çalışanların oranının artması nedeniyle bu durum genel olarak ücret artışlarının da kişi başına milli gelir artışının çok altında kaldığını göstermektedir.

⁴¹ Öte yandan KB GSYH verisinin 2024 yılı gerçekleşme tahminini yansıtmaması sebebiyle gerçekleşen KB GSYH'ye göre bu oran değişiklik gösterebilir. Örneğin 2023'te öngörülen KB GSYH'ye göre asgari ücretin oranı yüzde 47,4'tü. Gerçekleşen KB GSYH'ye göre bu oran yüzde 45,2'ye geriledi.

- 1974: Asgari ücret, Kişi Başına GSYH'nin yüzde 80,6'sı düzeyindeydi.
- 1980 Sonrası: 12 Eylül ile birlikte sert bir düşüş yaşandı ve oran 1980'de yüzde 40'a, 1989'da ise tarihinin en düşük düzeyi olan yüzde 34,8'e geriledi.
- 1990'lar ve 2000'ler: 1989 Bahar Eylemleri'nin etkisiyle toparlanan oran, 2004 yılında yüzde 60,3'e kadar yükselse de 1980 öncesi seviyeleri yakalayamadı.
- AKP Dönemi: Asgari ücret, Kişi Başına GSYH karşısında genellikle düşük düzeylerde (%39-60 bandında) seyretti. 2025'ye yüzde 43 oldu.

Eğer asgari ücret kişi başına GSYH'ye paralel olarak artsaydı brüt asgari ücretin 2025 yılında 48 bin 25 TL olması gerekirdi. Oysa aynı dönemde asgari ücret ortalama aylık brüt 26.006 TL olarak uygulandı (Tablo 14).

Tablo 14: Asgari Ücret ve Kişi Başına GSYH (1974-2025) (TL, Yüzde)

	Ortalama Aylık Brüt Asgari Ücret (TL/Ay)	Ortalama Yıllık Brüt Asgari Ücret (TL/Yıl)	Kişi Başına Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (TL/Yıl)	Asgari Ücretin Kişi Başına GSYH Oranı (Yüzde)	Olması Gereken Brüt Asgari Ücret (TL/Ay)
1974	1.200	14.400	17.875	%80,6	1.200
1975	1.200	14.400	23.185	%62,1	1.556
1976	1.550	18.600	28.832	%64,5	1.936
1977	1.800	21.600	36.137	%59,8	2.426
1978	3.300	39.600	52.699	%75,1	3.538
1979	4.700	56.400	90.146	%62,6	6.052
1980	5.400	64.800	162.030	%40,0	10.878
1981	8.467	101.600	238.835	%42,5	16.034
1982	10.000	120.000	309.363	%38,8	20.768
1983	16.200	194.400	399.941	%48,6	26.849
1984	22.444	269.325	617.104	%43,6	41.428
1985	28.744	344.925	960.353	%35,9	64.471
1986	41.400	496.800	1.365.886	%36,4	91.696
1987	57.825	693.900	1.964.145	%35,3	131.859
1988	100.125	1.201.500	3.339.539	%36,0	224.193
1989	167.250	2.007.000	5.774.550	%34,8	387.662
1990	303.750	3.645.000	9.816.526	%37,1	659.012
1991	575.250	6.903.000	15.474.435	%44,6	1.038.843
1992	1.071.000	12.852.000	26.412.299	%48,7	1.773.133
1993	1.885.875	22.630.500	47.109.280	%48,0	3.162.581
1994	3.056.250	36.675.000	90.509.076	%40,5	6.076.134
1995	5.602.500	67.230.000	178.823.931	%37,6	12.004.963
1996	12.022.500	144.270.000	335.173.277	%43,0	22.501.143

	Ortalama Aylık Brüt Asgari Ücret (TL/Ay)	Ortalama Yıllık Brüt Asgari Ücret (TL/Yıl)	Kişi Başına Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (TL/Yıl)	Asgari Ücretin Kişi Başına GSYH Oranı (Yüzde)	Olması Gereken Brüt Asgari Ücret (TL/Ay)
1997	24.688.125	296.257.500	644.595.794	%46,0	43.273.564
1998	40.605.000	487.260.000	1.150.949.320	%42,3	77.266.528
1999	85.837.500	1.030.050.000	1.694.562.495	%60,8	113.760.839
2000	114.300.000	1.371.600.000	2.668.381.491	%51,4	179.136.100
2001	152.195.620	1.826.347.800	3.794.405.173	%48,1	254.729.298
2002	236.437.875	2.837.254.500	5.486.260.437	%51,7	368.308.393
2003	306.000.000	3.672.000.000	7.068.968.865	%51,9	474.560.148
2004	433.575.000	5.202.900.000	8.622.210.370	%60,3	578.833.703
2005	489	5.864	9.940	%59,0	667
2006	531	6.372	11.484	%55,5	771
2007	574	6.885	12.653	%54,4	849
2008	624	7.483	14.113	%53,0	947
2009	680	8.154	13.970	%58,4	938
2010	745	8.937	15.964	%56,0	1.072
2011	817	9.801	18.928	%51,8	1.271
2012	914	10.962	21.037	%52,1	1.412
2013	1.000	12.001	23.946	%50,1	1.608
2014	1.103	13.230	26.624	%49,7	1.787
2015	1.238	14.850	30.056	%49,4	2.018
2016	1.647	19.764	33.131	%59,7	2.224
2017	1.778	21.330	39.019	%54,7	2.619
2018	2.030	24.354	46.202	%52,7	3.102
2019	2.558	30.701	52.287	%58,7	3.510
2020	2.943	35.316	60.545	%58,3	4.065
2021	3.577	42.924	86.232	%49,8	5.789
2022	5.737	68.844	176.651	%39,0	11.859
2023	11.711	140.535	311.113	%45,2	20.886
2024	20.003	240.030	516.614	%46,5	34.682
2025	26.006	312.060	715.365	%43,6	48.025

Kaynak ve açıklama: Kişi Başına Gayri Safi Yurtiçi Hasıla verileri 1975 ve 2017 arası için SBB, Ekonomik ve Sosyal Göstergeler, Fert Başına GSYH ve SAGP (1975-2017) kullanılmıştır. 1974 yılına ait KB GSYH verisi GSYH'nin Türkiye nüfusuna bölünmesiyle DİSK-AR tarafından hesaplanmıştır. 2017 sonrası veri ise TÜİK, Dönemsel Hesaplar istatistiklerinden alınmıştır. 2023 yılı cari fiyatlarla Kişi Başına GSYH verileri Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı 2024 Yıllık Program'dan alınmıştır. 2024 ve 2025 yıllarına ilişkin gerçekleşme tahmini ve program hedefleri Orta Vadeli Program (2025-2027)'den alınmıştır. Asgari ücret verilerinin yıllık ortalamaları ve toplamaları DİSK-AR tarafından hesaplanmıştır. Olması gereken asgari ücret düzeyi 1974 yılında asgari ücretin KB GSYH'ye oranı olan yüzde 80,6 esas alınarak hesaplanmıştır.

Önemli Not: DİSK-AR tarafından daha önceki yıllarda yayımlanan araştırmalarda yer verilen asgari ücret ve KB GSYH verileri arasında kimi farklılıklar söz konusudur. Bu farklılık TÜİK'in 1998 revizyonu sonrası Kalkınma Bakanlığı'nın (eski DPT şimdiki Cumhurbaşkanlığı Strateji Bütçe Başkanlığı-SBB) 1998 öncesi verileri büyüme hızına göre yeniden hesaplamasından (revize etmesinden) kaynaklanmaktadır. Bu nedenle asgari ücretin KB GSYH'ye oranı değişmiştir. Bu tablodaki veriler SBB tarafından açıklanan revize edilmiş verileri kapsamaktadır. 2005 yılında TL'den 6 sıfır atılarak yeni Türk lirasına (YTL) geçilmiştir.

Eğer asgari ücret kişi başına GSYH'ye paralel olarak artsaydı brüt asgari ücretin 2025 yılında 48.025 TL olması gerekirdi.

ASGARİ ÜCRET ENFLASYONUN ALTINDA EZİLDİ

Hükümetin “asgari ücretliyi enflasyona ezdirmeyeceğiz” iddiasına rağmen asgari ücret 2025 yılında enflasyon karşısında eridi. 2024 Aralık'ta 22.104 TL olarak saptanan asgari ücret Ekim 2025 itibarıyla 6.322 TL kaybederek 15.782 TL'ye geriledi. Asgari ücretin Temmuz 2025'te yeniden artırılmaması nedeniyle asgari ücretin alım gücü enflasyon karşısında ciddi biçimde eridi. 2025 yılı sonunda asgari ücrette enflasyon nedeniyle yaşanacak kaybın yaklaşık 7 bin 471 TL olması bekleniyor.

2025 yılında asgari ücretlinin alım gücü kaybı 50 bin TL'yi aşacak.

Tablo 15: 2025 Yılında Asgari Ücretin Alım Gücü Kaybı (TL)

Aylar	Net Asgari Ücret	Birikimli Enflasyon/TÜFE (%)	Alım Gücü Kaybı	Reel Asgari Ücret
Ocak	22.104	5,03	1.111,9	20.992,8
Şubat	22.104	7,42	1.640,2	20.464,5
Mart	22.104	10,06	2.223,7	19.880,9
Nisan	22.104	13,36	2.953,2	19.151,5
Mayıs	22.104	15,09	3.335,6	18.769,1
Haziran	22.104	16,67	3.684,9	18.419,8
Temmuz	22.104	19,08	4.217,6	17.887,1
Ağustos	22.104	21,50	4.752,5	17.352,2
Eylül	22.104	25,43	5.621,2	16.483,5
Ekim	22.104	28,63	6.328,5	15.776,0
Kasım (*)	22.104	31,2	6.896,4	15.208,1
Aralık (*)	22.104	33,8	7.471,3	14.633,2
Birikimli Kayıp			50.237,28	

Kaynak: ÇSGB asgari ücret ve TÜİK tüketici fiyat endeksi. (*) 2025 Kasım ve 2025 Aralık ayları aylık ortalama yüzde 2 artışla tahmin edildi. DİSK-AR tarafından hesaplanmıştır.

ASGARİ ÜCRET YILDA KAÇ KEZ BELİRLENDİ?

Asgari ücret 2025 yılında yüksek enflasyona karşın yılda bir belirlenmiş olması ve yeniden artırılmaması ciddi alım gücü kaybı yaşanmasına neden oldu. Asgari ücretin yılda birden fazla kez belirlenmesi (böylesi yüksek enflasyonun yaşandığı dönemlerde dört kez) asgari ücretin ve işçilerin ücretlerinin enflasyon karşısında erimesini engelleyecektir. Nitekim kamu işçileri ücretlerinde, memur maaşlarında ve emekli aylıklarında altı aylık dönemlerde zam oranları

güncellenmektedir. Kamu işçileri, memurlar ve emekliler yıl içinde birden fazla kez ücret, maaş ve aylıklarına zam almışlarken asgari ücretliye herhangi bir zam yapılmadı. Oysa aksi mümkündü.

Tablo 16: Asgari Ücret Yılda Kaç Kez Belirlendi? (1974-2025)

Periyot	Sayı
1 Kez	19
2 Kez	27
3 Kez	4
Saptanmadı (1975)	1
Toplam saptama	50

Kaynak: ÇSGB asgari ücret verilerinden DİSK-AR tarafından hesaplandı.

Asgari ücretin hangi sürelerle belirleneceği son derece önemli bir konudur. Özellikle yüksek enflasyon karşısında ücretlerin aşınmasını engellemek için asgari ücretin yılda birkaç kez artırılması kaçınılmazdır. Hükümet yüksek enflasyona rağmen 2024 ve 2025 yılında asgari ücreti iki kez artırmaktan kaçındı. Gerekçelerden biri de genel uygulamanın bu yönde olduğu şeklindeydi.

Tablo 17: Asgari Ücret Yılda Kaç Kez Belirlendi? (Yıllara Göre) (1974-2025)

Yıl	Yılda Kaç Kez?	Yıl	Yılda Kaç Kez?	Yıl	Yılda Kaç Kez?
1974	1	1991	2	2008	2
1975	-	1992	2	2009	2
1976	1	1993	2	2010	2
1977	1	1994	3	2011	2
1978	1	1995	2	2012	2
1979	2	1996	2	2013	2
1980	1	1997	2	2014	2
1981	2	1998	3	2015	2
1982	1	1999	3	2016	1
1983	1	2000	2	2017	1
1984	2	2001	3	2018	1
1985	2	2002	2	2019	1
1986	1	2003	1	2020	1
1987	2	2004	3	2021	1
1988	2	2005	1	2022	2
1989	2	2006	1	2023	2
1990	2	2007	2	2024	1
				2025	1

Kaynak: ÇSGB asgari ücret verilerinden DİSK-AR tarafından hesaplandı.

Oysa asgari ücret tarihine baktığımızda bunun doğru olmadığını görüyoruz. 1974'ten bu yana 51 yıldır ulusal düzeyde asgari ücret belirleniyor. 1975 hariç her yıl asgari ücret belirlendi. 51 bir yıllık ulusal asgari ücret tespit tarihinde sadece 19 yıl asgari ücret bir kez belirlendi (Tablo 16). Dahası çoğu yıllarda 2 kez bazı yıllarda ise üç kez belirlendi. 19 yıl bir kez, 27 yıl iki kez ve 4 yıl üç kez (Tablo 17). Birden çok belirlemeler. Yılın başında toplu olarak yapıldığı gibi yıl içinde de yapıldı.

Asgari Ücret Tespit Komisyonu bazen ilgili yıl için iki kez olmak üzere yılın başında belirlerken bazı yıllarda ise yıl ortasında tekrar toplanarak asgari ücreti belirlemiştir. Dolayısıyla asgari ücretin genellikle yılda bir kez belirlendiği iddiası doğru değildir.

ASGARİ ÜCRET AÇLIK VE YOKSULLUK SINIRININ ALTINDA

Asgari ücretin insan onuruna yaraşır bir ücret olup olmadığına yönelik bir kriter de açlık ve yoksulluk sınırıdır. DİSK/Birleşik Metal-İş Sınıf Araştırmaları Merkezi (BİSAM) her ay açlık ve yoksulluk sınırını hesaplamaktadır. Kasım 2025'te yayımlanan Ekim 2025 dönemine ait *Açlık ve Yoksulluk Sınırı Araştırması'na göre*⁴² dört kişilik bir ailenin sağlıklı beslenmesi için aylık yapması gereken harcama tutarını ifade eden açlık sınırı 26.925 TL'dir. Tek başına yaşayan bir kişinin sağlıklı ve dengeli beslenmesi için yapılması gereken gıda harcaması ile yaşamını sürdürmesi gereken miktar (yoksulluk sınırı) ise 43 bin 292 TL'dir (Grafik 23).

Açlık sınırı üzerinden hanehalkı tüketim harcamaları esas alınarak yapılan yoksulluk sınırı 93.135 TL'dir. Oysa 2025 yılı için yılda bir kez belirlenen asgari ücret net 22.104 TL'dir (Grafik 23). 2025 asgari ücreti yüksek enflasyonun alım gücünün hızla eritmesi sonucunda açlık ve yoksulluk oldukça altında gerçekleşmiştir.

Yoksulluk sınırı bir ücret ve maaş ölçütü olmayıp 4 kişilik bir haneye girmesi gereken aylık geliri ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle 4 kişilik bir ailenin geçimi için gerekli olan gelir miktarıdır.

Grafik 23: Açlık ve Yoksulluk Sınırı (2025) ile Net Asgari Ücret (2025) (TL)

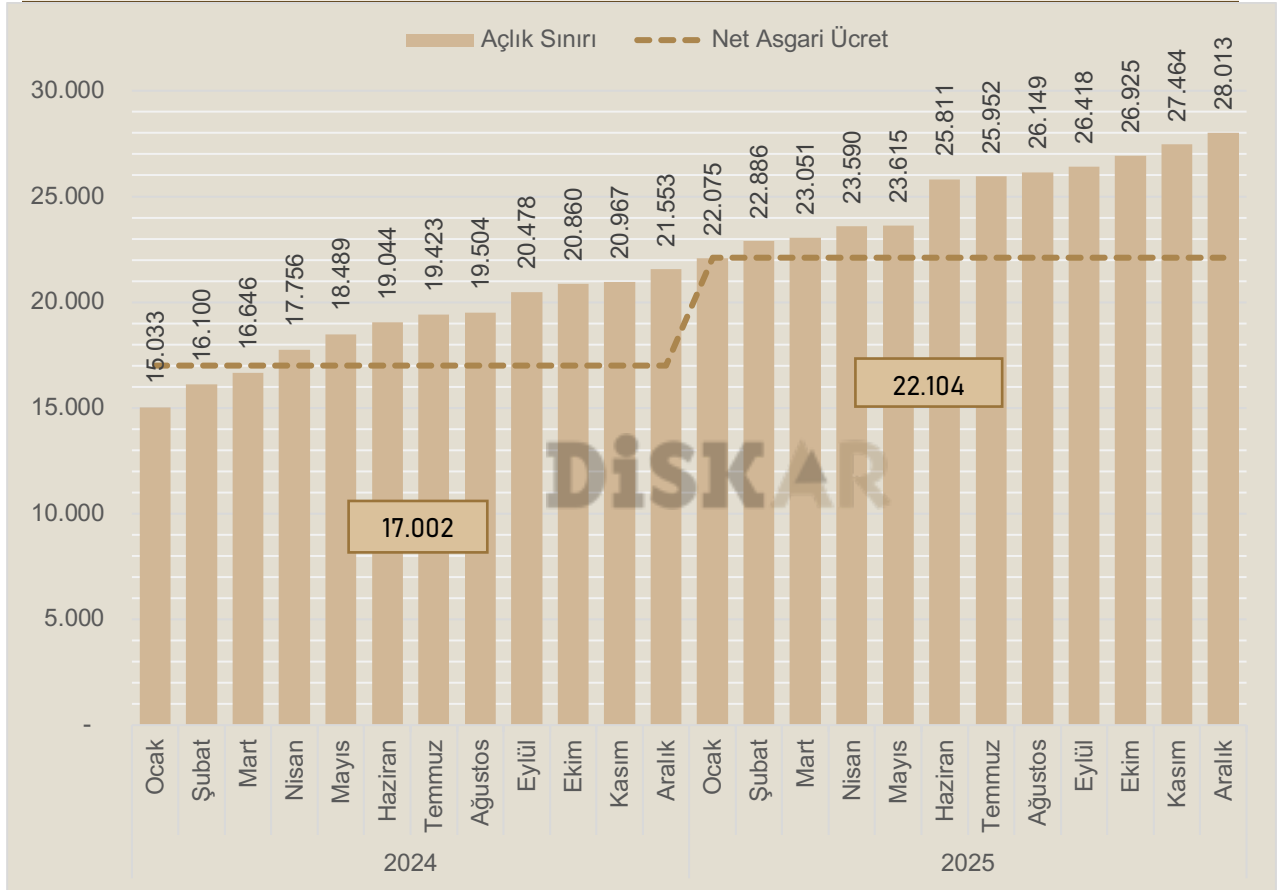
Kaynak: Birleşik Metal-İş Sınıf Araştırmaları Merkezi (BİSAM), Açlık ve Yoksulluk Sınırı Araştırması, <https://birlesikmetal.org/aclik-ve-yoksulluk-siniri-ekim-2025-donem-raporu> (13 Kasım 2025).

⁴² BİSAM, Birleşik Metal-İş Sınıf Araştırmaları Merkezi (BİSAM), Açlık ve Yoksulluk Sınırı Araştırması, <https://birlesikmetal.org/aclik-ve-yoksulluk-siniri-ekim-2025-donem-raporu> (13 Kasım 2025).

Kasım 2025 itibarıyla asgari ücret aylık sınırının yüzde 18 ve yoksulluk sınırının yüzde 76,2 altındadır.

Dört kişilik bir ailenin sağlıklı beslenmesi için yapması gereken asgari harcama tutarını ifade eden aylık sınırı ile net asgari ücret miktarı karşılaştırıldığında asgari ücret aylık sınırının altında kalmıştır. 2024 ve 2025 yıllarında asgari ücrete yılda bir zam yapılması ücretlerin aylık sınırının altında kalmasına neden oldu ve asgari ücret aylık sınırının gerisinde kaldı. 2024'te asgari ücrete yılda bir kez yapılan artış ile de asgari ücret aylık sınırının üzerine yalnızca ilk üç ay (ocak, şubat, mart) çıkabildi. 2025 yılında ise asgari ücrete bir kez zam yapılması nedeniyle asgari ücret sadece ocak ayında aylık sınırının 29 TL üzerine çıkabildi. (Grafik 24). Böylece son iki yılda (24 ay) asgari ücretin aylık sınırının üzerinde olduğu ay sayısı sadece 4'tür. Geri kalan 20 ay boyunca asgari ücret aylık sınırının dahi altında kalmıştır.

Grafik 24: Aylık Sınırı ile Net Asgari Ücret (2024 Ocak-2025 Aralık) (TL)

Kaynak: Birleşik Metal-İş Sınıf Araştırmaları Merkezi (BİSAM), Aylık ve Yoksulluk Sınırı Araştırmaları.

Not: 2025 kasım ve aralık ayları aylık enflasyonun yüzde 2 olması varsayımı üzerinden aylık sınırının artırılması yoluyla tahmini olarak hesaplandı.

ASGARİ ÜCRETLİ 22 YILDA 16 CUMHURİYET ALTINI KAYBETTİ

Asgari ücret altın karşısında da dramatik ölçüde değer kaybetti. Merkez Bankası'nın yıllık ortalama Cumhuriyet altını fiyatlarına göre 2003 yılında asgari ücretin yıllık tutarı ile 25 altın, 2005'te ise 31,5 altın alınabilmekteydi. Ortalama altın fiyatları ile ortalama yıllık net asgari ücretle çalışan bir işçi 2025 yılı Kasım ayı ortalama Cumhuriyet altını fiyatlarıyla 9,5 Cumhuriyet altını alabilmektedir (Tablo 18, Grafik 25). Hızla artan altın fiyatları karşısında asgari ücretli 2005'ten bu yana 22 Cumhuriyet altını kaybetmiştir.

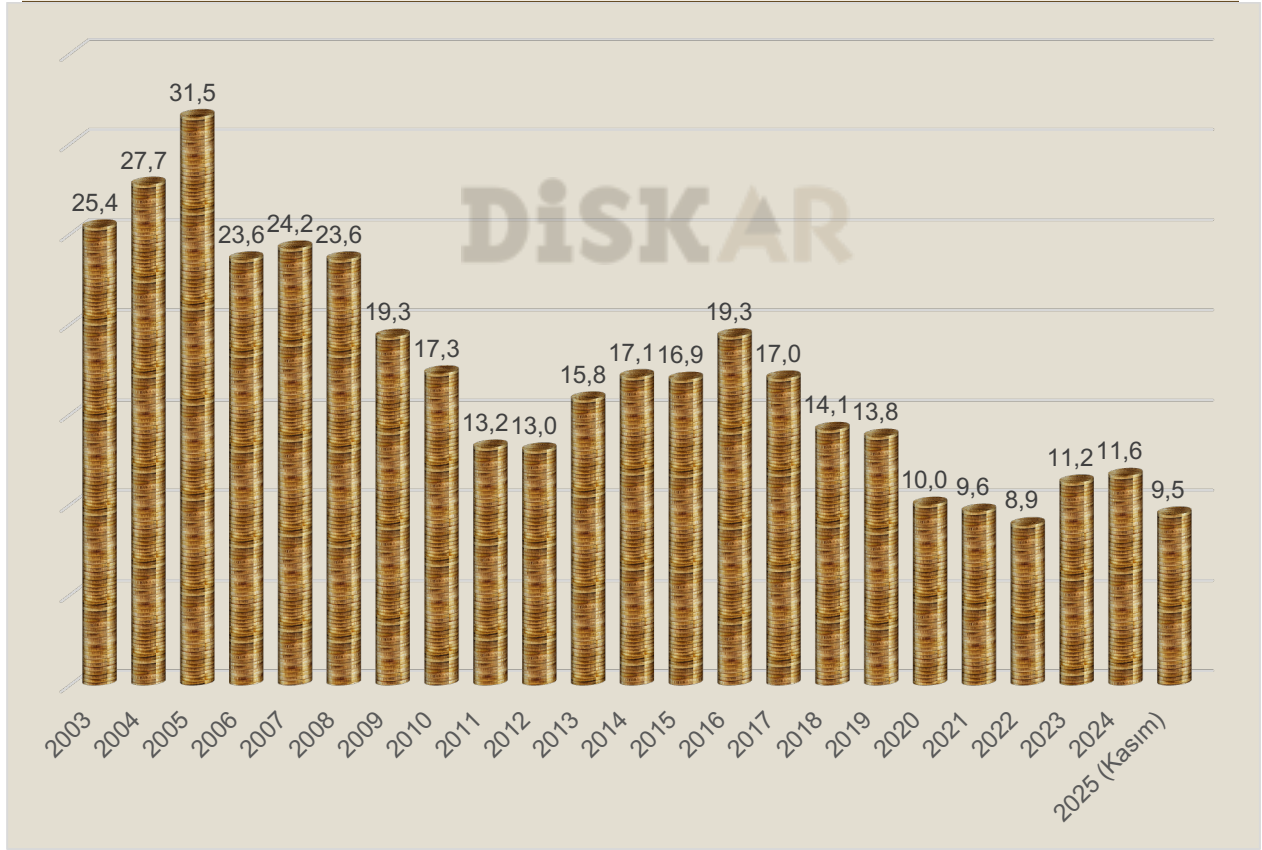
2005'te bir yıllık asgari ücret ile 31,5 Cumhuriyet altını alınabilirken günümüzde ortalama 9,5 Cumhuriyet altını alınabilmektedir. 2005'e göre kayıp 22 altındır.

Tablo 18: Altın Karşısında Asgari Ücret (2003-2025) (TL)

	Yıllık Ortalama Tam Altın Fiyatı (TL) (A)	Net Asgari Ücret (Yıllık Ortalama) (B)	Altın Karşısında Asgari Ücret (B/A)
2003	121	3.072	25,4
2004	131	3.636	27,7
2005	133	4.200	31,5
2006	193	4.560	23,6
2007	200	4.836	24,2
2008	245	5.784	23,6
2009	327	6.324	19,3
2010	401	6.924	17,3
2011	574	7.560	13,2
2012	647	8.412	13,0
2013	586	9.276	15,8
2014	595	10.152	17,1
2015	673	11.388	16,9
2016	807	15.600	19,3
2017	991	16.848	17,0
2018	1.360	19.237	14,1
2019	1.761	24.251	13,8
2020	2.790	27.896	10,0
2021	3.527	33.911	9,6
2022	6.604	58.523	8,9
2023	10.641	119.455	11,2
2024	18.227	204.025	11,2
2025 (Kasım)	28.062	265.248	9,5

Kaynak: TCMB, Cumhuriyet altını fiyatları (yıllık ortalama). TCMB'den ortalama yıllık Cumhuriyet altını verilerinin çekilme tarihi 10 Kasım 2025'tir. DİSK-AR tarafından hesaplanmıştır.

Grafik 25: Altın Fiyatları Karşısında Asgari Ücret (2003-2024)

Kaynak: Tablo 18'den yararlanılarak hazırlanmıştır.

ASGARİ ÜCRET

2026

VERGİ, KESİNTİ VE ENFLASYON YÜKÜ

DiSKAR

TÜRKİYE DEVRİMCİ İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU ARAŞTIRMA MERKEZİ

BÖLÜM 7: VERGİ, KESİNTİ VE ENFLASYON YÜKÜ

Son yıllarda yaşanan yüksek enflasyon ile ücretliler ciddi bir alım gücü kaybı yaşıyor. Yılın ikinci yarısında artan vergi ve kesinti yüküyle de çalışanların ücretleri giderek düşüyor. Böylece bir yandan pahalılık bir yandan adaletsiz vergi ve kesinti yükü çalışanların ücretlerini kemiriyor.⁴³

Çalışanların eline geçen net ücretin azalmasının üç temel nedeni var: Gelir vergisi tarife oranlarının çok yüksek olması, gelir vergisi tarife dilimlerinin düşük tutulması ve böylece çalışanların kısa sürede bir üst vergi dilimine girmesi ile asgari ücret istisnasının matrahtan değil gelir vergisinden indirim yoluyla uygulanması.

Gelir vergisi tarife dilimleri ve bu dilimlere uygulanan kesinti oranları çalışanlar açısından oldukça önemlidir. Vergi dilimleri ve oranları çalışanların hangi gelir düzeyinde ne oranda vergi ödeyeceğini belirler. Gelir vergisi tarife dilimleri ve oranları adil bir biçimde düzenlenmediğinden çalışanların üzerindeki vergi yükü artıyor ve alınan zamların çoğu vergi ve kesintilere gidiyor. Öte yandan asgari ücret istisnasının çalışanlar aleyhine uygulanması da ele geçen net ücretleri düşürüyor.

İşçilerin brüt ücretleri üzerinden alınan vergi ve kesinti yükünden sonra enflasyon da ücretlerini kemiriyor. Böylece işçilerin eline geçen reel net ücret önemli oranda geriliyor. Raporun bu bölümünde işçilerin ücretlerindeki vergi, kesinti ve enflasyon yükü ele alınacaktır.

Ücretleri Eriten Üç Vergi Uygulaması

1-Yüksek Vergi Oranları: Gelir vergisi tarife oranlarının yüksekliği.

2-Düşük Vergi Tarife Dilimleri: Tarife dilimlerinin düşük tutulması nedeniyle çalışanların hızla üst vergi dilimine (yüzde 20, yüzde 27) girmesi.

3-Asgari Ücret İstisna Yöntemi: Asgari ücret istisnasının "matrahtan indirim" yerine "vergiden indirim" yoluyla uygulanması.

ASGARİ ÜCRETE VERGİ İSTİSNASI ÇALIŞANLARIN ALEYHİNE UYGULANIYOR

Bilindiği gibi Ocak 2022'den itibaren ücret gelirlerinin asgari ücret kadar kısmı gelir vergisinden istisna tutulmaya başlandı. Bu uygulama kamuoyunda "asgari ücrete vergi muafiyeti" olarak da bilinmektedir. Dolayısıyla artık asgari ücret üzerinde vergi yükünden söz edilemeyeceği ileri sürülebilir. Ancak asgari ücret vergi istisnasının uygulanma yöntemi/tekniki yüzünden verginin ücretliler üzerinde yük olmaya devam ettiğini söylemek

⁴³ Ücretler üzerindeki vergi ve kesinti yüküne ilişkin daha ayrıntılı bilgi için şu rapora bakılabilir: DİSK-AR (2023), Adaletsiz Vergi ve Kesintiler Ücretleri Nasıl Kemiriyor? 19 Ekim 2023, <https://arastirma.disk.org.tr/?p=10487> (2 Kasım 2023). Bölümde yer alınan hesaplamalar ve veriler bu rapordan alınarak güncellenmiştir.

gerek. Asgari ücret istisnasının matrahtan indirim şeklinde değil de vergiden indirim yoluyla uygulanması çalışanları mağdur ediyor ve daha çok vergi ödemelerine yol açıyor.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 23. maddesinin 18. fıkrasına göre vergi istisnasına konu asgari ücret de toplanarak çalışanın toplam ücreti kümülatif olarak vergi tarife dilimine sokuluyor. Bu durumda istisna edilen vergi tutarı düşüyor ve daha çok vergi ödeyen çalışan mağdur oluyor. Bu uygulama asgari ücret istisnasının vergiden indirim yoluyla uygulanması olarak adlandırılmaktadır. Oysa önce asgari ücretin matrahına istisna uygulanmalı ve ardından kalan ücret miktarı vergi tarife dilimine tabi tutulmalıdır.

Özetle önce brüt ücretten SGK işçi payı primi ve işsizlik sigortası fonu kesintisi yapılmalı, ardından kalan tutardan dönemin aylık asgari ücreti düşülerek vergi tarife oranları uygulanmalıdır. Diğer bir ifadeyle brüt ücretten SGK ve işsizlik fonu kesintisi ve ardından da asgari ücret tutarı düşülerek kalan miktar vergi tarife dilimine sokulmalıdır. Bu uygulama asgari ücret istisnasının matrahtan indirim yoluyla uygulanması olarak adlandırılmaktadır. Çalışan aleyhine olan vergiden indirim uygulaması Gelir Vergisi Kanunu'nun 23. maddesinin 18. fıkrasının değiştirilmesi ile çözülebilir.⁴⁴

Asgari Ücret İstisnası: Yanlış Yöntem, Mağdur Çalışan!

Mevcut Uygulama (Vergiden İndirim): Gelir Vergisi Kanunu'na göre, çalışanın kümülatif vergi matrahına asgari ücret de dahil edilmekte, böylece çalışan hızla üst vergi dilimine girmektedir. Ardından hesaplanan vergiden, asgari ücrete isabet eden vergi düşülmektedir. Bu yöntem, çalışanın daha yüksek orandan vergi ödemesine neden olmaktadır.

Olması Gereken (Matrahtan İndirim): Önce brüt ücretten asgari ücret tutarı düşülmeli, kalan tutar vergi matrahı kabul edilerek vergilendirilmelidir.

ASGARİ ÜCRET VE VERGİ TARİFE DİLİMİ

Ücretlilerin pek çoğu asgari ücretle çalışıyor olmasına rağmen vergi dilimi artışında asgari ücret artışının hesaba katılmaması sebebiyle asgari ücret ve ilk vergi dilimi arasındaki makas kapanıyor. 2000 yılında vergi tarife ilk dilimi brüt asgari ücretin 21,9 katıydı. Asgari ücret ve vergi tarife ilk dilimi arasındaki makas giderek kapandı ve 2014 yılında 10 katına, 2025 yılında ise 6 katına kadar geriledi (Tablo 19). Asgari ücret civarında ücret alanlar, günümüzde geçmişe göre daha hızla bir biçimde bir üst vergi dilimine giriyorlar ve daha fazla vergi ödemek zorunda kalıyorlar.

2000 yılında vergi tarife ilk dilimi brüt asgari ücretin 21,9 katıyken
2025 yılında 6,1 katına geriledi.

⁴⁴ Murat Batı (2023) "Vergi Dilimi Değişiklik Talebi Fare Bile Doğurmaz". T24, <https://t24.com.tr/yazarlar/murat-bati/vergi-dilimi-degisiklik-talebi-fare-bile-doguramaz,38072> (23 Kasım 2024).

Tablo 19: İlk Vergi Tarife Dilimi Brüt Asgari Ücretin Kaç Katı? (2000-2025) (TL)

	İlk Vergi Tarife Dilimi	Brüt Asgari Ücret (Aylık)	İlk Vergi Tarife Dilimi Brüt Asgari Ücretin Kaç Katı?
2000	2.500	114	21,9
2001	2.800	143	19,5
2002	3.800	236	16,1
2003	5.000	306	16,3
2004	6.000	434	13,8
2005	6.600	489	13,5
2006	7.000	531	13,2
2007	7.500	574	13,1
2008	7.800	624	12,5
2009	8.700	680	12,8
2010	8.800	745	11,8
2011	9.400	817	11,5
2012	10.000	914	10,9
2013	10.700	1.000	10,7
2014	11.000	1.103	10,0
2015	12.000	1.238	9,7
2016	12.600	1.647	7,7
2017	13.000	1.778	7,3
2018	14.800	2.030	7,3
2019	18.000	2.558	7,0
2020	22.000	2.943	7,5
2021	24.000	3.577	6,7
2022	32.000	5.737	5,6
2023	70.000	11.711	6,0
2024	110.000	20.003	5,5
2025	158.000	26.005	6,1

Kaynak: ÇSGB asgari ücret verileri, brüt asgari ücret. 2005 yılına kadar olan asgari ücret tutarlarında altı sıfır atılmıştır. Gelir İdaresi Başkanlığı, Gelir Vergisi Tarifesi.

2025 YILINDA ENFLASYON VE VERGİLERİN İŞÇİ ÜCRETLERİNE ON AYLIK FATURASI EN AZ 1,8 TRİLYON OLDU!

Gelir vergisinin işçilerin brüt ücretlerini eritmesinin yanında yüksek enflasyon da net harcanabilir ücreti reel olarak aşındırıyor. İşçi ücretlerindeki kayıplar tekil, bireysel bazda olduğu gibi toplam ve birikimli olarak da devasa boyutlara ulaşmış durumdadır. Sadece SGK kapsamındaki işçileri (yaklaşık 17 milyon) kapsayan araştırmamıza göre bir yandan enflasyon öte yandan artan gelir vergisi yükü nedeniyle harcanabilir gerçek (reel) ücretler büyük bir erozyonla karşı karşıya. Devasa boyutlara ulaşan ücretlilerin gelirlerindeki bu erime, işçilerden varlıklı kesimlere ciddi bir gelir transferi anlamına geliyor.

Vergi ve Enflasyon Kayıpları

Vergi Kaybı: İşçilerin gelir ve damga vergisinden kaynaklı kaybı **794,6 Milyar TL**'dir.

Enflasyon Kaybı: Yüksek enflasyonun ücretlerde yarattığı erime **994,4 Milyar TL**'dir.

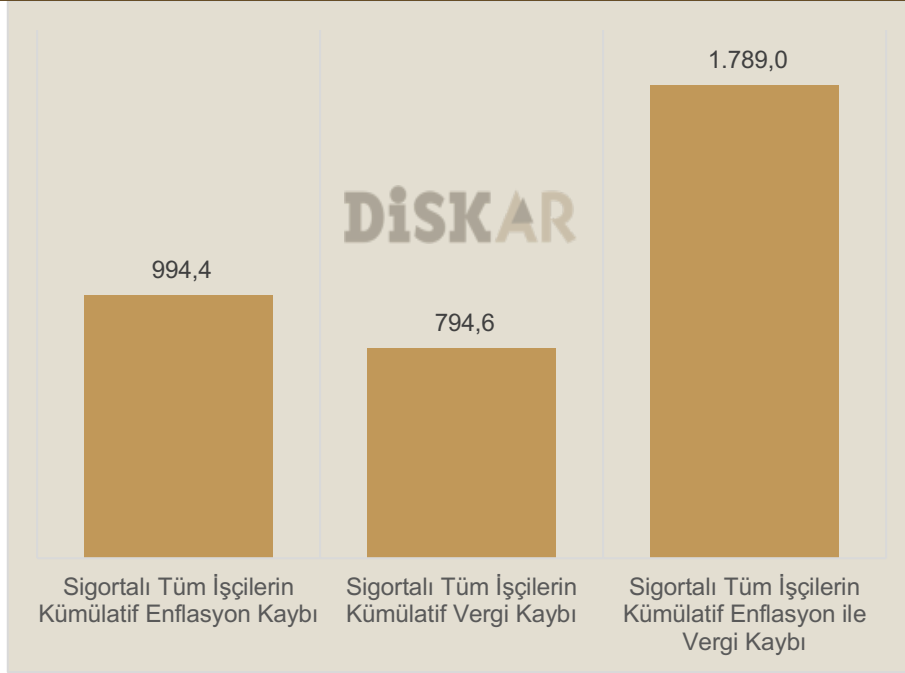
Toplam Fatura: İşçilerin cebinden çıkan toplam kayıp **1 Trilyon 789 Milyar TL**'yi bulmaktadır.

ORTALAMA İŞÇİ ÜCRETLERİNDE TOPLAM KAYIPLAR

Enflasyon ile vergi ve kesintilerin işçi ücretlerinde yarattığı toplam kayıp devasa boyutlara ulaşıyor. Ele geçen harcanabilir ücretler önce vergi ve kesinti yükü nedeniyle düşüyor, ardından enflasyonun etkisiyle alım gücü eriyor.

Gelir ve damga vergilerinin işçilere on aylık toplam faturası birikimli olarak **794,6 milyar TL**'dir.

Grafik 26: Enflasyon ile Vergilerin* Ortalama İşçi Ücretinde Yarattığı On Aylık Toplam Kayıp (Birikimli) (Ocak-Ekim 2025) (Milyar TL)

Kaynak: Hesaplama yöntemi için bakınız: DİSK-AR, Ücret Kayıpları İzleme Raporu (Kasım 2025)

*Yalnızca gelir ve damga vergisi kaybı esas alınmıştır, kesintiler (SGK ve işsizlik sigortası primi) dahil değildir.

Enflasyonun sigortalı işçilere on aylık toplam faturası birikimli olarak en az **994,4 milyar TL**'dir.

SGK verilerine göre 2025 yılının ilk 6 ayında işçi ücretleri ortalama brüt 48.210 TL ve temmuz itibarıyla ise 50.670 TL, sigortalı işçi sayısı ise 16 milyon 974 bindir.⁴⁵ İşçilerin yılın ilk on ayında vergilerden (gelir ve damga) kaynaklı ücret erimesi 794,6 milyar TL'dir (Tablo 20). On aylık enflasyon kaybı ise tüm sigortalı işçiler için toplam 994,4 milyar TL'yi bulmaktadır. Böylece yılın ilk on ayında enflasyonun ve gelir vergisinin sigortalı tüm işçilere birikimli toplam faturası 1 trilyon 789 milyar TL'yi bulmaktadır (Tablo 20, Grafik 26).

Tablo 20: Enflasyon ile Damga ve Gelir Vergisinin Ortalama İşçi Ücretinde Yarattığı On Aylık Birikimli Toplam Kayıp (Ocak-Ekim 2025) (TL)

	Sigortalı Tüm İşçilerin Birikimli Vergi Kaybı (1)	Sigortalı Tüm İşçilerin Birikimli Enflasyon Kaybı (3)	Sigortalı Tüm İşçilerin Birikimli Enflasyon ve Vergi Kaybı (1+3)
Ocak	49.034.624.670	31.228.298.016	80.262.922.686
Şubat	97.802.121.470	77.043.726.323	174.845.847.793
Mart	146.653.769.930	139.267.423.958	285.921.193.888
Nisan	201.339.439.380	223.470.117.146	424.809.556.526
Mayıs	286.225.422.800	319.831.394.966	606.056.817.766
Haziran	371.565.773.920	426.851.987.564	798.417.761.484
Temmuz	464.291.144.560	521.383.418.956	985.674.563.516
Ağustos	543.473.537.520	645.869.399.936	1.189.342.937.456
Eylül	669.045.192.001	809.868.061.604	1.478.913.253.606
Ekim	794.569.636.267	994.433.932.132	1.789.003.568.399

Kaynak: Hesaplama yöntemi için metaveriye bakınız.

* Yalnızca gelir ve damga vergisi kaybı esas alınmıştır. Dolaylı vergiler dahil değildir.

** Sigortalı tüm işçiler için on aylık toplam kayıp

BİRİKİMLİ TOPLAM KAYIPLAR

Kayıplar her ay hızla artmaya devam ediyor. Enflasyon oranının yüzde 5 olduğu Ocak 2025 döneminde sigortalı tüm işçilerin vergi kaybı toplamda 49 milyar TL idi. Gelir vergisi ve kesintilerin ardından enflasyonun tüm sigortalı işçilere Ocak 2025'teki faturası 31,2 milyar TL olmaktadır. Böylece Ocak 2025'te gelir ile damga vergisinin ve enflasyonun (kesintiler hariç) sigortalı tüm işçilere faturası 80,3 milyar TL idi (Tablo 20).

Ancak ocak ve ekim ayları arası dönemde gelir vergisi yükü ve enflasyonun faturası ağırlaşmıştır. Ekim 2025'te sigortalı tüm işçilerin gelir ve damga vergisi kaybı 125,5 milyar TL'ye, enflasyon kaybı ise 184,6 milyar TL'ye ulaşmıştır (Tablo 20).

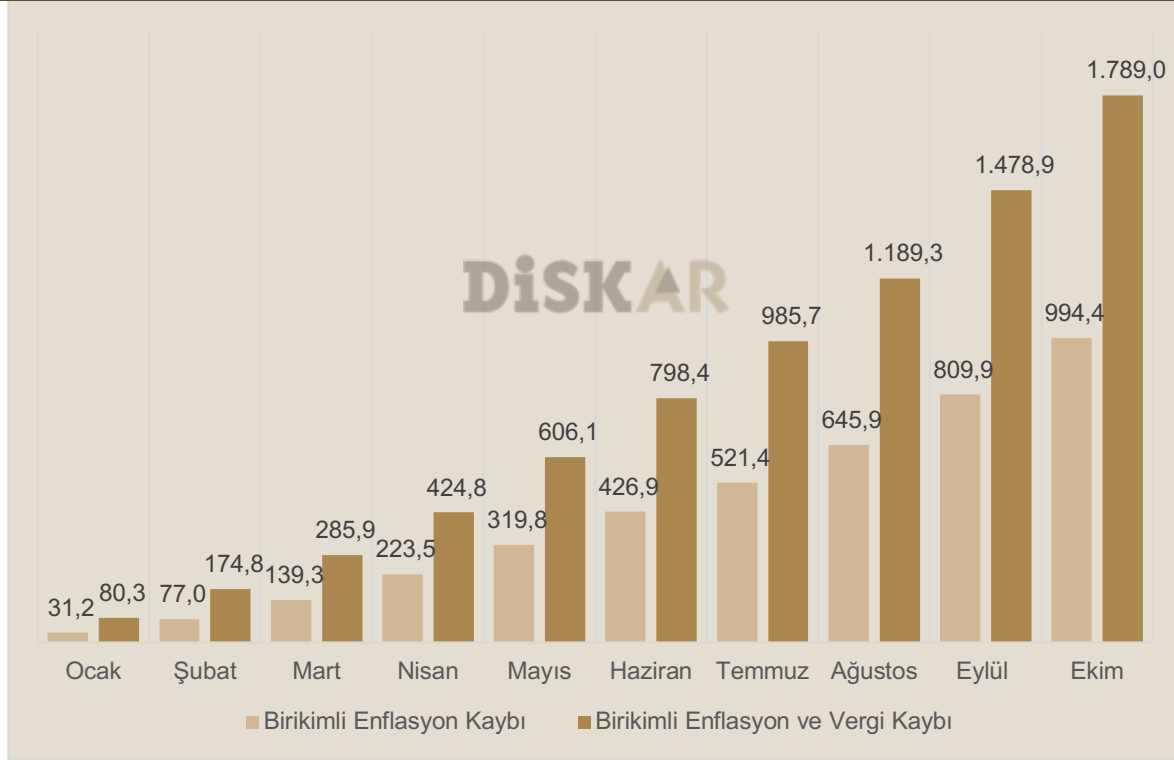
Ücretlerde vergi ve enflasyon nedeniyle yaşanan aylık birikimli kayıp (her ayın önceki aylarla toplanması) durumun vahametini açıkça ortaya koymaktadır. Ocak 2025'te 80,3 milyar TL olan

⁴⁵ SGK tarafından yayımlanan istatistiklerde sigortalı sayıları ve sigortalıların kazançları aylara göre farklılık göstermektedir. Yılın ilk yarısı için brüt işçi ücreti ortalama 48.210 TL ve ikinci yarısı için 50.670 TL olarak esas alınmıştır. Sigortalı sayısına ve ücret tutarına ilişkin ifade SGK tarafından yayımlanan son veri olan Ağustos 2025 dönemine aittir. Ayrıntılı bilgi DİSK-AR, Ücret Kayıpları İzleme Raporu (Kasım 2025) sonundaki metaveride yer almaktadır.

gelir ile damga vergisinin ve enflasyonun ücretlerde yarattığı erime 22,4 kat artarak Ekim 2025'te 1 trilyon 789 milyar TL'ye ulaştı (Tablo 20, Grafik 27).

Birikimli kayıplar, aylık kayıplara önceki ayların da eklenmesiyle oluşan toplam erimeyi ortaya koyması açısından önemlidir.

Grafik 27: Enflasyon ile Vergilerin* Ortalama İşçi Ücretinde Yarattığı Birikimli Toplam Kayıp (Ocak-Ekim 2025) (Milyar TL)

* Yalnızca gelir ve damga vergisiyle enflasyon esas alınmıştır, kesintiler dahil değildir.

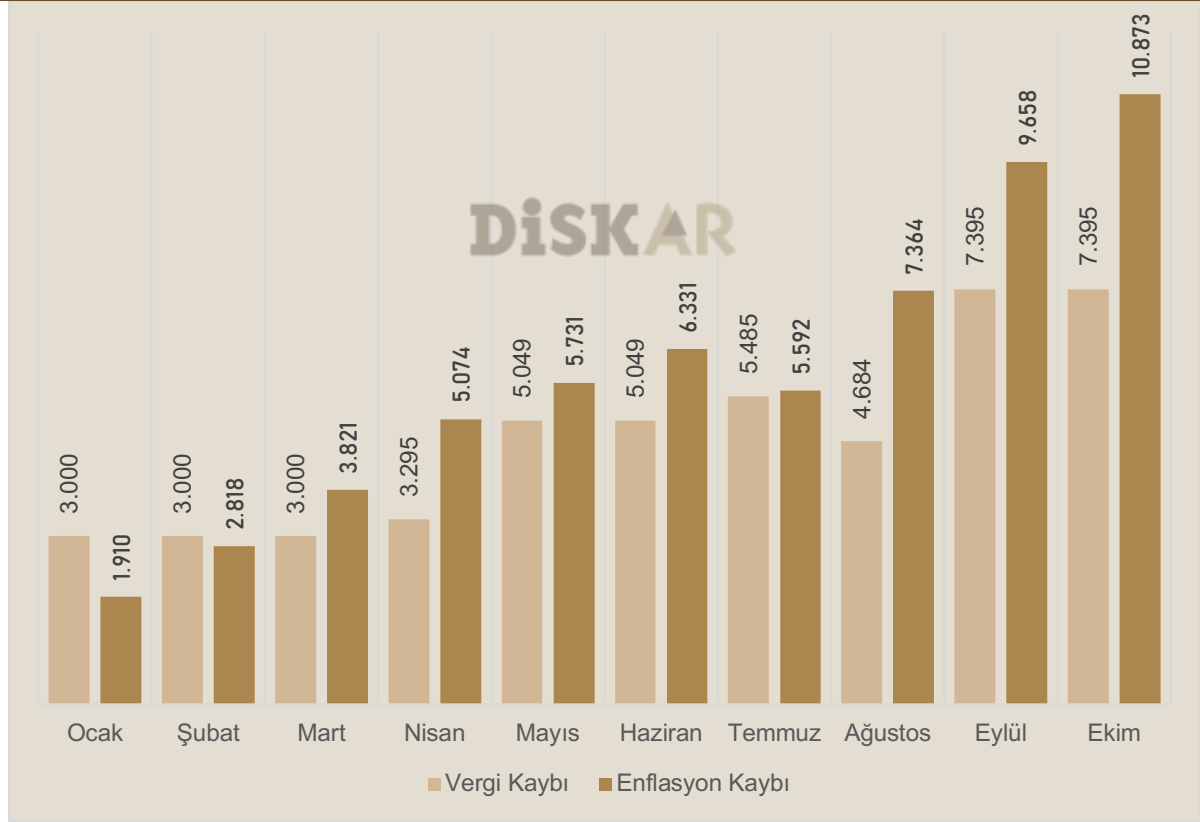
ORTALAMA İŞÇİ ÜCRETİNDE BİREYSEL/TEKİL KAYIPLAR

Enflasyon ve gelir vergisi yükündeki artış işçilerin ücretlerini bireysel/tekil olarak da aşındırıyor. Sigortalı işçiler için ortalama aylık brüt ücret yılın ilk yarısında ortalama 48.210 TL ve ikinci yarısında 50.670 TL olarak kabul edilmiştir.⁴⁶ Bu ücretler Ocak ve Ekim 2025 arası dönemde hem vergi takozu hem de enflasyon sebebiyle ciddi biçimde eridi. Ocak 2025'te 48.210 TL'lik brüt ortalama ücretin gelir ve damga vergisi sebebiyle tekil kaybı 2.996,3 TL iken kesintilerle birlikte kayıp 10.231 TL idi (Tablo 20).

Ocak 2025'teki yüzde 5'lik enflasyon etkisiyle ise ücret 1.910 TL daha kaybetti. Böylece Ocak 2025'te işçinin vergi ve kesinti ile enflasyon sonrası net reel ücreti 36.069 TL'ye geriledi (Tablo 20).

⁴⁶ Bu ortalamalar SGK verilerine dayalı olup temmuz ve ağustos ayları tahminidir.

Grafik 28: Enflasyon ve Verginin* Ortalama İşçi Ücretinde Yarattığı On Aylık Bireysel/Tekil Kayıp (Ocak-Ekim 2025) (Aylık) (TL)

* Yalnızca gelir ve damga vergisiyle enflasyon esas alınmıştır, kesintiler dahil değildir.

Not: Bazı aylarda vergi kesintisi miktarlarındaki düşüş asgari ücretin vergi diliminin değişmesi ve istisna miktarının artmasıyla kesinti miktarının düşmesinden kaynaklanmaktadır.

Ekim 2025'te enflasyon ile gelir ve damga vergisinin faturası işçi başına ortalama 14.996 TL'dir.

Yıl içinde vergi tarife dilimlerinin değişmesi sebebiyle işçilerin gelir vergisi ve kesinti yükü artmıştır. Ocak 2025'te 2.999,6 TL olan ortalama ücretin gelir vergisi yükü, Nisan 2025'te 3.295 TL'ye, Mayıs 2025'te 5.048,5 TL'ye, Eylül 2025 itibarıyla 7.395 TL'ye yükselmiştir.

SGK ve işsizlik sigortası primi kesintisi ile birlikte, ortalama ücretin gelir ile damga vergisi ve kesinti yükü Ekim 2025'te 14.996 TL'dir (Tablo 21). On aylık yüzde 28,63'lük enflasyon da hesaba katıldığında Ekim 2025 döneminde işçinin reel ücreti 24.801 TL'ye kadar gerilemektedir. Böylece Ekim 2025'te ortalama işçi ücretlerinin yarısı vergi, kesinti ve enflasyon sebebiyle erimiştir.

Ekim 2025'te gelir vergisi ve kesinti ile enflasyon sebebiyle işçi ücretleri ortalama yüzde 51,1 oranında geriledi.

Tablo 21: Enflasyon ile Vergi (*) ve Kesintilerin Ortalama İşçi Ücretinde Yarattığı On Aylık Tekil Kayıp (Ocak-Ekim 2025) (TL)

	Brüt Ücret	Vergi Kaybı	Vergi ve Kesinti Kaybı	Nominal Ücret	Enflasyon Kaybı	Reel Net Ücret	Vergi ve Enflasyon Kaybı
Ocak	48.210	2.999,6	10.231	37.979	1.910	36.069	4.910
Şubat	48.210	2.999,6	10.231	37.979	2.818	35.161	5.818
Mart	48.210	2.999,6	10.231	37.979	3.821	34.158	6.820
Nisan	48.210	3.295,3	10.527	37.683	5.074	32.609	8.369
Mayıs	48.210	5.048,5	12.280	35.930	5.731	30.199	10.780
Haziran	48.210	5.048,5	12.280	35.930	6.331	29.599	11.380
Temmuz	50.670	5.485,4	13.086	37.584	5.592	31.992	11.078
Ağustos	50.670	4.684,2	12.285	38.385	7.364	31.021	12.049
Eylül	50.670	7.395,0	14.996	35.674	9.658	26.016	17.053
Ekim	50.670	7.395,0	14.996	35.674	10.873	24.801	18.268
Toplam (**)	491.940	47.351	121.142	370.798	59.173	311.625	106.524

* Yalnızca gelir ve damga vergisiyle enflasyon esas alınmıştır

** Sigortalı tek bir işçi için on aylık birikimli toplam kayıp

Not: Bazı aylarda vergi kesintisi miktarlarındaki düşüş asgari ücretin vergi diliminin değişmesi ve istisna miktarının artmasıyla kesinti miktarının düşmesinden kaynaklanmaktadır.

ÜCRET GRUPLARINA GÖRE BİREYSEL/TEKİL ERİME

Bu araştırmada 5 işçi ücret grubu ele alınarak brüt ücretlerin gelir vergisi ve kesinti ile enflasyon karşısındaki tekil (bireysel) erimesi ortaya konulmaktadır:

-2025 yılı brüt asgari ücreti (26.006 TL)

-asgari ücretin 1,5 katı (39.008 TL)

-asgari ücretin 2 katı (52.011 TL)

-asgari ücretin 2,5 katı (65.014 TL)

-asgari ücretin 3 katı (78.017 TL)

Bu brüt ücretlere önce yasal vergi ve prim kesintileri uygulanmış, ardından bulunan net harcanabilir ücretin enflasyon karşısındaki erimesi hesaplanmıştır.

2024 yılında asgari ücret yılda bir kez belirlendi. 2025 yılı asgari ücreti de 2024 yıl sonu enflasyon oranının (yüzde 44,3) oldukça altında, yüzde 30'luk bir artışla brüt 26.006 TL ve net 22.105 TL olarak belirlendi. 2025 yılı asgari ücretinin 2024 yıllık enflasyonundan çok düşük belirlenmesi ücretle çalışanları ciddi bir kayba uğrattı. Öte yandan 2025 asgari ücretinde de yıl içinde artış yapılmadı.

Bu çalışmada 2025 için belirlenen asgari ücretin sadece 2025 resmi enflasyonuna⁴⁷ göre kaybı dikkate alındı. Önceki kayıplar bu çalışmanın konusu değil. Bu konuda DİSK-AR tarafından yapılan diğer araştırmalara (asgari ücret araştırmaları gibi) bakılabilir.

Tablo 22: İşçi Ücretlerinde Bireysel/Tekil Kayıplar (Ekim 2025) (TL)

	Brüt Ücret (TL)	Toplam Vergi ve Prim Kesintisi (TL)	Nominal Net Ücret (TL)	Enflasyona Göre Erime (TL)	Reel Net Ücret (TL)	Toplam Kesinti ve Erime (TL)
Asgari ücret (*)	26.006	3.901	22.105	6.322	15.783	10.223
Asgari ücretin 1,5 katı	39.008	8.270	30.738	8.800	21.938	17.070
Asgari ücretin 2 katı	52.011	15.515	36.496	10.449	26.047	25.964
Asgari ücretin 2,5 katı	65.014	20.548	44.466	12.731	31.735	33.279
Asgari ücretin 3 katı	78.017	25.582	52.435	15.012	37.423	40.594

Kaynak: ÇSGB, Asgari Ücret 2025. TÜİK, Tüketici Fiyat Endeksi, Ekim 2025. Vergi ve kesinti hesaplamaları DİSK Mali Dairesi tarafından yapılmıştır. DİSK-AR tarafından hazırlanmıştır.

(*) Asgari ücret gelir vergisi istisnasına tabidir. Ancak asgari ücretten SGK ve işsizlik sigortası primi kesilmektedir.

1-ASGARİ ÜCRETE YAŞANAN KAYIPLAR

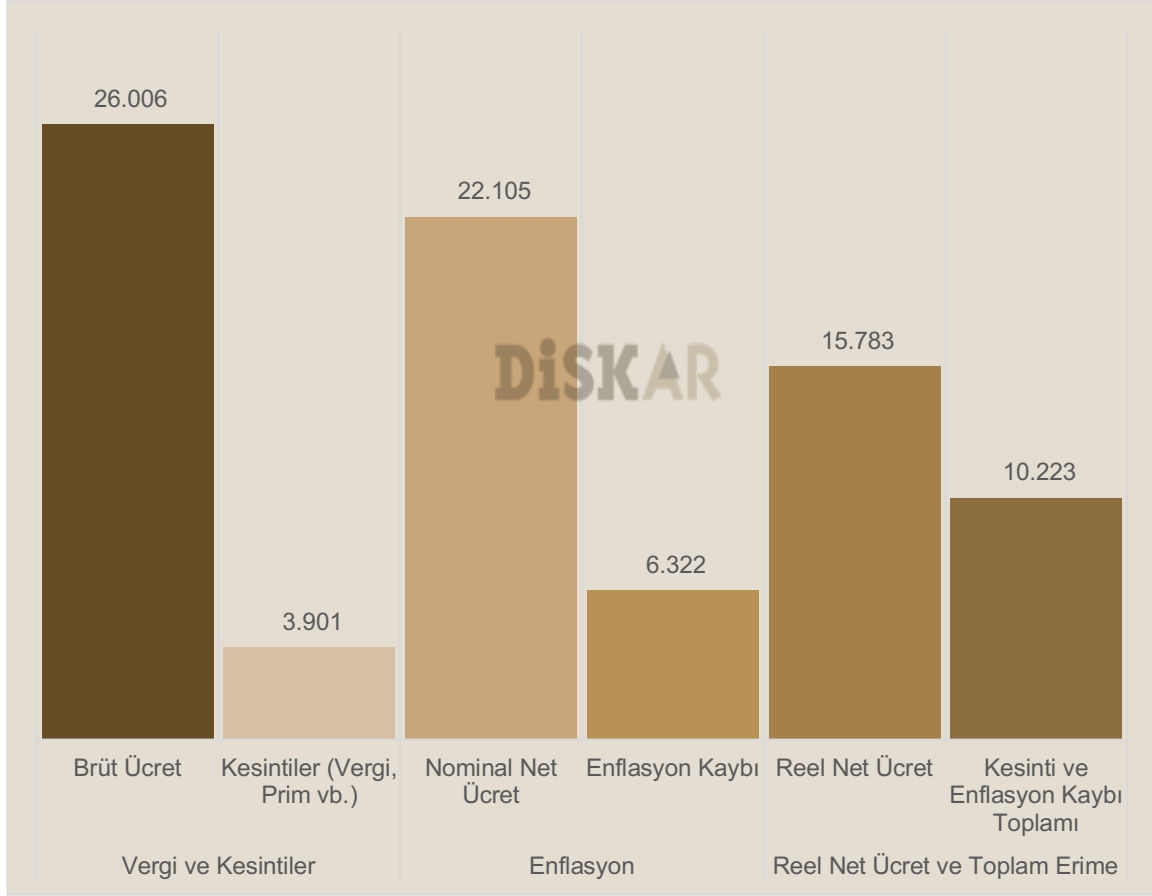
Türkiye’de işçilerin ezici bölümü asgari ücret civarında bir ücretle çalışmaktadır. Bu nedenle asgari ücretin enflasyon karşısındaki kaybı, milyonlarca işçinin kaybı anlamına gelmektedir. 2025 asgari ücreti brüt 26.006 TL olarak belirlendi. Asgari ücret gelir vergisinden istisna olsa da 3.901 TL tutarında SGK ve işsizlik sigortası primi kesintileri söz konusudur. Böylece kesintiler sonrası asgari ücret net 22.105 TL olmaktadır (Tablo 21).

TÜİK verilerine göre Ocak-Ekim 2025 arası on aylık resmi enflasyon oranı yüzde 28,63 olarak gerçekleşmiştir. Böylece net asgari ücretin enflasyona göre kaybı on ayda toplam 6.322 TL olmuştur. Asgari ücret, Ekim 2025’te reel net 15.783 TL’ye gerilemiştir (Tablo 22, Grafik 29) 26.006 TL’lik brüt asgari ücrette Ekim 2025’te kesinti, enflasyon ve vergi nedeniyle yaşanan kayıp 10.223 TL olmuştur.

Asgari ücretin Ekim 2025’te enflasyon kaybı en az 6.322 TL oldu.

⁴⁷ Ücretlerdeki enflasyon erimesi TÜİK’in resmi enflasyon verileri dikkate alınarak yapıldı. Bu verilerin tartışmalı ve olası en düşük enflasyon verileri olduğu dikkate alındığında erimenin daha yüksek olacağı açıktır.

Grafik 29: Asgari Ücretin Kesinti ve Enflasyon Nedeniyle Kaybı (Ekim 2025) (TL)

Kaynak: Tablo 21'den alınmıştır.

Asgari ücretin Ocak 2025 döneminde enflasyon nedeniyle kaybı ise 1.112 TL idi. Ocak-Ekim 2025 arasındaki on aylık dönemde asgari ücrette vergi, kesinti ve enflasyon nedeniyle yaşanan toplam kayıp 74.876 TL'dir (Tablo 23). Böylece asgari ücret yılın ilk on ayında enflasyon ile vergi ve prim kesintisi sebebiyle yüzde 28,8 erimiştir.

Asgari ücrete Ekim 2025'te de ara zam yapılmaması hem asgari ücrette hem de tüm ücretlerde kayıpları büyüttü.

2025'in on ayında asgari ücretin yüzde 28,8'i kesinti ve enflasyon sebebiyle eridi.

Tablo 23: Asgari Ücretin Kesinti ve Enflasyon Nedeniyle Kaybı (Ocak-Ekim 2025) (TL)

	Brüt Ücret (TL)	Toplam Vergi (*) ve Prim Kesintisi (TL)	Nominal Net Ücret (TL)	Enflasyona Göre Erime (TL)	Reel Net Ücret (TL)	Brüt Ücretten Kesinti ve Erime (TL)
Ocak	26.006	3.901	22.105	1.112	20.993	5.013
Şubat	26.006	3.901	22.105	1.640	20.465	5.541
Mart	26.006	3.901	22.105	2.224	19.881	6.125
Nisan	26.006	3.901	22.105	2.953	19.151	6.855
Mayıs	26.006	3.901	22.105	3.336	18.769	7.237
Haziran	26.006	3.901	22.105	3.685	18.420	7.586
Temmuz	26.006	3.901	22.105	4.218	17.887	8.119
Ağustos	26.006	3.901	22.105	4.753	17.352	8.654
Eylül	26.006	3.901	22.105	5.621	16.483	9.523
Ekim	26.006	3.901	22.105	6.322	15.783	10.223
Toplam	260.060	39.010	221.047	35.863	185.184	74.876

(*) Asgari ücret vergi istisnasına tabidir. Kesintiler SGK ve İşsizlik Sigortası primleridir.

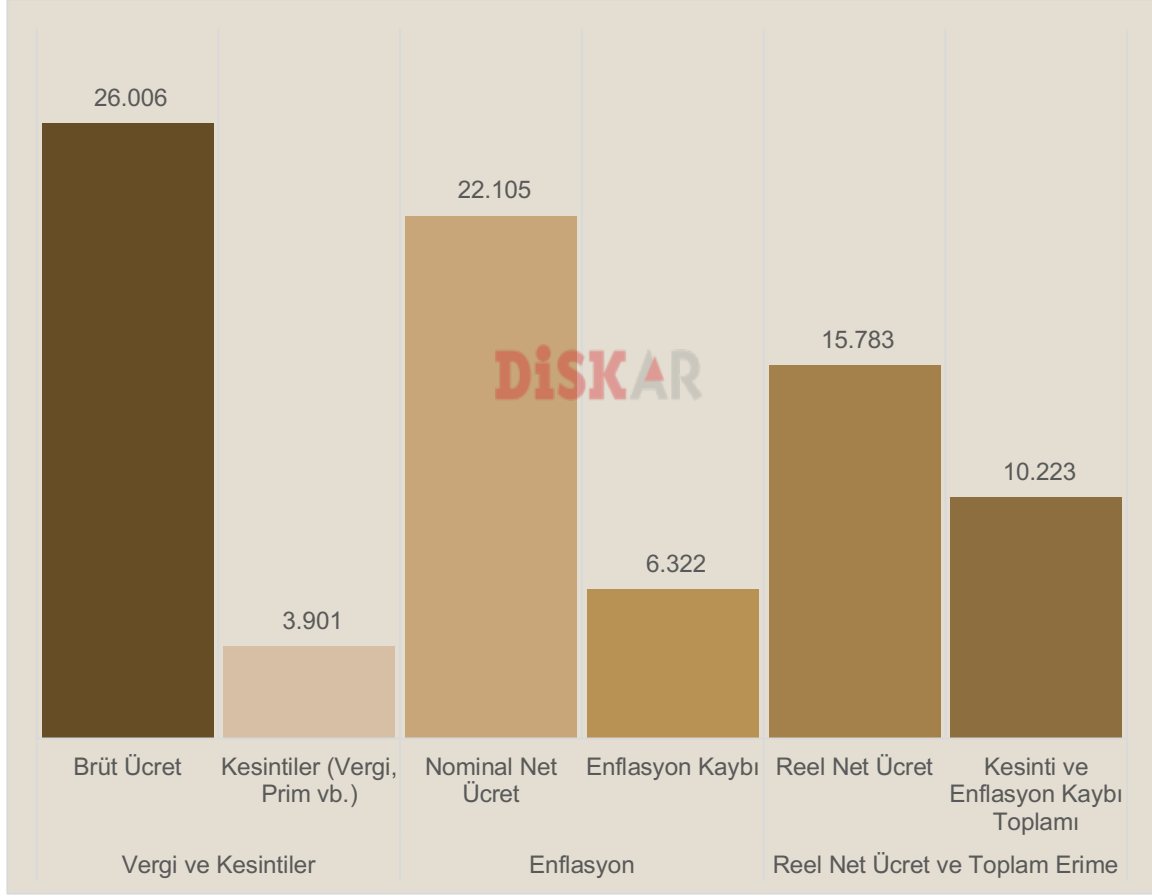
Not: Bazı aylarda vergi kesintisi miktarlarındaki düşüş asgari ücretin vergi diliminin değişmesi ve istisna miktarının artmasıyla kesinti miktarının düşmesinden kaynaklanmaktadır.

2-ASGARİ ÜCRETİN 1,5 KATI DÜZEYİNDE ÜCRETLERDE YAŞANAN KAYIPLAR

2025 Eylül itibarıyla brüt asgari ücretin 1,5 katı 39.008 TL'dir. Bu ücret, Ekim 2025 itibarıyla yüzde 27'lik vergi dilimine girmiştir ve bu nedenle kaybı artmaktadır. Ekim 2025'te 39.008 TL'lik brüt ücretin gelir vergisi, damga vergisi, işsizlik sigortası primi ve SGK primi sonrası ele geçen neti 30.738 TL olmaktadır. Böylece ücretin 8.270 TL'si Ekim 2025'te doğrudan vergi ve kesintilere gitmektedir. On aylık yüzde 28,63'lük enflasyon kaybı sonrası ise reel net ücret 21.938 TL'ye gerilemektedir. Toplam vergi, kesinti ve enflasyon kaybı Ekim 2025'te 17.070 TL'ye ulaşmaktadır (Tablo 24, Grafik 30).

Asgari ücretin 1,5 katı düzeyindeki ücrette enflasyon nedeniyle kayıp Ekim 2025'te 8.800 TL oldu.

Grafik 30: Asgari Ücretin 1,5 Katı Düzeyi Ücretlerde Kesinti ve Enflasyon Nedeniyle Kayıp (Ekim 2025) (TL)

Kaynak: Tablo 23'ten alınmıştır.

Asgari ücretin 1,5 katı düzeyinde ücretlerin Ocak 2025 döneminde enflasyon nedeniyle kaybı 1.579 TL idi. Ocak 2025 döneminde vergi ve kesintilerin ücrete faturası ise 7.845 TL idi. Ekim 2025 döneminde ücretin üçüncü vergi diliminde olması ve artan enflasyon, ücreti eritmiştir. Ocak-Ekim 2025 arasındaki on aylık dönemde bu ücret düzeyi toplam 131.530 TL kaybetmiştir (Tablo 24). Böylece asgari ücretin 1,5 katı düzeyindeki ücretler yılın ilk on ayında enflasyon ile vergi ve prim kesintisi sebebiyle yüzde 33,7 erimiştir.

2025'in on ayında asgari ücretin 1,5 katı düzeyindeki ücretlerin yüzde 33,7'si vergi ve kesinti ile enflasyona gitti.

Tablo 24: Asgari Ücretin 1,5 Katı Düzeyi Ücretlerde Kesinti ve Enflasyon Nedeniyle Kayıp (Ocak-Ekim 2025) (TL)

	Brüt Ücret (TL)	Toplam Vergi (*) ve Prim Kesintisi (TL)	Nominal Net Ücret (TL)	Enflasyona Göre Erime (TL)	Reel Net Ücret (TL)	Brüt Ücretten Kesinti ve Erime (TL)
Ocak	39.008	7.608	31.400	1.579	29.821	9.187
Şubat	39.008	7.608	31.400	2.330	29.071	9.938
Mart	39.008	7.608	31.400	3.159	28.242	10.766
Nisan	39.008	7.608	31.400	4.195	27.205	11.803
Mayıs	39.008	7.997	31.011	4.680	26.332	12.676
Haziran	39.008	9.265	29.743	4.958	24.785	14.223
Temmuz	39.008	9.265	29.743	5.675	24.068	14.940
Ağustos	39.008	8.324	30.684	6.597	24.087	14.921
Eylül	39.008	8.160	30.848	7.845	23.003	16.005
Ekim	39.008	8.270	30.738	8.800	21.938	17.070
Toplam	390.081	81.713	308.369	49.818	258.551	131.530

Sadece gelir ve damga vergisi dahildir.

Not: Bazı aylarda vergi kesintisi miktarlarındaki düşüş asgari ücretin vergi diliminin değişmesi ve istisna miktarının artmasıyla kesinti miktarının düşmesinden kaynaklanmaktadır.

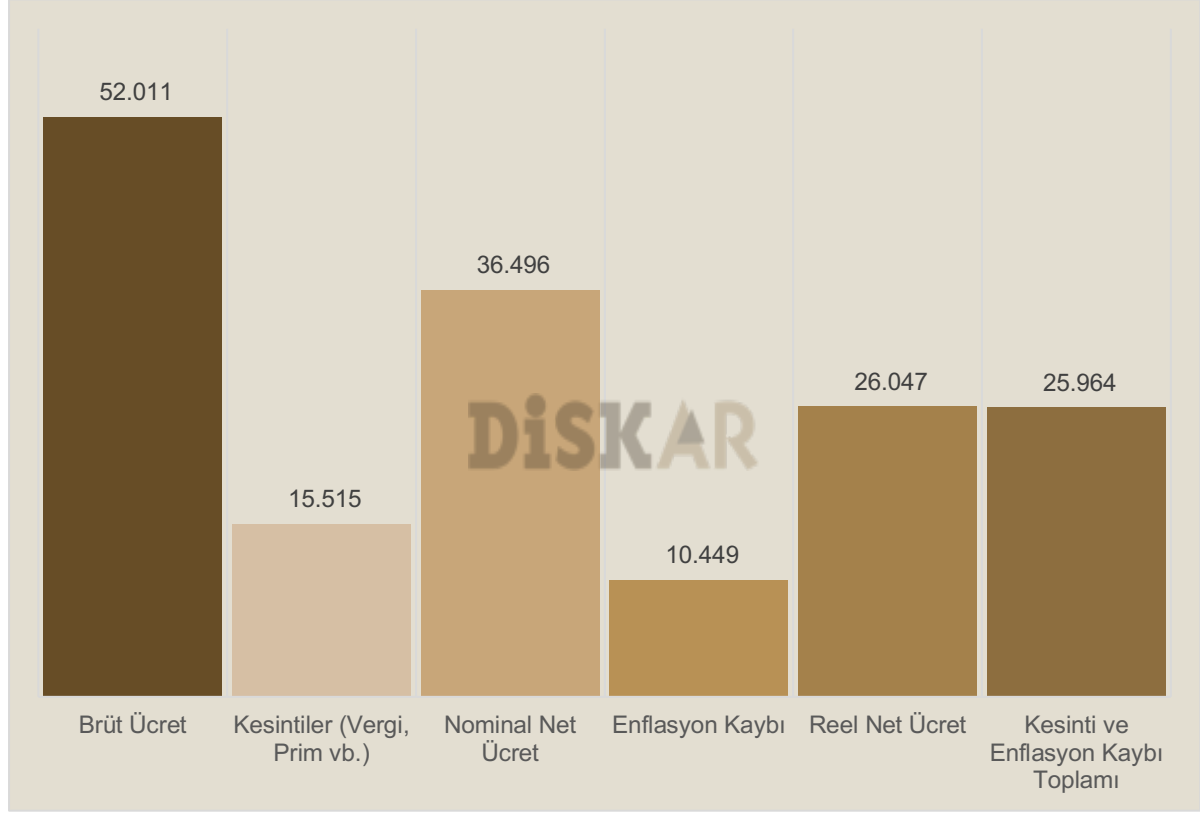
3-ASGARİ ÜCRETİN 2 KATI DÜZEYİNDE ÜCRETLERDE YAŞANAN KAYIPLAR

Brüt asgari ücretin 2 katı düzeyinde (brüt 52.011 TL) bir ücretle çalışan bir işçinin eline geçen kullanılabilir reel ücret, yılın onuncu ayında 26.047 TL'ye gerilemektedir. Asgari ücretin 2 katı düzeyindeki ücretin Nisan 2025 itibarıyla yüzde 20'lik ikinci vergi dilimine, Ağustos 2025 itibarıyla ise yüzde 27'lik vergi dilimine girmesi sebebiyle brüt ücretten vergi ve kesinti miktarı yüksektir. Ekim 2025 itibarıyla brüt ücretten vergi ve kesintiye 15.515 TL gitmekte ve nominal ücret Ekim 2025 itibarıyla 36.496 TL'ye gerilemektedir. Başka bir deyişle yılın onuncu ayında bu ücret düzeyinin yarısı vergi, kesinti ve enflasyona gitmiştir.

Asgari ücretin 2 katı düzeyindeki ücrette enflasyon nedeniyle kayıp Ekim 2025'te 10.449 TL oldu.

Ocak-Ekim 2025 arası on aylık resmi enflasyon (yüzde 28,63) nedeniyle işçinin eline geçen ücret 10.449 TL daha azalmaktadır. Böylece işçinin ücreti Ekim 2025'te 25.964 TL kayıp yaşamaktadır (Tablo 25, Grafik 31).

Grafik 31: Asgari Ücretin 2 Katı Düzeyi Ücretlerde Kesinti ve Enflasyon Nedeniyle Kayıp (Ekim 2025) (TL)

Kaynak: Tablo 21'den alınmıştır.

Asgari ücretin 2 katı düzeyinde ücretlerin Ocak 2025 döneminde enflasyon nedeniyle kaybı 2.047 TL idi. Aynı dönemde 52.011 TL'lik brüt ücretin vergi ve kesinti kaybı ise 11.315 TL idi. Ücretin ikinci ve üçüncü vergi dilimine girmesi ve artan enflasyon nedeniyle kaybı artmaktadır. Ocak-Ekim 2025 arasındaki on aylık dönemde bu ücret düzeyi toplam 193.936 TL kaybetmiştir (Tablo 25). Böylece asgari ücretin 2 katı düzeyindeki ücretler yılın ilk on ayında enflasyon ile vergi ve prim kesintisi sebebiyle yüzde 37,3 erimiştir.

2025'in on ayında asgari ücretin 2 katı düzeyindeki ücretlerin yüzde 37,3'ü vergi ve kesinti ile enflasyona gitti.

Tablo 25: Asgari Ücretin 2 Katı Düzeyi Ücretlerde Kesinti ve Enflasyon Nedeniyle Kayıp (Ocak-Ekim 2025) (TL)

	Brüt Ücret (TL)	Toplam Vergi (*) ve Prim Kesintisi (TL)	Nominal Net Ücret (TL)	Enflasyona Göre Erime (TL)	Reel Net Ücret (TL)	Brüt Ücretten Kesinti ve Erime (TL)
Ocak	52.011	11.315	40.696	2.047	38.649	13.362
Şubat	52.011	11.315	40.696	3.020	37.676	14.335
Mart	52.011	11.315	40.696	4.094	36.602	15.409
Nisan	52.011	12.257	39.754	5.311	34.443	17.568
Mayıs	52.011	13.525	38.486	5.808	32.678	19.333
Haziran	52.011	13.525	38.486	6.416	32.070	19.941
Temmuz	52.011	13.525	38.486	7.343	31.143	20.868
Ağustos	52.011	14.241	37.770	8.121	29.650	22.361
Eylül	52.011	15.515	36.496	9.281	27.215	24.796
Ekim	52.011	15.515	36.496	10.449	26.047	25.964
Toplam	520.110	132.047	388.063	61.889	326.174	193.936

* Sadece gelir ve damga vergisi dahildir.

Not: Bazı aylarda vergi kesintisi miktarlarındaki düşüş asgari ücretin vergi diliminin değişmesi ve istisna miktarının artmasıyla kesinti miktarının düşmesinden kaynaklanmaktadır.

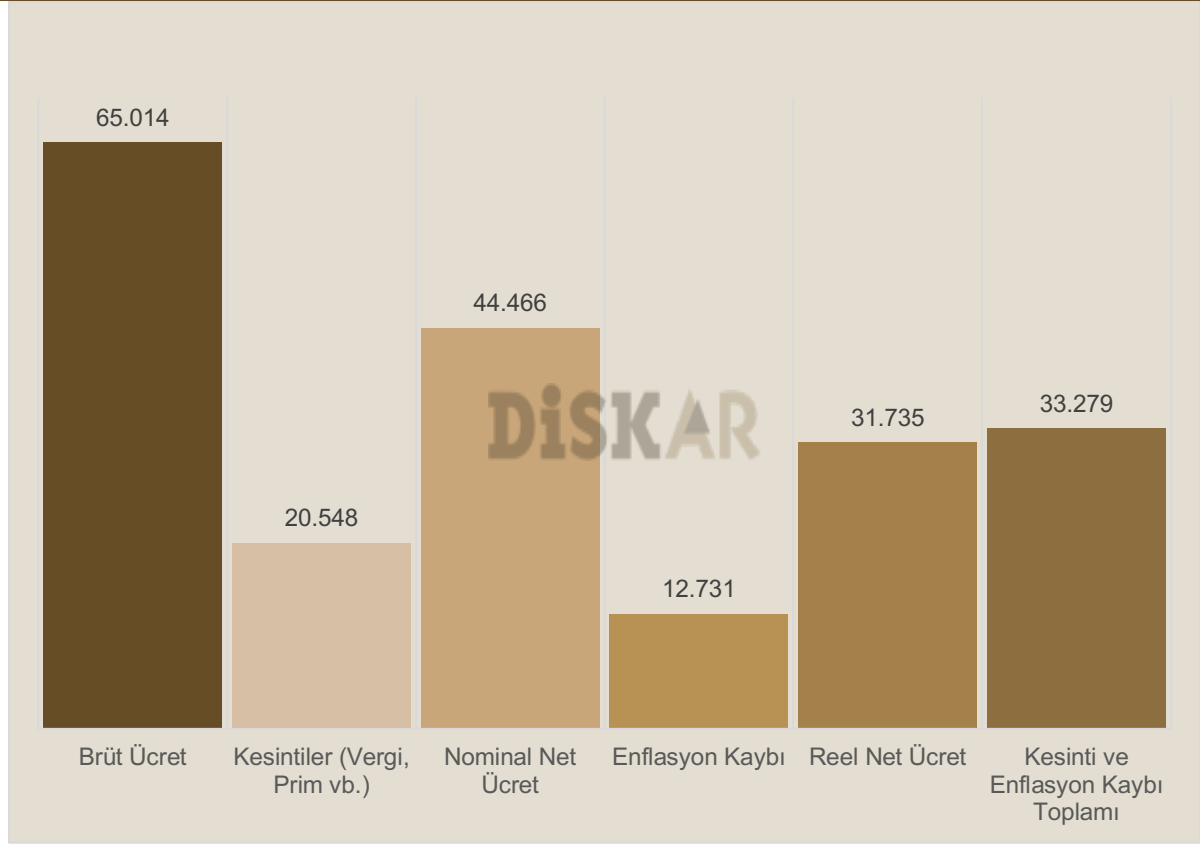
4-ASGARİ ÜCRETİN 2,5 KATI DÜZEYİNDE ÜCRETLERDE YAŞANAN KAYIPLAR

Asgari ücretin 2,5 katı düzeyindeki brüt ücrette (65.014 TL) toplam kesinti ve enflasyon kaybı Ekim 2025'te ele geçen net ücretin üzerindedir. Haziran 2025'te yüzde 27'lik gelir vergisi dilimine giren asgari ücretin 2,5 katı düzeyinde vergi ve prim kesintisi 20.548 TL'dir. Böylece asgari ücretin 2,5 katı düzeyindeki brüt ücretin vergi ve kesinti kaybı sonrası nominal net ücreti 44.466 TL'ye gerilemektedir.

Ekim 2025 enflasyonu sonrası ise işçinin reel net ücreti Ekim 2025'te 31.735 TL'ye düşmektedir. Böylece asgari ücretin 2,5 katı ücret düzeyinin netinde enflasyon kaybı Ekim 2025'te 12.731 TL olmaktadır (Tablo 26, Grafik 32).

Asgari ücretin 2,5 katı düzeyindeki ücrette enflasyon kaybı Ekim 2025'te 12.731 TL oldu.

Grafik 32: Asgari Ücretin 2,5 Katı Düzeyi Ücretlerde Kesinti ve Enflasyon Nedeniyle Kayıp (Ekim 2025) (TL)

Kaynak: Tablo 21'den alınmıştır.

Asgari ücretin 2,5 katı düzeyinde ücretlerin Ocak 2025 döneminde vergi ve kesinti nedeniyle kaybı 15.022 TL iken enflasyon nedeniyle kaybı 2.515 TL idi. Ocak-Ekim 2025 arasındaki on aylık dönemde bu ücret düzeyi toplam 256.722 TL kaybetmiştir (Tablo 26). Böylece asgari ücretin 2,5 katı düzeyindeki ücretler yılın ilk on ayında enflasyon ile vergi ve prim kesintisi sebebiyle yüzde 39,5 erimiştir.

2025'in onuncu ayında asgari ücretin 2,5 katı düzeyindeki ücretlerin yüzde 39,5'i vergi ve kesinti ile enflasyona gitti.

Tablo 26: Asgari Ücretin 2,5 Katı Düzeyinde Ücretlerde Kesinti ve Enflasyon Nedeniyle Kayıp (Ocak-Ekim 2025) (TL)

	Brüt Ücret (TL)	Toplam Vergi (*) ve Prim Kesintisi (TL)	Nominal Net Ücret (TL)	Enflasyona Göre Erime (TL)	Reel Net Ücret (TL)	Brüt Ücretten Kesinti ve Erime (TL)
Ocak	65.014	15.022	49.992	2.515	47.477	17.536
Şubat	65.014	15.022	49.992	3.709	46.283	18.731
Mart	65.014	15.411	49.603	4.990	44.613	20.401
Nisan	65.014	17.785	47.229	6.310	40.919	24.095
Mayıs	65.014	17.785	47.229	7.127	40.102	24.912
Haziran	65.014	17.895	47.119	7.855	39.264	25.750
Temmuz	65.014	21.653	43.361	8.273	35.087	29.927
Ağustos	65.014	20.711	44.303	9.525	34.777	30.237
Eylül	65.014	20.548	44.466	11.308	33.158	31.856
Ekim	65.014	20.548	44.466	12.731	31.735	33.279
Toplam	650.140	182.380	467.759	74.342	393.417	256.722

* Sadece gelir ve damga vergisi dahildir.

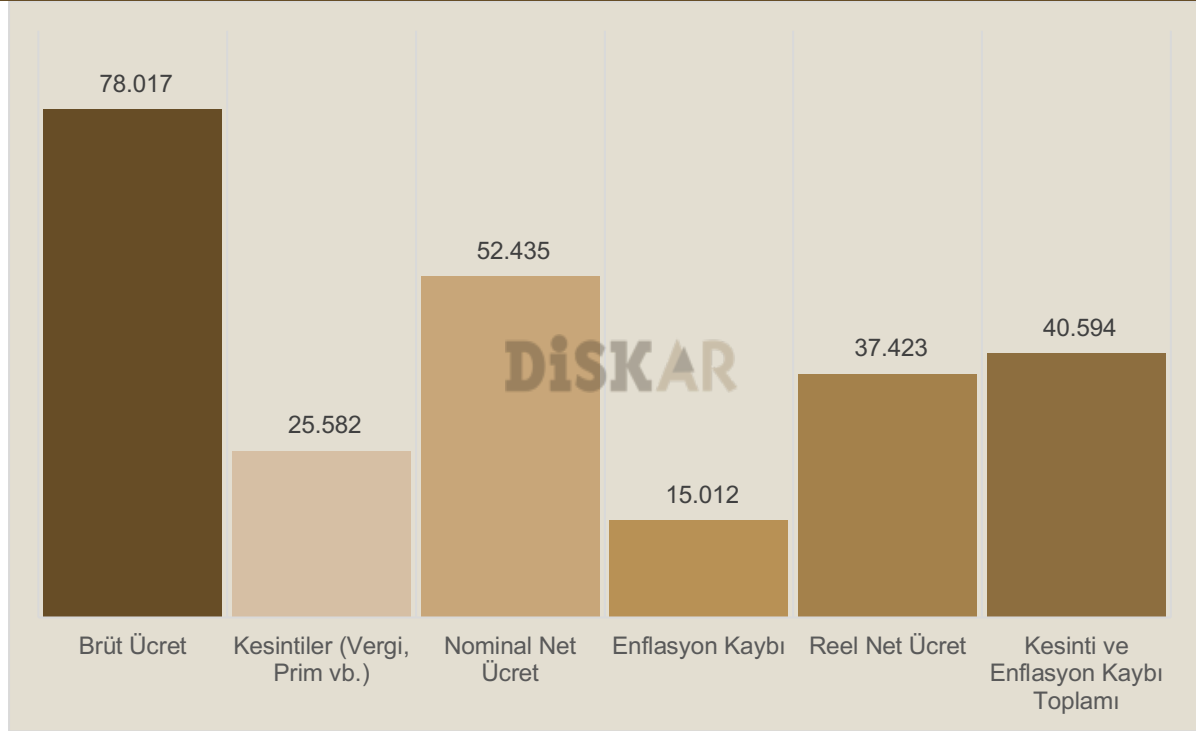
Not: Bazı aylarda vergi kesintisi miktarlarındaki düşüş asgari ücretin vergi diliminin değişmesi ve istisna miktarının artmasıyla kesinti miktarının düşmesinden kaynaklanmaktadır.

5-ASGARİ ÜCRETİN 3 KATI DÜZEYİNDE ÜCRETLERDE YAŞANAN KAYIPLAR

Ücret düzeyi artıkcça kesinti ve enflasyon kaybı büyümektedir. Asgari ücretin 3 katı düzeyinde, Ekim 2025'te işçinin eline geçen harcanabilir net reel ücret, brüt ücretin yüzde 48'ine gerilemektedir. Asgari ücretin 3 katı düzeyindeki ücret Mayıs 2025'te yüzde 27'lik gelir vergisi dilimine girmesi sebebiyle toplam vergi ve prim kesinti yükü Ekim 2025'te de yüksektir. Şubat 2025'te 18.729 TL olan brüt ücretten yapılan vergi ve kesinti yükü Mart 2025'te 20.776 TL'ye, Nisan 2025'te, 22.044 TL'ye, Mayıs 2025'te 22.155 TL'ye, Haziran ve Temmuz 2025'te 26.687 TL'ye yükselmiş, Ağustos 2025'te 25.745 TL ve Eylül ile Ekim 2025'te 25.582 TL olmuştur.

Asgari ücretin 3 katı düzeyindeki ücrette enflasyon kaybı Ekim 2025'te 15.012 TL oldu.

Grafik 33: Asgari Ücretin 3 Katı Düzeyi Ücretlerde Kesinti ve Enflasyon Nedeniyle Kayıp (Ekim 2025) (TL)

Kaynak: Tablo 21'den alınmıştır.

Ekim 2025'te brüt 78.017 TL olan ücret önce vergi ve kesintiler sebebiyle 25.582 TL'lik bir kayıp yaşamakta, ardından enflasyon karşısında 15.012 TL erimektedir. Böylece reel net ücret Ekim 2025'te 37.423 TL'ye kadar gerilemektedir (Tablo 27, Grafik 33).

Asgari ücretin 3 katı düzeyinde ücretlerin Ocak 2025 döneminde enflasyon nedeniyle kaybı 2.982 TL, vergi ve kesinti kaybı ise 18.729 TL idi. Ocak-Ekim 2025 arasındaki on aylık dönemde bu ücret düzeyi toplam 319.697 TL kaybetmiştir (Tablo 27). Böylece asgari ücretin 3 katı düzeyindeki ücretler yılın ilk on ayında enflasyon ile vergi ve prim kesintisi sebebiyle yüzde 41 erimiştir.

2025'in on ayında asgari ücretin 3 katı düzeyindeki ücretlerin yüzde 41'i vergi ve kesinti ile enflasyona gitti.

Tablo 27: Asgari Ücretin 3 Katı Düzeyinde Ücretlerde Kesinti ve Enflasyon Nedeniyle Kayıp (Ocak-Ekim 2025) (TL)

	Brüt Ücret (TL)	Toplam Vergi (*) ve Prim Kesintisi (TL)	Nominal Net Ücret (TL)	Enflasyona Göre Erime (TL)	Reel Net Ücret (TL)	Brüt Ücretten Kesinti ve Erime (TL)
Ocak	78.017	18.729	59.288	2.982	56.306	21.711
Şubat	78.017	18.729	59.288	4.399	54.889	23.128
Mart	78.017	20.776	57.241	5.758	51.483	26.534
Nisan	78.017	22.044	55.973	7.478	48.495	29.522
Mayıs	78.017	22.155	55.862	8.430	47.433	30.584
Haziran	78.017	26.687	51.330	8.557	42.773	35.244
Temmuz	78.017	26.687	51.330	9.794	41.536	36.481
Ağustos	78.017	25.745	52.272	11.238	41.034	36.983
Eylül	78.017	25.582	52.435	13.334	39.101	38.916
Ekim	78.017	25.582	52.435	15.012	37.423	40.594
Toplam	780.169	232.714	547.455	86.983	460.472	319.697

*Sadece gelir ve damga vergisi dahildir.

Not: Bazı aylarda vergi kesintisi miktarlarındaki düşüş asgari ücretin vergi diliminin değişmesi ve istisna miktarının artmasıyla kesinti miktarının düşmesinden kaynaklanmaktadır.

Asgari ücret ve katları şeklinde düzenlenmiş beş ücret düzeyinde Ekim 2025'te toplam vergi ve prim kesintisi ile enflasyon karşısındaki erime 10 bin TL ile 40 bin 600 TL arasında gerçekleşmektedir.

GELİRDE ADALET, VERGİDE ADALET!

Enflasyon ve adaletsiz vergi-kesinti yükü emek gelirlerinde büyük kayıplara yol açıyor. Uzun süredir devam eden yüksek enflasyonun ve vergi yükünün işçi ücretlerine 2025'teki 10 aylık faturası 1 trilyon 789 milyar TL olarak tahmin edildi.

Ücretlerin sabit, fiyatların serbest olması nedeniyle emek gelirleri enflasyonun altında ezilmektedir. Hükümetin izlediği alım gücünü ve ücretleri bastırmayı amaçlayan ekonomi politikası enflasyonun faturasının emek gelirleri üzerine yüklenmesine yol açmaktadır. Enflasyon ve adaletsiz vergi-kesinti sistemi emek gelirlerini eriterek gelir bölüşümü daha da adaletsiz hale getirmekte ve yoksulluğu artırmaktadır. Bu nedenle ücrette ve vergide adalet çok somut ve yakıcı bir taleptir.

İŞVERENLERE SAĞLANAN SGK PRİM DESTEĞİ İŞÇİLERE DE SAĞLANMALIDIR

2008'den itibaren SGK işveren prim payının 5 puanı bütçeden karşılanmaya başladı. 15 Ocak 2025 tarihli Resmî Gazete yayımlanan 7538 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile işveren SGK prim desteği imalat sanayii dışındaki sektörler için 4 puana indirilmiştir. Öte yandan 17 Ekim 2025'te Meclis'e sunulan Vergi Kanunları ile Bazı Kanunlarda ve 631 Sayılı KHK'de Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifinde işverenlere yapılan desteğin 2 puana indirilmesi

öngörülmüştür. Kanun teklifi TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu'nda kabul edilmiştir, halen komisyon gündemindedir. Dolayısıyla 2025 yılında işveren prim desteği imalat sanayiinde 5 puan ve imalat dışı sektörlerde 4 puan olarak uygulanmaya devam etmektedir.

2008 yılından itibaren uygulanan işveren SGK prim desteğinin 2010'daki tutarı 3,8 milyar TL idi. Bu tutar 2024 yılında 267,8 milyar TL'ye, 2025'in ilk dokuz ayında ise toplam 207,6 milyar TL'ye ulaşmıştır (Tablo 28). 2025 yılı bütçesinde tahmini olarak 222,8 milyar TL öngörülse de ilk dokuz ayda 208 milyar TL'ye yaklaşmış olduğu düşünüldüğünde bu tutarı aşacaktır. İşverenlere SGK prim indirimi uygulamasının 2010'dan günümüze bütçeye yükü nominal olarak 777 milyar TL'yi bulmuştur. Ancak bu miktar nominal olup yanıltıcıdır.

Tablo 28: İşverenlere Uygulanan SGK Prim Desteği (2010-2025)
(Milyar TL ve Milyar dolar)

Yıl	Miktar (Milyar TL)	Miktar (Milyar dolar)
2010	3,8	2,5
2011	4,7	2,8
2012	5,5	3,1
2013	7,3	3,8
2014	8,8	4,0
2015	9,9	3,6
2016	22,7	7,5
2017	23,6	6,5
2018	20,3	4,2
2019	15,3	2,7
2020	24,4	3,5
2021	27,7	3,1
2022	43,1	2,6
2023	84,5	3,6
2024	267,8	8,2
2025 Ocak-Eylül	207,6	5,3
Toplam	777	67

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2025 Merkezi Yönetim Bütçe İstatistikleri, Merkezi Yönetim Bütçe Giderleri. Yıllara ilişkin dolar kurları ortalama üzerinden hesaplanmış, Merkez Bankası veri setinden çekilmiştir. 2025 öncesi yıllar SBB, Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri ve Beklentiler Raporlarından alınmıştır.

TCMB yıllık döviz kurları, 2008-2024. Kurlar yıllık ortalama kuru 12 Kasım 2025 tarihi itibarıyla çekilmiştir. DİSK-AR tarafından hesaplanmıştır.

İşverenler için uygulanan SGK prim desteğinin benzeri işçiler için uygulanmamaktadır. İşçilere de işverenlere olduğu gibi SGK prim desteği uygulanmalı ve işçilerin sosyal güvenlik primlerinin bir kısmı Hazine/Bütçe tarafından karşılanmalıdır.

İşverenlere son 15 yılda bütçeden 67 milyar dolar SGK prim desteği sağlandı.

ASGARİ ÜCRET

2026

ASGARİ ÜCRET HAKKINDA ÇARPITIMLAR VE GERÇEKLER

DiSKAR

TÜRKİYE DEVRİMCİ İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU ARAŞTIRMA MERKEZİ

BÖLÜM 8: ASGARİ ÜCRET HAKKINDA ÇARPITMALAR VE GERÇEKLER

Asgari ücret tartışmaları yoğunlaşırken asgari ücret hakkında çok sayıda iddia ve spekülasyon da ortaya atılıyor. Araştırmanın bu bölümünde bu yaygın iddialara yanıt vermeyi amaçlıyoruz. Asgari ücret artışını sınırlamaya dönük bu iddiaları ve çarpıtmaları şöyle özetlemek mümkün:

- Asgari ücret ve ücret artışının enflasyona yol açacağı ve enflasyonla mücadeleyi aksatacağı iddiası,
- Asgari ücret artışının istihdam üzerinde olumsuz etkisi olacağı, istihdamı azaltacağı ve işsizliği artıracacağı iddiası,
- Bölgesel asgari ücretin çözüm olduğu iddiası,
- Asgari ücretin ve genel olarak emek gelirlerinin enflasyon karşısında korunduğu ve asgari ücretlinin enflasyona ezdirilmediği iddiası,
- Asgari ücret ve ücret artışlarının verimlilik artışına bağlı olduğu, verimlilik düşük olduğu için asgari ücretin artmadığı iddiası,
- Türkiye’de asgari ücretin yüksek olduğu iddiası.

Bu iddiaları çoğaltmak mümkün ancak en bilinenleri bunlar olduğu için öncelikle bunları yanıtlamak istiyoruz. Bu iddialar hükümet ve AKP yetkilileri ile Merkez Bankası gibi kamu bürokratları, yerli ve uluslararası sermaye çevreleri tarafından 2024 yılının ikinci yarısında da sık sık tekrarlanıyor. Bu iddialar o kadar yaygın ki tek tek referans vermeye gerek görmüyoruz.

2025 Asgari Ücret Araştırması’nın başında bu iddialara bir bölüm ayırdık. Aşağıda asgari ücret ve ücretlerle ilgili zaman zaman çarpıtma noktasına varan dayanaksız iddiaları ele alıp yanıtlayacağız.

ASGARİ ÜCRET ENFLASYONUN SEBEBİ DEĞİL!

Ücretlerin enflasyonu artırdığı veya bir diğer ifadeyle ücret-fiyat sarmalı (spirali) iddiası Türkiye’de yüksek enflasyonun yaşandığı 1970’lerin sonundan itibaren anaakım ekonomistler ve bu politikaları benimseyen hükümetler ve siyasiler tarafından sık sık ileri sürüldü. Bu iddialar Türkiye’ye özgü de değil. Neoliberalizmin dünya çapında savunduğu en önemli iddialardan biri ücret-fiyat sarmalıdır. Ücret-fiyat sarmalı iddiası günümüz Türkiye’sinde de sık sık tekrarlanıyor. Bu iddialar sendikaların ve emeğin örgütlü gücünü zayıflatmayı ve toplumun diğer kesimlerini sendikalara karşı kıskırtmayı amaçlayan neoliberal ideolojik saldırıların en önemli unsurlarından biridir.

Bu iddia ücretlerin, talebin günümüz Türkiye’sinde enflasyonun sebebi olduğu varsayımına dayanmaktadır. Aslında ücret-fiyat sarmalı değil fiyat-ücret sarmalı (spirali) söz konusudur. Çünkü işçilerin enflasyon karşısında ücretlerini kendiliğinden artırma olanağı yoktur. Fiyatlar

serbestçe artarken işçiler alım gücündeki kaybı zor pazarlıklarla ve belirli dönemlerde telafi etmeye çalışırlar. İlişkinin yönü ücretlerden enflasyona doğru değil, enflasyondan ücretlere doğrudur. Yüksek ücret artışları istisnai durumlar dışında ancak yüksek enflasyon dönemlerinde söz konusudur. Bu ücret artışları parasal (nominal) olarak yüksek görünse de esas olarak enflasyondan korunma amaçlıdır.

Öte yandan ücret sadece maliyet unsuru değildir. Ücret aynı zamanda bir talep kaynağıdır. Bir sektörde çalışan işçinin ücretiyle başka sektörlerden alacağı pek çok mal ve hizmet vardır. Ücret işçinin çalıştığı işletme için maliyettir ama malını veya hizmetini aldığı başka firmalar için de bir gelirdir. Eğer her bir firma ücretleri kısarsa toplam talep aşağı gidecek ve toplam kârlar da aşağı gidecektir. Ücretler ve dolayısıyla talep artarsa, firmalar da bu talebi mevcut kapasiteleriyle karşılamayacaklarını düşünürlerse işçi alırlar. Ücretler düşerse satışlar da düşeceğinden firmalar işçi çıkartırlar. Ücretler düşerse, firmalar işçi almaz tersine işçi çıkarırlar çünkü hasılatları düşer ve bu nedenle üretimi kısarlar. Dünyada ve Türkiye’de reel ücretler düşüyor ama firmalar emek ucuzladığı için yeni işçi almıyor.⁴⁸ Görüldüğü gibi ücretlerin artması değil tersine düşmesi tehlikelidir.

Bu gerçekler bir yana Türkiye’de son yıllarda asgari ücret artışı ile enflasyon arasında ücretten kaynaklı bir nedensellik ilişkisi, paralellik veya bir ücret-fiyat sarmalı gözlenmiyor! Asgari ücretin enflasyonu tetiklediğine ve ücret-fiyat sarmalına ilişkin resmi veri yok! Asgari ücret artışı Türkiye’de son yıllarda enflasyona yol açmadı, enflasyonu tetiklemedi! Türkiye’de asgari ücret artışının enflasyona yol açtığı, enflasyonun nedeni olduğu iddiasını kanıtlayacak veri yok ancak tersi yani asgari ücretin enflasyonu tetiklemediği yönünde veri var.

Türkiye’de 2005⁴⁹-2024 arası dönemde asgari ücrete bazı yıllar reel olarak yüksek ve resmi enflasyonun oldukça üzerinde zamlar yapıldı (2016, 2019 ve 2023 gibi). 2005-2015 arasında yüksek oranlı olmasa da asgari ücret artışları genellikle resmi enflasyondan yüksek seyretti. Ancak bu durum da enflasyonu tetiklemedi. Tersine enflasyon tek haneli oranlarda seyretti 2012’de asgari ücrete yüzde net 11,8 oranında zam yapıldı. Bir önceki yılın (2011) enflasyonu yüzde 10,5’ti. 2012’de enflasyon yüzde 6,2’ye geriledi (Grafik 34).

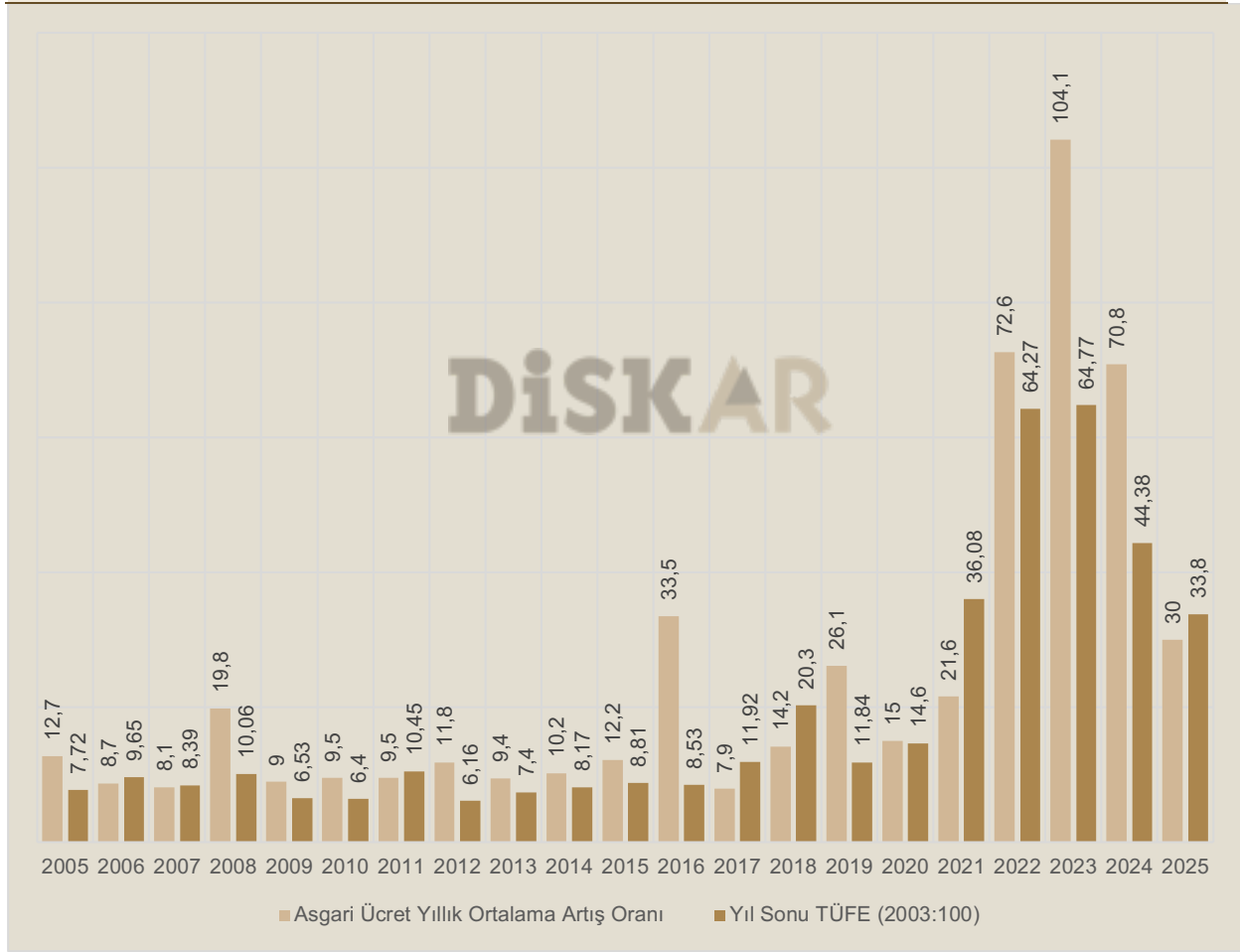
2016’da asgari ücrete 2000’li yılların en yüksek reel artışlardan biri yapıldı. 2015 enflasyonu yüzde 8,8 iken 2016 yılı asgari ücreti net yüzde 33,5 oranında arttı. Reel artış 24 puandı. Ancak bu yüksek reel artışa rağmen 2016 yılı enflasyonu yüzde 8,5’e geriledi.

2019 yılında 2018 enflasyonu 20,3 iken asgari ücrete 26,1 oranında zam yapıldı. Enflasyon yüzde 11,8’e düştü (Grafik 34). 2021 yılında ise asgari ücret reel olarak düşürüldü. Buna rağmen enflasyon arttı. 2022 ve 2023 yıllarında da reel asgari ücret artışlarına rağmen asgari ücretle enflasyon arasında asgari ücretten kaynaklı bir ilişki veya nedensellik gözlenmedi.

⁴⁸ İlhan Döğüş, "Heterodoks iktisat nedir? -3" <https://artigercek.com/forum/heterodoks-iktisat-nedir-3-230391h> (19 Kasım 2024).

⁴⁹ 2003: 100 bazlı TÜİK TÜFE endeksi 2005 yılından başladığı için 2005 yılı esas alındı.

Grafik 34: 2005-2025 Döneminde Yıllık Asgari Ücret Artış Oranları ve TÜFE (Yüzde)

Kaynak: TÜİK, Tüketici Fiyat Endeksi (2003:100) ve ÇSGB asgari ücret verileri. DİSK-AR tarafından hesaplanmıştır.

* 2025 yıl sonu TÜFE kasım ve aralık ayları 2 puan artırılarak hesaplanmıştır.

ÜCRET-FİYAT SARMALI YOK

Sosyal bilimlerde iki değişken arasında bir ilişki ve paralellik görülmesi için bunun belirli bir süre tekrar etmesi ve neden-sonuç ilişkisinin belirgin biçimde var olması gerekir. Nedensellik olması için ise sadece paralellik yetmez. Aradaki sebep-sonuç ilişkisinin açık ve net olarak kanıtlanması gerekir.

Türkiye’de asgari ücret artışının enflasyonu tetiklediği, temel sebebi olduğu yönünde bir eğilimden, daha doğrusu ücretlerin enflasyonu artırdığı şeklinde bir eğilimden söz etmek pek mümkün olmadığı gibi bir nedensellikten söz etmek adeta imkansızdır. Bir ücret-fiyat sarmalı söz konusu değildir.

22 yıllık AKP döneminde zaman zaman görece yüksek reel asgari ücret artışları söz konusu olmasına rağmen bunların enflasyonu tırmadığını söylemek mümkün değildir. Dahası yüksek düzeydeki asgari ücrete artışlarının olduğu bazı yıllarda enflasyonda düşüş yaşanması gibi iddianın tam tersi durumlar da söz konusudur.

Türkiye’de asgari ücret artışıyla enflasyon arasında doğrusal bir ilişki yok ancak tersini söylemek mümkün. Yüksek enflasyonun ardından kaçınılmaz olarak yüksek asgari ücret

artışları gündeme gelmektedir. Diğer bir ifadeyle asgari ücret artışları enflasyonu değil enflasyon asgari ücreti etkilemektedir. Ücretler yüksek enflasyon dönemlerinde savunmadadır, arkadan gelmektedir.

Döğüş'ün de vurguladığı gibi ücret-fiyat sarmalı çok ender olarak ve şu koşullarda mümkündür: 1-Kapasite kullanım oranının üretimin artışına imkân tanımayacak kadar çok yüksek olması, 2-Ücret artışlarının da üretim artışıyla emilemeyecek kadar yüksek olması, 3-Emek-yoğun üretim, 4-Yüksek sendikalaşma düzeyi.⁵⁰ Bu koşulların Türkiye'de son enflasyon döneminde yaşandığını söylemek mümkün değildir.

Asgari ücret artışının enflasyon üzerinde etkisini ölçen güncel bir araştırma ise Oyvat, Elgin ve Elveren'in ortak çalışmasıdır.⁵¹ Türkiye'de yüksek enflasyon, işsizlik ve istihdam gibi çalışma hayatının temel unsurlarının asgari ücret ile ilişkisine odaklanan bu çalışma, enflasyonun asgari ücret, işsizlik ve istihdam üzerindeki etkisinin çok sınırlı olduğunu; esas belirleyenin para birimi istikrarsızlığı olduğunu ifade etmiştir.

Türkiye'de enflasyonun sebepleri arasında şunları saymak mümkündür:⁵² Dolarizasyon, döviz kuru, ithalat bağımlılığı, yüksek yoksulluk düzeyi, yüksek tekelleşme düzeyi (özellikle gıda sektöründe), hükümetin gelir üzerindeki çatışmaya çalışanlar lehine müdahale etmemesi; emek-yoğun üretim; denk-bütçe hedeflemesi (KDV, ÖTV, benzin, elektrik, şeker, ekmek zamları). Firmaların enflasyon dönemlerinde yaptığı yüksek oranlı zamlar yüksek şirket kârlarına yol açıyor.

KÂR İTİLİMLİ ENFLASYON!

Türkiye'de kâr itilimli (itkili) bir enflasyon söz konusudur. Yeldan, Köse ve Boratav tarafından yapılan kapsamlı çalışma⁵³ Türkiye ekonomisinde üretici fiyatlarının ardındaki dinamiklerin ücret maliyetlerinden değil kâr itilimli baskılardan kaynaklı olduğunu (aynı kapitalizmin merkez ekonomilerinde de yaşanmakta olduğu gibi) saptanmaktadır. Çalışmada Türkiye ekonomisinin bütünü göz önüne alınarak ortalama kâr katsayılarının 2015'te 0,14'ten, 2021'de 0,21'e yükseldiğini (yani 7 puan arttığını), sanayide ise kâr katsayılarının aynı dönemde 0,12'den 0,19'a çıktığını ortaya koyuyor. Grafik 35, sol dikey eksenle kâr katsayılarını, sağ dikey eksenle ise üretici fiyat enflasyonunu sergiliyor. Yeldan, Köse ve Boratav'ın çalışmasındaki grafik ve veriler "kâr katsayıları ile enflasyon" arasındaki yapısal bağı açıkça ortaya koyuyor ve kâr katsayılarındaki yükselişin enflasyon dinamiklerinin ardında yatan önemli bir itici gücü olduğunu belgeliyor.

⁵⁰ İlhan Döğüş, Türkiye'de enflasyon: Yoksulluk, piyasa yoğunlaşması, cari açık ve bütçe açığı

<https://t.co/BTB5uKH4Zl> (19 Kasım 2024).

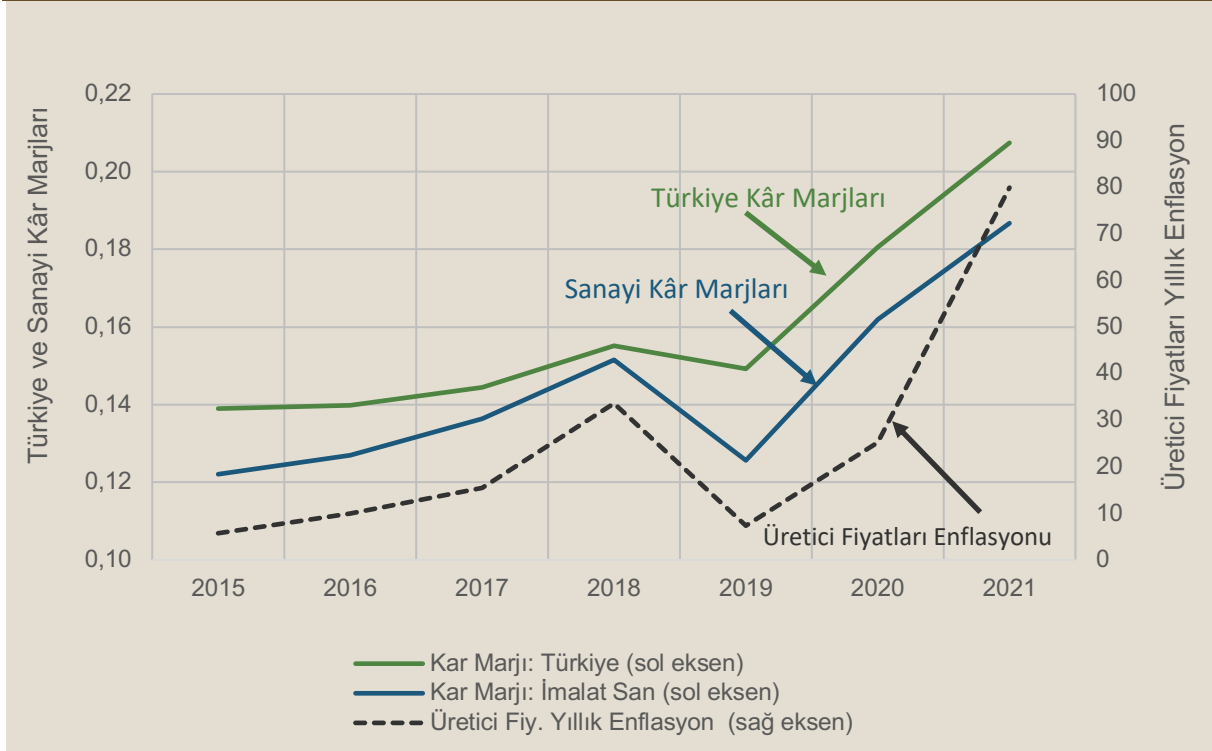
⁵¹ Cem Oyvat, Ceyhan Elgin ve Adem Yavuz Elveren (2025), Minimum Wages in a High-Inflation Economy: The Case of Economy, https://gala.gre.ac.uk/id/eprint/51078/7/51078%20OYVAT_Minimum_Wages_In_A_High-Inflation_Economy_%28AAM%29_2025.pdf (19 Kasım 2025).

⁵² İlhan Döğüş, Türkiye'de enflasyon: Yoksulluk, piyasa yoğunlaşması, cari açık ve bütçe açığı

<https://t.co/BTB5uKH4Zl> (19 Kasım 2024).

⁵³ Erinç Yeldan, Ahmet Haşim Köse ve Korkut Boratav (2023), "Türkiye'de Derinleşen Yapısal Kriz Eğilimi ve Kâr İtilimli Enflasyonun Dinamikleri", İktisat ve Toplum, Aralık 2023, Sayı 158.

Grafik 35: Türkiye Toplamı ve İmalat Sanayi Kâr Marjları ve Üretici Fiyatları Enflasyonu (2015-2021)

Kaynak: Eriñç Yeldan, Ahmet Haşim Köse ve Korkut Boratav (2023), "Türkiye'de Derinleşen Yapısal Kriz Eğilimi ve Kâr İtilimli Enflasyonun Dinamikleri", İktisat ve Toplum, Aralık 2023, Sayı 158.

ASGARİ ÜCRET ARTIŞI İSTİHDAMI DÜŞÜRMEĞİ

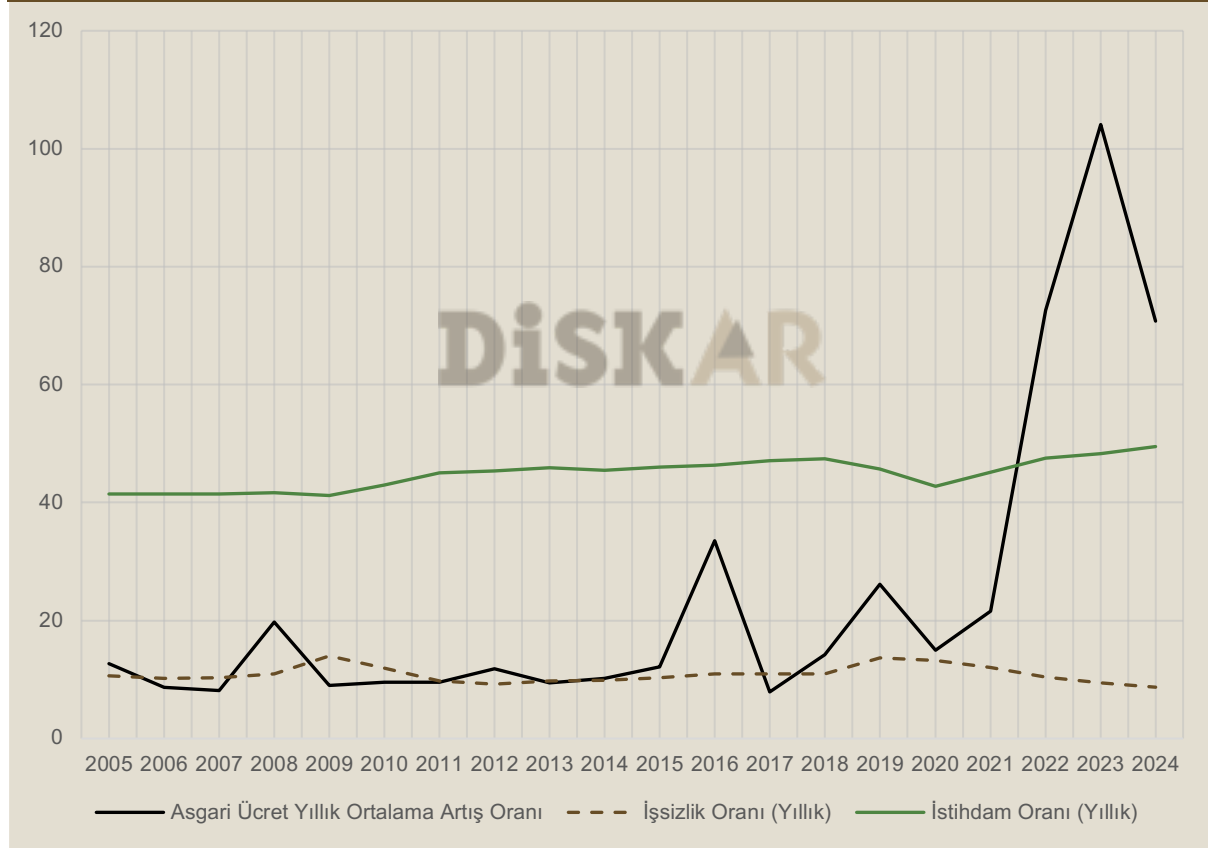
Asgari ücret görüşmeleri dönemlerinde hem işveren örgütlerinin hem de çeşitli kurumların öne sürdüğü bir diğer iddia asgari ücrete yapılacak artışın işsizliğe sebep olacağına dönüktür. "Asgari ücret artarsa işsizlik artar" tezi çeşitli kesimler tarafından dönem dönem gündeme geliyor. İddialara göre asgari ücret dönemlerinde yapılan artışın işsizliği artırması ve istihdamı düşürmesi gerekiyor.

Tüm iddialara rağmen asgari ücretin artışı ile işsizlik ve istihdam arasında bir ilişkiye rastlanmıyor. Başka bir ifadeyle, asgari ücretin artış dönemleri ile yıllık işsizlik ve istihdam oranları arasında doğrusal bir ilişki yoktur. Asgari ücretin diğer yıllara göre nispeten daha yüksek arttığı dönemlerde dahi işsizlikte belirgin bir artış ve istihdamda azalış olmadığı görülüyor.

Son üç yılda asgari ücrete yapılan yıllık ortalama artış ile işsizlik ve istihdam arasında ters yönde bir ilişki olduğu görülüyor. Örneğin asgari ücrete belirgin bir reel artışın yapıldığı 2016 yılı ve sonrasında istihdamın arttığı ve işsizliğin de yatay seyrettiği görülüyor. Diğer yıllara göre asgari ücrette yüksek artış yapılan 2021 ve 2023 yılları arasında dar tanımlı işsizlik oranı azaldı, istihdam oranı ise arttı. Bu dönemlerde işsizlik oranı yüzde 12'den yüzde 9,4'e, istihdam oranı ise yüzde 45,2'den yüzde 48,3'e yükseldi. Asgari ücretin diğer yıllara göre nispeten yüksek arttığı (yüzde 104) ve yılda iki kez zam yapıldığı 2023 yılı daha çarpıcıdır. Dar tanımlı işsizlik oranı yüzde 10,4'ten yüzde 9,4'e gerilemiş, istihdam oranı ise yüzde 47,5'ten yüzde

48,3'e yükselmiştir. 2024 yılında ise asgari ücretin yıllık artış oranı yüzde 70,8 iken işsizlik oranı yüzde 8,7 ve istihdam oranı yüzde 49,5 olarak gerçekleşmiştir (Grafik 36).

Grafik 36: Asgari Ücretin Yıllık Ortalama Artışı ile Yıllık İşsizlik ve İstihdam Oranları (2005-2024) (Yüzde)

Kaynak: ÇSGB asgari ücret verileri ve TÜİK yıllık işgücü istatistikleri

TÜİK'in resmi (dar) tanımlı işsizliği son yıllarda azalmış olsa da geniş tanımlı işsizliğin yüksek olduğu ve istihdamın niteliğinin kayıtdışı ve sigortasız işlerde yoğunlaştığı bilinmektedir. Ancak iddiaların aksine asgari ücret ile işsizlik arasında doğrusal ve belirgin bir ilişki gözlenmemiştir.

İşçiler ana akım ekonomistlerin varsaydığı gibi ücretler artarsa arz edecekleri emek miktarını artırıp, ücretler düşerse boş zamanlarında yapacakları keyifle ücretleri karşılaştırıp arz edecekleri emek miktarını düşürüyor değiller. Firmalar da ücretler artarsa işçi çıkarıyor veya ücretler düşerse işçi alıyor değiller. Bu varsayımlar hayalidir. Eğer ücretler düşerken beklenen sipariş miktarı aynı ise, firmalar aynı sayıdaki işçiye daha az ücret ödemeye devam ederler. Neden daha fazla işçi alıp işçilik maliyetlerini artırırlar ki?⁵⁴ İstihdam ve ücretler arasında kurulan olumsuz ilişki hem günlük hayatta hem de sayısal olarak kanıtlanamıyor. Ücret artışlarının talebi artırmak yoluyla istihdam artışı sağladığına dönük işaretler tersi iddiadan çok daha güçlüdür.

⁵⁴ İlhan Döğüş, Heterodoks İktisat nedir? https://www.academia.edu/117776818/Heterodoks_iktisat_nedir_3

BÖLGESEL ASGARİ ÜCRET ÇÖZÜM DEĞİL

2025 yılı asgari ücret sürecinde bazı işveren çevreleri “bölgesel asgari ücret” önerisini yeniden gündeme getiriyor. İhracatçılar ve Anadolu’daki sermaye grupları asgari ücretin düşük tutulmasını istiyor. O yüzden asgari ücrete düşük artış veya bölgesel asgari ücret gibi önerileri gündeme getiriyorlar.

Bölgesel asgari ücret uygulaması Uluslararası Para Fonu (IMF) ve çeşitli işveren örgütleri tarafından uzunca bir süredir savunulan bir konudur. Müstakil Sanayici ve İş Adamları Derneği (MÜSİAD) de bu kervana katıldı. MÜSİAD Başkanı Mahmut Asmalı 2024’te bölgesel asgari ücreti yeniden gündeme getirdi.⁵⁵ Bilindiği gibi sendikalar ve sosyal politika alanında çalışan bilim insanlarının önemli bir bölümü bu öneriye karşı çıkıyor.

Türkiye’de bölgesel asgari ücret 1951-1974 arasında uygulandı ve 1974’te terk edildi. Bölgesel asgari ücret 50 yıl önce vazgeçilen bir uygulamadır. Türkiye bu yöntemi denemiş ve vazgeçmiştir. 1974 yılında Bülent Ecevit’in Başbakanlığındaki CHP-MSP Koalisyon Hükümeti döneminde bölgelere göre asgari ücret uygulamasından vazgeçilerek ulusal ölçekli bir asgari ücret yöntemi benimsendi. Türkiye’de asgari ücretin saptanma süreci araştırmanın ilerleyen sayfalarında ayrıntılı olarak ele alınıyor.

Dünyada bölgesel asgari ücret uygulaması eyalet ve federal sisteme sahip sınırlı sayıda ülkede (ABD, Kanada, Hindistan, Çin gibi) söz konusudur. Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde bölgesel asgari ücret uygulaması yoktur. Hatta eyalet sistemine sahip Almanya bile bölgesel asgari ücret sistemi değil ulusal asgari ücret sistemi uyguluyor. Ulusal ve merkezi devlet yapısına sahip ülkelerde istisnai örnekler dışında bölgesel asgari ücret uygulanmıyor (Tablo 29).⁵⁶

Bölgesel asgari ücret üniter devlet yapısına sahip ülkelerde anayasal kurallar ve eşitlik ilkesi açısından da ciddi sorunlara yol açabilir. Bölgesel asgari ücret hem hukuksal hem de sosyal sakıncalar yaratır. Öte yandan bölgesel asgari ücret önerisi asgari ücretin tanımıyla ve özülüyle çelişen bir öneridir. Asgari ücret, bir ülkedeki en düşük ücrettir. Onun altı olamaz. Bu Anayasa’ya ve eşitlik ilkesine aykırı olur. Bölgesel asgari ücret mevcut asgari ücret çitasının çok altına inilmesine ve gelir dağılımı adaletsizliğinin artmasına yol açabilir, bölgeler arası gelir uçurumunu derinleştirici sonuçlar doğurabilir.

Öte yandan bölgesel asgari ücret tartışması dipsiz kuyudur. Bölgelerin hangi esasa göre belirleneceğinin yanı sıra metropoliten kentlerde aynı kent içinde bile ciddi yaşam maliyeti farkı söz konusu olması nedeniyle tartışma büyüyecektir. Örneğin, İstanbul’da Sultanbeyli ile Şişli, aynı yaşam maliyetine sahip değil. Aynı şekilde Ankara’da Çankaya ile Sincan’da da yaşam maliyeti oldukça farklıdır.

⁵⁵Ekonimim (2024). Bölgesel Asgari Ücret Geri mi Geliyor? <https://www.ekonomim.com/foto-galeri/ekonomi/asgari-ucrette-kritik-tartisma-bolgesel-asgari-ucret-geri-mi-geliyor-galeri-773078?p=2>

⁵⁶Joop Adema, Yvonne Giesing, Anne Schönauer and Tanja Stitteneder, Minimum Wages Across Countries <https://www.ifo.de/DocDL/dice-report-2018-4-adema-giesing-schoenauer-stitteneder-january.pdf>

Tablo 29: Seçilmiş Ülkelerde Ulusal ve Bölgesel Asgari Ücret Uygulamaları

Ülke	Ulusal	Bölgesel
Avustralya	+	
Avusturya (*)		
Belçika	+	
Brezilya	+	
Bulgaristan	+	
Kanada		+
Çin		+
Hırvatistan	+	
Kıbrıs (*)		
Çekya	+	
Danimarka (*)		
Estonya	+	
Finlandiya (*)		
Fransa	+	
Almanya	+	
Yunanistan	+	
İzlanda (*)		
Hindistan		+
İrlanda	+	
İtalya (*)		
Japonya		+
Letonya	+	
Litvanya	+	
Lüksemburg	+	
Malta	+	
Hollanda	+	
Yeni Zelanda	+	
Norveç	+	
Polonya	+	
Portekiz	+	
Romanya	+	
Rusya	+	
Slovakya	+	
Slovenya	+	
Güney Afrika	+	
Güney Kore	+	
İspanya	+	
İsveç (*)		
İsviçre		+
Türkiye	+	
Birleşik Krallık	+	
ABD	+	+

Kaynak: Joop Adema, Yvonne Giesing, Anne Schönauer and Tanja Stitteneder, Minimum Wages Across Countries.

(*) Yasal asgari ücret uygulaması yok. Asgari ücret toplu pazarlıkla belirleniyor.

Aynı şekilde sektörel ve mesleki asgari ücret tartışmaları da çözüm getirmeyecek tartışmalardır. Asgari ücret sistemi ücret farklılıklarını düzenleme amacı gütmaz. Asgari ücretin amacı ücretlerin en alt düzeyini korumak ve en az ücret düzeyini piyasaya bırakmamaktır.

Bölgesel asgari ücret talebini ileri sürenlerin bir bölümü büyük kentlerde yaşam maliyetinin yüksekliğini örnek gösteriyor ve bu bölgelerde asgari ücretin yüksek olması gerektiğini

savunuyor. Bu saptama doğrudur. Bölgelere, sektörler ve meslekler göre ücretlerin farklılaşması doğru bir taleptir. Ancak asgari ücretin işlevi bu değildir. Asgari ücret adı üzerinde insanca yaşamaya yetecek en az ücrettir. Onun altına inilmesi söz konusu değildir. Bölgelere, sektörler, meslekler ve işe göre ücret farklılaşmasını sağlayacak olan ise toplu pazarlık sistemidir.

Türkiye’de asıl sorun bölgesel veya sektörel asgari ücret değil asgari ücretin ortalama ücret haline gelmesidir. Farklı bölgelerde ve sektörlerde ücretler arasında bir denge kurulmasının önemli bir yolu toplu iş sözleşmeleri, diğer yolu ise imzalanan toplu iş sözleşmelerinin sendikası işletmelere teşmil (genişletilmesi) edilmesidir. Teşmil mekanizması Avrupa ülkelerinde yaygın biçimde kullanılıyor. Böylece asgari ücretin kapsamı azalırken toplu iş sözleşmesi kapsamındaki işçi sayısı artıyor. Türkiye’nin sendikal mevzuatında uzun yıllardır teşmil mekanizması vardır.

Bölgesel asgari ücret tartışmaları gündeme getirilirken “İstanbul’da ve Anadolu’da yaşam maliyeti aynı değil” iddiası ileri sürülüyor. Ancak burada istenen İstanbul’da asgari ücretin daha yüksek olması değil tersine Anadolu kentlerinde asgari ücretin daha düşük olmasıdır. Nitekim bu öneriyi yeniden gündeme getiren hükümete yakın işveren örgütü MÜSİAD Başkanı Mahmut Asmalı “Anadolu’da asgari ücretin üçte ikisine çalışmak isteyenler var” diyor.

Bölgesel asgari ücret tartışması büyük kentlerde daha yüksek asgari ücret ödemek için değil tersine küçük kentlerde daha düşük asgari ücret ödemek için yapılıyor. O yüzden bölgesel asgari ücret asgari ücreti düşürme manevralarından biri olarak ele alınmalıdır. Bu tuzağa ilkesel olarak karşı çıkmak gerekiyor.

Asgari ücretin ortalama ücret olmasının yarattığı çeşitli sorunların çözümü asgari ücreti parçalamak değil asgari ücreti sosyal bir koruyucu alt sınır olarak güçlendirmek, kapsamını daraltmak, bölgeye, işe, mesleğe ve sektöre göre daha yüksek ücretleri ise toplu pazarlıkla veya teşmil yoluyla saptamaktır. Çözüm sendikaları güçlendirmek ve toplu sözleşme kapsamını toplu pazarlıkla veya teşmille yaygınlaştırmaktır. Diğer yollar dipsiz kuyudur, tuzaktır ve sorunları daha ağırlaştırır.⁵⁷

VERİMLİLİK ARTIŞI ASGARİ ÜCRETE YANSIMİYOR!

DÜŞÜK ÜCRETİN SEBEBİ DÜŞÜK VERİMLİLİK DEĞİL!

Özel olarak asgari ücret ve genel olarak ücretler konusunda ileri sürülen iddialardan bir diğeri de Türkiye’de verimliliğin düşük olması nedeniyle ücretlerin düşük kaldığıdır. Ancak bu iddia hem asgari ücret (ülke çapındaki ücret düzeyi) hem de şirketler düzeyinde doğru değildir. Bu araştırmanın ilerideki bölümlerinde görüleceği üzere asgari ücretin ulusal düzeyde verimlilik artışının bir ölçüsü olarak kabul edilebilecek Kişi Başına Gayri Safi Yurt İçi Hasıla’ya oranı düşmektedir.

⁵⁷ Aziz Çelik, “Bölgesel Asgari Ücret Tartışması Tuzak” BirGün, 21.10.2024.

<https://www.birgun.net/makale/bolgesel-asgari-ucret-tartismasi-tuzak-569073>

1974 yılında aylık ortalama KB GSYH'nin yüzde 80,6'sına karşılık gelen brüt asgari ücret, 12 Eylül'de keskin bir düşüş yaşadıktan sonra artan sendikal mücadeleler sonucu 1990'ların sonunda 60,8'e yükseldi. AKP hükümetleri döneminde KB GSYH'nin yüzde 60 ile yüzde 39'u arasında seyreden asgari ücret, 2024 yılında KB GSYH'nin yüzde 46,5'i olarak gerçekleşirken 2025 yılı tahminlerine göre yüzde 43,6'ya gerileyecek (Grafik 37).

Büyümeden Pay Yok: Ulusal verimlilik ölçüsü olan Kişi Başına GSYH ile asgari ücret arasındaki makas açılmaktadır.

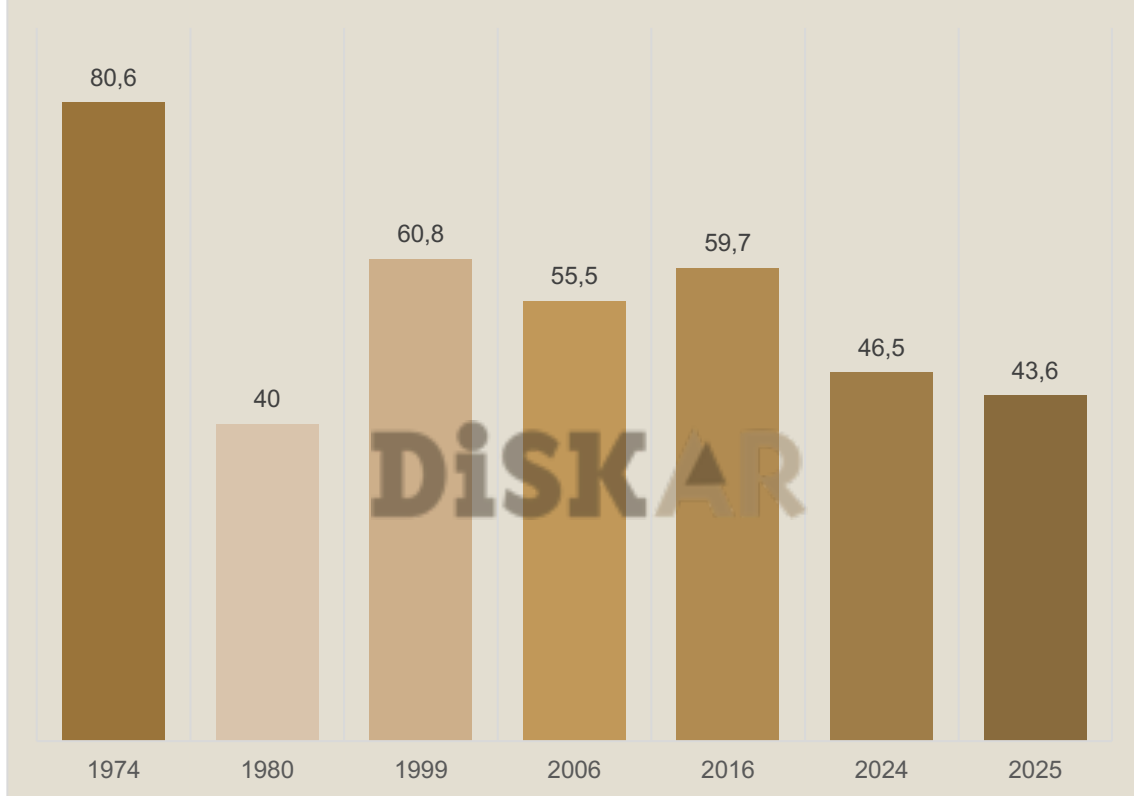
1974: Asgari ücret, Kişi Başına GSYH'nin **yüzde 80,6'sıydı**.

2025 (Tahmin): Bu oran **yüzde 43,6'ya** gerileyecektir.

Sonuç: Türkiye büyürken (verimlilik artarken) asgari ücretli bu büyümeden pay alamamakta, aksine görece olarak yoksullaşmaktadır.

Görüldüğü gibi asgari ücretin bir ulusal verimlilik/büyüme ölçüsü olan KB GSYH'ye oranı düşmektedir. Mesele tek başına verimlilik artışı ve büyüme değil toplumsal ve siyasal koşullar ile sendikaların gücüdür.

Grafik 37: Brüt Asgari Ücretin Kişi Başına GSYH'ye Oranı (Seçilmiş Yıllar) (Yüzde)

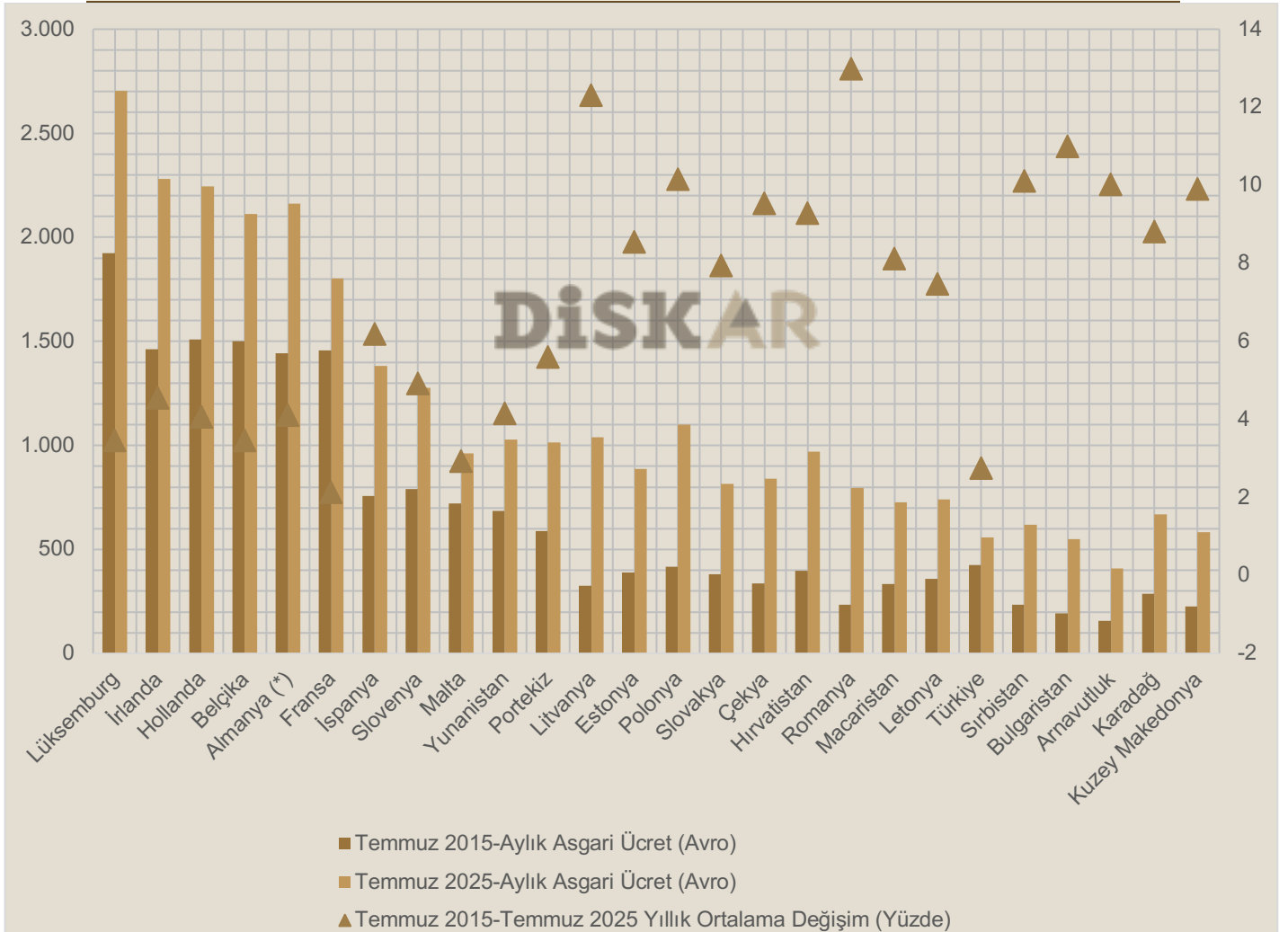
Kaynak: Kaynak ve açıklamalar için Tablo 14'e bakılabilir.

TÜRKİYE'DE ASGARİ ÜCRET YÜKSEK DEĞİL! TÜRKİYE AVRUPA'NIN EN DÜŞÜK ASGARİ ÜCRETİLİ ÜLKELERİ ARASINDA

Avrupa İstatistik Ofisi'ne (Eurostat) göre Türkiye, Avrupa ülkeleri içinde en düşük asgari ücrete sahip beşinci ülkedir. Eurostat AB ülkelerinde asgari ücretin avro cinsinden yıllık ortalama değişimine ilişkin hesaplamalar yapmaktadır. Eurostat verileri brüttür. Türkiye'den daha düşük asgari ücrete sahip ülkeler Bulgaristan (551 avro) ve Arnavutluk'tur (408 avro) (Tablo 29, Grafik 38).

2014'te Avrupa'da Türkiye'den düşük asgari ücretli 14 ülke varken,
2025 yılında sadece 2 ülke var.

Grafik 38: AB Ülkelerinde, ABD ve Türkiye'de Asgari Ücret
(2015 Temmuz-2025 Temmuz) (Avro) (Yüzde)

Kaynak: Tablo 2'den alınmıştır. DİSK-AR tarafından hesaplanmıştır. Sağ eksen yıllık ortalama değişimi gösterir.

2025'te AB ülkeleri içinde en yüksek asgari ücret aylık 2.704 avro ile Lüksemburg'a aittir. Asgari ücret İrlanda'da 2.282, Hollanda'da 2.246, Almanya'da 2.161, Belçika'da 2.112 ve

Fransa'da 1.802 avrodur. İspanya 1.381 avro aylık asgari ücrete sahipken, Slovenya 1.278, Polonya 1.100, Litvanya 1.038, Yunanistan 1.027 ve Portekiz 1.015, Hırvatistan 970, Macaristan 727 avro asgari ücrete sahiptir (Tablo 30, Grafik 38). Böylece Türkiye'deki asgari ücret sadece Yunanistan, Portekiz ve İspanya gibi Avrupa Birliği'nin Güney ülkelerinden değil, Polonya, Romanya ve Macaristan gibi Doğu Avrupa ülkelerinden de düşüktür.

Türkiye'de asgari ücretin ortalama yıllık artış hızının da pek çok Avrupa ülkesinden düşük olduğu görülmektedir. Türkiye'de avro cinsinden asgari ücret son 10 yılda (2015-2025) yıllık ortalama yüzde 2,8 oranında artmıştır. Türkiye'de 2015'te 425 avro olan brüt asgari ücret, 2025 yılında 558 avro olmuştur. Asgari ücret 2015-2025 arasında Macaristan'da yıllık ortalama yüzde 8,1, Romanya'da yüzde 13,0 ve Bulgaristan'da yüzde 11,0 oranında artmıştır.

Tablo 30: AB Ülkelerinde, ABD ve Türkiye'de Asgari Ücret (2015-2025) (Avro) (Yüzde)

Ülke	Temmuz 2015 Aylık Asgari Ücret (Avro)	Temmuz 2025 Aylık Asgari Ücret (Avro)	Yıllık Ortalama Değişim (Yüzde)
Lüksemburg	1.923	2.704	3,5
İrlanda	1.462	2.282	4,6
Hollanda	1.508	2.246	4,1
Belçika	1.502	2.112	3,5
Almanya	1.444	2.161	4,1
Fransa	1.458	1.802	2,1
İspanya	757	1.381	6,2
Slovenya	791	1.278	4,9
Polonya	418	1.100	10,2
Yunanistan	684	1.027	4,1
Portekiz	589	1.015	5,6
Malta	720	961	2,9
Litvanya	325	1.038	12,3
Hırvatistan	399	970	9,3
Estonya	390	886	8,6
Çekya	338	841	9,5
Slovakya	380	816	7,9
Romanya	235	797	13,0
Letonya	360	740	7,5
Macaristan	333	727	8,1
Türkiye	425	558	2,8
Sırbistan	236	618	10,1
Karadağ	288	670	8,8
Bulgaristan	194	551	11,0
Arnavutluk	157	408	10,0
Kuzey Makedonya	227	584	9,9

Kaynak: Eurostat, Minimum wage statistics.

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/earn_mw_cur/default/table?lang=en (13 Kasım 2025).

Asgari ücret miktarları brüt olup Eurostat tarafından avroya çevrilmiştir.

Böylece 2015'te Türkiye'den daha düşük asgari ücrete sahip ülkeler 2025 yılında Türkiye'den çok daha yüksek asgari ücrete ulaşmıştır. 2015'te Türkiye'den düşük asgari ücrete sahip 14 ülke varken, 2024'te bu sayı 2'ye düşmüştür. Türkiye'de asgari ücret Avrupa ülkelerine göre diptedir.

ASGARİ ÜCRET

2026

ASGARİ ÜCRET İLE İLGİLİ ÖNERİLER

DiSKAR

TÜRKİYE DEVRİMCİ İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU ARAŞTIRMA MERKEZİ

ASGARİ ÜCRET İLE İLGİLİ ÖNERİLER

1. KOMİSYON YAPISINDAN ÖNCE KURAL BELİRLENMELİDİR

Asgari ücret tespitinde Komisyon'un yapısını tartışmadan önce, asgari ücretin belirlenmesinde esas alınacak **bağlayıcı kurallar** üzerinde anlaşmak ve bunları mevzuata eklemek gerekmektedir. Aksi halde Komisyon yapısındaki revizyonlar tek başına çözüm olmayacaktır.

- Asgari Ücret "Ortalama Ücret"tir: Türkiye'de asgari ücret küçük bir azınlığın değil, işçilerin çoğunluğunun ücretidir. Tespit sürecinde bu gerçek asla unutulmamalıdır.
- Keyfi Uygulamalara Son Verilmeli: Mevcut sistemde asgari ücret, hükümetin ve işverenin dayatmasıyla, TÜİK verileri dahi dikkate alınmadan keyfi olarak belirlenmektedir. Bu nedenle Komisyonun keyfi davranmasını sınırlayacak bağlayıcı kurallar şunlar olmalıdır:
 1. İşçinin Bakmakla Yükümlü Olduğu Kişiler Kriteri (Aile, Hanehalkı ve diğerleri): Asgari ücret, uluslararası standartlara (ILO, BM) uygun olarak sadece işçinin kendisi için değil, bakmakla yükümlü olduğu kişilerin de geçim şartları dikkate alınarak hesaplanmalıdır.
 2. Büyümeden Pay: Asgari ücret sadece enflasyona göre değil, genel ücret düzeyi, toplu pazarlık ve ülke ekonomisindeki büyüme (Kişi Başına GSYH) dikkate alınarak saptanmalıdır.

Somut Öneri: Asgari ücret, Kişi Başına Gayri Safi Yurt İçi Hasıla'nın (KB GSYH) belirli bir oranına (örneğin **yüzde 60'ına**) endekslenmelidir.

- *Örnek:* 2025 yılı için aylık ortalama KB GSYH beklentisi 60 bin TL ise, net asgari ücret bunun yüzde 60'ı seviyesinden az olmamalıdır. Aynı durum 2026 yılı için de geçerlidir.

2. ASGARİ ÜCRET DEĞİL, TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİ KAPSAMI GENİŞLETİLMELİ

Türkiye'nin asıl sorunu "asgari ücretliler toplumu" olmasıdır. Çözüm, asgari ücret kapsamını daraltmak ve ücretlerin toplu pazarlıkla belirlenmesini sağlamaktır.

- **Teşmil Mekanizması:** Sendikal barajlar kaldırılmalı, 6356 sayılı Kanun'daki **teşmil** (toplu sözleşmenin sendikasız işyerlerine de uygulanması) mekanizması işletilerek toplu sözleşme kapsamı genişletilmelidir. Kamu işçileri toplu sözleşmelerindeki asgari ücret bir referans noktası olmalıdır.

3. ASGARİ ÜCRET ARTIŞINDA "HEDEF ENFLASYON" DEĞİL, GEÇİM ŞARTLARI ESAS ALINMALI

Hükümetin "hedef enflasyon" dayatması reddedilmelidir. Asgari ücret; baskılanmış resmi enflasyona göre değil, gerçekleşen **gıda enflasyonu** ve **ekonomik büyüme** esas alınarak belirlenmelidir.

4. YÜKSEK ENFLASYONDA ASGARİ ÜCRET YILDA EN AZ İKİ KEZ BELİRLENMELİ

Enflasyon tek haneli oranlara düşene kadar, asgari ücretin yılda bir kez belirlenmesi çalışanları yoksulluğa mahkûm etmektedir. Asgari ücret, alım gücünü korumak için **yılda en az iki kez ve gerekirse dört kez** güncellenmelidir.

5. ASGARİ ÜCRET "AÇLIK VE YOKSULLUK SINIRI" İLE UYUMLU OLMALI

Asgari ücret belirlenirken açlık ve yoksulluk sınırı bir kriter olarak dikkate alınmalıdır. Bir hanede iki kişinin çalıştığı varsayımından hareketle, asgari ücret en az **yoksulluk sınırının yarısından az olmamalıdır**.

6. GELİRDE VE VERGİDE ADALET SAĞLANMALI

- Vergi Dilimi Düzenlemesi: Gelir vergisi tarife dilimleri, asgari ücret artışından az olmamak üzere artırılmalıdır.
- Vergi Oranı İndirimi: Asgari ücret sonrası ilk vergi dilimine uygulanan oran yüzde 10'a düşürülmelidir.
- İstisna Yöntemi: Asgari ücret vergi istisnası, "vergiden indirim" değil, çalışan lehine olan "matrahtan indirim" yoluyla uygulanmalıdır.
- Damga Vergisi: Ücretlerden kesilen çağ dışı damga vergisi kaldırılmalıdır.

7. İŞÇİYE DE PRİM DESTEĞİ VERİLMELİ

Bütçeden işverenlere 15 yıldır sağlanan " SGK prim desteği" aynı oranda işçilere de sağlanmalıdır. İşçilerin sosyal güvenlik primlerinin **desteklenen kısmı Hazine tarafından karşılanarak** net ücretler artırılmalıdır.

8. EN DÜŞÜK EMEKLİ AYLIĞI ASGARİ ÜCRET DÜZEYİNE YÜKSELTİLMELİ

En düşük emekli aylığı için alt sınır **asgari ücret** olarak belirlenmelidir. Asgari ücretten düşük emekli aylıkları asgari ücret düzeyine yükseltilmeli. Diğer emekli aylıkları da orantılı olarak yükseltilmelidir.

9. KAMU VE ÖZEL SEKTÖRDE "TEK ASGARİ ÜCRET"

Devletin kamu işçisi için belirlediği asgari ücret ile özel sektördeki asgari ücret arasındaki uçurum kabul edilemez. Asgari ücret saptanırken, **en düşük kamu işçisi ücreti** ve **en düşük memur maaşı** referans alınmalıdır.

ASGARİ ÜCRET

2026

**EKLER VE
KAYNAKLAR**

DiSKAR

TÜRKİYE DEVRİMCİ İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU ARAŞTIRMA MERKEZİ

EK: YILLARA GÖRE ORTALAMA ASGARİ ÜCRET

Dönem	Ortalama Aylık Brüt Asgari Ücret	Ortalama Aylık Net Asgari Ücret
Temmuz 1974-Aralık 1974	1.200	849
Ocak 1975-Aralık 1975	1.200	849
Ocak 1976-Mayıs 1976	1.200	849
Haziran 1976-Aralık 1976	1.800	1.222
1976 Ortalama	1.550	1.066
Ocak 1977-Aralık 1977	1.800	1.222
Ocak 1978-Aralık 1978	3.300	2.102
Ocak 1979-Nisan 1979	3.300	2.102
Mayıs 1979-Aralık 1979	5.400	3.259
1979 Ortalama	4.700	2.873
Ocak 1980-Aralık 1980	5.400	3.259
Ocak 1981-Nisan 1981	5.400	3.259
Mayıs 1981-Aralık 1981	10.000	7.378
1981 Ortalama	10.000	7.405
Ocak 1982-Aralık 1982	10.000	7.405
Ocak 1983-Aralık 1983	16.200	10.958
Ocak 1984-Mart 1984	16.200	10.958
Nisan 1984-Aralık 1984	24.525	16.421
1984 Ortalama	22.444	15.055
Ocak 1985-Eylül 1985	24.525	16.421
Ekim 1985-Aralık 1985	41.400	28.000
1985 Ortalama	28.744	19.315
Ocak 1986-Aralık 1986	41.400	28.038
Ocak 1987-Haziran 1987	41.400	28.038
Temmuz-Aralık 1987	74.250	49.095
1987 Ortalama	57.825	38.566
Ocak 1988-Haziran 1988	74.250	50.595
Temmuz 1988-Aralık 1988	126.000	81.876
1988 Ortalama	100.125	66.236
Ocak 1989-Temmuz 1989	126.000	82.431
Ağustos 1989-Aralık 1989	225.000	141.975
1989 Ortalama	167.250	107.241
Ocak 1990-Temmuz 1990	225.000	146.475
Ağustos 1990-Aralık 1990	414.000	261.954
1990 Ortalama	303.750	194.591
Ocak 1991-Temmuz 1991	414.000	266.454
Ağustos 1991-Aralık 1991	801.000	502.911
1991 Ortalama	575.250	364.977
Ocak 1992-Temmuz 1992	801.000	511.911

Dönem	Ortalama Aylık Brüt Asgari Ücret	Ortalama Aylık Net Asgari Ücret
Ağustos 1992-Aralık 1992	1.449.000	907.839
1992 Ortalama	1.071.000	676.881
Ocak 1993-Temmuz 1993	1.449.000	922.839
Ağustos 1993- Aralık 1993	2.497.500	1.563.473
1993 Ortalama	1.885.875	1.189.770
Ocak 1994-Mayıs 1994	2.497.500	1.713.435
Haziran 1994-Ağustos 1994	2.497.500	1.711.437
Eylül 1994-Aralık 1994	4.173.750	2.759.429
1994 Ortalama	3.056.250	2.061.600
Ocak 1995-Ağustos 1995	4.173.750	2.834.429
Eylül 1995-Aralık 1995	8.460.000	5.514.192
1995 Ortalama	5.602.500	3.727.680
Ocak 1996-Temmuz 1996	8.460.000	5.739.193
Ağustos 1996-Aralık 1996	17.010.000	11.084.652
1996 Ortalama	12.022.500	7.966.460
Ocak 1997-Temmuz 1997	17.010.000	11.422.152
Ağustos 1997-Aralık 1997	35.437.500	22.943.025
1997 Ortalama	24.688.125	16.222.510
Ocak 1998-Haziran 1998	35.437.500	24.518.025
Temmuz 1998-Temmuz 1998	35.437.500	25.533.900
Ağustos 1998-Aralık 1998	47.839.500	33.808.514
1998 Ortalama	40.605.000	28.473.710
Ocak 1999-Haziran 1999	78.075.000	57.620.790
Temmuz 1999-Ağustos 1999	93.600.000	68.631.120
Eylül 1999-Aralık 1999	93.600.000	68.518.800
1999 Ortalama	85.837.500	63.088.510
Ocak 2000-Haziran 2000	109.800.000	80.550.900
Temmuz 2000-Aralık 2000	118.800.000	86.922.900
2000 Ortalama	114.300.000	83.736.900
Ocak 2001-Haziran 2001	139.950.000	102.369.600
Temmuz 2001-Temmuz 2001	146.947.500	107.323.830
Ağustos 2001-Aralık 2001	167.940.000	122.186.520
2001 Ortalama	152.195.620	111.039.500
Ocak 2002-Haziran 2002	222.000.750	163.563.537
Temmuz 2002-Aralık 2002	250.875.000	184.251.938
2002 Ortalama	236.437.875	173.907.737
Ocak 2003-Aralık 2003	306.000.000	225.999.000
Ocak 2004-Haziran 2004	423.000.000	303.079.500
Temmuz 2004-Aralık 2004	444.150.000	318.233.475
2004 Ortalama	433.575.000	310.656.488

Dönem	Ortalama Aylık Brüt Asgari Ücret	Ortalama Aylık Net Asgari Ücret
Ocak 2005-Aralık 2005	488	350
Ocak 2006-Aralık 2006	531	380
Ocak 2007-Haziran 2007	562	403
Temmuz 2007-Aralık 2007	585	419
2007 Ortalama	574	411
Ocak 2008-Haziran 2008	608	481
Temmuz 2008-Aralık 2008	639	503
2008 Ortalama	623	492
Ocak 2009-Haziran 2009	666	527
Temmuz 2009-Aralık 2009	693	546
2009 Ortalama	680	537
Ocak 2010-Haziran 2010	729	576
Temmuz 2010-Aralık 2010	760	599
2010 Ortalama	745	588
Ocak 2011-Haziran 2011	796	629
Temmuz 2011-Aralık 2011	837	659
2011 Ortalama	817	644
Ocak 2012-Haziran 2012	886	701
Temmuz 2012-Aralık 2012	940	740
2012 Ortalama	914	720
Ocak 2013-Haziran 2013	979	773
Temmuz 2013-Aralık 2013	1.021	803
2013 Ortalama	1.000	788
Ocak 2014-Haziran 2014	1.071	846
Temmuz 2014-Aralık 2014	1.134	891
2014 Ortalama	1.103	869
Ocak 2015-Haziran 2015	1.201	949
Temmuz 2015-Aralık 2015	1.273	1.000
2015 Ortalama	1.238	975
Ocak 2016-Aralık 2016	1.647	1.301
Ocak 2017-Aralık 2017	1.777	1.404
Ocak 2018-Aralık 2018	2.029	1.603
Ocak 2019-Aralık 2019	2.558	2.020
Ocak 2020-Aralık 2020	2.943	2.324
Ocak 2021-Aralık 2021	3.577	2.825
Ocak 2022-Haziran 2022	5.004	4.253
Temmuz 2022-Aralık 2022	6.471	5.500
2022 Ortalama	5.738	4.877
Ocak 2023-Haziran 2023	10.008	8.506
Temmuz 2023-Aralık 2023	13.414	11.402

Dönem	Ortalama Aylık Brüt Asgari Ücret	Ortalama Aylık Net Asgari Ücret
2023 Ortalama	11.711	9.955
Ocak 2024-Aralık 2024	20.002	17.002
Ocak 2025-Aralık 2025	26.005	22.104

Kaynak: ÇSGB ve Hazine ve Maliye Bakanlığı verileri. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı asgari ücret verileri: <https://www.csgeb.gov.tr/media/96161/yillar-itibariyla-net-ve-brut-asgari-ucet-2024.pdf> (15 Kasım 2024) 1997 öncesi net asgari ücretler Hazine ve Maliye Bakanlığı verilerinden derlenmiştir. <https://www.hmb.gov.tr/bumko-maas-istatistikleri-verileri> (15 Kasım 2024). Yılda birden fazla saptanan asgari ücretlerin ağırlıklı ortalaması DİSK-AR tarafından hesaplanmıştır. 2005 ve sonrasında TL'den 6 sıfır atılması nedeniyle 2004 öncesi ve sonrası asgari ücret miktarları şeklen farklı görünmektedir. 2005 öncesi asgari ücretlerini sonrasıyla kıyaslayabilmek için 6 sıfır atıldığı dikkate alınmalıdır.

KAYNAKLAR

- Adema, J., Giesing, Y., Schönauer, A., & Stitteneder, T. (2018). *Minimum wages across countries: An overview*. CESifo DICE Report. <https://www.ifo.de/DocDL/dice-report-2018-4-adema-giesing-schoenauer-stitteneder-january.pdf> adresinden 15 Kasım 2025 tarihinde erişildi.
- Arpaia, A., Cardoso, P., Kiss, A., Van Herck, K., & Vandeplas, A. (2017). *Statutory minimum wages in the EU: Institutional settings and macroeconomic implications* (IZA Policy Paper No. 124). IZA – Institute of Labor Economics. <http://ftp.iza.org/pp124.pdf> adresinden 15 Kasım 2025 tarihinde erişildi.
- Aslan, G. (2019). Türkiye’de asgari ücretli çalışan sayısı ve ücret seviyelerinin değişimi (2003-2017 Hanehalkı İşgücü Anketleri veri analizi). *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 9 (1).
- Batı, M. (2023, 23 Kasım). Vergi dilimi değişiklik talebi fare bile doğurmaz. *T24*. <https://t24.com.tr/yazarlar/murat-bati/vergi-dilimi-degisiklik-talebi-fare-bile-dogurmaz,38072> adresinden 23 Kasım 2024 tarihinde erişildi.
- Bingöl, O. (2022, 4 Temmuz). Memurun enflasyon farkının bir kısmı gelir vergisi tarifesine mi gidecek? *Vergiye Dair*. <https://vergiyedair.com/2022/07/04/memurun-enflasyon-farkinin-bir-kismi-gelir-vergisi> adresinden 25 Kasım 2024 tarihinde erişildi.
- Birleşik Metal-İş Sınıf Araştırmaları Merkezi (BİSAM). (2025). Açlık ve Yoksulluk Sınırı Araştırması, <https://birlesikmetalis.org/aclik-ve-yoksulluk-siniri-ekim-2025-donem-raporu/> (Erişim Tarihi: 15 Kasım 2025).
- Cunedioğlu, H. E. (2023). *Türkiye’nin ücret sorunu: Neden asgari ücreti çok konuşuyoruz?* (Değerlendirme Notu). TEPAV. <https://www.tepav.org.tr/tr/haberler/s/10602> adresinden 6 Kasım 2023 tarihinde erişildi.
- Çelik, A. (2021). Asgari ücret tuzağı. *Çalışma ve Toplum*, 3(70), 1645-1676. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2422784> adresinden 24 Kasım 2024 tarihinde erişildi.
- Çelik, A. (2022, 5 Eylül). “Asgari ücret tuzağı” üstüne değerlendirmeler: Asgari ücret: Memleket meselesi! *Ayrıntı Dergi*. <https://ayrintidergi.com.tr/asgari-ucret-tuzagi-ustune-degerlendirmeler-asgari-ucret-memleket-meselesi/> adresinden 29 Kasım 2022 tarihinde erişildi.
- Çelik, A. (2022, 14 Kasım). Asgari ücretliler ülkesi olduk! *BirGün*.
- Çelik, A. (2024, 21 Ekim). Bölgesel asgari ücret tartışması tuzak. *BirGün*. <https://www.birgun.net/makale/bolgesel-asgari-ucret-tartismasi-tuzak-569073> adresinden 25 Kasım 2024 tarihinde erişildi.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB). (2022, 22 Aralık). *2023 yılında uygulanacak yeni asgari ücret 8 bin 506 TL olarak belirlendi*. <https://www.csqb.gov.tr/haberler/2023-yilinda-uygulanacak-yeni-asgari-ucret-8-bin-506-tl-olarak-belirlendi-1/> adresinden 2 Kasım 2023 tarihinde erişildi.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB). (2024). *Çalışma hayatı istatistikleri*. [Veri seti].

- DİSK-AR. (2018). *Türkiye’de kadın işçi gerçeği*. <http://arastirma.disk.org.tr/wp-content/uploads/2020/08/8-mart-kadin-isçi-gerçeği-1.pdf> adresinden 15 Kasım 2024 tarihinde erişildi.
- DİSK-AR. (2020a). *Türkiye’de ücret ve gelirlerde cinsiyet uçurumu araştırması*. <http://arastirma.disk.org.tr/?p=4149> adresinden 15 Kasım 2025 tarihinde erişildi.
- DİSK-AR. (2020b). *Covid-19 işçileri nasıl etkiledi?* <http://arastirma.disk.org.tr/?p=515> adresinden 15 Kasım 2024 tarihinde erişildi.
- DİSK-AR. (2022). *Asgari ücret gerçeği raporu 2022*. <https://arastirma.disk.org.tr/wp-content/uploads/2021/12/DİSK-AR-2022-Asgari-Ucret-Rapor-Aralik-2021-FINAL.pdf> adresinden 30 Kasım 2022 tarihinde erişildi.
- DİSK-AR. (2023). *Adaletsiz vergi ve kesintiler ücretleri nasıl kemiriyor?* <https://arastirma.disk.org.tr/?p=10487> adresinden 2 Kasım 2023 tarihinde erişildi.
- DİSK-AR. (2024). *Asgari ücret ve vergi raporu*. <https://arastirma.disk.org.tr/?p=11646> adresinden 15 Kasım 2024 tarihinde erişildi.
- Döğüş, İ. (2024a, 19 Kasım). Heterodoks iktisat nedir? -3. *Artı Gerçek*. <https://artigercek.com/forum/heterodoks-iktisat-nedir-3-230391h> adresinden 19 Kasım 2024 tarihinde erişildi.
- Döğüş, İ. (2024b, 19 Kasım). Türkiye’de enflasyon: Yoksulluk, piyasa yoğunlaşması, cari açık ve bütçe açığı. *Textum Dergi*. <https://textumdergi.net/turkiyede-enflasyon-yoksulluk-piyasa-yogunlasmasi-cari-acik-ve-butce-acigi/> adresinden 19 Kasım 2024 tarihinde erişildi.
- Ekonomim. (2024). *Bölgesel asgari ücret geri mi geliyor?* <https://www.ekonomim.com/foto-galeri/ekonomi/asgari-ucrette-kritik-tartisma-bolgesel-asgari-ucret-geri-mi-geliyor-galeri-773078?p=2> adresinden 15 Kasım 2025 tarihinde erişildi.
- ETUC. (2024). *Collective bargaining coverage in the EU*. European Trade Union Confederation.
- Eurofound. (2020). *Minimum wages in 2020: Annual review*. Publications Office of the European Union.
- Eurofound. (2023). *Minimum wages in 2023: Annual review*. <https://www.eurofound.europa.eu/en/publications/2023/minimum-wages-2023-annual-review> adresinden 16 Kasım 2023 tarihinde erişildi.
- European Parliament. (2022). *Directive on adequate minimum wages in the European Union*. [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2022\)733535](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2022)733535) adresinden 29 Kasım 2022 tarihinde erişildi.
- Eurostat. (2025). *Minimum wage statistics*. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Minimum_wage_statistics adresinden 15 Kasım 2025 tarihinde erişildi.
- Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB). (2024). *Gelir vergisi tarifesı*.
- Gülmez, M. (2022a, 22 Ocak). Asgari ücretin ‘fiilen’ cumhur hukukuna uyarlanması (Makaleler Dizisi 1). DİSK-AR. <https://arastirma.disk.org.tr/?p=8165> adresinden 1 Aralık 2022 tarihinde erişildi.
- Gülmez, M. (2022b, 11 Kasım). Asgari Ücret Tespit Komisyonu ‘fiilen’ lağvedilmiştir (Makaleler Dizisi 4). DİSK-AR. <https://arastirma.disk.org.tr/?p=9428> adresinden 1 Aralık 2022 tarihinde erişildi.

- Hazine ve Maliye Bakanlığı. (2024). *2024 merkezi yönetim bütçe istatistikleri*. Muhasebat Genel Müdürlüğü.
- ILO. (2017). *Minimum wage policy guide*. International Labour Organization.
- ILO. (2022, 29 Kasım). *The new EU directive on minimum wage sets a dual goal*. https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_861051/lang--en/index.htm adresinden 29 Kasım 2022 tarihinde erişildi.
- Kibritçioğlu, A. (2024). *Türkiye’de maaş ve ücretlerin asgari ücrete yakınsaması ve ilgili gelir dağılımı sorunları*. TEPAV. https://tepav.s3.eu-west-1.amazonaws.com/upload/mce/2024/turkiyede_maas_ve_ucretlerin_asgari_ucrete_yakinsama_si.pdf adresinden 15 Kasım 2024 tarihinde erişildi.
- Koray, M., & Çelik, A. (2007). *Avrupa Birliği ve Türkiye’de sosyal diyalog*. Belediye-İş Yayınları.
- Kutal, M. (1965). Türkiye’de asgarî ücret mevzuat ve tatbikatının tahlili. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 24(3-4), 52-108.
- OECD/AIAS. (2025). *ICTWSS database: Minimum wage setting mechanisms country notes* (Version 2.0). OECD. <https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/data/datasets/oecd-aias-ictwss/OECD-AIAS-ICTWSS-v2-Minimum-Wage-Settings-Mechanism.pdf> adresinden 15 Kasım 2025 tarihinde erişildi.
- Oyvatt, C., Elgin, C., Elveren, A. Y. (2025). Minimum Wages in a High-Inflation Economy: The Case Of Economy, <http://acdc2007.free.fr/oyvat220.pdf> (Erişim: 19 Kasım 2025).
- Pelek, S. (2018). The impact of the minimum wage on wage distribution: The evidence from Turkey. *Ekonomi-tek*, 7(1), 17-59.
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı (SBB). (2023a). *2023 yılı merkezi bütçe gerçekleştirmeleri ve beklentileri raporu*.
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı (SBB). (2023b). *Türkiye ekonomisinde haftalık gelişmeler ve genel görünüm (27 Ekim 2023)*.
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı (SBB). (2024). *Türkiye ekonomisinde haftalık gelişmeler ve genel görünüm (8 Kasım 2024)*.
- Talas, C. (1950). Asgari Ücret ve Asgari Ücretin Tesbiti Usulleri. *Çalışma Dergisi*, 29, 11-23.
- T.C. Merkez Bankası (TCMB). (2018). *Enflasyon raporu 2018-IV*. <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/tr/tcmb+tr/main+menu/yayinlar/raporlar/enflasyon+raporu/2018/enflasyon+raporu+2018-iv> adresinden 30 Kasım 2022 tarihinde erişildi.
- T.C. Merkez Bankası (TCMB). (2021, 16 Aralık). *2022 yılında asgari ücretin en alt rakamı 4 bin 250 lira olarak uygulanacaktır*. <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/133888/-2022-yilinda-asgari-ucretin-en-alt-rakami-4-bin-250-lira-olarak-uygulanacaktır-> adresinden 1 Aralık 2022 tarihinde erişildi.
- T.C. Merkez Bankası (TCMB). (2023). *Enflasyon Raporu 2023*.
- T.C. Resmî Gazete. (1951, 13 Ocak). Sayı: 7707.
- T.C. Resmî Gazete. (2018, 10 Temmuz). Sayı: 30474. *1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi*.
- TÜİK. (2012). *İşgücü maliyeti araştırması sonuçları*.

- TÜİK. (2022). *İşgücü istatistikleri 2022*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-2022> (Erişim Tarihi: 1 Kasım 2023).
- TÜİK. (2023). *Kazanç Yapısı İstatistikleri*.
- TÜİK. (2024a). *Hanehalkı İşgücü Araştırması (HİA) Mikro Veri Seti*.
- TÜİK. (2024b). *Gelir dağılımı istatistikleri 2023*.
- UN (United Nations). (2022). *International human rights law*. <https://www.ohchr.org/en/instruments-and-mechanisms/international-human-rights-law> (Erişim Tarihi: 20 Kasım 2025).
- Yeldan, E., Köse, A. H., Boratav, K. (2023). Türkiye’de Derinleşen Yapısal Kriz Eğilimi ve Kâr İtilimli Enflasyonun Dinamikleri. *İktisat ve Toplum*, 158.
- Yücel Gül, K. (2020). *Avrupa Birliği ve Türkiye’de asgari ücret ve adalet*. Nobel Yayınları.

araştırma raporu

ASGARİ ÜCRET 2026

DiSKAR

TÜRKİYE DEVRİMÇİ İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU ARAşTIRMA MERKEZİ